Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

Руслана Шрамко, Микола Степаненко

ІЗОФУНКЦІЙНІ ПАРАДИГМИ В СИСТЕМІ ПРЕДИКАТІВ СТАНУ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Монографія

ПП «Астрая»
2017

УДК 811.161.2:81’367
Ш 85

Затвердила до друку вчена рада Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (протокол № 7 від 30 листопада 2017 року).

Рецензенти:

Л. В. Шитик – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри українського мовознавства і прикладної лінгвістики Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

Ю. І. Калашник – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Шрамко Р. Г.

Ш 85 Шрамко Р. Г. Ізофункційні парадигми в системі предикатів стану в українській мові : монографія / Р. Г. Шрамко, М. І. Степаненко ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава : ПП «Астрая», 2017. – 284 с.

ISBN 978-966-97714-6-9

*У дослідженні удокладнено схарактеризовано три-/двокомпонентні ізофункційні синтаксичні парадигми речень із предикатами **с**тану й стану-відношення суб’єкта сучасної української мови; випрацювано чіткий механізм формування парадигм такого типу в українському мовознавстві; представлено семантичний діапазон предикатів зі значенням внутрішнього стану та стану-відношення носія української мови.*

Для мовознавців, працівників мас-медіа, учителів-словесників, студентів гуманітарних факультетів, усіх, хто цікавиться проблемами української філології.

УДК 811.161.2:81’367

ISBN 978-966-97714-6-9

© Р. Г. Шрамко, 2017
© М. І. Степаненко, 2017
© ПП «Астрая», 2017

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ 5

ВСТУП 6

РОЗДІЛ 1
ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ
Й СЕМАНТИКИ ІЗОФУНКЦІЙНИХ ПАРАДИГМ
ІЗ ПРЕДИКАТАМИ СТАНУ СУБ'ЄКТА 10

1.1. Ізофункційність як лінгвістичне явище в його сучасному науковому витлумаченні 10

1.2. Морфологічна ізофункційність предикатів стану суб'єкта в реченнях із типовою семантикою "суб'єкт – його стан" 14

1.3. Диференційні семантико-структурні ознаки ізофункційних парадигм із типовою семантикою "суб'єкт – його стан" 20

1.3.1. Семантична класифікація предикатів стану суб'єкта 20

1.3.2. Релевантні ознаки і валентний потенціал предикатів стану суб'єкта в реченнях типової семантики "суб'єкт – його стан" 26

1.3.3. Відмінково-кореляційна парадигма суб'єктної синтаксеми в реченнях із предикатами стану суб'єкта 34

1.3.4. Механізм формування ізофункційної парадигми з предикатами стану суб'єкта 41

1.4. Позапарадигмальний статус синтаксичних структур N_3 + Ad із предикатами стану суб'єкта 51

Висновки до першого розділу 53

РОЗДІЛ 2
ТИПОЛОГІЯ ТРИКОМПОНЕНТНИХ ІЗОФУНКЦІЙНИХ
ПАРАДИГМ ІЗ ПРЕДИКАТАМИ СТАНУ СУБ'ЄКТА 55

2.1. Ядерні ізофункційні парадигми $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$ із предикатами стану суб'єкта 60

2.1.1. Дієслівні речення із семантикою стану суб'єкта 61

2.1.2. Речення з ад'єктивами стану суб'єкта 72

2.1.3. Адвербативні речення із семантикою стану суб'єкта 85

2.2 .Периферійні ізофункційні парадигми $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$ із предикатами стану суб'єкта 97

2.2.1. Речення з вербативами стану-відношення суб'єкта 101
2.2.2. Ад'єктивні речення із семантикою стану-відношення суб'єкта 121
2.2.3. Речення з адвербативами стану-відношення суб'єкта 133
Висновки до другого розділу 141

РОЗДІЛ 3
ТИПОЛОГІЯ ДВОКОМПОНЕНТНИХ ІЗОФУНКЦІЙНИХ ПАРАДИГМ ІЗ ПРЕДИКАТАМИ СТАНУ СУБ'ЄКТА 143
3.1. Ізофункційні парадигми $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part$, $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x$ – ядерні репрезентанти двокомпонентних ізофункційних парадигм із предикатами стану суб'єкта 145
3.1.1. Дієслівно-ад'єктивні / вербоїдні ізофункційні парадигми $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part$ із предикатами стану суб'єкта 145
3.1.2. Дієслівно-ад'єктивні / вербоїдні ізофункційні парадигми $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x$ із предикатами стану-відношення суб'єкта 151
3.2. Ізофункційні парадигми $N_1 + V_f \rightarrow N_3 + Ad$, $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$, $N_1 + Adj \rightarrow N_3 + Ad$ – периферія двокомпонентних ізофункційних парадигм у системі предикатів стану суб'єкта 159
3.2.1. Дієслівно-адвербативні ізофункційні парадигми $N_1 + V_f \rightarrow N_3 + Ad$ із предикатами стану суб'єкта 159
3.2.2. Дієслівно-адвербативні ізофункційні парадигми $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$ у системі предикатів стану-відношення суб'єкта 160
3.2.3. Ад'єктивно-адвербативні ізофункційні парадигми $N_1 + Adj \rightarrow N_3 + Ad$ із предикатами стану суб'єкта 164
Висновки до третього розділу 165
ВИСНОВКИ 166
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 174
СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЇХНІХ УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ 215
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЇХНІХ УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ 217
ДОДАТКИ 269

ПЕРЕЛІК
УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

***** – синтаксичні конструкції, змодельовані автором

Ad – адвербатив стану / стану-відношення

Adj – ад'єктив стану / стану-відношення

Adv – адвербіальний поширювач

$Adv_{cause/comp/concess/condition/intense/loc/manner/temp}$ – адвербіальний поширювач із каузальним, порівняльним, допустовим, умовним, інтенсіональним, локативним, способовим, темпоральним значенням

Exp – об'єктний поширювач (правобічний припредикатний член (компонент)

$N_{1, 2, 3, 4, 5, 6}$ – субстантив у називному, родовому, давальному, знахідному, орудному, місцевому відмінку

N_x – субстантив у непрямому відмінку

Obj – об'єкт стану-відношення

Part – вербоїд стану / стану-відношення

$Praed_{st}$ – предикат стану / стану-відношення

prep – прийменник

S – суб'єкт стану / стану-відношення

V_f – вербатив стану / стану-відношення

$A_{експ}$ – аргумент (експерієнсив, носій стану / стану-відношення)

ЕР – елементарне речення

ІФП – ізофункційна парадигма

ДІФП – двокомпонентна ізофункційна парадигма

ЛО – лексична одиниця

$П_{стан}$ – предикат стану / стану-відношення

СП – семантична підгрупа

ТІФП – трикомпонентна ізофункційна парадигма

ВСТУП

У річищі сучасного семантико-функційного підходу до вивчення мовних явищ особливу увагу до себе привертають проблеми ізофункційності, або функційної еквівалентності, речень із предикатами стану та потенційна спроможність синтаксичних структур із цими основними носіями валентності утворювати три-/двокомпонентну ізофункційну парадигму. Одним із перших феномен ізофункційності одиниць у синтаксисі виділив та схарактеризував Ю. Ю. Лєденьов [238; 240]. Теоретичні засади синтаксичної парадигматики в слов'янській мовознавчій традиції XX ст. випрацьовували П. Адамець [5], І. А. Антонова [28], В. А. Бєлошапкова [53], Б. М. Головін [119], Ю. М. Костинський [212], О. В. Куц [227], Т. П. Ломтєв [255], О. І. Москальська [282], Р. З. Мурясов [286], Г. В. Петрова [310], З. Д. Попова [320], І. П. Распопов [330], Л. М. Савосіна [340], Є. О. Сєдельников [341], І. І. Слинько [355], Н. Ю. Шведова [413] й ін. Специфіку типової синтаксичної конструкції у сфері логіко-денотативних та семантико-синтаксичних відношень висвітлювали О. В. Бондарко [64], В. М. Русанівський [336]. Природу еквівалентності як передумову формування ізофункційної синтаксичної парадигми в синхронії з'ясовували Г. А. Волохіна [99], Ф. Данеш [138; 432], Ю. С. Долгов [141], І. М. Єгорова [144], Г. О. Золотова [161], Л. П. Кисельова [197], В. В. Лущай [258], Е. А. Макаєв [259], Г. І. Ріхтер [333], В. П. Сухотін [376] та ін.

Функційна еквівалентність речень, вибудуваних за участю предикатів стану, належить до кола тих питань, які залишаються не розв'язаними в україністиці останніх десятиліть, тому нагальна потреба в його багатоаспектному інтерпретуванні не викликає щонайменшого сумніву. Науково-дослідну невизначеність явища ізофункційності синтаксичних конструкцій поглиблюють як комплексність їхнього типологічного опису, так і значні розбіжності в термінологічному апараті. Дотепер не розроблено його усталеної дефініції, що так само важливе для подальших – глибших – студій цієї проблеми в українському мовознавстві. Дискусійними є окремі аспекти ієрархізації дієслівного, прикметникового / вербоїдного й прислівникового предикатів того

чи того стану / стану-відношення, недостатньо чітко визначено також сам механізм структурування ізофункційної парадигми на семантико-синтаксичному й формально-граматичному рівні.

Антропоцентричний критерій у витлумаченні мовних фактів, коли довкілля пізнається "не окремою людиною, а багатьма людьми і …суспільством загалом" [19; 373], дав змогу зафіксувати й представити репертуар тих ізофункційних парадигм, конституентами яких є речення з предикатами саме внутрішнього (фізичного, фізіологічного, психоемоційного, інтелектуального) стану / стану-відношення суб'єкта, та надати позапарадигмального статусу деяким синтаксичним конструкціям, утвореним за аналогією до членів парадигм вирізненого вище типу.

Концепція пропонованого дослідження має підґрунтям учення про ізофункційність (Ю. Ю. Лєденьов [239]) й основи функційно-категорійної граматики (О. В. Бондарко [65], І. Р. Вихованець, М. В. Всеволодова [105], К. Г. Городенська [93], Н. В. Гуйванюк [135], А. П. Загнітко [152], Г. О. Золотова [163], А. О. Камалова [185], В. Ю. Копров [210], А. Мустайокі [287], В. Д. Пономаренко [319], О. В. Халіман [396], Л. В. Шитик [416]). Три- / двокомпонентна ізофункційна синтаксична парадигма в системі предикатів стану / стану-відношення сучасної української мови змодельована з урахуванням: 1) лінгвістичної традиції щодо аналізу структури речень із предикатами стану / стану-відношення суб'єкта на логіко-денотативному, семантико-синтаксичному й формально-граматичному рівнях (Л. С. Бархударов [48], В. А. Бєлошапкова [50], В. В. Виноградов [83], І. Р. Вихованець [90], М. В. Всеволодова [103], О. В. Годз [118], Е. Г. Журавльова [146], О. Ю. Іванова [170], Н. В. Кавера [174], В. М. Каленич [181], В. С. Карпалюк [189], А. Г. Кендюшенко [195], О. І. Леута [245; 249], І. П. Матханова [268], О. І. Москальська [280], І. А. Пасічник [307], О. А. Семенюк [343], М. І. Степаненко [369], В. А. Тимкова [382], І. С. Тимофєєва [383], М. Я. Фенко [392], С. Н. Цейтлін [399]); 2) теоретичних засад функційно-трансформаційного синтаксису (П. Адамець, В. Грабе [8; 10], І. Р. Вихованець [91], К. Г. Городенська [121], О. Лєшка [250], В. М. Никитевич [295], О. В. Падучева [303], Р. Ружичка [335], В. С. Храковський [398], Н. Ю. Шведова [415], В. М. Ярцева [429]); 3) релевантних ознак явища ізофункційності як мовної універсалії (Ю. Ю. Лєденьов [237], А. Вежбицька [80], Л. Е. Маркосян [263], В. М. Солнцев

[365]); 4) мовно-філософських концепцій (Ш. Баллі [47], У. Вейнрейх [81], А. І. Варшавська [76], Г. В. Колшанський [207], Ю. С. Степанов [374]).

Як бачимо, дослідження пов'язане з об'єктивною потребою системного витлумачення три-/ двокомпонентних ізофункційних синтаксичних парадигм, конституйованих на базі речень із предикатами стану / стану-відношення суб'єкта, з'ясування умов уходження до складу таких парадигм синтаксичних конструкцій залежно від валентного потенціалу предиката. Усебічна характеристика цих парадигм перспективна не лише з огляду на відсутність в українському мовознавстві монографічних праць, присвячених ізофункційності загалом та ізофункційним синтаксичним парадигмам зокрема, але й тому, що в наукових розвідках загальнотеоретичного характеру, які вможливлюють недвозначне класифікування опрацьованого фактичного матеріалу, синтаксичну природу ізофункційних парадигм з'ясовано недостатньо чітко.

У пропонованому дослідженні ієрархізовано вербативи, ад'єктиви / вербоїди та адвербативи як ознакові слова на однобічнозорієнтованій осі "центральне ознакове слово – периферійне ознакове слово", розкрито особливості формування ізофункційної синтаксичної парадигми в системі речень із предикатами стану / стану-відношення суб'єкта, схарактеризовано типологію три-/двокомпонентних парадигм у системі предикатів стану / стану-відношення суб'єкта в сучасній українській мові.

Новаторство монографії полягає і в тому, що в ній

– узагальнено проблеми сучасного стану теоретичного дослідження ізофункційних одиниць у синтаксисі; удосконалено термінологічний апарат для дефінування функційно еквівалентних конструкцій на семантико-синтаксичному й формально-граматичному рівнях;

– обґрунтовано морфологічну ізофункційність вербативів, ад'єктивів / вербоїдів та адвербативів стану / стану-відношення суб'єкта як граматичних реалізаторів семантики статального предиката, ранжовано їх на ієрархізованій осі "центральне ознакове слово – периферійне ознакове слово";

– уточнено семантичну природу й валентний потенціал предикатів стану / стану-відношення суб'єкта у простому реченні;

– проаналізовано відмінково-кореляційну парадигму **N_1** + V_f / **N_1** + V_f + N_x → **N_1** + Adj / **N_1** + Adj + N_x → **N_3** + Ad / **N_3** + Ad + N_x суб'єктної синтаксеми в синтаксичних структурах із предикатами стану / стану-відношення суб'єкта;

– з'ясовано міжрівневі семантико-синтаксичні і формально-граматичні зв'язки симетрії / асиметрії в реченнях із предикатами стану / стану-відношення суб'єкта;

– представлено механізм утворення ізофункційної синтаксичної парадигми в системі предикатів стану / стану-відношення суб'єкта;

– схарактеризовано типологію три-/двокомпонентних ізофункційних парадигм, утворених на базі речень із предикатами стану / стану-відношення суб'єкта.

Джерелом фактичного матеріалу є картотека, яка налічує 7000 фіксацій, отриманих способом суцільної вибірки з художніх, публіцистичних, науково-популярних текстів XIX – початку XXI ст. (обсягом 870 / 400 / 400 ум. др. арк. відповідно), лексикографічних джерел, матеріалів із мережі Інтернет. У роботі також використано речення, вибудувані авторами за валентною спроможністю окремих граматичних виразників предикатів стану / стану-відношення суб'єкта.

Автори висловлюють щиру вдячність рецензентам: доктору філологічних наук, професору Людмилі Володимирівні Шитик (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького) та кандидатові філологічних наук, доценту Юлії Іванівні Калашник (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна) за слушні зауваження.

РОЗДІЛ 1

ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ Й СЕМАНТИКИ ІЗОФУНКЦІЙНИХ ПАРАДИГМ ІЗ ПРЕДИКАТАМИ СТАНУ СУБ'ЄКТА

1.1. Ізофункційність як лінгвістичне явище в його сучасному науковому витлумаченні

Ізофункційність синтаксичних одиниць залишається однією з найменш вивчених проблем українського мовознавства XXI ст. Новизну її всебічного висвітлення визначає найперше актуальна потреба ввести й закріпити в українському лінгвістичному термінологічному апараті такі наукові поняття, як ізофункційність, ізофункційна парадигма, а також нечітке дефінування самого лінгвального явища. Наукові розвідки останніх десятиліть об'єктивують значний інтерес граматистів до питань типовості синтаксичної конструкції стосовно логіко-денотативного рівня та варіантності її представлення на рівні формально-граматичному. Утрадиційнено у сфері наукового зацікавлення перебувають конституенти семантико-синтаксичного й формально-граматичного рівнів, а також зв'язки симетрії чи асиметрії між одиницями рівнів і самими рівнями. Потенційна здатність формально-граматичних репрезентантів структури-інваріанта з предикатами стану суб'єкта щодо утворення функційно еквівалентного ряду належить до найперспективніших аспектів у сучасній україністиці. Релевантні ознаки конструкцій зі статальними предикатами на різних рівнях їхньої організації вивчали Й. Ф. Андерш [22], І. Г. Анікєєнко [27], Н. М. Арват [29], Н. Д. Арутюнова [36], О. В. Болюх [61; 62; 63], Л. А. Булаховський [68], І. Р. Вихованець [90], А. А. Градинарова [128], О. В. Куц [228], О. І. Леута [248], І. П. Распопов [330], Н. М. Рискаль [331], Т. М. Смирнова [360], Н. Л. Туманова [390], М. Я. Фенко [393], Н. Ю. Шведова [412], Т. В. Шмельова [417] й ін.

Репертуар облігаторних поширювачів у реченнях цього типу, варіантність їхнього вияву були об'єктом наукової інтерпретації Т. Б. Алісової [18], Н. М. Арват [33], В. М. Аріштейн [34], Т. П. Бабиної [43], В. А. Бєлошапкової [51], С. І. Кокоріної [205], С. Є. Кузьминої [220], А. М. Мухіна [289], Н. Ю. Шведової [414], Т. В. Шмельової [419] і т. ін. У цих дослідженнях одним із засадничих є положення про наявність у синтаксичному ладі ієрархічної послідовності одиниць із притаманною їм спільністю категорійного значення. Наголошено й на тому, що це одна з передумов формування ними разом зі співвідносними структурами функційно еквівалентного ряду.

У лінгвістиці ізофункційність розглядають як універсалію, за якою закріплено системо- й структуроутворювальні властивості, і водночас як вісь координат, що визначає розвиток мови на певному етапі. Ізофункційність поповнює спектр мовновиражальних засобів та встановлює функційну активність конкретної синтаксичної структури залежно від експлікування нею інваріантної семантики. Важливо зазначити, що префікс ізо- (із гр. *isos* – однаковий, подібний до, рівний) [СССРЛ, с. 406; СИС, с. 184] указує на рівнозначність / подібність одиниць у мовній системі й структурі, засвідчує тотожність їхнього статусу. Ізофункційними на синхронному зрізі є структури з еквівалентним потенціалом функціювання. Наукове вивчення ізофункційності здійснено в межах різних концепцій з урахуванням синхронного та діахронного аспектів. Про вживання варіантних синтаксичних конструкцій ще в ранньослов'янських перекладах грецьких рукописів Євангелія йдеться в роботі М. І. Чернишевої [402]. Синтаксичною синонімією ізофункційні зв'язки між синтаксичними конструкціями називають у своїх дослідженнях О. М. Гвоздєв [116], Ю. С. Долгов [141], Г. О. Золотова [161; 164], Л. П. Кисельова [197], І.І. Ковтунова [202], Н. М. Лариохіна [234], П. О. Лекант [241], Т. С. Моніна [279], О. М. Пєшковський [311], Г. І. Ріхтер [333], В. П. Сухотін [377], С. Н. Цейтлін [400], Т. О. Чернякова [403] та ін. Такі структури об'єднано передусім за ознакою ідентичної функційної активності, взаємозамінності в системі мови. Вони однорідні за своїми структурно-семантичними характеристиками, проте мають різні стилістичні відтінки, зв'язки ж між компонентами цих синтаксичних конструкцій є тотожними [164, с. 179; 208, с. 19].

О. М. Гвоздєв називає ізофункційні конструкції паралельними мовленнєвими зворотами за спільністю їхньої семантики [116].

У мовознавчих працях ІІ пол. ХХ ст. ізофункційність витлумачують як функційну еквівалентність [144], гомофункційність [231], функційну тотожність [365], однофункційність / функційну корельованість [176], синтаксичну варіативність [46; 402], позиційно-функційну еквівалентність [135], позиційне варіювання [53] тощо. На думку деяких дослідників [28; 144; 377], структури з еквівалентним функційним потенціалом являють собою паралельні засоби, пов'язані спільністю сигніфікату. Їхнє вживання зумовлене типовістю семантики й залежить від умов її реалізації в синтаксичній системі мови із залученням різних за своєю структурою засобів. Функційна еквівалентність / синтаксична еквівалентність [138; 258] уможливлює субституцію членів у реченні. Граматичні дублети / синтаксичні паралелізми [208; 209], з одного боку, безпосередньо збагачують репертуар експресивних засобів загальнонародної, некодифікованої, мови, а з іншого – формують підґрунтя для розвитку нових лінгвістичних напрямів.

Явище синтаксичної ізофункційності є невід'ємним складником загальної теорії ізофункційності. Її суть полягає в трансформуванні типової або змодельованої за аналогією до неї інваріантної синтаксичної конструкції з перспективою подальшого адаптування останньої до умов реальної комунікації залежно від мовленнєвої компетенції комунікантів [240]. До релевантних ознак ізофункційних синтаксичних структур слід віднести, по-перше, ідентичність функції, по-друге, тотожність граматичної природи. Вони репрезентують один і той самий клас структур, зокрема клас речення. Функційно еквівалентні речення, за Є. Куриловичем, є ізофункційними комплексами [222, с. 26, 103].

Основне поняття теорії синтаксичної ізофункційності – поняття інваріанта. Ця синтаксична конструкція є своєрідним мовним абстрактом. Вона програмує й водночас інтегрує на логіко-денотативному рівні релевантні ознаки, кожна з яких має свій репрезентативний набір. Інваріантна структура функціонує як "субстрат", конкретними реалізаторами якої є деривати, що мають спільні й відмінні ознаки. Структура синтаксичного інваріанта мінімально достатня, семантика його типізована. Імпліцитно поняття інваріанта зберігається й тоді, коли йдеться про певний

осібний варіант, оскільки така типізована конструкція є "точкою відліку" для варіювання. Дихотомія "інваріант – варіант" закладена в самій мовній структурі, а мова, як відомо, являє собою систему ізофункційних варіантів загалом. Варіантність так само є невід'ємною властивістю мови, найсутнішою передумовою утворення й функціонування одиниць на всіх мовних рівнях, це така "мінливість, чи модифікація, яка не спричинює появу нової сутності". Варіативність передбачає і мінливість, і стабільність, "вона невіддільна від поєднання мінливого й стабільного" [365, с. 32; 429].

Репрезентанти інваріантної синтаксичної конструкції мають рівнозначну спроможність експлікувати типову семантику, закріплену за типізованою конструкцією. Цей факт недвозначно засвідчує їхній тотожний функційний потенціал, сигналізуючи про спільність релевантних ознак для всіх виразників інваріанта. На формально-граматичному рівні належні до одного класу структур реалізатори, зокрема ті, інтегрувальним класом для яких є клас речень зі статальними предикатами, конституюють функційно однорідний ряд, або варіативний синтаксичний ряд, або гомофункційний ряд, із його вершиною – домінантою [144; 232; 240]. Вона представляє інваріантну щодо логіко-денотативного рівня конструкцію на формально-граматичному рівні, оскільки наділена здатністю експонувати необхідну й обов'язково властиву синтаксичному рядові семантику. Домінанта повноцінно реалізує релевантні ознаки інваріантної синтаксичної конструкції, виконуючи роль її найрегулярнішого актуалізатора. Структура домінанти мінімально достатня, для компонентів логіко-денотативного, семантико-синтаксичного й формально-граматичного рівнів характерна симетрія. Вирізнені вище критерії дають підстави витлумачувати домінанту функційно еквівалентного синтаксичного ряду як формально-граматичний інваріант. Варіанти, або кореляти, або корелятивні варіанти, або ізофункційні варіанти, різняться за своєю структурою та стилістичним забарвленням [165; 427]. Кількість їх детермінована семантикою, яку експлікує формально-граматичний інваріант. Домінанта розглядуваного синтаксичного ряду та корпус її варіантів зі спільною семантикою утворюють на формально-граматичному рівні ізофункційну парадигму (ІФП).

Ізофункційність фокусує в собі план змісту з планом вираження, водночас її можна розглядати і як засіб такого поєднання. План змісту прогнозує певну типову семантику на глибинному – логіко-денотативному – рівні з її послідовною реалізацією на зовнішньому – формально-граматичному – рівні. План вираження забезпечує розлогий репертуар виражальних засобів синтаксису. Ідеться зосібна про синтаксичні конструкції, призначення яких – максимально повно зреалізувати семантику інваріанта. До основних критеріїв ранжування ізофункційних варіантів, услід за Ю. Ю. Лєденьовим, відносимо автосемантичність, співвіднесеність із денотатом, функційну конгруентність, співвіднесеність синтаксичної форми й синтаксичного оформлення, комунікативну природу процесів компресії / розгортання інваріанта [240, с. 20] тощо.

Отже, ізофункційність є однією з універсалій, що іманентно притаманна самій мовній структурі й регламентує еволюцію мови. Вона наскрізно пронизує рівні мовної системи, розмежовуючи й стратифікуючи її одиниці.

1.2. Морфологічна ізофункційність предикатів стану суб'єкта в реченнях із типовою семантикою "суб'єкт – його стан"

Інваріантну семантику "суб'єкт – його стан" виражає синтаксична конструкція S + $Praed_{st}$ / S + $Praed_{st}$ + Obj, де S – суб'єкт, $Praed_{st}$ – предикат стану / стану-відношення, Obj – об'єкт. На семантико-синтаксичному рівні їй відповідає структура ЕР → $А_{експ.}$ + $П_{стан}$ / $А_{експ.}$ + $П_{стан}$ + Exp (ЕР – елементарне просте речення, $П_{стан}$ – предикат зі значенням стану / стану-відношення, $А_{експ.}$ – експерієнсив, Exp – об'єктний поширювач) [90, с. 46]. Типовими граматичними репрезентантами предикатів стану / стану-відношення суб'єкта в сучасній українській літературній мові є дієслова, прикметники / вербоїди й прислівники. Їх потрактовують як специфічні засоби, ознакові слова, найпосутніша роль яких – актуалізувати ознаку переживання суб'єктом певного фізичного, фізіологічного, психоемоційного чи інтелектуального стану / стану-відношення. У значеннєвому обсязі вербативів, ад'єктивів / вербоїдів та адвербативів цього типу органічно поєднуються різні лексико-граматичні параметри, що слугує підставою вирізнення

ознаковості як осібної категорії. У дієслів спостережено інтегрування дії й стану, у прикметників – ознаки та якості, у вербоїдів – оякісненої ознаки з якістю, у прислівників – ознака іншої ознаки. О. І. Леута наголошує на тому, що в природних мовах вирізнено три різних категорії ознаковості: ознака предмета, ознака події і ознака ознаки [247, с. 23-24].

Дієслово традиційно визначають як основне ознакове слово, що експонує інваріантне значення. Центральний статус такого "найпоказовішого формально-граматичного класу предикатів" засвідчують характерний для вербатива значний семантичний діапазон, корпус граматичних категорій, а також активна валентність. Дієслово стану суб'єкта вживається як спеціалізована форма / найтиповіший частиномовний актуалізатор предиката стосовно формально-граматичного рівня синтаксичних конструкцій [90, с. 33-34; 94, с. 85-86]. Здатність передавати поруч із дією ознаку переживання носієм того чи того фізичного, фізіологічного, психоемоційного або інтелектуального стану / стану-відношення є первісною властивістю вербатива. Стан зараховано до ядра його семантичного поля. Дієслово конституює макет потенційної синтаксичної конструкції, проектує кількість лівобічних та правобічних облігаторних / факультативних поширювачів, корегує їхнє змістове наповнення: ***Деякі*** *лякаються* ***темряви*** (Заг.); *А* ***я*** *чудуюсь* ***тобі****...* (Коб.); ***Він*** *бадьориться* ***від усвідомлення*** *того духу, яким дихає планета...* (Пер.). У формально-граматичній структурі простого речення найтиповішою для вербатива є функція присудка. Синтаксична конструкція $N_1 + V_f$ типова для синтаксичного ладу української мови, у якій дієслівнозорієнтованим структурам надано статусу домінанти.

Вербатив кваліфікують як вершину синтаксичної конструкції, її структуроутворювальний конституент. Дієслівний осередок є "маленькою драмою", компонентами якої є, крім дієслівного предиката, актанти (істоти / неістоти, що переживають той чи той стан / стан-відношення) і сирконстанти, тобто адвербіальні поширювачі, які конкретизують вияв аналізованої ознаки щодо часу, місця, способу, інтенсивності, причини тощо [380, с. 117]: ***Йосиф*** *же і* ***Мати*** *Його дивувалися* ***сказаному*** *ним* (Біблія); ***Ти*** *усе* ***їм*** *печалишся...* (Вов.). Значеннєвість вербатива, як слушно зазначає О. І. Леута, являє собою комплексне явище, що витримує порівняння з мінімальним дискретним "шматочком дійсності", зокрема певною ситуацією, подією, фактом [247, с. 24-25]. Виконання дієсловом стану / стану-відношення суб'єкта функції присудка в простому

реченні максимально повно розкриває його семантичний потенціал, виявляє активну валентну спроможність. За дихотомією "центр – периферія" на однобічнозорієнтованій частиномовній осі "центральне ознакове слово – периферійне ознакове слово" дієслово стану / стану-відношення суб'єкта ієрархізується: його позиція – перша. Цей статус вербатива обґрунтовують його морфологічна природа й притаманні йому граматичні категорії, а також безпосередня спрямованість на реалізацію у формально-граматичній структурі речення вершинної присудкової позиції.

Предикат стану / стану-відношення суб'єкта вирізняє з-поміж інших типів предикатів те, що він є специфічною семантичною сутністю, якій не властиве однозначне, жорстко регламентоване, частиномовне вираження. Дієслово утрадиційнено кваліфікують як найхарактерніший, типовий, проте не єдино можливий граматичний реалізатор предиката цього типу. Роль первинного носія активної валентності для нього домінувальна, причому неспростовність цього факту фундаментальна для категорії предикативності не лише в українському, а й у слов'янському мовознавстві. Недоречно, однак, повністю ототожнювати логічний предикат та вербатив як морфологічну категорію в мовній системі й структурі, що аргументовано доводить М. В. Мірченко [278, с. 92, 96, 111-112]. Ад'єктив / вербоїд та адвербатив аналізованого типу – периферійні ознакові слова в українській мові. Актуалізація ними ознаки фізичного, фізіологічного, психоемоційного або інтелектуального стану / стану-відношення суб'єкта є вторинною. У реченні присудкова позиція цих граматичних виразників предиката зосереджена довкола дієслова й залежить від його статусу.

Переживання стану / стану-відношення – одна з невід'ємних властивостей суб'єкта, його перманентна характеристика. Релевантною ознакою такого стану або ставлення у вербативному предикаті є процесуальність перебігу в носія, а також фазовість переживання. Стан має відтінок динамічності, що випливає з морфологічної природи самого дієслова, його активних граматичних категорій та семантичного діапазону. Стан належить до значеннєвого ядра українського дієслова, проте есплікується рідше за дію. Перебіг стану автономний стосовно його суб'єкта, він "не відтворює його внутрішньої суті й уможливлює те, що особа чи предмет може перебувати і в інших станах, не зазнаючи ніяких кількісних чи якісних змін" [174, с. 10]. Реалізація вербативом ознаки того чи того фізичного, фізіологічного, психоемоційного або інтелектуального стану / стану-відношення пов'язана зі зміною деяких його семантико-

граматичних параметрів, найперше – зі зниженням валентного потенціалу й активної функційної спроможності. Унаслідок цих процесів відбувається втрата відтінку динамічності перебігу стану / стану-відношення, коли останній поступово абсолютизується: *Ліси* ***дивуютси****, що такий віночок маю!* (Чер.); *Тобі я* ***заздрю****, з безлічей – один* (Поет.) / *...****веселяться*** *мої сестрички* (Сим.); *...ґазди* ***сердилися*** *і руки заломлювали* (Чер.). Деякі дослідники, зокрема А. П. Загнітко [150, с. 17-18], пов'язують ослаблення й кінцеву нейтралізацію основних семантико-граматичних параметрів дієслова безпосередньо з варіантністю граматичної актуалізації семантики предиката розглядуваного типу на формально-граматичному рівні речення. Абсолютизація стану у вербативів зумовлює подальше трансформування стану в якісну ознаку – постійно закріплену за його носієм внутрішню рису, усталену властивість. У синтаксичних структурах цього типу процес абсолютизації стану в дієсловах відбувається одночасно зі зміною, передовсім обмеженням, кількості облігаторних об'єктних припредикатних поширювачів: *...я все* ***за нього турбуюся****...* (Коб.) / ***Стурбовані за нього*** [люди]... (Баг.) / *Водночас і* ***турботно*** *Ангелові* ***за Іваника*** *тута – помежи шляхтою* (Різник).

Нейтралізація основних семантико-граматичних параметрів дієслова є передумовою втрати ним центрального статусу в реченні. Нівеляція основної, тобто присудкової, позиції засвідчує перетворення вербатива в одне зі вторинних ознакових слів – ад'єктив – за умови синтаксичної похідності прикметника. Підґрунтям формування й активного функціонування таких синтаксичних дериватів І. Р. Вихованець та К. Г. Городенська вважають зміну первісного – предикатного – рангу дієслова, нейтралізацію його основних семантико-граматичних категорій [93, с. 121-122].

На ієрархізованій частиномовній осі "центральне ознакове слово – периферійне ознакове слово" за прикметниковим / вербоїдним предикатом із семантикою фізичного, фізіологічного, психоемоційного чи інтелектуального стану / стану-відношення суб'єкта зафіксовано другу позицію. Функційну активність ад'єктива в реченні вмотивовує його синтаксична транспозиція у сферу вербатива, набуття ним центрального, присудкового, статусу, а отже, спроможності конституювати формально-граматичну структуру простого речення ($V_f \rightarrow$ Adj / Part). Якісний стан / стан-відношення мислиться як статична, внутрішня, постійно притаманна суб'єктові ознака: *Дуже я зараз* ***сердитий****...* (Гон.); *...Ти дуже до неї* ***заздра****?* (Кост.); *Мазепа дуже щось* ***смутний****...* (Греб.). Речення з

предикатами якісного стану / стану-відношення розглядають як статично запрограмовані, їм властива першочергова зорієнтованість на носія, тому ад'єктив невіддільний від суб'єкта. Лексико-семантичне наповнення такого ад'єктива є одним із найважливіших критеріїв, що впливають на реалізацію стану / стану-відношення на семантико-синтаксичному й формально-граматичному рівнях речень [322, с. 106]. Статичність вияву ознаки в ад'єктива є засобом розмежування морфологічної природи виразників предиката в синтаксичній системі української мови, пор.: *Ти* ***лютуєш****, ти караєш нас…* (Фр.) → *А шеф* ***лютий****, аж посинів…* (Гон.). Формування вторинної, присудкової, позиції в ад'єктива є не що інше, як порушення безпосередньої кореляції між категорійною семантикою прикметника, що утворює осібний лексико-граматичний клас слів, та його первинною синтаксичною спеціалізацією – функцією присубстантивного означення. Активну валентність ад'єктива детермінує зв'язок із дієсловом як первісним актуалізатором предиката цього типу: *Грицько, відома річ,* ***сердиться****…* (Вин.) → *І чого ти такий* ***сердитий****?* (В.); *А вони…* ***веселяться*** (Чайк.) → *Панночка така* ***весела****…* (Вов.).

Еквівалентність ад'єктивного предиката дієслівному в реченні забезпечують такі параметри, як активна валентність та функційний потенціал. Функційну тотожність ад'єктива й вербатива як реалізаторів семантики предиката фіксує М. В. Мірченко, наголошуючи на тому факті, що ад'єктив є "мовним стереотипом, формою для вираження здійсненої колись і не актуалізованої тепер, уже застиглої предикації" [278, с. 85-86]. Потенціал активності надає прикметниковому / вербоїдному предикатові також змогу визначати облігаторний / факультативний статус правобічних поширювачів, обмежувати їхню кількість та санкціонувати лексико-семантичне наповнення: *…слов'яни …****жалісливі до тих****, хто терпить нужду* (Заг.); ***На*** *сьогоднішній* ***нумер*** *"Сінника польського" він …****цікавий*** (Фр.); *Це ви, роксолани,* ***байдужі до життя****…* (Заг.) / *…сама* [Настя] *така* ***тривожна****!* (Вов.); *…я* ***лякливий*** (Гон.); *Чого ви такі* ***веселі****?..* (Чайк.). У реченні вживання ад'єктива стану / стану-відношення суб'єкта з дієслівними зв'язками / напівзв'язками промовисто демонструє формування аналітичної дієслівної морфеми, що так само підтверджує синтаксичний – початковий – ступінь вербалізації прикметника. Ці процеси неспростовно вказують на еквівалентність ад'єктива вербативові аналізованого типу за тотожністю в плані функціонування й граматичної природи.

Третю позицію в частиномовній ієрархізованій парадигмі, про яку йдеться, закріплено за адвербативом. У корпусі ознакових слів-реалізаторів ознаки фізичного, фізіологічного, психоемоційного чи інтелектуального стану / стану-відношення суб'єкта прислівникові відведено абсолютну периферію. Природа експонованої ознаки в адвербативах є деривaційною, це ознака іншої ознаки – процесуальної дієслівної або перманентної ад'єктивної. Стан чи ставлення суб'єкта набувають абсолютизованості, перетворюючись у статичну характеристику. Ситуація, у якій перебуває суб'єкт, позбавлена динаміки, саме тому стан / ставлення індиферентні стосовно перебігу / розвитку. Обставини, що зумовлюють певні взаємини, є здебільшого зовнішніми, на їхнє виникнення впливає й довкілля: *А Тарасові чогось зовсім не* ***смутно*** (В.); *...мені усе* ***нудно*** *та* ***тошно****...* (Кв.); *І* ***любо*** *їй* (Шев.). Експлікування ознаки прислівниковим предикатом пов'язане з відповідним ад'єктивом, оскільки адвербатив є відприкметниковим дериватом: *Чого я* ***сумний****, питаєш?..* (Коцюб.) / *Щось мені так* ***сумно****, аж лякаюсь* (Кост.). У сучасній українській мові адвербатив стану / стану-відношення суб'єкта постає внаслідок зниження центральної присудкової позиції відповідного ад'єктива, утрати ним категорії активної валентності (Adj → Ad), причому відбувається трансформування останнього в найперифернішій клас ознакових слів – прислівник: *Вона* ***байдужа*** *до нього...* (Малик) → *Ангелові про те* ***байдуже*** (Чер.).

Ознака стану / стану-відношення суб'єкта в прислівниках отримує свою реалізацію також лише в синтаксичній сфері. Адвербативний предикат, на думку К. Г. Городенської, передає відношення інших ознакових слів – дієслова й прикметника або прикметника й прислівника, відмінних від нього за рангом [93, с. 298]. Корпус його власне-прислівникових категорій знівельований, що сигналізує про вторинну морфологічну природу адвербатива й неможливе первинне його вживання в присудковій позиції. Набуття прислівником зазначеного вище типу статусу граматичного виразника предиката в реченні відбувається у зв'язку з нівеляцією його основних граматичних категорій і початковим – синтаксичним – ступенем транспозиції у сферу дієслова. Прислівниковий предикат дублює власне-вербативні самостійні граматичні категорії часу, способу й виду, активний валентний потенціал, отже, набуває спроможність програмувати потенційну

синтаксичну конструкцію й лімітувати кількість правобічних поширювачів: ***Мені*** *боляче!* (Довж.); ***Смутно мені*** *те!..* (Вов.); ***Самому*** *чудно* (Шев.); ***Усім*** *цікаво* (Коцюб.). Саме синтаксичний ступінь вербалізації прислівника стану / стану-відношення суб'єкта є тією передумовою, що забезпечує, по-перше, його функціонування як периферійного ознакового слова, по-друге, формування вторинної морфеми – аналітичного вербатива [93, с. 294-296; 94, с. 119-122; 278, с. 121-122]. Аналізований прислівниковий предикат еквівалентний дієслівному, оскільки сам виконує ознакову функцію і збігається за своєю граматичною природою: *Катря ...**смутує**...* (Вов.) / *А чого все ти **смутная**?* (Вов.) / ***Смутно*** *мені...* (Куліш).

Отже, інваріантну семантику "суб'єкт – його стан" регулярно реалізують ознакові слова – вербатив, ад'єктив / вербоїд й адвербатив. На ієрархізованій частиномовній осі "центральне ознакове слово – периферійне ознакове слово" вони розміщені так: дієслово → прикметник / вербоїд → прислівник. Дієслово – центральне ознакове слово у зв'язку з активним валентним потенціалом, граматичними категоріями (час, вид і спосіб), зорієнтованістю на реалізацію присудкової позиції в реченні. Ад'єктиви / вербоїди й адвербативи як периферійні ознакові слова репрезентують ознаку стану / стану-відношення суб'єкта, зазнаючи синтаксичної транспозиції у сферу дієслова. Початковий ступінь їхньої вербалізації є тією базою, що сприяє утворенню аналітичних дієслівних морфем. За своїм потенціалом і граматичною природою ці ознакові слова морфологічно ізофункційні.

1.3. Диференційні семантико-структурні ознаки ізофункційних парадигм із типовою семантикою "суб'єкт – його стан"

1.3.1. Семантична класифікація предикатів стану суб'єкта

Вибудувати класифікацію всієї сукупності предикатів, що позначають стан / стан-відношення суб'єкта в українській мові, з урахуванням їхніх релевантних ознак украй складно. Цей факт обґрунтовують кілька чинників, найважливішим з-поміж них є такий: реалії дійсності об'єктивують у мисленні суб'єкта того або

того стану / стану-відношення найрізноманітніші зв'язки предметів та явищ довкілля, які його оточують. Такі зв'язки послідовно зреалізовані в мові, а їхнє "багатоманіття нелегко вкласти в межі якоїсь однієї класифікації…" [271, с. 55]. В україністиці випрацювано кілька підходів до розв'язання проблеми систематизування предикатів з ознакою стану / стану-відношення суб'єкта. Більшість вітчизняних та зарубіжних науковців зосереджували свої дослідницькі зусилля навколо дієслівного предиката стану / стану-відношення суб'єкта, мотивуючи це тим, що в ньому "…послідовніше, ніж в інших частинах мови, перетинаються, химерно взаємодіючи, лексичне і граматичне, власне знакове й структурне значення" [391, с. 151]. Найперші спроби виокремити й дослідити граматичні маркери описуваних основних носіїв валентності пов'язані з іменами А. О. Барсова [334], О. Х. Востокова [102], М. І. Греча [131] й ін. Такі вербативи, за М. І. Гречем, позначають початок певного питомого стану в його носія [131]. Цьому також присвятили свої ґрунтовні праці Н. С. Авілова [2], Т. Б. Алісова [17], Л. Г. Бабенко [42], М. П. Володченков [98], Т. А. Кильдибекова [196], З. Є. Ключникова [200], Т. В. Матвєєва [266], С. Є. Мильникова [291], Н. О. Прокуденко [324], Г. Г. Сильницький [347] та ін. Докладну типологію вербативів психічної діяльності запропонував Л. М. Васильєв [77; 78].

Об'єктом зацікавлення вербативи стану / стану-відношення суб'єкта були й залишаються для багатьох вітчизняних лінгвістів. В українському мовознавстві над цією проблемою активно працювали В. О. Горпинич [123], П. П. Дрогомирецький [142], Н. В. Кавера [174], В. М. Каленич [181], О. І. Леута [244], Т. Є. Масицька [265], Т. В. Парасюк [305], В. М. Русанівський [337] та ін. Так, Ф. С. Бацевич з-поміж дієслів, здатних сполучатися з суб'єктом, вирізняє ті, що вказують на психічні зв'язки (емоційний стан, переживання, емоційне відношення, відчуття, бажання, прийняття), фізичну (фізіологічні дії / процеси) й інтелектуальну (мовно-мисленнєву) діяльність та називає їх предикатами агентивного типу [49]. Дієслівні предикати стану суб'єкта, на переконання А. П. Загнітка, об'єднують лексеми – найменування фізичного, фізіологічного, психічного стану суб'єкта та поведінки [151; 152]. Відомі деталізовані семантичні типології Н. В. Кавери

[174] й О. І. Леути [247], здійснені на основі корпусу дихотомічних диференційних сем.

Систематизування ад'єктивів, які перебувають у відношенні ізофункційності з проаналізованими вище дієсловами, здійснювали в своїх наукових розвідках зарубіжні (В. В. Виноградов [86], Л. В. Носкіна [298], Г. Ф. Мясников [292], Л. О. Сергєєва [346]) й українські (І. Р. Вихованець [91], А. П. Грищенко [133], М. І. Степаненко [369], М. Я. Фенко [393]) мовознавці. Ознаку якісного стану / стану-відношення суб'єкта експлікують антропонімічні прикметникові предикати, які, на думку М. І. Степаненка, характеризують людину "…і все, що з нею пов'язане" [369, с. 54]: духовний світ, морально-етичні якості, риси характеру; емоційно-психічний стан, волю, темперамент; інтелектуальні якості; фізичні та фізіологічні особливості, зовнішні ознаки. Ті одиниці, які виражають внутрішні ознаки / властивості особи, її стан, формують центр атрибутивної категорійної парадигми прикметника в сучасній українській літературній мові [393]. Про цілісність системи значень ад'єктивів стану / стану-відношення суб'єкта йдеться в теоретичних дослідженнях Н. В. Кавери [174], І. А. Пасічник [306], В. А. Тимкової [382] й інших граматистів.

Деякі лінгвісти до предикатів стану / стану-відношення суб'єкта зараховують лише слова категорії стану. Цим може бути пояснено те, що тривалий час розроблення семантичної типології відбувалося лише на матеріалі адвербативів [86; 82; 99; 339; 422]. У лінгвістичній традиції ІІ пол. ХХ ст. окремі аспекти значення адвербативів стану суб'єкта продовжували досліджувати А. І. Валькова [75], Є. М. Галкіна-Федорук [113; 114], Т. Г. Козирєва [204], Т. І. Певнєва [308], Н. Л. Туманова [390], Т. В. Булигіна й О. М. Селіверстова [342].

Діапазон семантики прислівникових предикатів стану / стану-відношення суб'єкта аналізували українські вчені [278; 343]. Проблема типологізування цих граматичних репрезентантів висвітлена в роботах А. В. Висоцького [87], В. Д. Горяного [124], Н. В. Кавери [174], О. Г. Межова [271], Т. І. Ніколашиної [297], М. Я. Фенко [392], Г. М. Чирви [405].

Специфіка дієслівних, прикметникових / вербоїдних і прислівникових предикатів полягає насамперед у тому, що вони виражають ознаку конкретного фізичного, фізіологічного,

емоційно-психічного й інтелектуального стану суб'єкта, а також у тому, що позначають такий стан чи ставлення, виникнення й перебіг яких пов'язані з біологічними властивостями самого суб'єкта, його фізичними можливостями (природними ознаками, функціями життєзабезпечення, процесами, що відбуваються в організмі), настроєм, психічною й інтелектуальною діяльністю, розумовими здібностями, ставленням до подій та явищ об'єктивної реальності, взаєминами, основою яких є досвід комунікативної діяльності. З-поміж лексем, які передають біологічні особливості, різноманітні відчуття суб'єкта, вирізнено предикати на позначення 1) фізіологічного стану голоду, потреби в їжі (**голодувати**, **голодний**, **голодно**; **насититися** (**насичуватися**), **ситий**, **сито**); 2) фізіологічного стану слабкості, зниження працездатності, утоми чи збудження (**бадьоритися**, **бадьорий**, **бадьоро**; **збуджуватися**, **збуджений**; **слабувати**, **слабий**, **слабо**; (**в**/**с**/у)**томлюватися**, (**в**/с/у)**томлений**, (**в**/**у**)**томно**); 3) фізіологічного стану сну (**сонний**, **сонно**); 4) фізичного стану, спричиненого коливанням температури довкілля чи її зміною в самому суб'єктові (**пітніти**, **пітний**, **пітно**); 5) фізичного стану непритомності, коли суб'єкт утрачає свідомість (**з**)**непритомніти**, **непритомний**; **мліти**, **умлівати**, **млісно**, **млосно**); 6) відчуття нездужання, хвороби (**нездужати** (**недугувати**), **недужий**; **хворіти**, **хворий**, **вражатися**, **вражений**), 7) відчуття задоволення фізіологічних потреб організму (**в**/**за**/у)**довольнятися**, (**в**/за/у)**доволений**).

Значно ширший діапазон семантики притаманний тим предикатам, що передають особливості настрою, емоційний стан суб'єкта, його темперамент, вдачу, вольові якості. Сюди належать лексеми, які виражають позитивний та негативний стан чи ставлення суб'єкта, на виникнення яких впливають різні життєві ситуації, зміни в довкіллі тощо. Негативний стан / стан-відношення суб'єкта передають предикати на позначення 1) збудження, збентеження, хвилювання (**збуджуватися**, **збуджений**; (**з**)**нервуватися, нервовий**, **знервований**; **шаліти** (**шаленіти**), **шалений**; **несамовитіти**, **несамовитий**); 2) гніву, обурення, незадоволення (**дратуватися**, **дратівливий**, **роздратований**; **обурюватися**, **обурений**; **лютувати** (**лютитися**), **лютий**; **сердитися**, **сердитий**, **сердито**; **гніватися**, **гнівний**, **гнівно**; **злитися** (**злоститися**), **злий** (**злісний**), **злісно**); 3) душевного зворушення, розгубленості, смутку, журби (**горювати**,

згорьований; **губитися** (**розгубитися**), **розгублений**; **не радуватися**, **нерадий** (**нерадісний**), **нерадісно**; **не веселитися**, **невеселий**, **невесело**; **понурюватися**, **понурий**, **понуро**; **огірчуватися**, **огірчений**, **гірко**; **смутитися** (**смуткувати**), **смутний**, **засмучений**, **смутно**; **печалитися**, **печальний** (**печаловитий**), **печально**; **сумувати**, **сумний**, **сумно**; **журитися**, **журний** (**журливий**), **зажурений**, **журно**; **тужити**, **тужний** (**тужливий**), **тужно**; **тоскувати**, **тоскний**, **тоскно**; **скорбіти**, **скорбний** (**скорботний**), **скорбно**; **розпачати**, **розпачливо**; **самотній**, **самітно**, **самотньо**); 4) насмішки (**глузувати**, **глузливий**; **глумитися**, **глумливий**; **зловтішатися**, **зловтішний**, **сміятися**, **смішний**, **смішно**); 5) страху, переляку, жаху (**пужатися**), **пужливий**; **лякатися**, **лякливий**, (**з**/**на**/**пере**)**ляканий**, **лячно**; **боятися**, **боязкий** (**боязливий**), **боязко** (**боязно**); **страшитися**, **страшкий**, **страшно**; **жахатися**, **жахливий**, **жаско** (**жасно**); 6) сорому, ніяковості (**бентежитися**, **збентежений**, **бентежно**; **ніяковіти**, **ніяковий**, **ніяково**; **соромитися**, **засоромлений**, **соромно**; (**в**/**у**)**стидатися** (**стидитися**), (**в**/**у**)**стидливий**, (**в**/**у**)**стидно**; **стрaмитися**, **стрaмно**); 7) тривоги, занепокоєння (**хвилюватися**, **схвильований**, **хвильно**; **турбуватися**, (**за**/**с**)**турбований**, **турботно**; **непокоїтися**, **неспокійний**, **неспокійно**; **тривожитися**, **тривожний**, (**за**/**с**)**тривожений**, **тривожно**); 8) заздрості (**завидувати**, **завидливий** (**зависний**), **завидно** (**зависно**); **заздрити** (**заздростити**), **заздрий** (**заздрісний**), **заздро** (**заздрісно**); 9) огиди (**бридитися**, **бридливий**, **бридко**; **гидувати** (**гидитися**), **гидливий**, **гидко**); 10) нудьги, апатії (**нудитися** (**нудьгувати**), **знудьгований**, **нудно**; **скучати**, **скучний**, **скучно**; **докучати**, **докучливий**); 11) образи (**ображатися**, **ображений**, **образливо**; **обижатися**, **обидно**; **кривдуватися**, **кривдно**); 12) досади (**досадувати**, **досадно**); 13) особливостей поведінки (**хвалитися** (**вихвалятися**), **хвалькуватий**; **чванитися**, **чванливий**; **вередувати**, **вередливий**; **лінуватися**, **лінивий**, **лінь** (**ліньки**); **хитрувати**, **хитрий**); 14) негативного ставлення до кого-/чого-небудь (**ревнувати**, **ревнивий**; **ворогувати**, **ворожий**; **підозрювати**, **підозрілий**, **підозріливий**): *...**турбується** селянин* (В.); *А мені анітрохи **нерадісно*** (Блажк.); *Мені до болю **ніяково** й **соромно*** (Вин.); *Ой, мені **нудно**!* (Гул.); *Йому так **бридко**...* (Сос.); *Важко мені*

чогось, ***тривожно****…* (Гон.); *Санько трохи* ***ніяковіє*** (Баг.); *…він* ***заздрить*** (Ле).

Позитивний емоційно-психічний стан чи ставлення суб'єкта позначають ті предикати, які виражають 1) радість (**веселитися**, **веселий**, **весело**; **радіти** (**радуватися**), **рад** (**радий** / **радісний**), (**в**/**з**/**у**)**радуваний**, **радо** (**радісно**); **не сумувати**, **не сумний**, **не сумно**; (**в**/**у**)**тішатися** (**тішитися**), (**в**/**у**)**тішний**, (**в**/**у**)**тішно**); 2) душевне зворушення (**розчулюватись**, **розчулений**; **зворушуватися**, **зворушений**); 3) душевний комфорт (**спокійний**, **спокійно**; **погідний**, **погідно**; **безтурботний**, **безтурботно**); 4) позитивне ставлення до кого-/чого-небудь та пов'язані з ним відчуття (**дружитися** (**дружити**), **дружний**; **гордитися**, **гордий**, **гордо**; (**в**/**за**/**у**)**довольнятися**, (**в**/**за**/**у**)**доволений**; **милуватися**, **захоплюватися**, **захоплений; мило**; **любуватися**, **любо**; **жаліти** (**жалковати**, **жалкувати**), **жалісливий** (**жалісний**), **жаль** (**жалко**); **співчувати**, **співчутливий**; **шкодувати**, **шкода**): *Ти* ***рад*** *хурдизі сій?* (Гул.); ***Втішається*** *матуся* (Тесл.); *Сотник був дуже* ***радий*** *і веселий* (Чайк.); *Мені так* ***радісно****, мов п'яна…* (Ст.); *Гридниця шуміла,* ***веселилася****, співала* (Малик); *А самий такий* ***утішний****…* (Фед.); ***Весела*** *душа моя…* (Вов.); *Нам дуже* ***весело*** (Коцюб.).

Предикати на позначення інтелектуального стану / стану-відношення розкривають ставлення суб'єкта до різних ситуацій спілкування, характеризують його розумові здібності, ступінь розуміння певної повідомлюваної інформації. З-поміж предикатів цього типу вирізнено одиниці, які позначають 1) подив, збентеження (**дивуватися**, **здивований**, **дивно**; **чудуватися**, (**з**/**за**)**чудований**, **чудно**; **вражатися**, **вражений**; **захоплюватися**, **захоплений**); 2) інтерес, допитливість, зацікавлення (**цікавитися**, **цікавий**, **зацікавлений**, **цікаво**; **не цікавитися**, **нецікавий**, **нецікаво**; **байдужіти**, **байдужий** (**байдужний**), **байдуже**); 3) усвідомлення, осмислення (**тямити**, **тямущий**, (**в**/**у**)**тямки**; **не тямити**, **нетямущий**, **невтямки**); 4) довіру (**довіряти**, **довірливий**; **сумніватися**, **сумнівно**); 5) вдячність (**дякувати**, (**в**/**у**)**дячний**): *І я* ***цікавий****, що з того вийде…* (Коб.); *…тільки* ***втямки*** *мені, що переді мною вже не гора, а стіна* (Тют.); *Естетик убив у мені живого чоловіка, а я ще й* ***горджуся*** *тим убитим трупом!* (Фр.); ***Чудно*** *якось Щурові…* (В.); *Йому* ***байдуже*** (Коб.); *Тобі* ***цікаво****?* (У).

Слід уточнити, що в "Словнику української мови" [СУМ] не зафіксовано предикати негативного психоемоційного стану / стану-відношення суб'єкта **пужатися**, **огірчуватися**, **огірчений**, **тоскувати**. Низьку продуктивність цих лексем засвідчує великий за обсягом обстежений фактичний матеріал.

Проведений аналіз дає підстави твердити, що проблема випрацювання семантичної типології предикатів стану / стану-відношення суб'єкта є однією з найактуальніших. Вона потребує свого остаточного розв'язання. Тривалий час розроблення цієї типології здійснювали в межах конкретного частиномовного виразника семантики відповідного предиката. Предикати зі значенням стану / стану-відношення суб'єкта формують змістовий центр предикатів стану в сучасній українській мові. Вони експонують ознаку фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану чи ставлення суб'єкта з подальшою конкретною диференціацією. Ядром розглядуваних вище предикатів є предикати психоемоційного стану / стану-відношення суб'єкта.

1.3.2. Релевантні ознаки і валентний потенціал предикатів стану суб'єкта в реченнях типової семантики "суб'єкт – його стан"

Предикат зі значенням фізичного, фізіологічного, психоемоційного або інтелектуального стану / стану-відношення суб'єкта, про що вже згадано вище, утворює структурно-змістову домінанту простого речення. Найвища за ієрархією присудкова позиція вербатива, ад'єктива / вербоїда чи адвербатива пов'язана зі здатністю конкретного частиномовного реалізатора предикатної семантики організовувати структуру речення на формально-граматичному рівні. Однією з особливостей цих граматичних актуалізаторів є їхня спроможність визначати частиномовне експлікування припредикатних поширювачів, упливати на їхню кількість у складі тієї або тієї синтаксичної конструкції. Релевантні ознаки дієслівних, прикметникових / вербоїдних та прислівникових предикатів фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану / стану-відношення суб'єкта давно опинилися в полі зору дослідників. Характеристики окремих граматичних виразників предикатної семантики розглядуваного

типу комплексно аналізували зарубіжні [1; 3; 86; 98; 342; 422] й українські [91; 143; 174; 247; 249; 265; 327] дослідники XX–XXI ст.

Центральну позицію предиката певного стану / стану-відношення суб'єкта в сучасній українській мові забезпечує корпус його релевантних характеристик, найвагомішими з-поміж них є інваріантність ознаки стану чи стану-відношення, фазовий характер його перебігу, дискретність / локалізованість у часі, статичність ознаки, зорієнтованість її на суб'єкта, уплив обставин / ситуації загалом, у якій перебуває суб'єкт, специфікація стану / стану-відношення залежно від його частиномовного вираження. Семантика "суб'єкт – його стан" є типовою для предикатів цього типу. Носій має певні фізіологічні відчуття, фізичний стан унаслідок дії зовнішніх чи внутрішніх чинників, відповідний настрій, переживає через когось / щось, йому притаманні морально-вольові риси, він наділений від природи певними розумовими здібностями тощо. Такий суб'єкт усеохопно переживає той чи той стан або ставлення, взаємини, не маючи змоги вплинути на тривалість їхнього вияву чи скорегувати інтенсивність: *Ет, Павлинко, ти мені чогось надто* ***огірчена*** (Коб.); *...вона така* ***смутна*** *сьогодні...* (Куліш); *...він видимо* ***бадьорився*** (В.); *Дітям ...****чудно*** (Неч.); *...ми "у всьому* ***скорбні****..."* (Заповіт).

Локалізація стану / стану-відношення на темпоральній осі, його дискретність у часі [268, с. 71] також належить до релевантних ознак. Стан, ставлення чи взаємини є тимчасовими / епізодичними для суб'єкта, "діють" на нього впродовж певного проміжку й "розподілені" на тому відрізку, з яким співвіднесені. Стан актуалізується для суб'єкта в будь-якій точці конкретно визначеного відрізка. На безпосередній зв'язок стану чи ставлення, взаємин із віссю часу вказує обмежена сполучуваність дієслівних, ад'єктивних / вербоїдних та адвербативних предикатів з адвербіальними поширювачами узагальнено-темпоральної / невизначеної темпоральної співвіднесеності: *Я* ***все*** *боюся – рине горлом кров* (Кост.); *Сашко* ***все*** *соромився...* (Дім.). Здебільшого цей предикат вступає в семантико-синтаксичні зв'язки з тим поширювачем, що сигналізує про зміну стану / стану-відношення, фіксуючи його початок або межі тривання: *Я* ***вже*** *тебе боюсь!* (Довж.); *...А я* ***ще*** *боюся* (Шев.); *Мені чомусь* ***удень*** *буває соромно тебе* (Довж.).

Ще однією важливою іманентною ознакою розглядуваних предикатів є фазовість вияву стану / стану-відношення в суб'єкта. Певні фізіологічні відчуття чи фізичний стан, емоційні переживання й зв'язки, інтелектуальні здібності актуальні для суб'єкта лише впродовж якогось періоду, їхньому перебігові властиві перервність / кратність / повторюваність. У кожний момент часу виникає наступна фаза стану, ідентична попередній. Фази змінюють одна одну, тоді як у межах кожної з фаз стан (ставлення, взаємини) мислиться як певна нерозривна цілісність. Такий процес може відбуватися автономно, за інерцією, без зовнішнього каталізатора – загальної ситуації, у якій перебуває суб'єкт, або будь-чиїх зусиль. Фазовість такого стану – спосіб їхнього вияву в суб'єкта, коли "…в кожний момент виникає новий етап, а попередній відходить разом із попереднім проміжком часу" [271, с. 81]: *Прісцилла* ***бентежиться*** (У.); *Мені …о те чоло без тої пов'язки* ***лячно****…* (Коб.); *Грицько …****сердиться****…* (Вин.); *Чого мені* ***страшно****? Миті?* (Гон.).

Статичність стану / стану-відношення в суб'єкта пов'язують передусім із відсутністю внутрішньої динаміки. Ознака стану перманентна для суб'єкта, проте жорстко не закріплена за його носієм: *В таких випадках машиніст Арсентій Трохимович звичайно* ***сердиться****…* (Вин.); *І зітхає вся четвірка: "…Як нам* ***тяжко****! Як нам* ***гірко****!"* (Сим.). У реченнях з аналізованими предикатами статичність стану чи ставлення, взаємин розглядають як показник ознаки постійної, незмінної, такої, якій властива узагальнена, а не актуальна семантика часу [163, с. 246], тому функціонування в синтаксичних конструкціях адвербіальних поширювачів на взірець **раптом**, **одразу** є лімітованим: ***Раптом*** *стало мені чогось турботно* (В.); *…Арсенові* ***раптом*** *стало соромно, що він розмовляє з беззахисною жінкою, тримаючи в руці пістоль* (Малик); ***Раптом*** *стало Івасю стидно…* (Сим.). Про набуття суб'єктом ознаки стану / ставлення свідчить, по-перше, поєднання предиката відповідного стану з дієслівними напівзв'язками **стати** (**ставати**), (**з**)**робитися**, зумовлене тим, що "поява нового стану передбачає певну динаміку, зміну, перехід з одного стану в інший", по-друге, імпліцитна вказівка на те, що до початку якогось стану або ставлення, взаємин суб'єкт відчував інші, відмінні від актуальних відчуття / почуття [345, с. 281]: *Карасик нишком глипнув на чоловіка Палі Степанівни і йому* ***стало*** *раптом занадто*

тужно (Ант.); *...він* ***став*** *раптом такий лютий, що закричав щосили* (Шевч.).

Більшість дослідників вважають саме зорієнтованість стану чи ставлення, взаємин на суб'єкта найважливішою релевантною ознакою предикатів цього типу. Експерієнсив вивчають як інволюнтивний (деміактивний, деміпасивний) суб'єкт, який спроможний лише відчувати, переживати певний стан (ставлення, взаємини), бути охопленим таким відчуттям / почуттям, каталізаторами якого є насамперед зовнішня сила, зрідка – внутрішні відчуття самого суб'єкта: ***Смутно*** *мені ...що в світі ледащо панує, а добре за працю й за горе не має жодної награди!* (Куліш); *...студент має здібності, але не хоче працювати, простими словами –* ***лінується*** (Солом.); *Сомко має в Переяславі свої крамні комори в ринку, так васютинцям і* ***звадливо*** (Куліш).

Окремі релевантні ознаки закріплено за конкретними репрезентантами предикатної семантики. Однією з умов їхнього вияву є граматична природа заповнювача предикатної позиції. Так, "у семантиці дієслова стану виражено ідею статичної рівноваги, за якої нічого не створюють, не змінюють і не переміщують. Тому …в будь-якому контексті зберігають значення безперервного тривання" [271, с. 80]. Стану властивий процесуальний / динамічний відтінок тривання, автономність, що не вимагає активного втручання. Вербативи цього типу зреалізовані здебільшого грамемою недоконаного виду: *...Гриць ...і* ***сердиться****, й зітхає* (Кост.); *Ти* ***боїшся*** *он того куща?..* (Дім.);*...Марко ...****лякається*** (Грін.). О. І. Леута розглядає дієслівний предикат зі значенням стану суб'єкта як такий, що не може поєднуватися з інфінітивом мети [244, с. 19-21; 249, с. 139-141]. Ад'єктив / вербоїд, на відміну від вербатива, виражає таку ознаку стану, яка невіддільна від її носія. Стан мислиться не дискретно, фазово, це постійно закріплена за суб'єктом ознака, його "природна сутність" [307, с. 7]: *Він* ***понурий*** *і* ***злий*** (Вин.); *...мати ...****зажурена****...* (В.); *Ой, чом же, любко, й ти* ***жахливая*** *така?..* (Гул.); *...я подекуди ...****боязлива****...* (Коб.). Здатність цієї ознаки бути цілісною в кожний конкретний момент свого існування / вияву вважають передумовою трансформування якісного стану в якість / невід'ємну властивість суб'єкта. Властивість так само є однією з релевантних ознак носія, тому якісний фізичний, фізіологічний, психоемоційний чи інтелектуальний стан чи ставлення, взаємини – незмінна, стабільна

характеристика, зосереджена в самому суб'єктові: *Всі* ***тривожні*** (Сос.); *Дуже він* ***печаловитий*** *щось, – говорить Маруся* (Вов.); *Тому-то Дмитрик був* ***сумний*** (Коцюб.); *А чого пан Мартин* ***здивований****?* (Малик); *Чим ти* ***збентежена****?..* (Він.). Якісний стан / стан-відношення не має динамічності й зв'язку з віссю темпоральності. Функціонування адвербатива в ролі присудка вказує на максимальну неконтрольованість стану в суб'єкта. Ситуація, у якій він перебуває, відчуття, які він переживає, є наслідком зовнішньої сили, а отже, стан каузований за своєю суттю: *...тому* ***сумно****, любі, так мені...* (Сос.); *Кирилові ...****заздрісно стало*** (Тес.); *Я тільки на хвильку присів, а вже мені* ***неспокійно****...* (Вороб.); *Та нам усе якось* ***ніяково*** (Куліш); *Чує Мотря, та боїться озирнутись: їй чогось* ***соромно****,* ***страшно*** (Мир.). Для стану / стану-відношення в адвербативах також характерна незмінність / постійність на темпоральній осі, відсутність фаз: *Зіну це ображало, мені теж було* ***обидно*** *за будучих людей* (Вин.); *...чогось* ***боязко*** *їй...* (Вов.). Інколи така ознака інтегрується з ознакою іншого певного відчуття / почуття, оскільки суб'єктові властиво синхронно переживати кілька станів: *Мені* ***соромно*** *й* ***смішно****, Богдане...* (Коб.); ***Весело*** *вам,* ***любо****?..* (Кроп.); *...йому* ***гірко*** *й* ***соромно****...* (Гон.); *...так* ***гордо*** *й* ***радісно*** *мені* (Сос.); *Йому* ***досадно*** *і* ***соромно****...* (В.); ***Важко*** *мені чогось,* ***тривожно****...* (Гон.).

Увесь спектр релевантних ознак вербативів, ад'єктивів / вербоїдів та адвербативів як реалізаторів предикатної семантики зазначеного вище типу перебуває в нерозривному взаємозв'язку з їхнім активним валентним потенціалом, тобто спроможністю утворювати структуру потенційної синтаксичної конструкції. Проблема інтенційних та валентнісних параметрів предикатів стану / стану-відношення суб'єкта до сьогодні не отримала остаточного розв'язання. Це пов'язано з граматичною природою окремих репрезентантів на формально-граматичному рівні речення. Валентний потенціал цих предикатів, їхні інтенційні параметри досліджували й продовжують вивчати П. Адамець [4], Н. М. Арват [33], Н. Д. Арутюнова [37], В. А. Бєлошапкова [51], В. В. Богданов [57], М. В. Всеволодова, Г. Шуфень [104], О. Ю. Іванова [170], С. І. Кокоріна [205], Т. М. Смирнова [360] й ін. В україністиці цю проблему в межах окремого лексико-граматичного класу слів розв'язують О. В. Болюх [61], В. А. Городецька [122],

А. П. Загнітко [152], Н. Л. Іваницька [167], В. М. Каленич [180], О. А. Семенюк [343], В. А. Тимкова [382], М. Я. Фенко [392] тощо.

Вербатив, ад'єктив / вербоїд чи адвербатив стану суб'єкта разом із певною кількістю валентно зумовлених субстанційних актантів формує предикативний мінімум речення. Семантично елементарною є та конструкція, якій на семантико-синтаксичному рівні відповідає предикат та субстанційна – суб'єктна – синтаксема. Її позиція лівобічна за своїм розташуванням у структурі речення, вона обов'язкова за своєю реалізацією: *...**дівка** ...боїться* (Фед.) / *І який же **я** боязкий...* (В.) / *...**тобі** боязко...* (В.). Структуру цих речень представлено так: $N_1 + V_f$, $N_1 + Adj$, $N_1 + Part$, $N_3 + Ad$: *Та як реве: в ушах закладає, **коні** лякаються* (В.); *...**вона** ...журлива* (У.); *...**мені** ...радісно...* (Тес.); *Невесело **Гордієві**...* (Грін.); ***Мені** стало цікаво...* (Він.); ***Їй** ...гірко* (Коцюб.); *...**він** або ...голодний, або ...слабий...* (Неч.); *Млосно **йому** й паморочливо...* (Баг.). На формально-граматичному рівні структуру речень із цим предикатом може поширювати адвербіальний компонент, що позначає час, місце, умови, інтенсивність вияву стану в суб'єкта ($N_1 + V_f + Adv$, $N_1 + Adj + Adv$, $N_1 + Part + Adv$, $N_3 + Ad + Adv$): ***Потроху** я того хлопця боюся* (Коб.); *Я **дуже** втомлений...* (У.); *Весело тобі **тут**?* (Грін.); *...він ...**страшенно** лютий...* (Грін.); *І мозок мій здивований **украй**...* (Кост.); *Сумна ти **чогось**...* (Ст.); *Вона **трохи** засоромлена й схвильована* (Вин.).

Двовалентними є дієслівні, прикметникові / вербоїдні та прислівникові предикати фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану-відношення суб'єкта. На семантико-синтаксичному рівні предикати цього типу передбачають, крім лівобічноспрямованої суб'єктної, правобічну об'єктну синтаксему, репрезентовану на формально-граматичному рівні безприйменниково-прийменниковими граматичними формами непрямих відмінків субстантивів. Такий об'єкт позначає істоту або неістоту, що зумовлює виникнення того чи того ставлення (взаємин) у суб'єкта, певною мірою впливає на їхній перебіг та силу вияву: *Мені видиться, Олено, – додала по хвилі, – що **він** інтересується **тобою*** (Коб.); *...**я** за **тобов** тужу та баную?* (Чер.); ***Богдан** тішився своїм **становищем** в човні гулящого козака* (Л.); *Ті **ніжки** сердилися на незбагненну свою **надчутливість**...* (Шевч.). Правобічна позиція є обов'язковою на формально-граматичному рівні, її нівеляція вказує на процес абсолютизації стану,

трансформуючи його зі стану-відношення у власне-стан як невід'ємну рису суб'єкта, його постійну внутрішню властивість: ***Богдан*** *...цікавиться* ***нею*** (Коб.) / ***Я*** *цікавлюся* (Коцюб.); *Денис гнівався на* ***волосних*** (Грін.) / ***Гаїнка*** *гнівалася...* (Грін.).

Предикат стану-відношення може мати тривалентну структуру. Це пов'язано з тим, що вербатив, ад'єктив / вербоїд чи адвербатив розглядуваного типу також передбачає у формально-граматичному складі речення реалізацію додаткової правобічної об'єктної позиції з уточнювальною семантикою. Основне значення об'єкта за таких умов зберігається з конкретизацією вияву ставлення в суб'єкта: *...ви ...образитесь* ***на мене*** *за мою щирість* (У.).

Деякі науковці встановлюють валентний потенціал предиката за його частиномовною належністю або особливостями експлікованої ним семантики. Так, ті предикати, що виражають риси характеру, вдачі, передають особливості поведінки людини, мають чіткий одномісний потенціал валентності [151, с. 192; 174, с. 12; 180, с. 13 та ін.], відкриваючи в максимальному вияві сингулярну лівобічну позицію суб'єкта того чи того стану. На думку інших, валентний потенціал детермінує морфологічна природа заповнювача предикатної позиції. Вербатив стану носія є валентно активним. Частиномовна природа й набір його граматичних категорій обґрунтовують первісну здатність вербатива визначати позиції поширювачів у структурі речення. Дієслова зі значенням фізичного, фізіологічного, психоемоційного або інтелектуального стану суб'єкта жорстко встановлюють вияв суб'єктної позиції в структурі речення: *Ти відвертаєш лице Твоє –* ***вони*** *тривожаться* (Біблія); *...****другий****, ледащо, лінується* (Грін.); *Сидить* ***Сізіф*** *і журиться, біда* (Кост.); *Тато молиться Богу, тужить* ***мама*** (Стус). Обов'язкову формальну реалізацію правобічної позиції об'єкта на формально-граматичному рівні передбачають, за Н. О. Прокуденко, вербативи внутрішнього психоемоційного стану суб'єкта, у семантиці яких міститься імпліцитна вказівка на інтенсивність переживання емоції її носієм. Значеннєвий діапазоні цих дієслів формує сім семантичних підгруп (СП): "тривога й неспокій, боязнь та страх", "сором, ніяковість і збентеження", "роздратування / гнів", "образа", "подив, захоплення", "радість", "горе". Об'єктний поширювач у цьому разі сигналізує про джерело стану в його носія [323]: *...я боюся*

іржання *коней,* ***брязкоту*** *мечів, і* ***куряви****, і* ***крику****…* (У.); *…я журюся* ***тим****, що ви його любите!* (Коб.); *Думав, що ти, Шуро, на* ***мене*** *чого сердишся та й не хочеш відповідати* (Гон.). Вербативи на позначення мовно-мисленнєвої й психічної діяльності істоти / емоційно-оцінного ставлення (почуття) витлумачують як такі, що мають дво-/тримісну валентну рамку [150, с. 18; 247, с. 132-135; 271, с. 84].

Валентність ад'єктива, як було вже доведено, вторинна за своєю природою й виникає внаслідок формування аналітичної дієслівної морфеми й набуття прикметниковим / вербоїдним предикатом власне-вербативних категорій. Потенціал валентності ад'єктивів стану експерієнсива найчастіше аналізують як дво-/тримісний з облігаторним / факультативним виявом субстанційних синтаксем, тоді як одновалентними є ад'єктиви якісного фізичного, фізіологічного стану суб'єкта, що відкривають у максимальному вияві сингулярну лівобічну позицію суб'єкта: *І тепер* ***вона*** *не холодна і не голодна, і сита, і вкрита* (Мир.); ***Товариші*** *всі бадьорі…* (Гон.) – *…****він*** *завжди був веселий, а той раз був нахмурений і сердитий на неї* (У.К.); ***Чіпка*** *радий такому дешевому викупові* (Мир.); ***Ти*** *дуже до неї заздра?* (Кост.). Дво-/тривалентними є ад'єктиви на взірець (**в**/**у**)**дячний**, що вимагають, крім облігаторних лівобічної суб'єктної та правобічної власне-об'єктної, правобічну позицію адресата [382; 307]: *…щиро* [я] *вдячний* ***за це*** (Гон.) / …[я] *навіть дуже вдячний* ***йому*** *за його поради* (Вин.); ***Я*** *вдячний* ***Вам****, що Ви відтворили прекрасний образ справжньої Українки Ольги Яківни Степури…* (Гон.).

Адвербатив фізичного, фізіологічного, психоемоційного або інтелектуального стану експерієнсива здебільшого відкриває тільки лівобічну позицію суб'єкта: *Сердито* ***йому*** (Тес.); *…****йому*** [хлопцеві] *стає страшно* (Коцюб.); ***Йому*** *досадно і соромно* (В.); *Тоскно* ***мені*** (Кост.). У максимальному валентному вияві цей предикат сполучається з правобічною об'єктною синтаксемою: ***Мені*** *знов* ***о*** *те* ***чоло*** *без тої пов'язки лячно…* (Коб.); *Жаль* ***мені вбитих****,* ***замордованих****, жаль кожної* ***вдови****,* ***сироти****, жаль кожну* ***хатину****, кожну потолочену* ***ниву****, кожне зруйноване* ***місто*** (Довж.).

Отже, домінувальними релевантними ознаками предикатів фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану / стану-відношення суб'єкта є зорієнтованість предикатів цього типу на пасивний суб'єкт, що переживає певний стан,

охоплений ним, статичність самого стану, його фазовість, локалізація на темпоральній осі, дискретність. Предикати описуваного типу одновалентні. Двовалентними є вербативи, ад'єктиви / вербоїди та адвербативи фізичного, фізіологічного, емоційно-психічного й інтелектуального стану-відношення суб'єкта, у максимальному валентному вияві вони тривалентні, оскільки прогнозують реалізацію об'єктної синтаксеми з уточнювальною семантикою.

1.3.3. Відмінково-кореляційна парадигма суб'єктної синтаксеми в реченнях із предикатами стану суб'єкта

Суб'єкт фізичного, фізіологічного, психоемоційного або інтелектуального стану / стану-відношення є облігаторним конституентом простого речення. Його позиція жорстко фіксована і врегульована семантикою відповідного предиката. Лівобічне розташування такої позиції вмотивоване валентним потенціалом предиката й залежить від властивих останньому граматичних категорій, основними з-поміж яких є граматичні категорії виду, часу та способу.

Носій стану належить до класу пасивних суб'єктів (пацієнсивів [271, с. 81], пацієнтивів [360, с. 24]). Його також кваліфікують як експерієнсив (експерієнцер [152, с. 214; 314, с. 165]) відповідно до інволюнтивної спроможності відчувати / переживати / бути схильним до певного стану або ставлення. Такий суб'єкт охоплений певним станом, повністю переживає його, проте позбавлений активної здатності впливати на виникнення стану, корегувати його перебіг. Стан / ставлення виникають незалежно від морально-вольових якостей, настрою чи бажання експерієнсива, суб'єкт так само не докладає зусиль для його підтримання загалом.

Виникнення стану в суб'єкта є наслідком вияву зовнішньої, сторонньої, сили, певних обставин, ситуації, у якій він перебуває, їхній вплив відбувається незалежно від відчуттів та бажань останнього, тому переживання певного стану або усвідомлення взаємин суб'єктом має характер результативності. Експерієнсив позбавлений здатності використовувати свої вольові зусилля або моральні якості для контролю за станом / ставленням, тривалістю його перебігу, проте спроможний відігравати певну функцію в тій

ситуації, у якій перебуває в той чи той момент свого існування, а отже, якоюсь мірою корегує стан. Контрольованість стану в лінгвістиці розглядають як релевантну ознаку ситуації загалом, а не характеристику окремого пасивного суб'єкта [154]. Ознаку максимальної неконтрольованості закріплено за психоемоційним станом суб'єкта. Носій може відчувати певні емоції й детермінувати їхню характеризацію, однак не визначає інтенсивності реалізації емоційно-психічного стану й не фіксує межі його тривання на темпоральній осі. Суб'єкт психоемоційного стану за своєю суттю є істотою, небайдужою до своїх почуттів. Його можна визначити як "психічне "я", що оцінює власні емоції.

Предикат вважають каталізатором стану в суб'єкта, тому експерієнсив субординований безпосередньо первинному / вторинному ознаковому слову як граматичному виразникові предикатної семантики у структурі речення. Такий суб'єкт сингулярний за виявом.

У реченнях із предикатами стану / стану-відношення носія суб'єктній синтаксемі властива частиномовна варіантність реалізації. Експерієнсив репрезентований передовсім відмінковими формами субстантивів: *Сумує* ***батько, мати*** *печалиться…* (Св.); *…****дідусеві*** *так тяжко…* (Баг.); *…****сама*** *дивуюся своїй веселості…* (Коб.); *Такі* ***козарлюги*** *– і бояться…* (Гон.). У реченні розглядуваного взірця суб'єктній синтаксемі, поряд із предикатною, відведено конститутивну роль, найхарактернішою синтаксичною позицією носія фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану / стану-відношення є позиція підмета: *…****я*** *гидую тобою!* (Сим.); *Проте, можливо,* ***сестра*** *Катря тоскувала, що ніяк не попаде на холодну станцію дикої сибірської тайги* (Х.); *…чепурні* ***підданці****-борці царя осіннього …тривожаться чимало* (Чер.) та ін.

Позиція експерієнсива є позицією третього рангу після суб'єкта дії та процесу. У реченні такий суб'єкт наділено деміактивністю (деміпасивністю), його зв'язок з ознаковим словом на основі валентної детермінованості є фіксованим. Інволюнтивний характер переживання стану / стану-відношення носієм зумовлює специфічну реалізацію семантики експерієнсива залежно від граматичної природи предиката. Науковці небезпідставно вказують на типовість репрезентування лівобічної суб'єктної позиції непрямим відмінком іменних слів, оскільки стан "приписується"

людині, виникає поза її волею чи бажанням [278, с. 120]. Речення із суб'єктом стану / стану-відношення представлені в сучасній українській літературній мові синтаксичними структурами N_1 + V_f / N_1 + V_f + N_x, N_1 + Adj / Part / N_1 + Adj / Part + N_x, N_3 + Ad / N_3 + Ad + N_x.

Суб'єкт стану в реченнях зі структурою N_1 + V_f (N_1 + V_f + Adv, N_1 + V_f + N_x, N_1 + V_f + N_x + Adv)

Уже було наголошено, релевантними рисами вербатива є його активна організувальна роль в елементарному реченні, а також спрямованість на виконання ролі присудка. На семантико-синтаксичному рівні цей дієслівний предикат передбачає одну лівобічну субстанційну суб'єктну синтаксему, обов'язкову за виявом. На формально-граматичному рівні її типово репрезентує грамема називного відмінка субстантивів. Носій стану отримує експліцитну формальну реалізацію.

Така синтаксична структура об'єктивує мінімальний фрагмент дійсності і є семантичним шаблоном ситуації. Водночас її витлумачують як модель, своєрідний зразок для конституювання дієслівних речень з інваріантним значенням "суб'єкт – його стан" за суміжністю з тими реченнями, що виконструйовані за участю вербативів мовно-мисленнєвої діяльності.

Структура речень із вербативами аналізованого типу не потребує залучення додаткових засобів для вираження інваріантної семантики. Лексичне значення дієслова й типова семантика самої моделі збігаються, хоча ознаку ізосемічності, за О. І. Леутою, не можна вважати релевантною для дієслівних речень зі значенням стану суб'єкта саме тому, що логічному статальному предикатові властива варіантність граматичної реалізації [249, с. 104]. Вербатив утворює всі парадигматичні форми часу (теперішнього, минулого й майбутнього), особи (1-ї, 2-ї, 3-ї) та способу (дійсного, умовного й наказового), має форми недоконаного / доконаного виду. Носій стану займає позицію підмета, зреалізовану грамемою N_1 субстантивів як ядерною грамемою ієрархізованої відмінкової парадигми, що спеціалізується на вираженні типової семантико-синтаксичної функції суб'єкта, формально-синтаксичної функції підмета простого двоскладного речення й типової позиції теми стосовно актуального членування речення. Функція суб'єкта стану первинна для називного відмінка в українській мові. Інволюнтивний характер переживання певних відчуттів або

почуттів носієм унеможливлює з боку експерієнсива вольові, цілеспрямовані дії, а тому такий номінатив споріднений із дативом (N_3). Називний суб'єкта при предикатах розглядуваного вище типу розташований на периферії сфери називного відмінка, він суміжний із невласне-суб'єктною семантикою [92, с. 66-67; 93, с. 63-65]. Дієслівна модель стану з вербативними предикатами розглядуваного взірця так само перебуває на периферії поля дієслівних речень й породжує фазові та модальні трансформації [249, с. 103-105, 145]. Деміактивний характер переживання стану суб'єктом спричиняє переміщення цієї моделі із зони ядра до дальньої периферії на підставі індиферентності щодо частиномовної реалізації предиката стану суб'єкта на формально-граматичному рівні. Називний відмінок є найхарактернішою формою реалізації суб'єкта в реченнях із вербативами фізичного, фізіологічного, психоемоційного чи інтелектуального стану / стану-відношення: ***Януш*** *лютує*... (Ле); ***Катря*** *...смуткує*... (Вов.); *...**брат** сумує!..* (Ст.); *І **я** журюсь*... (Грін.); *Лютиться **шляхтич***... (Пав.); *Скорбує **душа***... (Хот.); *...**султан** Амурат... лякається тільки козаків*... (Заг.).

Суб'єкт стану в реченнях зі структурою N_1 + Adj / Part (N_1 + Adj / Part + Adv, N_1 + Adj / Part + N_x, N_1 + Adj / Part + N_x + Adv)

Лівобічну позицію суб'єкта в семантико-синтаксичній структурі речень із предикатами якісного стану регулярно репрезентує одна субстанційна синтаксема – суб'єктна. Це обов'язковий конституент речень з одно-/тривалентними прикметниковими / вербоїдними предикатами. Суб'єктна синтаксема носія є тим залежним компонентом структури речення, що має облігаторний формальний вияв. Вона цілком умотивована відповідним предикатом, який визначає її лексико-семантичне наповнення й граматичне оформлення. Суб'єктна синтаксема носія певного якісного стану або ставлення / взаємин має найвищий із-поміж усіх інших субстанційних синтаксем ранг у семантико-синтаксичній структурі розглядуваного простого речення.

На формально-граматичному рівні суб'єктній синтаксемі експерієнсива властива морфологічна й лексико-семантична варіантність вираження. Спеціалізованим граматичним засобом такої реалізації є грамема називного відмінка. У реченні вона сполучається з усіма одно-/тривалентними ад'єктивами, які позначають фізичний, фізіологічний якісний стан чи особливості

людини, її психоемоційний стан, волю, темперамент, морально-етичні якості, характер, вдачу, духовний світ, інтелектуальні спроможності тощо. Типовою позицією цієї грамеми номінатива є позиція підмета в простому реченні: ***Всі*** *тривожні* (Сос.); *А* ***самий*** *такий утішний…* (Фед.); ***Мазепа*** *дуже щось смутний…* (Гул.); *Ви, графе? Як* ***я*** *радий!* (У.); *Яка ж* ***ти*** *тоскна* (Стус); *Дуже* ***я*** *зараз сердитий…* (Гон.) та ін. Суб'єкт такої якісної ознаки конституює разом з ад'єктивом номінативний мінімум речення, об'єктивуючи особливості зв'язку між якісним станом (ставленням) та його носієм. Первинна семантико-синтаксична функція суб'єкта стану грамеми номінатива корелює з її первинною формально-граматичною функцією підмета. Синтаксична структура з прикметниковим / вербоїдним предикатом якісного стану чи ставлення суб'єкта є продуктивною в українській мові: *...****ти збентежена****?..* (Він.); ***Маруся*** *...****сором'язлива*** *вже така…* (Греб.); *Простий* ***люд байдужий до влади*** (Заг.). Структуроутворювальним компонентом зазначеної вище синтаксичної конструкції є ад'єктив / вербоїд, який найчастіше реалізується у формі називного відмінка: *І я випадком сим* ***утішений*** *немало* (У.); ***Веселі*** *ви сьогодні* (У.); *...вона* ***байдужа*** *й гордовита…* (У.); *...він* ***печаловитий*** *щось…* (Вов.); *І мозок мій* ***здивований*** *украй…* (Кост.) й ін.

Функційною активністю в сучасній українській мові відзначається також синтаксична структура N_1 + Adj + N_3 (де N_1 – об'єкт стану, Adj – прикметниковий предикат, N_3 – суб'єкт стану): *Арсенові* ***байдужі*** *зараз і Сафар-бей, і Многогрішний* (Малик). Суб'єкт якісного стану-відношення реалізований нетиповою для нього грамемою N_3 й перебуває в позиції об'єкта. Об'єкт так само має нетипову для нього позицію підмета двоскладного речення. Формування аналізованої структури – результат порушення симетрії конституентів структури речення на семантико-синтаксичному й формально-граматичному рівнях, який зрідка супроводжує зміна частиномовної природи предиката стану-відношення носія, пор.: *...він ...****байдужий до*** *хазяйської праці…* (Виш.) → ***Байдужні*** *нам царства* (Куліш); *Іван уперше* ***застрашився ясності*** *й* ***світла****…* (Шевч.) → *...для мене…* – [вона] ***страшна*** (Коб.) та ін.

Речення структури N_1 + Adj одні з найпоширеніших у синтаксичній системі сучасної української мови. Суб'єкт стану

облігаторний за своєю реалізацією. Типовою для нього є позиція підмета в простому двоскладному реченні.

Суб'єкт стану в реченнях зі структурою N_3 + Ad (N_3 + Ad + Adv, N_3 + Ad + N_x, N_3 + Ad + N_x + Adv)

Суб'єкт при прислівниковому предикатові із семантикою стану / стану-відношення носія є невід'ємним структурним компонентом односкладного безособового речення. Позиція носія стану в реченні чітко визначена, вона лівобічноспрямована. На формально-граматичному рівні семантико-синтаксична функція такого суб'єкта регулярно репрезентована граматичною формою давального відмінка, яка виконує роль додатка. Структура речень з адвербативами вказаного вище типу в синтаксичній системі української мови представлена так: N_3 + Ad, N_3 + Ad + Adv, N_3 + Ad + N_x, N_3 + Ad + N_x + Adv.

Стан носія належить до ядра семантики давального відмінка. Саме датив стану, первинним значенням якого є значення адресата, максимально повно об'єктивує деміактивну природу експерієнсива. Функція суб'єкта стану є вторинною формально-граматичною функцією давального відмінка й віддалена значною мірою від його первинної функції адресата дії. Датив стану суб'єкта являє собою транспозицію, оскільки грамему N_3 експерієнсива вжито в ролі іншої (N_1) відмінкової грамеми. Зміна типової правобічної придієслівної сильнокерованої позиції додатка на лівобічну позицію носія відбувається під впливом його внутрішньої похідності у структурі речення. Унаслідок цього процесу датив прямує в позицію припредикатного другорядного члена, що пов'язаний із присудком зв'язком сильного керування, а грамема N_3 тяжіє до грамеми N_1 [92, с. 64, 112-113; 93, с. 73-74]. У реченнях з адвербативами стану / стану-відношення суб'єкта відбувається кореляція давального носія із семантико-синтаксичними ознаками пасивності, субстанційності, спрямованості стану чи ставлення на предмет, формально-граматичною ознакою центральності. Кореляція семантико-синтаксичної вершинності грамеми N_3 із формально-граматичною центральністю підмета простого двоскладного речення, проте, порушена, притаманну номінативу й предикативному зв'язкові форму координації втрачено.

В ієрархізованій парадигмі відмінків сучасної української мови грамема N_3 є напівперифірійною й перебуває рангом нижче за грамему N_1, тому вторинна центральність давального суб'єкта

стану / стану-відношення нижча рангом за центральність підмета. У реченнях із прислівниковими предикатами фізичного, фізіологічного, психоемоційного чи інтелектуального стану / стану-відношення, взаємин експерієнсива центральність N_3 у її максимальному вияві – центральність придієслівного другорядного члена речення (додатка). Властива називному суб'єкта форма узгодження в роді, числі й особі з опорним словом – адвербативом – нейтралізується, зберігаються лише форми сильного керування: *Веселиться* ***Гуляйполе****...* (Гон.) – *...**ви** такі веселі...* (Чайк.) – *Весело **вам**, любо?..* (Кроп.). Давальний є спеціалізованим засобом вираження суб'єкта стану / стану-відношення, що передає семантичний відтінок підпорядкованості особи цій ознаці: ***Іванові** аж страшно робилося...* (Фр.); ***Мені** соромно й смішно, Богдане...* (Коб.); *Образливо **мені**, так!* (Довж.); *Шкода **мені** своєї хати, школи, товариства, "діда"* (В.); *Так **мені** гірко стало!..* (Вов.).

Синтаксична функція додатка, закріплена за носієм, сигналізує про згортання первинного формально двоскладного простого речення із суб'єктом-підметом в односкладне формальне безособове й установлює зв'язок кореляції між цими структурами. Вихідною є конструкція з відповідним ад'єктивом. Трансформація в напрямку $N_1 \rightarrow N_3$ виникає внаслідок нівеляції центральної підметової позиції суб'єкта в реченні. Редукується лише формально-граматична позиція підмета простого речення, а не семантико-синтаксична функція суб'єкта, тому процес такої трансформації є частковим [121, с. 76]. Важливо зробити акцент на тому, що дихотомія "номінативний – дативний суб'єкт" об'єктивує особливу чутливість української мови до таких концептів, як людина, її внутрішній стан (переживання, почуття), взаємини в національній мовній картині світу й маркує антропоцентричні засади її організації. Мова створена за міркою людини, і такий масштаб є основою всієї структури мови. Суб'єкт у реченнях із прислівниковим предикатом фізичного, фізіологічного, психоемоційного або інтелектуального стану / стану-відношення, взаємин отримує формальну реалізацію: *...А **батюшці** байдуже* (Кост.); *Страшно **Олесі*** (Довж.); ***Патріарху** тужно...* (Бу); ***Людям** усе те байдуже* (В.); *...**і їм*** [зорям] *байдуже до цього!* (Тес.).

Отже, інваріантну семантику "суб'єкт – його стан" на формально-граматичному рівні репрезентують синтаксичні структури $N_1 + V_f / N_1 + V_f + N_x$ ($N_1 + V_f + Adv / N_1 + V_f + N_x +$

Adv), N_1 + Adj / Part / N_1 + Adj / Part + N_x (N_1 + Adj / Part + Adv / N_1 + Adj / Part + N_x + Adv), N_3 + Ad / N_3 + Ad + N_x (N_3 + Ad + Adv / N_3 + Ad + N_x + Adv) із дієслівними, прикметниковими / вербоїдними та прислівниковими предикатами стану / стану-відношення суб'єкта. Суб'єкт є невід'ємним компонентом формально-граматичної будови речення, він має формальне вираження. У реченнях із вербативними предикатами суб'єктна синтаксема носія перебуває в центральній підметовій позиції. Основною грамемою є грамема N_1. Ад'єктив / вербоїд як функційний еквівалент дієслівного предиката аналогічно до вербатива чітко програмує лівобічну суб'єктну позицію. Суб'єкт має вершинну позицію підмета простого двоскладного речення, зреалізований грамемою N_1. У реченнях з адвербативними предикатами як функційними еквівалентами вербатива спостережено нівеляцію лівобічної формальної позиції підмета з одночасним згортанням первинної двоскладної конструкції в односкладну формально безособову. Грамема N_1 підмета трансформується в N_3 – додаток – зі зв'язком кореляції між первинною (N_1 + Adj / Part) та вторинною (N_3 + Ad) структурами. Відмінково-кореляційна парадигма суб'єктної синтаксеми в реченнях із предикатами фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану / стану-відношення суб'єкта репрезентована так: $\mathbf{N_1}$ + V_f / $\mathbf{N_1}$ + V_f + N_x → $\mathbf{N_1}$ + Adj / Part / $\mathbf{N_1}$ + Adj / Part + N_x → $\mathbf{N_3}$ + Ad / $\mathbf{N_3}$ + Ad + N_x.

1.3.4. Механізм формування ізофункційної парадигми з предикатами стану суб'єкта

Семантика "суб'єкт – його стан" об'єднує речення з предикатами фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану / стану-відношення суб'єкта. Вона типова для аналізованих синтаксичних структур і запрограмована в комплексі їхньої логіко-денотативної, семантико-синтаксичної та формально-граматичної будови. Значення "суб'єкт – його стан" експлікує логіко-денотативна структура S + $Praed_{st}$ / S + $Praed_{st}$ + Obj із суб'єктом стану (S), статальним предикатом ($Praed_{st}$) та об'єктом (Obj). Позиція суб'єктної семантеми носія стану / стану-відношення в реченні є чітко вмотивованою. Предикатна семантема стану є вершинним конституентом речення. Структура S + $Praed_{st}$ / S + $Praed_{st}$ + Obj – базова одиниця, що трансформується в кілька поверхневих структур та виступає стосовно них

інваріантною синтаксичною конструкцією, тобто логіко-денотативним інваріантом.

На семантико-синтаксичному рівні структуру речень із предикатами стану / стану-відношення суб'єкта типово репрезентує структура ЕР → $А_{експ.}$ + $П_{стан}$ / $А_{експ.}$ + $П_{стан}$ + Exp, у якій $А_{експ.}$ – експерієнсив стану, $П_{стан}$ – компонент, що виражає ознаку, Exp – об'єктний конституент. Суб'єктній семантемі носія стану / стану-відношення відповідає лівобічна суб'єктна синтаксема експерієнсива. Вона підпорядкована предикатній синтаксемі й залежить від активного валентного потенціалу предиката. Суб'єктна синтаксема є органічним компонентом семантико-синтаксичної структури речення й наділена семантико-синтаксичною центральністю. Предикатну семантему реалізують предикатні синтаксеми зі значенням конкретного стану / стану-відношення. Компоненти логіко-денотативної й семантико-синтаксичної структури речень із предикатами стану / стану-відноошення суб'єкта пов'язані між собою симетричним зв'язком. Семантико-синтаксична структура речень із предикатами цього типу корелює з логіко-денотативним інваріантом: S + $Praed_{st}$ / S + $Praed_{st}$ + Obj → $А_{експ.}$ + $П_{стан}$ / $А_{експ.}$ + $П_{стан}$ + Exp.

Формально-граматичну будову цих речень визначає спосіб граматичного репрезентування предиката. Типовими є синтаксичні структури N_1 + V_f / N_1 + V_f + N_x, N_1 + Adj / Part / N_1 + Adj / Part + N_x, N_3 + Ad / N_3 + Ad + N_x, вибудувані за участю дієслів, ад'єктивів / вербоїдів та адвербативів. Такі конструкції за своєю суттю є формально-граматичними варіантами інваріантних логіко-денотативної та семантико-синтаксичної конструкцій зі значенням "суб'єкт – його стан". Єдина природа пропозиціоналізації й подальшої актуалізації пропозитивного змісту в реченнях із частиномовними реалізаторами предикатної семантики вможливлює вибір різноманітних мовних засобів у процесі номінації. Причини цього явища пов'язані насамперед із потребою розширити склад номінувальних засобів і прагматичних потенцій мови для реалізації комунікативних завдань, виявити увесь ресурс мови та її здатність конструювати еквівалентні форми / варіанти, пізнати можливості "передачі референтних значень однією із співвідносних форм у конкретному акті номінації" [135, с. 71]. На вибір суб'єктом однієї з варіантних синтаксичних структур впливає насамперед ситуація спілкування, мета й завдання комунікації,

психоемоційний і / чи фізичний стан, його мовний досвід тощо. Підґрунтям варіантності цих синтаксичних структур із типовою семантикою "суб'єкт – його стан" слугує також єдина природа дієслів, прикметників / вербоїдів і прислівників стану / стану-відношення як ознакових слів.

Речення з вербативами двоскладні з формально-граматичного погляду. Семантико-синтаксичну функцію суб'єкта актуалізує граматична форма називного відмінка. Таке її значення, про що вже йшлося вище, первинне для граматичної форми номінатива в сучасній українській мові, воно належить до ядра його семантики. В ієрархізованій відмінковій парадигмі називному певного стану властивий найвищий ранг, N_1 – центральна грамема парадигми відмінків української мови. Предикатну синтаксему типово представляє особова форма дієслова, яку розглядають як спеціалізований засіб об'єктивування предиката, наділений структуроутворювальним потенціалом. У реченнях з інваріантною семантикою "суб'єкт – його стан" вона обіймає позицію присудка, формуючи його структурно-семантичне ядро. Дієслівний предикат реалізує власне пропозицію, актуалізуючи валентно зумовлені компоненти на формально-граматичному рівні. Він є синтетичним, оскільки синтетично експлікує "свій" обсяг структурно-семантичної інформації, дорівнює дієслову й зосереджує в собі пропозитивну, актуалізаційну, копулятивну, прогнозувальну й предикативну функції. Типове значення вербатива збігається з типовим значенням синтаксичної структури, що засвідчує, на думку О. І. Леути, ізосемічність вербативів стану суб'єкта й модельну ізосемічність структури $N_1 + V_f$ загалом [249].

Формально-граматична позиція присудка простого двоскладного речення корелює із семантико-синтаксичною предикатною синтаксемою. Компоненти формально-граматичної й семантико-синтаксичної структур речень з описуваною типовою семантикою симетричні за своїм співвідношенням, вони пов'язані між собою однозначним зв'язком. Загальна формально-граматична структура речень із вербативом корелює з відповідною семантико-синтаксичною структурою. Отже, синтаксична конструкція $N_1 + V_f / N_1 + V_f + N_x$ є базовим двоскладним простим реченням, найхарактернішим формально-граматичним репрезентантом логіко-денотативного інваріанта:

$$S + Praed_{st} / S + Praed_{st} + Obj$$
$$\downarrow$$
$$А_{експ.} + П_{стан} / А_{експ.} + П_{стан} + Exp$$
$$\downarrow$$
$$N_1 + V_f / N_1 + V_f + N_x$$

До найтиповіших реалізаторів інваріантної семантико-синтаксичної структури із типовим значенням “суб’єкт – його стан” належить структура N_1 + Adj / Part / N_1 + Adj / Part + N_x. На формально-граматичному рівні ця конструкція також двоскладна. Семантико-синтаксичну функцію суб’єкта якісного стану / стану-відношення виражає граматична форма називного відмінка зі значенням деміактивного носія. У семантико-синтаксичній будові речень із предикатами якості суб’єктна синтаксема являє собою обов’язковий, передбачуваний предикатною синтаксемою залежний конституент. Спеціалізованим морфологічним засобом реалізації суб’єктної синтаксеми в реченні є грамема N_1. Вона лівобічна за своїм розташуванням, сполучається з усіма одно-, дво- й тривалентними прикметниковими / вербоїдними предикатами, має обов’язковий вияв. Її місце й функції вмотивовані валентним потенціалом ад’єктива. Типовою позицією називного носія якісного стану / стану-відношення є позиція підмета. Разом із ад’єктивом / вербоїдом-присудком він реалізує предикативний зв’язок у реченні. Семантико-синтаксична центральність суб’єктної синтаксеми й функція суб’єкта семантико-синтаксичної структури корелюють із формально-граматичною центральністю підмета простого двоскладного речення. Предикатну синтаксему якісного стану / стану-відношення активно виражає ад’єктив, який перебуває в позиції присудка простого двоскладного речення, формує структурно-змістове ядро речень на зразок N_1 + Adj / Part / N_1 + Adj / Part + N_x. Предикатна синтаксема семантико-синтаксичної структури корелює на формально-граматичному рівні із центральною позицією присудка простого двоскладного речення.

Для більшості прикметників, які передають семантику фізичного, фізіологічного, психоемоційного чи інтелектуального стану / стану-відношення носія, центральна присудкова позиція вторинна. Уживання ад’єктива / вербоїда у вторинній присудковій позиції вказує на початковий – синтаксичний – ступінь його вербалізації. Прикметник переживає початковий – синтаксичної –

етап транспозиції у сферу дієслова, формуючи функційно еквівалентну дієслову одиницю. Синтаксична специфікація прикметника зазнає зміни зі збереженням його семантичних особливостей та морфологічної природи. Така транспозиція є не чим іншим, як порушенням кореляції між первинною семантико-синтаксичною функцією прикметника-експлікатора власне-ознаки й властивою ад'єктивові категорійною семантикою, тобто йдеться про порушення ізосемічності.

За формальною будовою прикметниковий / вербоїдний присудок є складеним іменним присудком, а ад'єктивний предикат – предикатом аналітичного різновиду, між іменним та дієслівним компонентами якого спостережено перерозподіл пропозитивного й актуалізаційного змісту речення внаслідок комунікативно-функційних пертурбацій. У позиції присудка ад'єктив / вербоїд оформлений за участю спеціальних засобів, найважливіші з-поміж яких – його постпозиція в реченні стосовно підмета, інтонація, непрямий порядок слів, наявність дієслівної зв'язки. Непрямий порядок слів у реченнях із ад'єктивами / вербоїдами якісного стану / стану-відношення суб'єкта пов'язаний із випадками постпозиції присудка щодо підмета, з розміщенням прикметника / вербоїда перед дієслівною зв'язкою, уживанням усього складеного іменного присудка чи однієї з його частин в препозиції щодо підмета. Препозиційне функціонування ад'єктивного предиката із семантикою психоемоційного стану / стану-відношення суб'єкта – один із засобів увиразнення речення.

Предикативне функціонування ад'єктива / вербоїда у формально-граматичній структурі речення забезпечує насамперед експліцитна / імпліцитна наявність дієслівних зв'язок та напівзв'язок **бути**, **стати** (**ставати**), (**з**)**робитися**. За своїм призначенням **бути** є аналітичною зв'язкою, що з онтологічного погляду стверджує наявність в експерієнсива певної ознаки стану / стану-відношення, реальність її вияву. **Стати** (**ставати**), (**з**)**робитися** – аналітичні синтаксичні напівзв'язки, основна функція яких полягає у вказівці на становлення чи набуття такої ознаки її носієм [306, с. 16-18]. Ці дієслівні зв'язки / напівзв'язки граматично оформлюють речення й експлікують властиві дієслову граматичні значення особи, часу й способу (для форм минулого часу дійсного способу – значення числа й роду): *Льотчики всі*

веселі... (Гон.) – *Тільки Оленка якась соромлива* ***була*** (Тес.); *Він* ***був*** *веселий* (Коцюб.). Дієслівні напівзв'язки **стати** (**ставати**), (**з**)**робитися** сигналізують і про значення виду: *Він* ***став*** *веселий, говіркий*... (Фр.); ...*він* ***став*** *раптом такий лютий*... (Шевч.).

Компоненти логіко-денотативної, семантико-синтаксичної та формально-граматичної структури речень з ад'єктивами / вербоїдами стану / стану-відношення суб'єкта симетричні за своїм співвідношенням. Формально-граматична структура речень з аналітичним прикметниковим / вербоїдним присудком корелює з його семантико-синтаксичною структурою й логіко-денотативним інваріантом:

$$S + Praed_{st} / S + Praed_{st} + Obj$$
$$\downarrow$$
$$А_{експ.} + П_{стан} / А_{експ.} + П_{стан} + Exp$$
$$\downarrow$$
$$N_1 + Adj / Part / N_1 + Adj / Part + N_x$$

Уживання прикметника / вербоїда з дієслівною зв'язкою **бути** (**стати**) в позиції присудка простого двоскладного речення сигналізує про утворення аналітичної дієслівної морфеми. Ад'єктив перетворюється на еквівалент дієслова стану / стану-відношення суб'єкта за граматичною (вторинною) природою. Такий прикметник / вербоїд функційно еквівалентний вербативові і за своїм місцем та роллю в реченні, а синтаксичні структури N_1 + Adj / Part / N_1 + Adj / Part + N_x та $N_1 + V_f / N_1 + V_f + N_x$ функційно еквівалентні синтаксичні одиниці. Вони послідовно виражають інваріантну семантику "суб'єкт – його стан" на формально-граматичному рівні організації речення, мають спільний логіко-денотативний інваріант ($S + Praed_{st} / S + Praed_{st} + Obj$), належать до одного класу структур (просте речення), еквівалентні за виконуваною в синтаксичній системі української мови функцією. Граматична природа предиката цих структур також еквівалентна. Вирізнені релевантні характеристики дають підставу розглядати структури на зразок $N_1 + V_f / N_1 + V_f + N_x$ і N_1 + Adj / Part / N_1 + Adj / Part + N_x з дієсловами та ад'єктивами / вербоїдами стану / стану-відношення суб'єкта як ізофункційні одиниці.

У синтаксичному ладі сучасної української мови речення з адвербативами стану / стану-відношення носія репрезентує структура $N_3 + Ad / N_3 + Ad + N_x$. Із формального погляду це просте

односкладне безособове речення. Суб'єктну синтаксему носія й семантико-синтаксичну функцію суб'єкта стану / стану-відношення семантико-синтаксичної структури репрезентує граматична форма давального відмінка носія стану / стану-відношення формально-граматичної структури. Грамема N_3 – найхарактерніший вияв суб'єктної синтаксеми в реченнях із прислівниковими предикатами фізичного, фізіологічного, психоемоційного чи інтелектуального стану / стану-відношення суб'єкта: *Чудно* ***мені*** *та дивно* ***мені*** (Фед.); ***Вам*** *справді страшно?* (У.); ***Череванисі*** *щось дуже сумно* (Куліш); *І* ***запорожцям*** *...журно* (Вин.). Первинним засобом реалізації семантики суб'єкта є називний відмінок у типовій позиції підмета. Експлікування значення носія стану / стану-відношення вторинне для грамеми датива й отримує свій розвиток у зв'язку з нейтралізацією та подальшим переміщенням називного відмінка у сферу давального. Керована припредикатна другорядна позиція давального носія стану / стану-відношення перебуває рангом нижче за центральну формально-граматичну позицію підмета двоскладного речення. Кореляцію центральної семантико-синтаксичної функції суб'єкта стану / стану-відношення із центральною грамемою номінатива носія стану / стану-відношення в позиції підмета порушено. Суб'єктна синтаксема семантико-синтаксичної структури й відповідна форма її реалізації формально-граматичної структури асиметричні.

Трансформацію відмінкових грамем носія стану / стану-відношення на формально-граматичному рівні супроводжує зміна частиномовної природи предиката за умови збереження його якісного наповнення. У реченнях із суб'єктом у формі давального відмінка ад'єктив / вербоїд трансформується в адвербатив відповідного стану / стану-відношення носія: N_1 + Adj / Part / N_1 + Adj / Part + N_x → N_3 + Ad / N_3 + Ad + N_x. Релевантною ознакою формальної похідності слід вважати спрощення формально-граматичної структури вихідного речення внаслідок редукції його складників та перебудови синтаксичних зв'язків. Основою для такого трансформування є часткова – формально-граматична – нівеляція центральної позиції суб'єкта стану / стану-відношення шляхом переміщення його семантики у сферу напівпериферійної відмінкової грамеми. Нівелюється лише центральна формально-граматична позиція підмета, а не функція суб'єкта стану / стану-відношення загалом. Синтаксична структура N_1 + Adj / Part / N_1 +

Adj / Part + N_x з ад'єктивним / вербоїдним предикатом стану / стану-відношення носія базова (вихідна), вона деривaційно пов'язана з похідною структурою N_3 + Ad / N_3 + Ad + N_x. Унаслідок цих процесів вихідне просте двоскладне речення редукується в напрямку простого односкладного безособового. Семантичні відношення між вихідною та похідною структурами є відношеннями семантичної спільності [121, с. 9]: *Щось* ***ви****, діду, дуже* ***веселі****...* (Бр.) → ***Мені весело*** (Вов.); ***Маруся*** *...****сором'язлива*** *вже така* (Гул.) → ***Мені*** *й досі* ***соромно****, як згадаю* (В.).

За своєю будовою прислівниковий предикат – аналітичне мовне явище. У вершинній формально-граматичній позиції співвідносного з присудком основного члена безособового односкладного речення адвербатив поєднується з експліцитно / імпліцитно зреалізованою дієслівною зв'язкою **бути** або напівзв'язками **стати** / **ставати**, **робитися** / **зробитися** та ін. й виражає за їхньою участю суто дієслівні граматичні категорії часу (минулого, теперішнього чи майбутнього) та способу (умовного чи наказового). Зберігається зв'язок із власне-дієслівними категоріями числа й особи. Дієслівна категорія виду має нерозчленований характер [93, с. 294-295]: *Валі* ***було*** *чогось* ***страшно*** (В.); *І йому* ***стало*** *так* ***шкода*** *свого вчорашнього... щастя...* (Бр.); *Після цього всім* ***стало весело****...* (Грін.).

Між компонентами аналітичного прислівникового предиката, як і аналітичного ад'єктивного / вербоїдного, спостережено перерозподіл пропозитивного та актуалізаційного змісту речення, спричиненого комунікативно-функційним навантаженням. Предикатній синтаксемі семантико-синтаксичної структури симетрично відповідає співвідносний із присудком основний компонент односкладного речення. Кореляція загальної семантико-синтаксичної та формально-граматичної структури речень із адвербативами стану носія не відбувається, оскільки порушено симетрію на рівні лівобічного конституента:

$$S + Praed_{st} / S + Praed_{st} + Obj$$
$$\downarrow$$
$$А_{експ.} + П_{стан} / А_{експ.} + П_{стан} + Exp$$
$$\Downarrow$$
$$N_3 + Ad / N_3 + Ad + N_x.$$

Поєднання в реченні прислівника відповідного стану / стану-відношення носія з дієслівною зв'язкою створює всі необхідні умови для формування аналітичної дієслівної морфеми. Адвербативи набувають властиві передовсім дієслову активні валентності й здатності керувати відмінковими грамемами субстантивів, найперше дативом носія стану / стану-відношення, а також непрямими відмінками, які реалізують об'єкт стану-відношення в максимальному вияві. Ці факти промовисто сигналізують про функційну еквівалентність адвербатива вербативові відповідного стану / стану-відношення носія. Обидві структури реалізують типову семантику "суб'єкт – його стан", мають спільний логіко-денотативний інваріант ($S + Praed_{st}$ / $S + Praed_{st} + Obj$), репрезентують один клас структур (просте речення), являють собою функційно еквівалентні синтаксичні одиниці. Граматична природа предикатів у досліджуваних структурах також еквівалентна. Розглянуті релевантні риси засвідчують ізофункційність структур на зразок $N_1 + V_f$ / $N_1 + V_f + N_x$ та $N_3 + Ad$ / $N_3 + Ad + N_x$ на формально-граматичному рівні:

$$S + Praed_{st} \;/\; S + Praed_{st} + Obj$$
$$\downarrow$$
$$A_{експ.} + П_{стан} \;/\; A_{експ.} + П_{стан} + Exp$$
$$\downarrow \qquad\qquad \downarrow \qquad\qquad \Downarrow$$
$$N_1 + V_f \;/\; N_1 + V_f + N_x \qquad N_1 + Adj / Part \;/\; N_1 + Adj / Part + N_x \quad \rightarrow \quad N_3 + Ad \;/\; N_3 + Ad + N_x$$

Ізофункційні структури $N_1 + V_f$ / $N_1 + V_f + N_x$, $N_1 + Adj / Part$ / $N_1 + Adj / Part + N_x$ та $N_3 + Ad$ / $N_3 + Ad + N_x$ є формально-граматичними варіантами інваріантної логіко-денотативної структури $S + Praed_{st}$ / $S + Praed_{st} + Obj$ із типовою семантикою "суб'єкт – його стан". Вони маніфестують спільне категорійне значення одночасно зі збереженням змістової відповідності та зміною форми вираження. Розвиток плану вираження ізофункційних одиниць взаємопов'язаний зі стабільною єдністю плану змісту. На формально-граматичному рівні ці ізофункційні структури утворюють ізофункційну синтаксичну парадигму $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$ ($N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$), уходячи до її складу на правах ізофункційних варіантів. Останній компонент парадигми має

особливу організацію: синтаксичний вектор згортання структури N_3 + Ad / N_3 + Ad + N_x вертикальний за напрямом [239].

Утворена ізофункційна синтаксична парадигма має формально-граматичний інваріант, представлений структурою N_1 + V_f / N_1 + V_f + N_x, яку конституюють дієслова стану / стану-відношення носія. Її центральність зумовлено кількома чинниками, а саме: 1) роллю вербатива як первинного ознакового слова; 2) першочерговою спрямованістю дієслова на реалізацію предикативного зв'язку в реченні; 3) здатністю виконувати роль присудка та формувати змістове ядро синтаксичної структури.

Дієслово – типовий репрезентант предиката, значення стану / стану-відношення носія є первинним для його семантики. Синтетичний дієслівний предикат первинний, вихідний за своєю будовою. Інші частиномовні виразники предикатної семантики в ізофункційних структурах N_1 + Adj / Part / N_1 + Adj / Part + N_x і N_3 + Ad / N_3 + Ad + N_x згруповані навколо дієслівного предиката. За своєю будовою домінанта парадигми є простим неускладненим двоскладним реченням.

Другу позицію парадигми репрезентує синтаксична структура N_1 + Adj / Part / N_1 + Adj / Part + N_x. Прикметник / вербоїд формує периферію ознакових слів. Природа ад'єктивного / вербоїдного предиката вторинна, вона являє собою аналітичне дієслово, що функціонує як еквівалент вербатива стану. Складники структури N_1 + Adj / N_1 + Adj / Part + N_x, як і домінанти парадигми, симетричні на логіко-денотативному, семантико-синтаксичному та формально-граматичному рівнях. Функціонування синтаксичної структури з ад'єктивом / вербоїдом стану носія можливе внаслідок, по-перше, зниження рангу дієслівного предиката в реченні, по-друге, синтаксичної транспозиції прикметника / вербоїда в суто дієслівну сферу.

На третій – найнижчій – позиції ієрархізованої синтаксичної парадигми перебуває синтаксична конструкція N_3 + Ad / N_3 + Ad + N_x. Вона є трансформом структури N_1 + Adj/ Part / N_1 + Adj / Part + N_x і пов'язана із нею деривaційно, тому розташування адвербативної конструкції в межах парадигми чітко визначене. Двоскладне речення в його регулярному вияві трансформується в односкладне формально безособове. Для конституентів структури N_3 + Ad / N_3 + Ad + N_x характерна семантико-синтаксична та формально-граматична асиметрія. Адвербатив стану експерієнсива

є найперифері́йнішим ознаковим словом, тому його вторинне функціонування залежить від таких двох чинників: 1) синтаксичної транспозиції прислівника у сферу дієслова; 2) формування аналітичної дієслівної морфеми.

Ізофункційна синтаксична парадигма із типовою семантикою "суб'єкт – його стан", компонентами якої є синтаксичні конструкції з предикатами стану / стану-відношення суб'єкта, репрезентована так: $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$, $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$. Її конституенти пов'язані між собою дериваційно-трансформаційними зв'язками. На думку І. А. Антонової, парадигма такого взірця є інтерпретаційною, оскільки може формувати "ракурс події" [28, с. 86].

Удокладнений аналіз ізофункційних синтаксичних парадигм у системі предикатів стану / стану-відношення суб'єкта сучасної української мови подано у другому і третьому розділах монографії.

1.4. Позапарадигмальний статус синтаксичних структур N3 + Ad із предикатами стану суб'єкта

У сучасній українській мові корпус синтаксичних конструкцій із прислівниковими предикатами стану носія утворений "на основі загального стосунку" до тих речень з одновалентними адвербативами, які є конституентами три-/двокомпонентних ізофункційних парадигм [63, с. 11; 121, с. 73]. Такі речення позначають фізичний, фізіологічний, психоемоційний та інтелектуальний стан носія (див. Додаток 5): *Самій так* ***сиротно*** *мені* (Воскр.); *Ночами мені тут так* ***таємно*** (Сос.); *Ой, чогось мені* ***недобре****…* (В.); *І так* ***гарно*** *їй…* (Тес.); *Ой чогось мені* ***тяжко****…* (Куліш); *Мені було* ***противно*** (Сос.); ***Незручно*** *стало і генералові* (Він.). Компоненти семантико-синтаксичного й формально-граматичного рівнів їхньої організації асиметрійні. Цим фактом зумовлене вираження семантико-синтаксичної функції суб'єкта того чи того стану лише грамемою давального відмінка субстантивів: $S + Praed_{st} \rightarrow A_{експ.} + П_{стан} \nrightarrow N_3 + Ad$.

Синтаксичні структури з одновалентними прислівниковими предикатами стану носія відрізняються від конструкцій $N_3 + Ad$ ТІФП і ДІФП тим, що не мають базового корелята: *Аж тоді їй* ***легко****,* ***ясно*** *стало* (Фр.); *…цеї ночі* ***душно*** *мені стало в хаті…* (В.);

…і, видно, ***холодно*** *їй* [пташці] *і голодно, а стрибає* (І.); *Як* ***прикро, тяжко****, страшно стало мені на таку бесіду* (Фр.). Деякі науковці мотивують відсутність вихідної дієслівної структури тим, що основну статальну семантику предиката супроводжують стилістичні відтінки ментальності, інтелектуальної або етичної оцінки [126], інші – пов'язують це з узуальними обмеженнями предиката [264, с. 21]. На нашу думку, є всі підстави вважати речення з одновалентними адвербативами фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану носія аналогами конструкцій N_3 + Ad. З огляду саме на це їм надано статус позапарадигмальних конструкцій.

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

Ізофункційність є тією лінгвальною універсалією, яка визначає розвиток мови на синхронному зрізі, і водночас тією міжрівневою категорією, що ієрархізує мовні одиниці. У лінгвістиці XX ст. ізофункційні синтаксичні структури витлумачують із позицій функційної еквівалентності, гомофункційності, функційної тотожності, однофункційності, функційної корельованості, синтаксичної варіативності, позиційно-функційної еквівалентності, позиційного варіювання, синтаксичної еквівалентності, граматичної дублетності, синтаксичного паралелізму. Сутність синтаксичної ізофункційності полягає у варіантності вираження інваріантної синтаксичної конструкції з типовою семантикою на семантико-синтаксичному й формально-граматичному рівнях її організації. Релевантними ознаками ізофункційних синтаксичних структур є їхня здатність експлікувати типову семантику, еквівалентність за граматичною природою, функційна еквівалентність, спроможність репрезентувати один клас структур – клас речень та актуалізувати інваріантну логіко-денотативну структуру. На формально-граматичному рівні такі одиниці, об'єднані спільністю інваріантних ознак, утворюють ізофункційну синтаксичну парадигму з її вершиною, що водночас є формально-граматичним інваріантом для всіх потенційних варіантів.

Ізофункційними в сучасній українській мові є вибудувані за участю предикатів стану / стану-відношення суб'єкта синтаксичні структури $N_1 + V_f$ / $N_1 + V_f + N_x$, N_1 + Adj / Part / N_1 + Adj / Part + N_x, N_3 + Ad / N_3 + Ad + N_x.з інваріантною семантикою "суб'єкт – його стан", які утворюють три-/двокомпонентну ізофункційну синтаксичну парадигму. Предикатну семантику фізичного, фізіологічного, психоемоційного або інтелектуального стану / стану-відношення носія регулярно передають ознакові лексико-граматичні класи слів – дієслова, прикметники / вербоїди і прислівники, причому центральність зберігає за собою вербатив. Він наділений активною семантико-синтаксичною валентністю, зорієнтований на реалізацію позиції присудка й вираження предикативного зв'язку. Дієслова стану / стану-відношення суб'єкта здебільшого одно-/тривалентні одиниці. Облігаторним компонентом речень із вербативами стану-відношення носія є правобічна об'єктна позиція. Суб'єктна синтаксема експерієнсива зреалізована називним відмінком субстантива в позиції підмета, її формальний вияв також

обов'язковий. Синтаксична структура $N_1 + V_f / N_1 + V_f + N_x$ – домінанта ізофункційної парадигми, формально-граматичний інваріант для всіх чинних у сучасній українській мові ізофункційних варіантів. Компоненти логіко-денотативного, семантико-синтаксичного та формально-граматичного рівнів речень із дієсловами цього різновиду перебувають між собою у відношенні симетрії.

Ад'єктив / вербоїд формує в українській мові синтаксичну структуру на зразок $N_1 + Adj / Part / N_1 + Adj / Part + N_x$. Семантику суб'єкта експлікує грамема номінатива в позиції підмета. Уживання прикметника / вербоїда в типово дієслівній позиції присудка простого двоскладного речення пов'язане з його синтаксичною транспозицією та початковим, синтаксичним, ступенем вербалізації, унаслідок чого утворюється аналітична дієслівна морфема, а ад'єктив / вербоїд стану / стану-відношення перебирає на себе роль функційного еквівалента дієслова і має свою валентну структуру – одно-, дво- і тримісну. Для конституентів логіко-денотативного, семантико-синтаксичного й формально-граматичного рівнів речень із ад'єктивними / вербоїдними предикатами характерна симетрія. Синтаксична структура $N_1 + Adj / Part / N_1 + Adj / Part + N_x$ перебуває на другій позиції ієрархізованої ізофункційної парадигми.

Адвербатив із семантикою стану / стану-відношення носія належить до периферійних ознакових слів в українській мові. Функціонування прислівникового предиката в реченні є наслідком синтаксичної транспозиції адвербатива у сферу дієслова, кінцевий результат якої – формування аналітичного дієслова. Між компонентами семантико-синтаксичної та формально-граматичної структури речення спостережено асиметрію. Вершинна позиція підмета, властива називному відмінку експерієнсива, зазнає нівеляції, грамема номінатива перетворюється на типову грамему датива, а загальна будова речення з адвербативом спрощується. Вихідною для такої трансформації є структура з ад'єктивом / вербоїдом. Позиція синтаксичної структури з прислівниковим предикатом в ізофункційній парадигмі чітко визначена – третя, оскільки адвербативна конструкція являє собою трансформ вихідної ад'єктивної структури та пов'язана з нею деривацийно. Ізофункційна синтаксична парадигма $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$ ($N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$) за особливостями зв'язку між ізофункційними варіантами є парадигмою деривацийно-трансформаційного зразка.

РОЗДІЛ 2

ТИПОЛОГІЯ ТРИКОМПОНЕНТНИХ ІЗОФУНКЦІЙНИХ ПАРАДИГМ ІЗ ПРЕДИКАТАМИ СТАНУ СУБ'ЄКТА

Сучасна українська мова виформувала широкий діапазон конструкцій для експлікування інваріантної семантики "суб'єкт – його стан" на формально-граматичному реченнєвому рівні. Змога вибору тієї або тієї структури обґрунтована насамперед наявністю чинного синтаксичного інвентарю засобів вираження цього типового значення, зокрема в межах компонентних парадигм, а також взаємною зумовленістю та взаємодією речень у синтагматичному ланцюгу, яким за своєю суттю є ізофункційна парадигма. Основою такого інвентарю є варіантність конструкцій, коли конституенти синтаксичної парадигми поєднуються між собою спільністю семантики. З-поміж усього діапазону речень на позначення внутрішнього стану суб'єкта ізофункційну парадигму формують лише ті, у яких, за слушним твердженням Г. О. Золотової, лексико-синтаксична співвіднесеність компонентів служить передумовою їхньої взаємозамінності [163, с. 230-231]. Ці синтаксичні структури чергуються, реалізуючи "технічну функцію", а їхня взаємозаміна відбувається внаслідок намагань уникнути одноманітних повторів у тексті [399, с. 179]. За інваріант ІФП деривaційно-трансформаційного взірця обрано речення, тобто готову до вживання предикативну одиницю, статус інваріанта якої зумовлений її пропозитивним змістом. Ізофункційними конституентами парадигми так само служать синтаксичні конструкції з релевантними ознаками предикативності й належності до конкретного реченнєвого типу [355, с. 23]. Взаємозв'язок ізофункційних компонентів синтаксичної парадигми – одна з найвагоміших сутностей мови, а їхня здатність експлікувати властиві їм семантичні відтінки є недвозначним аргументом переваги одного конституента над іншим. Компоненти ІФП зазнають внутрішньосистемної градації, а речення з

частиномовними виразниками предикатів стану суб'єкта служать "градаційними синонімами" [399, с. 178]. Ізофункційна синтаксична парадигма, зважаючи на сказане вище, являє собою особливу, певною мірою ізольовану мікросистему зі специфічними, закріпленими тільки за нею міжкомпонентними відношеннями.

Система синтаксичних репрезентантів інваріантної логіко-денотативної (S + $Praed_{st}$ / S + $Praed_{st}$ + Obj) і семантико-синтаксичної ($А_{експ.}$ + $П_{стан}$ / $А_{експ.}$ + $П_{стан}$ + Exp) структур із типовою семантикою "суб'єкт – його стан" надзвичайно гнучка стосовно варіантної реалізації. Вона вибудувана з урахуванням підпорядкованості конкретного речення функційній природі висловлення. Усе різноманіття конструкцій на позначення фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану / стану-відношення носія, які входять до складу ІФП, згруповано за лексико-граматичною природою заповнювача предикатної позиції в такі типи: 1) дієслівні речення (N_1 + V_f / N_1 + V_f + N_x): *Ти* ***сердишся****, Назаре!* (Шев.) / *А тут ще батько* ***сердиться****, що ти у тюрмі, я нездужаю* (Тес.); 2) речення з прикметниками / вербоїдами, які передають семантику а) власне-ознаки стану / стану-відношення суб'єкта [N_1 + Adj / N_1 + Adj + N_x): *І чого ти такий* ***сердитий****?* (В.)] та б) оякісненої ознаки стану / стану-відношення суб'єкта [N_1 + Part / N_1 + Part + N_x): *Вона* ***...сердита*** *...за те прокляте сміття* (Неч.) / *Римляни ...страх* ***розсерджені*** *сим ...* (Фр.)]; 3) адвербативні речення [N_3 + Ad / N_3 + Ad + N_x): ***Сердито*** *йому* (Тес.) / *...стало їм* ***...сердито*** *на гаспидську дівку за таку одповідь* (У.К.)].

Синтаксичні структури з дієсловами стану / стану-відношення носія формують ядро ІФП. Від інших типів конструкцій їх відрізняє "єдність синтаксичного, морфологічного й семантичного" у формально-граматичній будові [157, с. 178]. Речення на зразок N_1 + V_f / N_1 + V_f + N_x інтерпретують як ту вихідну "точку, яку перетинають, перехрещуючись та взаємодіючи, різноспрямовані лінії варіантних структур" [163, с. 201], зв'язки між якими мають перманентний характер. Речення з дієсловами, прикметниками / вербоїдами й прислівниками стану / стану-відношення носія входять до складу трикомпонентних (ТІФП) і двокомпонентних (ДІФП) ізофункційних синтаксичних парадигм. У максимальному вияві ІФП із предикатами цього різновиду трикомпонентна. Репертуар вирізнених три-/двокомпонентних ізофункційних

парадигм не однорідний. Увесь обсяг виокремлених та покласифікованих структур являє собою струнку систему, що зазнає подальшого чіткого внутрішнього членування. Критеріями для ідентифікування тієї чи тієї ІФП послужили план змісту предиката, а також його валентний потенціал.

Найпродуктивніший різновид ІФП утворюють трикомпонентні ізофункційні синтаксичні парадигми. Вони конституйовані за участю речень з одно-, дво-, зрідка тривалентними актуалізаторами фізичного, фізіологічного, інтелектуального та психоемоційного стану / стану-відношення суб'єкта. Структура цих парадигм така: 1) $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$; 2) $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$. Усього зареєстровано 104 парадигми (6146 речень, що становить 87,5% від загальної кількості зафіксованих одиниць). Членами ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$ є речення з одновалентними предикатами стану носія, функцію якого виконують субстантиви у формі називного й давального відмінків.

На відміну від розглядуваних вище парадигм, до конституентів ТІФП $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$ належать речення з дво-/тривалентними актуалізаторами стану-відношення носія. Крім лівобічної суб'єктної, ці предикати вимагають правобічної об'єктної синтаксеми як облігаторного члена семантико-синтаксичної структури речень $S + Praed_{st} + Obj \rightarrow А_{експ} + П_{стан} + Exp$. Правобічну об'єктну припредикатну позицію заповнюють субстантивні словоформи разом із прийменниками або без них, вибір яких детермінований частиномовною природою основного носія валентності. На формально-граматичному рівні така позиція – позиція додатка.

Ядро ТІФП становлять ті, які мають у своєму складі предикати психоемоційного негативного / позитивного стану / стану-відношення експерієнсива. Ця група парадигм є найчисленнішою за компонентним наповненням (79 ТІФП, 5975 речень) і найактивнішою в плані функціонування (див. Таблицю 1). У сучасній українській мові такою активністю наділені також ТІФП із предикатами інтелектуального стану / стану-відношення носія (15 парадигм, 133 речення). На периферії перебувають ТІФП із предикатами фізичного, фізіологічного стану / стану-відношення носія (10 парадигм, 38 речень). На підтвердження складено такі кількісні показники:

Таблиця 1

N п п	Типи речень із семантикою стану суб'єкта	Абсолютна кількість речень	З них конкретних реалізацій	
			усього	у %
1	Речення з предикатами психоемоційного стану / стану-відношення суб'єкта	6146	5975	97,22
2	Речення з предикатами інтелектуального стану / стану-відношення суб'єкта		133	2,16
3	Речення з предикатами фізичного, фізіологічного стану / стану-відношення суб'єкта		38	0,62

Семантико-синтаксична ознака носія стану суб'єктної синтаксеми у формально простих реченнях – членах ТІФП – програмує її відповідне лексико-семантичне наповнення. Так, актуалізаторами лівобічної припредикатної позиції є іменники, які позначають неістот та істот. Склад останніх представлений найменуваннями людей і тварин: Серед бестіальних іменників виявлено назви свійських та диких тварин: ***Кіт*** *Мурлика застидався* (Фр.); *А* ***Сірко*** *ще й радий дуже…* (Грін.); *…**Заливай** скучав* (Баг.); *Аж* ***ягня*** *…радується Степаном, Як матір'ю рідною* (Фр.); *І так* ***верблюду*** *інтересно…* (Кост.); *Засміявся чорний* ***крук*** *ізтиха…* (Грін.); *Сидить* ***жучок*** *і журиться* (І.); *В ставочку* ***Пліточка*** *дрібненька …так була раденька!* (Гул.).

Значна понятійна розгалуженість притаманна тим іменникам, які називають людину як суб'єкта стану / стану-відношення. Репрезентантами цього лексико-семантичного розряду є такі лексеми: 1) власні назви: *Сумно, досадно* ***Кирилові*** (Тес.); ***Галочка*** *сумує…* (Кв.); *…**Вернигора**, **Вернивода** й **Вернидуб** – три велетні – …журяться* (Кост.); ***Череванисі*** *щось дуже сумно* (Куліш); *…**Юзефова** боїться…* (Фр.); ***Олександрові Івановичу*** *…журно* (Ант.); ***Катря*** *…смутує…* (Вов.); 2) загальні назви за

різноманітними ономасіологічними характеристиками: ***Учням*** *скучно*; *Сміється* ***сажотрус***... (Кост.); ...***агрономові*** *тоскно*... (Виш.); ***Кримці*** *такі раді*... (Чайк.); ***Перс*** ...*боїться* (Ле); *І* ***запорожцям*** ...*журно* (Вин.); ...*турбується* ***селянин*** (В.); ...***козак*** ...*сумує*... (Шев.); ...***мандрівникам*** *смутно* (Кост.); ...***Жінка*** *й* ***діточки***... *тужать*... (Фр.); ...***мати*** *печалиться*... (Св.); *Радіють* ***діти***... (Чер.); ***Патріарху*** *тужно*... (Бу).

Другий розряд експлікаторів суб'єкта фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану / стану-відношення формують семантично поліфункційні іменники на позначення неістот. Це, зокрема, лексеми-найменування предметів домашнього (кімнатного) чи декоративного вжитку, меблів, елементів інтер'єру: *Сумує* ***лава***... (Сос.); приміщень за функційним призначенням або їхніх частин, окремих споруд: *І солодко сміються* ***вітрини***... (Сос.); рослинного світу: ...*веселяться всі* ***дерева*** *в лісах перед лицем Господа* (Біблія); дій та процесів: *Тужить* ...*в яру дівочий* ***спів***... (В.); почуттів і станів: *Тоскно* ***задумі*** *пізній*... (Й.); *Аж* ***лихо*** *сміється*... (Шев.); мистецьких понять, що віддзеркалюють естетичні смаки й уподобання, культурні запити людей: *Сумують* ***симфонії*** (Кост.); угідь чи земельних ділянок: *Радується на ріллі* ***скиба***... (Чер.); географічних понять, передусім природних об'єктів, різноманітних типів ландшафтів із рослинністю, територій, які мають чітко встановлені розміри, акваторій: *Господь царює – нехай радіє* ***земля****, нехай веселяться численні* ***острови*** *її* (Біблія); *І* ***гай*** *сумує*... (Шев.); населених пунктів чи їхніх частин: *Сумує* ***Корсунь*** *стародавній*... (Шев.); ...*вся* ***Ломівка*** *радіє*... (Гон.); ***Село*** *дивується*... (Руд.); культових споруд та конкретних предметів сакрального призначення: ...*сумує* ***вівтар*** *золотий*... (Сос.); ...***Могили*** *сумують*... (Шев.); понять, що об'єктивують народні вірування чи уявлення: *Сміється моя* ***відьма***... (Кост.); часових понять: *А день біжить, а* ***день*** *сміється* (Сос.).

Важливо наголосити, що основні носії валентності, які передають внутрішній стан суб'єкта, належать до ядра предикатів стану в українській мові. Значення внутрішнього (фізичного, фізіологічного, психоемоційного, інтелектуального) стану зосереджене в самому суб'єктові. Носієм стану / стану-відношення в досліджуваних реченнях є насамперед людина.

2.1. Ядерні ізофункційні парадигми $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$ із предикатами стану суб'єкта

Трикомпонентні ізофункційні синтаксичні парадигми $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$ найпродуктивніші з-поміж досліджуваних ІФП у системі предикатів стану суб'єкта. Їхніми конституентами є речення з дієсловами, прикметниками / вербоїдами і прислівниками, які реалізують предикатну семантику фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану носія (див. Додаток 1). Двокомпонентність цих речень у ТІФП зумовлена двочленністю інваріантного значення "суб'єкт – його стан", а отже, двочленністю сигніфікативної ситуації, з якою співвідносяться ці конструкції. Синтаксичні структури зі значенням стану й суб'єкта, що переживає / відчуває певний стан / охоплений певним станом, розглядають як ядерні члени речення.

Більшість предикатів, які передають стан носія, належать і до предикатів стану, і до предикатів стану-відношення. Небезпідставно Н. Л. Іваницька витлумачує їх як слова "відносної релятивної семантики" [166], а Н. Ю. Шведова – як лексеми "із високим ступенем регулярності / передбачуваності тих чи тих зв'язків" [129, т. 2, с. 17]. За характером семантико-синтаксичної та формально-граматичної будови речення предикати стану суб'єкта актуалізують семантику або абсолютивно, поза контекстом, або релятивно, у синтаксичному оточенні. Таке ранжування засвідчує здатність конкретного граматичного виразника предиката прогнозувати компоненти реченнєвої структури, а також розкриває синтаксичні властивості вербативів, ад'єктивів / вербоїдів та адвербативів стану / стану-відношення носія, пов'язані з ієрархізуванням цих конституентів на формально-граматичному рівні.

Загальновідомо, що той або той стан не виникає в його носія просто так, його появу зазвичай пов'язують із певною причиною, існування якої встановлюють із речення чи тих синтаксичних утворень, які виходять за його межі. Мова об'єктивує ставлення суб'єкта до конкретних подій або явищ у формі емоційних зв'язків, різних за природою й походженням, людських взаємин, передусім таких, як дружба, ворожнеча, злість, вдячність, заздрість, співчуття, образа, насмішка, ревнощі, гордість. Семантика відношення, що являє собою "стосунок, причетність до кого-небудь, чого-небудь, зв'язок із кимось, чимось" [109, с. 369], характеризує учасників

конкретного комунікативного акту, вона потенційно міститься в значеннєвому обсязі вербативів, ад'єктивів / вербоїдів та адвербативів як частиномовних актуалізаторів предикатів стану суб'єкта, визначаючи їхній валентний потенціал. Учасники ситуації є одним із її найважливіших складників, їм притаманні "…ті реалії, між якими виявлено, встановлено те або те відношення" [108, с. 57]. Між абсолютивною й релятивною семантикою дієслів, прикметників / вербоїдів та прислівників зі значенням стану / стану-відношення носія немає непроникних меж, оскільки один і той самий лексико-граматичний виразник предиката може репрезентувати абсолютивні або релятивні властивості залежно від різних ситуацій. Засобом, який уможливлює розмежування синтаксичних конструкцій, є характер експлікування стану певним виразником предиката. За критерій поділу останніх на предикати стану та предикати стану-відношення носія править формальна ознака: предикат є предикатом стану-відношення суб'єкта тоді, коли у структурі речення функціонує експліцитно зреалізований каузатор. За умови відсутності каузатора роль конструктивного центру речення виконує предикат стану носія. У синтаксичних конструкціях із вербативами, ад'єктивами / вербоїдами та адвербативами розглядуваного вище типу каузатор трансформується в об'єкт фізичного, фізіологічного чи інтелектуального стану-відношення носія, тоді як об'єкт психоемоційного стану має іншу поведінку: він є своєрідною мішенню щодо "емоцій, зумовлених подієвими подразниками" [36, с. 155]. Основу для диференціювання значень і, відповідно, валентності предикатів стану / стану-відношення суб'єкта можуть формувати й категорійні ознаки аргументів, насамперед того із них, що виконує роль суб'єкта [191]. У реченні реалізатор функції суб'єкта стану / стану-відношення займає здебільшого позицію перед предикатом, водночас виконуючи функцію теми. Специфіка такого суб'єкта полягає в тому, що він безпосередньо впливає на семантику стану / стану-відношення предиката, ідентифікує її.

2.1.1. Дієслівні речення із семантикою стану суб'єкта

У сучасній українській мові дієслівні речення, що експонують типове значення "суб'єкт – його стан", підкреслюють динаміку, активність носія, який охоплений певним станом. У значеннєвій

структурі цих речень закладена інформація про зовнішній вияв стану в суб'єкта, певні вчинки, особливості поведінки, ставлення тощо. Саме в реченнях із дієсловами стану суб'єкта найчіткіше зреалізовано валентний потенціал стрижневого конституента синтаксичної структури. Цей потенціал нерозривно пов'язаний із будовою предиката, він передбачає центральні або периферійні придієслівні позиції з подальшим їхнім заміщенням обов'язковими чи факультативними членами на формально-граматичному рівні. План змісту дієслова стану носія взаємодіє в такому разі з його граматичною семантикою. Взаємозумовленими є семантико-синтаксична будова дієслівного речення та формально-граматична варіантність її реалізації [167]. Специфіка валентного потенціалу дає підстави розглядати вербативний предикат зі значенням стану суб'єкта як ієрархічну вершину синтактичної структури, оскільки "дієслово створює речення" [321, с. 60]. Деякі мовознавці визнають вербатив стану суб'єкта репрезентантом згорнутого речення й надають такому дієслову особливого синтаксичного статусу [247]. Валентність є постійною характеристикою для вербатива в конкретному значенні. Щоразу свій вияв отримує лише та валентність, актуалізації якої вимагає відповідна синтаксична структура, тому зовсім не обов'язково, щоб "…усі валентності …дієслова заповнювалися відповідними актантами, щоб вони були завжди… насичені. Деякі валентності можуть бути вільними" [380, с. 250].

Вербативи абсолютивної семантики виражають стан суб'єкта автономно, вони розкривають приписувані носієві властивості чи ознаки, що не виходять за межі самого суб'єкта. В усіх реченнях, вибудуваних за участю зазначених вище дієслів, стан мислиться як замкнута, завершена сутність суб'єкта. За своїми семантико-синтаксичними параметрами вербативи фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану є автосемантичними, до сфери експонованого ними стану входить сингулярний суб'єкт. Лексеми з абсолютивною семантикою стану носія здатні виражати функцію одновалентних предикатів відповідного стану в реченні, отже, їхній реченнєвотвірний потенціал зорієнтований лише на один облігаторний лівобічний субстанційний актант. Конкретними формально-граматичними реалізаторами конструкції з дієсловами абсолютивної семантики стану носія у складі ТІФП є двоскладне непоширене і поширене факультативними компонентами речення.

Мінімальна двокомпонентна елементарна структура з одновалентним вербативом стану суб'єкта репрезентована так: N_1 + V_f. Оскільки йдеться про двоскладне речення, то воно об'єднує в собі дві осі – підмета й присудка, що утворюють особливий різновид силового поля, до якого тяжіють другорядні члени речення. З іншого боку, воно прогнозує різноманітні структурно-семантичні модифікації підмета й присудка. Відсутність у реченні залежних від присудка обов'язкових компонентів зумовлює його синтаксичну одноманітність.

Дієслово з абсолютивною семантикою утворює центр речення без обов'язкових другорядних членів первинної залежності. Такий вербатив виконує роль присудка як компонента формально-граматичної структури і водночас є предикатом семантико-синтаксичної структури речення, експонуючи типове значення "суб'єкт – його стан". Абсолютивний характер дієслівної семантики стану носія надає реченню автосемантичності на формально-граматичному рівні й належно уніфікує його будову. Цю абсолютивність так само заманіфестовує відсутність проектованих вербативом відповідного стану центральних субпозицій. Дієслово стану носія як конструктивний член речення є семантично прозорим, воно актуалізує свій план змісту тільки внаслідок реалізації суб'єктної валентності в контекстно вільних умовах [181, с. 123]. Структура N_1 + V_f являє собою просте речення, граматичний центр якого зберігає семантико-синтаксичну завершеність конструкції загалом. До ТІФП уходять синтаксичні структури з одновалентним вербативом стану суб'єкта, що мають таку будову: N_1 + V_f, N_1 + V_f + Adv. У цих реченнях присудок виражений відмінюваною формою зворотного чи незворотного дієслова: *Дід Ярема* ***сердиться***... (Гон.); ...*мати* ***печалиться***... (Св.); *Я* ***журюсь*** (Він.) / *Я* ***сумую*** *в глуху осінь* (Заг.); ...*він* ***заздрить*** (Ле); *Десь* ***тужить*** *і плаче кохана жона*... (Стус); ...*я* ...***гидую***... (Куліш); *Ти* ***радієш***... (Вов.); ...***тоскує*** *вона*... (Фр.).

До функційно активних компонентів ТІФП N_1 + V_f → N_1 + Adj / Part → N_3 + Ad слід віднести насамперед речення з одновалентними вербативами, які передають фізичний стан, фізіологічну реакцію носія в їхніх конкретних виявах. Їх згруповано так: 1) СП "голод" – фізіологічний стан носія, спричинений змінами основних показників життєзабезпечення істоти, зокрема їхня недостатність тоді, коли суб'єкт недоїдає або відчуває гостру

потребу в їжі протягом тривалого часу / достатній рівень тоді, коли суб'єкт цілком задовольняє потребу в їжі, угамовує відчуття голоду (N_1 + **голодувати**, N_1 + **насититися** (**насичуватися**): *Слава богу, є досить, а він* ***голодує*** (Сам.); *...всі* ***голодують****...* (Гон.); ***Насичуються*** *Господні дерева, ті кедри ливанські, що Ти насадив...* (Біблія); 2) СП "утома" – фізичний стан виснаження носія, зниження його розумової або фізичної працездатності, коли суб'єкт відчуває послаблення сил / фізичний стан бадьорості, коли суб'єкт жвавий, сповнений життєвих сил, енергії (N_1 + (**в**/**с**/**у**)**томлюватися**, N_1 + **бадьоритися**): *Він легко* ***втомляється****...* (Коб.); *А диво-цариця ...Скаче,* ***бадьориться****...* (Шев.); 3) ЛО "температура" – фізичний стан носія, зумовлений коливаннями температури довкілля чи змінами в організмі самого суб'єкта, коли він укривається потом (N_1 + **пітніти**): *Він* ***пітніє*** *і стогне* (Поетика); 4) ЛО "слабкість" – фізіологічний стан нездужання носія, хвороби, ослаблення сил організму чи загальної схильності до певного виду захворювань (N_1 + **слабувати**): *...відтоді бідна удова тужить та* ***слабує****...* (Коцюб.); *Я ...третій місяць лежу в клініці й тяжко* ***слабую*** (Коцюб.).

Серед речень із вербативами абсолютивної семантики як компонентів ТІФП основний масив становлять синтаксичні структури з дієсловами психоемоційного стану носія. Предикати цього різновиду демонструють широкий діапазон емоцій мовця, характеризуючи його психічний стан, почуття, настрій, волю, темперамент, різноманітні прояви психічної діяльності, переживання.

Суб'єкт переживає той або той стан неоднаково. Кожному з почуттів чи емоцій властива своя певна якість, що має різну силу вияву в її носія. Диференціація емоційних станів на слабші / сильніші нерозривно пов'язана з їхнім виникненням чи перебігом і залежить найперше від зовнішніх чинників та внутрішньої налаштованості самого експерієнсива. Інтенсивність – це релевантна ознака предикатів стану суб'єкта, відповідно до якої ті одиниці, які експлікують психічний негативний / позитивний стан чи емоції суб'єкта, чітко ранжуються за критерієм сили вияву стану. Панівною в сучасному мовознавстві є думка про те, що не існує "…таких груп емоційних станів, де б не було відмінностей за інтенсивністю, виражених у значеннях відповідних лексем" [101, с. 237-238]. Вісь ієрархізації стану має однобічну спрямованість –

від слабо вираженого стану до стану афекту з подальшою внутрішньою градацією. Послідовність розташування предикатів на цій осі є суб'єктивною, що спричинено суб'єктивністю уявлень про силу переживання того або того емоційного стану його носієм. Деякі з розглядуваних предикатів наділені спроможністю об'єднуватися в семантичні підгрупи (СП), що зазнають внутрішньої ієрархізації за ступенем зростання інтенсивності стану в суб'єкта, й експонувати щодо утворених СП родову семантику. Кількість підгруп варіюється від 8 до 16 [див.: 299; 368]. Так, емоційний стан носія, за детально випрацюваною класифікацією М. Л. Крюкової, передають предикати 9 підгруп: "захоплення", "подив", "неспокій (занепокоєння)", "незадоволення", "боязнь", "любов і ненависть", "хвилювання, печаль та піклування", "плазування й самоприниження", "глузування й знущання" [216]. Інтегрувальними стосовно всіх предикатів негативного психоемоційного стану суб'єкта є СП "страх", "сором", "гнів", "сум", "образа", "тривога", "заздрість", "нудьга", "огида", "зворушення", "поведінка", "ставлення", "збудження", "насмішка". Предикати позитивного психоемоційного стану носія згруповано в СП "радість", "ставлення", "душевний комфорт".

Найвищу функційну активність у складі ТІФП виявляють речення з такими дієсловами негативного психоемоційного стану носія: 1) СП "страх" – якщо суб'єкт відчуває хвилювання, страх, охоплений несподіваним відчуттям сильного неспокою, перебуває в стані переляку (N_1 + **лякатися** → N_1 + **боятися** → N_1 + **страшитися** → N_1 + **жахатися**): *Я оглянусь назад і* ***лякаюсь*** (Гон.) → *А ти* ***боїшся****?* (Гон.) → [я] *...****страшусь*** (Куліш) → *Аецій Панса* ***жахається*** (У.); 2) СП "сум" – якщо суб'єкт має невеселий настрій, відчуває легкий смуток у зв'язку з якимось горем, невдачею, сповнений гнітючого відчуття, глибокого жалю, журиться, надривно тужить (N_1 + **не радуватися** → N_1 + **не веселитися** → N_1 + **понурюватися** → N_1 + **огірчуватися** → N_1 + **смутитися** (**смуткувати**) → N_1 + **печалитися** → N_1 + **сумувати** → N_1 + **журитися** → N_1 + **тужити** → N_1 + **тоскувати** → N_1 + **скорбіти**): *...я* ***не радуюся****...* (Мат.) → *Еней один* ***не веселився****...* (Котл.) → *Але знову* [він] ***понурюється****...* (Ком.) → *Богато людий* ***огірчується****...* (Свобода) → *Катря хоч* ***смуткує****, хоч плаче...* (Вов.) → *Сумує батько, мати* ***печалиться****...* (Св.) → *Ти ...****сумуєш*** *чогось, Марусе...* (Вов.) → *І* ***журиться****, нудьгує короленко...* (Грін.) → *За*

що я ***тужу*** *так…* (Фр.) → *…сумує та* ***тоскує*** *вона…* (Фр.) → *Вона* ***скорбить*** (Кост.); 3) СП "гнів" – якщо суб'єкт охоплений сильним нервовим збудженням, обурений, роздратований, сповнений недоброзичливості, ворожнечі (N_1 + **сердитися** → N_1 + **злитися** (**злоститися**) → N_1 + **гніватися**): *Ти* ***сердишся****, Назаре!* (Шев.) → *…****злиться*** *Павло* (Тес.) → *Я серджуся, я* ***гніваюсь****…* (Грін.); 4) СП "сором" – якщо суб'єкт розгублений, збентежений, сором'язливий, відчуває моральну відповідальність за когось / щось (N_1 + **бентежитися** → N_1 + **ніяковіти** → N_1 + **соромитися** → N_1 + (**в/у**)**стидатися** (**стидитися**): *Прісцилла* ***бентежиться*** (У.) → *Санько трохи* ***ніяковіє*** (Баг.) → *Вона* ***соромиться*** (Чер.) → *Йду я з хати та й* ***стидаюсь*** *…* (Чер.); 5) СП "тривога" – якщо суб'єкт сильно схвильований, відчуває тривогу, неспокій, побоюється за когось / щось, знервований (N_1 + **хвилюватися** → N_1 + **турбуватися** → N_1 + **непокоїтися** → N_1 + **тривожитися**): *Я* ***хвилююсь****…* (Вин.) → *…****турбується*** *матуся…* (Тес.) → *Білі чайки* ***непокоїлися*** *над озером* (Шиян) → *Мати ще гірш* ***тривожиться*** *та непокоїться…* (Вов.); 6) СП "заздрість" – якщо суб'єкт дуже роздратований, відчуває досаду, обурений (N_1 + **завидувати** → N_1 + **заздрити** (**заздростити**): *…Каїн* ***завидує*** (Фр.) → *…він* ***заздрить*** (Ле); 7) СП "огида" – якщо стан суб'єкта являє собою відразу в поєднанні з гидливістю (N_1 + **бридитися** → N_1 + **гидувати** (**гидитися**): *Вона* ***бридиться****…* (Коб.) → …[я] ***гидую****…* (Кост.); 8) СП "нудьга" – якщо суб'єкт переживає апатію, сум або тугу, журбу в поєднанні з неспокоєм, тривогою, утрачає інтерес до життя (N_1 + **нудитися** (**нудьгувати**) → N_1 + **скучати**): ***Нудиться*** *Кирило Хоць* (Тес.) → *Тільки* ***скучає*** [вона] *тут сама* (Гон.); 9) ЛО "образа" – якщо суб'єкт сповнений відчуття гіркоти, сильної досади (N_1 + **ображатися**): *Соня ж* ***образилася*** (Дім.); 10) ЛО "поведінка" – якщо суб'єкт лінується, не має бажання діяти (N_1 + **лінуватися)**: *…другий …****лінується****…* (Грін.).

Вербативи **огірчуватися**, **тоскувати** на позначення негативного психоемоційного стану носія (СП "сум") не зафіксовані у "Словнику української мови" й інших лексикографічних джерелах [СУМ; ВТССУМ]. Обстежений фактичний матеріал підтверджує їхній максимально низький ступінь продуктивності у складі ТІФП.

Нижча функційна активність у межах ТІФП характерна для речень з тими дієсловами, які передають позитивний

психоемоційний стан суб'єкта. Ідеться про синтаксичні конструкції з вербативами, об'єднувальними СП для яких є 1) "радість" – якщо суб'єкт переживає приємні відчуття (утіху, захват, задоволення), душевне піднесення, має веселий настрій (N_1 + **не сумувати**, N_1 + **радіти** (**радуватися**), N_1 + (**в/у**)**тішатися** (**тішитися**), N_1 + **веселитися**): *...ми* ***не сумуємо*** (Біблія); *Ти* ***радієш***... (Вов.); ***Втішається*** *матуся* (Тес.); ...***веселиться*** *пан* (Фр.); 2) "ставлення" – якщо суб'єкт позитивно ставиться до когось / чогось, сповнений задоволення, свідомий досягнутого успіху (переваги) в чому-небудь, пишається у зв'язку з такою перевагою / співчуває комусь у чомусь (N_1 + **гордитися**, N_1 + **жаліти** (**жалувати**): *І всі* ***жаліють****!* (Грін.).

До трикомпонентних ізофункційних синтаксичних парадигм у системі предикатів стану носія належать функційно активні речення з одновалентними вербативами, що позначають інтелектуальний стан мовця. Вони розкривають основні закономірності пізнання суб'єктом різноманітних реалій дійсності, осмислення ним суті подій чи явищ, сприймання довкілля тощо. Членами ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$ є речення з дієслівними предикатами, об'єднані в такі СП: 1) "подив" – збентеження, замішання, якщо суб'єкта вразила незвичність, незрозумілість певної ситуації або раптовість її виникнення (N_1 + **дивуватися**, N_1 + **чудуватися**): ...***дивується*** *Валя* (Дім.); *Багач ніби* ***чудується*** (Коб.); 2) "інтерес" – зацікавлення, допитливість, якщо суб'єкт виявляє або втрачає увагу, потяг до когось / чогось (N_1 + **цікавитися**, N_1 + **не цікавитися**, N_1 + **байдужіти**): ...*І* ***не цікавлюсь*** [я]... (Тич.); *Ольга*... ***байдужіє***... (Сузір'я); *Я* ***цікавлюся*** (Коцюб.); 3) "усвідомлення" – осмислення, якщо суб'єкт контролює свої вчинки або певні взаємини, адекватно сприймає події та явища / утрачає витримку внаслідок сильного збудження (N_1 + **тямити**, N_1 + **не тямити**): *А ти б сходила до Макарчучки, вона* ***тямить****!* (П.); *Вона* ...***не тямить***... (Фр.).

У системі простих двоскладних синтаксичних структур з абсолютивними вербативами стану носія як членами ТІФП окремий продуктивний різновид утворюють речення, формально-граматичну будову яких на засадах факультативності поширює конституент з адвербіальною семантикою ($N_1 + V_f$ + Adv). Він може виражатися адвербіальними лексемами, а також прийменниково-відмінковими формами субстантивів та іменниковими словоформами. Однією з

найзначущих для речень з одновалентними дієсловами стану суб'єкта в ТІФП є характеристика стану за моментом його виникнення, тривалістю та повторюваністю (N_1 + V_f + Adv_{temp}). Адвербіальний компонент репрезентує часові семантико-синтаксичні відношення, якими залежна частина пов'язана з основною в базовому складнопідрядному реченні: ***Довго*** *тужить сумна бандура…* (Сим.) ← ****Сумна бандура тужить*** + ****Це відбувається* ***довго***. Основним засобом вираження вирізнених типів темпоральності, як уже було наголошено, є семантично неоднорідні прислівники, які передають стан носія стосовно 1) чітко не встановленого проміжку на осі часу, упродовж якого суб'єкт переживає певний стан: *…дівчина взагалі сумувала* ***колись*** (Сим.); 2) постійності чи непостійності реалізації стану в суб'єкта, його регулярності тощо: *Тато* ***завжди*** *сердиться…* (Дім.); ***Довго*** *…сумували Кайдаші й Балаші* (Неч.); *Та* ***недовго*** *сумує отаман* (Коцюб.); 3) зв'язків з іншими станами чи процесами, що можуть стосуватися суб'єкта: *Ти* ***оп'ять*** *чогось сумуєш, Наталко!* (Котл.); *Ну, чого ти й* ***досі*** *ніяковієш, Лукіє?..* (Гон.); *…****відтоді*** *бідна удова тужить та слабує…* (Коц.); *Ти* ***вже*** *й боїшся?* (Грін.).

Для аналізованих речень характерною є також локативна детермінація. Синтаксичні конструкції N_1 + V_f + Adv_{loc} із дієсловами фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану носія можуть спеціалізуватися на експонуванні значення "місце процесуальної ознаки", що являє собою дво-/тривимірний простір. Адвербіальний компонент виражає локативні семантико-синтаксичні відношення згорненої залежної частини базового складнопідрядного речення: *Сумують айстри* ***у саду*** (Сос.) ← ****Айстри сумують*** + ****Айстри перебувають (ростуть)*** ***у саду***. Роль цього конкретизатора виконують локативні прислівники, лексеми-найменування об'єктів закритого та відкритого простору, різноманітні "просторові координати світу" [87, с. 32]. Типовим граматичним засобом актуалізації просторової семантики в дієслівних реченнях досліджуваного типу є прийменниково-субстантивні форми, що ідентифікують 1) об'єкти закритого простору різного призначення, їхні частини: ***У хаті*** [Олексій] *скуча…* (Кв.); *А Мотря* ***на печі*** *журиться…* (Мир.); *…****в*** *задуманій* ***залі*** *сумує вівтар золотий…* (Сос.); ***За дверима*** *нудиться коридорний…* (Баг.) та 2) об'єкти відкритого простору "з певними окресленнями, межами" [301, с. 176], зокрема географічні області,

промислово-географічні регіони, конкретні райони або місцевості, спеціалізовані території, типи ландшафтів, місця громадського користування, акваторії тощо: ***На*** *тім* ***степу*** *скрізь могили …сумують* (Шев.); ***В країні*** *мертвій і безплодній, В країні зради і пітьми …Сумує жертвеник народний* (Олесь); *Білі чайки непокоїлися* ***над озером*** (Шиян); *…козак чорнявий …****над водою*** *…сумує…* (Шев.).

Переживання суб'єктом певного стану невіддільно пов'язане зі встановленням кількісного вияву останнього, тому адвербіальний поширювач з інтенсіональною семантикою в реченнях $N_1 + V_f + Adv_{intense}$ розкриває силу вияву того чи того стану носія, установлює чіткий інтервал між ступенями реалізації ознаки певного стану в суб'єкта. Оцінна шкала інтенсивності, зважаючи на суб'єктивність переживання відчуття носієм, є "розмитою" в сучасній українській мові, її компоненти "в кожній зоні впорядкувати важко" [100]. На однобічнозорієнтованій осі градація ступеня вияву стану носія в дієслівних реченнях $N_1 + V_f$ відбувається від нульового до надмірного. Нульовий ступінь вираження певного стану в суб'єкта передають прислівники **зовсім**, **нітрохи**, **анітрохи**, **нітрішки**, **анітрішки** й ін. у синтаксичних конструкціях при запереченні: *Він* ***зовсім*** *…не журиться…* (Баг.); *Карпо …****нітрішки*** *не жалкував…* (Неч.). Про недостатню силу реалізації стану свідчить уживання в реченні лексем **трохи**, **трошки**, **трішки** й ін.: *Я* ***трохи*** *боялася…*(Фр.); *Санько* ***трохи*** *ніяковіє* (Баг.). Значний щодо ступеня вияву стан в аналізованих синтаксичних структурах типово експонує лексема **дуже**, що є домінантою ряду синонімічних інтенсифікаторів **вельми**, **чимало**, **кріпко**, **сильно**, **тяжко** й ін.: *Я* ***дуже*** *сумую…* (Довж.); *Однії неділі смуткувала я* ***дуже****…* (Вов.); *Мати* ***дуже*** *тужила…* (Вов.). Останнім властиві додаткові експресивні чи порівняльно-інтенсіональні відтінки, тому вони визначають конкретний стан суб'єкта з опертям на загальне суб'єктивне уявлення про його перебіг: *…чепурні підданці-борці царя осіннього …тривожаться* ***чимало*** (Чер.); *Я …****вельми*** *втомився* (Муш.); *Небога Леся …****тяжко*** *сумує…* (Куліш); ***Тяжко****, важко Вкраїна сумує…* (Куліш); *…я* ***вельми*** *втішився…* (Фр.); *…Ївга …****кріпко*** *журилася…* (Кв.); *Мати ще* ***гірш*** *тривожиться та непокоїться…* (Вов.). Верхню межу за силою переживання стану суб'єктом кваліфікують лексичні одиниці **надто**, **занадто**, **надмір**,

надміру, **надмірно** тощо: *Я тужу* ***забагато*** (Коб.). У складнопідрядному реченні значення кількісного вияву фізичного, фізіологічного, психоемоційного чи інтелектуального стану суб'єкта актуалізує залежна частина: *Журиться* ***так*** *брат,* ***аж в'яне*** (Вов.); *...я* ***так*** *журюся,* ***Аж у землю б'юся****...* (Куліш).

Невисоким ступенем продуктивності в ТІФП наділені конструкції з каузальними ($N_1 + V_f + Adv_{cause}$) та способовими ($N_1 + V_f + Adv_{manner}$) поширювачами. Синтаксичний конституент із причиновим значенням у позиції другорядного обставинного члена речень з одновалентними дієсловами стану носія реалізує семантико-синтаксичне відношення причини згорненої залежної частини базової складнопідрядної структури: *...****сумувала*** *я через розлуку з Орядином...* (Коб.) ← ****Я сумувала*** + ****Я розлучилась з Орядином***. Найвищу функційну активність як виразники такого компонента демонструють прислівники, що постали на основі займенників. Сюди належать, зокрема, лексеми з неозначеною, питально-відносною та стверджувальною семантикою [87]: *Ти ...сумуєш* ***чогось****, Марусе...* (Вов.); *...Журина* ***чомусь*** *злякалась...* (Заг.); *Я стидався* ***чогось****...* (Фр.) / *...****чого*** *ви турбуєтесь?* (В.); *Бач,* ***чого*** *він смутував!* (Вов.) / ****Тому*** *я сумую*. Меншу частоту вживання мають прийменниково-субстантивні форми **через** + N_4 та **від** / **з** + N_2, **з** + N_2. Перша передає причиново-наслідковий відтінок перебігу дієслівного стану, тоді як інші визначають джерело його виникнення: *...****через те*** *й брат сумує!..* (Ст.) / *Клавдія* ***від цього*** *хвилюється* (Вин.) / *Вона* ***з того*** *дуже сумує* (Чайк.). Повноцінна реалізація причини, що провокує виникнення стану в суб'єкта, можлива в умовах контексту.

Призначення адвербіального способового поширювача ($N_1 + V_f + Adv_{manner}$) – акцентувати увагу на динамічності перебігу того чи того стану в суб'єкта. У реченнях з абсолютивними дієсловами цей синтаксичний компонент акумулює відповідну семантику згорненої залежної частини вихідного складного речення. До найтиповіших репрезентантів аналізованого другорядного члена в ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$ зараховуємо прислівники відприкметникового походження, а також прислівники способу дії. Вони характеризують зміни перебування в тому чи тому стані суб'єкта залежно від 1) суб'єктивного емоційного ставлення кого- / чого-небудь: *...віоліна* ***Тужливо*** *журиться...* (Л.); *Тужу* [я]

жагуче... (Чер.); *Я* ***ревно*** *заздрю*... (Пав.); 2) особливостей зовнішнього вияву: *Радувався* ***потай*** *прикажчик*... (Гон.); *Правда, трохи, бувало,* [вона] ***крадькома*** *сумувала* (Вин.); ...***помітно*** *стривожився пасажир* (Гон.); ...*чоловіки вже* ***неприховано*** *тривожилися*... (Заг.); ...***удавано*** *сердився брат* (Гон.). Крім зазначених вище лексем, способова семантика в дієслівному реченні аналізованого типу властива прийменниково-субстантивним формам **крізь** / **через** + N_4, **з** / **зі** / **зо** / **із** + N_5 на позначення такого стану суб'єкта, що супроводжується іншим станом чи почуттям, чергується з ним, проривається через нього, впливаючи на перебіг у носія: ...*Що* [квіти] *завжди сумують* ***з слізьми*** *на очах*... (Олесь); ...***крізь сон*** *я тужила* (Коб.).

Низьку продуктивність у конструкціях з одновалентними вербативами стану носія в ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 +$ Ad виявляють адвербіальні поширювачі з порівняльною семантикою ($N_1 + V_f + Adv_{comp}$), основна функція яких – увиразнити ознаку певного стану носія, схарактеризувавши його якісний вияв через подібність до переживання того самого стану або властивості іншого суб'єкта. У їхній семантиці сфокусовані компаративні семантико-синтаксичні відношення між знівельованою залежною порівняльною й основною частиною базової складнопідрядної структури. На формально-граматичному рівні розглядуваних дієслівних речень поширювач цього типу зреалізований субстантивом у поєднанні з компаративними сполучниками **ніби**, **як**, **як ніби, мов, мовби** й ін.: *Радіє баба,* ***як дитина***... (Він.) ← **Здається* + **Радіє баба* + **Радіє* ***дитина***; ...*молоді князі раділи,* ***мов діти*** (Малик) ← **Здавалось* + ****Молоді князі раділи*** + ****Діти*** *раділи*. У складному реченні значення ірреального порівняння на основі образно-асоціативного уявлення суб'єкта про особливості перебігу уподібненого стану виражає залежна частина, поєднана з основною частиною компаративно-модальними сполучниками **мов**, **мовби**, **ніби, наче** й ін.: *Ми застидались,* ***мовби*** *нас На крадежу усіх спіймали* (Фр.);

Отже, у ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 +$ Ad речення з дієсловами стану суб'єкта представлені синтаксичними структурами $N_1 + V_f$, $N_1 + V_f +$ Adv. Конструкції з адвербіальним поширювачем мають таку конкретну репрезентацію: $N_1 + V_f + Adv_{temp/loc/intense/cause/manner}$.

2.1.2. Речення з ад'єктивами стану суб'єкта

Ад'єктивні речення спеціалізуються на експлікуванні якісного фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану суб'єкта. Вони виражають особливості характеру й психічного складу, здібності, талант, інтелектуальні спроможності, фізичні, фізіологічні ознаки відсторонено, "ніби з різних поглядів", акцентуючи увагу на зовнішньому вияві відповідного стану в носія [302, с. 140]. К. С. Яковлева висловлює думку про те, що описувані слова є "епістемічно маркованими", вони характеризують не тільки носія відповідного стану, а й "модальну перспективу" висловлення загалом [428, с. 142-143].

Якісний стан є одним із параметрів носія і так само, як і носій, не може визначатися пофазно. Він постає такою властивістю, яка зумовлює типову своєрідність суб'єкта, його відмінність від інших суб'єктів: *Він* ***понурий*** *і злий* (Вин.); *Сама вона* ***журна*** *дуже…* (Вов.); *...ти ...****смутний****…* (Коб.); *...я* ***боязкий***...(В.); *...ти* ***жахливая***?.. (Гул.); *Не жартуйте, бо я* ***лякливий*** (Гон.); *...ти ...****сердитий****?* (В.); *Молодиця рада та* ***весела*** (Шев.); *Струк ...****гнівний****…* (Грін.); *Стара така* ***рада****!* (Фед.). Ознака якісного стану внутрішньо належить носієві, вона не вимагає для своєї реалізації наявності інших об'єктів. Виконуючи предикативну роль, прикметник / вербоїд зі значенням стану виразно реалізує й атрибутивну семантику, характеризуючи суб'єкт за якістю, властивістю чи взаєминами з іншими суб'єктами. Прикметникова функція в такому разі представлена складнішою синтаксичною ситуацією. Вона потребує осмислення на тлі предикативних відношень між субстантивом-підметом та ад'єктивом / вербоїдом, які передбачають процесуальність, перебіг процесуальності в конкретному вияві, детермінованому значенням основного носія валентності й загальним планом змісту речення. У ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$ ад'єктив перебуває найближче саме до вербатива й виразно потверджує те, що дієслово "найбільше поповнюється за рахунок прикметників" [93, с. 293]. Вияв валентних властивостей останніх пов'язаний із невербоцентричним витлумаченням валентності, базованим на суб'єктно-предикатній структурі синтаксичної конструкції. З-поміж усіх вторинних предикатів розглядуваного типу носієм валентності є передусім ад'єктив. Функціонуючи як синтаксичний дієслівний еквівалент, такий прикметник / вербоїд виконує роль предиката якісного стану,

статус якого полягає “в оцінці статичних властивостей (ознак) предметів дійсності” [317, с. 86]. Порівняно з іншими синтаксично уподібненими до вербативів стану суб’єкта компонентами синтаксично транспонований прикметник / вербоїд прогнозує найбільшу кількість валентних позицій. Обсяг такої семантико-синтаксичної валентності неможливо з максимальною точністю спрогнозувати для всіх прикметників / вербоїдів, які характеризують фізичний, фізіологічний, психоемоційний та інтелектуальний стан суб’єкта. Його можна визначити лише після удокладненого аналізу кореляції потенціалу валентності ад’єктива зі ступенем його предикативності чи напівпредикативності у структурі речення. Серед усіх прикметникових форм, що розкривають стан суб’єкта, сучасні дослідники вирізняють насамперед ті, які спроможні самостійно позначати якісну ознаку стану носія, а також ті, що є семантично недостатніми. Г. О. Золотова дотримується думки про те, що вказані ад’єктиви / вербоїди є словами як “закритої семантики”, так і словами “відкритої семантики” [163, с. 47], Н. М. Костусяк диференціює їх на предикати власне-якісної ознаки та предикати якості-відношення [214, с. 206]. Компоненти кожної з груп, опиняючись у ролі конструктивного центру речення, різняться ступенем предикативної закріпленості й обсягом семантико-синтаксичної валентності. Для прикметників / вербоїдів із семантикою стану суб’єкта як носіїв власне-якісної ознаки характерна одновалентність. Двовалентні одиниці повноцінно реалізують свій синтагматичний ресурс за участю двох обов’язкових іменникових синтаксем у функціях суб’єкта й об’єкта порівняння. Ця їхня ознака не властива однаковою мірою всім ад’єктивам / вербоїдам – найменуванням стану носія. Двомісний потенціал валентності мають лише деякі з них у зв’язку із закріпленням у присудковій функції та відчутнішим, порівняно з одновалентними прикметниками / вербоїдами, наближенням до “типової предикатної сполучуваності” [91, с. 102].

Членами ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$ є речення з одновалентними ад’єктивами / вербоїдами фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану суб’єкта. Це найпоширеніший різновид семантично елементарних речень із предикатом якісного стану. У сучасній українській літературній мові одновалентні предикативні прикметники / вербоїди, що

позначають стан носія, переважають над тривалентними і двовалентними. Предикати власне-якісної ознаки особливі ще й тим, що формують найширшу лексико-граматичну групу прикметників. Одномісність їхньої валентної рамки залежить передусім від значеннєвої своєрідності аналізованих компонентів. Стабільність, внутрішня належність статичної ознаки носієві, який утратив відносний зв'язок із процесуально-часовими параметрами, породжує координацію ад'єктива / вербоїда лише з суб'єктом власне-якісної ознаки. У простому із семантичного погляду реченні прикметники / вербоїди цього типу вживаються лише в предикативній позиції. Синтаксично вербалізовані одиниці формують мінімальні й однотипні, проте водночас достатні в граматичному й інформативному плані синтаксичні конструкції, що дає право витлумачувати їх як мінімальні повідомлення, індиферентні стосовно контексту. В ізофункційній синтаксичній парадигмі речення з ад'єктивами / вербоїдами стану носія мають такі конкретні реалізації: N_1 + Adj / Part, N_1 + Adj / Part + Adv.

Ад'єктивний / вербоїдний предикат та зумовлена його семантико-синтаксичною валентністю субстанційна суб'єктна синтаксема формують розчленовану на два компоненти структуру семантично елементарного речення. До його складу входять лише конститутивні з формально-граматичного погляду члени. Предикатна синтаксема, що передає якісний фізичний, фізіологічний, психоемоційний та інтелектуальний стан суб'єкта, перебуває у вторинній формально-граматичній позиції присудка, морфологічно диференційованого як складений іменний присудок. Порушення механізму узгодження між взаємопов'язаним субстантивом-підметом та прикметниковою / вербоїдною формою-присудком уможливлює використання двох відмінкових форм предикативного ад'єктивного / вербоїдного члена – грамем називного та орудного. Орудний предикативний переважає над називним у деяких моделях складених іменних присудків із вербалізованою зв'язкою **бути**. Винятком є структура **бути + ад'єктив / вербоїд** стану суб'єкта, перевага на боці називного предикативного в якій очевидна: *...ти, Василино, ...**смутна**?* (Неч.); *І який же я **боязкий**, – соромлю себе, осміхаючись* (В.); *...він **печаловитий**...* (Вов.); *...обі вони й **сумні*** (Коб.); *...матір **весела**...* (Ст.); *Вчителька **сердита**, червона...* (В.); *Я така **рада**...* (Малик); *Ой, чом же, Любко, й ти **жахливая** така?* (Гул.).

Релевантною рисою всіх синтаксичних конструкцій N_1 + Adj з одновалентним розглядуваним ад'єктивом / вербоїдом є наявність облігаторної валентності, тобто однієї семантико-синтаксичної позиції суб'єкта якісного стану. Правобічної валентності одновалентні прикметникові / вербоїдні предикати не мають, тому лівобічний суб'єктний член є єдиною залежною від цього ад'єктива / вербоїда субстанційною синтаксемою: ...***мати*** *смутна*... (Вов.); ***Ти*** ...*заздра?* (Кост.); ...***я*** *сумний?*.. (Коцюб.); ***Всі*** *тривожні* (Сос.); ...***я*** *лякливий* (Гон.); ...***він*** *печаловитий*... (Вов.); ***Кримці*** ...*раді*... (Чайк.); ...***люди*** *веселі*... (У.).

У реченнях із прикметниковим / вербоїдним актуалізатором предикатної семантики в ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1$ + Adj / Part $\rightarrow N_3$ + Ad на функцію носія якісного стану припадає найбільше стосовно змістової наповненості навантаження. Він сигналізує про характер відношень між носієм і якісним станом. Семантична відповідність іменного компонента предикатній синтаксемі недвозначно маркує той факт, що характер суб'єкта як обов'язкового учасника ситуації, який супроводжує ад'єктивний / вербоїдний предикат, є передумовою елементарності речень цього зразка. Суб'єктна синтаксема являє собою конституент простого двоскладного речення, вона повинна бути семантично неускладненою, тому в позиції носія стану перебувають лише іменні компоненти непредикатного характеру, що навіть інтенційно не зорієнтовані на репрезентування предикативності: ...***я*** ...*сердитий* (Гон.); ***Лорден*** ...*заздрісний*... (Коб.); ***Дибляни*** ...*злі*... (Грін.); ...***він*** *гнівний та грізний, Боже!* (Вов.); ***Семен*** ...*веселий* (Коцюб.); ***Я*** ...*заздрісний*... (Фр.); ***Маруся*** ...*сором'язлива*... (Греб.).

Трикомпонентну ізофункційну парадигму $N_1 + V_f \rightarrow N_1$ + Adj / Part $\rightarrow N_3$ + Ad конституюють синтаксичні структури з одновалентними прикметниками на позначення фізичних та фізіологічних особливостей носія, зокрема життєдіяльних функцій живого організму загалом або його частин, характеру процесів, що відбуваються в ньому, їхніх закономірностей та законів, які ними керують. Сюди найперше належать речення, породжені ад'єктивами, що об'єднані так: 1) СП "голод" – коли суб'єкт відчуває голод, постійно голодує, залишається без їжі протягом тривалого проміжку часу, недоїдає тощо / угамовує відчуття голоду, наївшись досита (N_1 + **голодний**, N_1 + **ситий**): ...*як він* ***голодний*** (Баг.); ...*він* ...***голодний*** (Грін.); *Їж, Маріє, їж*... *Ти*

голодна (Сам.) / *...**ситі** всі були й умиротворені* (Шевч.); *І кози **ситі**, і сіно ціле* (У.П.); 2) СП "утома" – коли суб'єкт відчуває себе цілком здоровим, сповненим життєвих сил, енергії, жвавим (N_1 + **бадьорий**): *А тепер усі такі здорові, **бадьорі**...* (Вин.); *З світанком піднімається і наново* [Марія] ***бадьора*** (Сам.); 3) ЛО "температура" – коли внаслідок зміни температури довкілля чи зміни самопочуття носій стану пітніє (N_1 + **пітний**): *...кінь його **пітний**, млявий, не їсть, не п'є...* (Казки); 4) ЛО "слабкість" – коли суб'єкт нездужає, має поганий стан здоров'я / уражений / хворіє на яку-небудь хворобу (N_1 + **слабий**): *Справді, я трохи **слаба**...* (Неч.); *...я **слабий**, а хлопець малий ще* (Коцюб.).

Найактивніше в ролі компонентів ТІФП N_1 + V_f → N_1 + Adj / Part → N_3 + Ad уживаються речення з одновалентними прикметниками, які передають волю, темперамент, вдачу суб'єкта, його характер, різноманітні прояви психічної діяльності, настрій, переживання, морально-етичні риси, духовний світ. Речення цього типу з прикметниковими предикатами негативного психоемоційного стану об'єднано так: 1) СП "страх" – коли суб'єкт сповнений тривоги, сильного хвилювання, занепокоєння, страху, стурбований, охоплений ляком, розпачем (N_1 + **лякливий** → N_1 + **боязкий (боязливий)** → N_1 + **страшкий** → N_1 + **жахливий**): *...я **лякливий*** (Гон.) → *І який же я **боязкий**...* (В.) / *...я ...**боязлива**...* (Коб.) → *...ми ...**страшкі*** (Руд.) → *Ой, чом же, Любко, й ти **жахливая** така?..* (Гул.); 2) СП "сум" – коли суб'єкт смутний, журний, сповнений / пройнятий печаллю, глибокою журбою / журою, тугою, жалем, горює, має важкий настрій, переживає глибокі страждання, впадає в стан тоски (N_1 + **нерадий** → N_1 + **невеселий** → N_1 + **понурий** → N_1 + **смутний** → N_1 + **печальний (печаловитий)** → N_1 + **сумний** → N_1 + **журний (журливий)** → N_1 + **тужний (тужливий)**→ N_1 + **тоскний** → N_1 + **скорбний** (**скорботний**): *І ти **не радий**?* (Малик) → *Добре бачив, що той смутний і **невеселий**, що йому гірко так само...* (Шевч.) → *Гнат поки **понурий** і суворий* (Сам.) → *...ти такий **смутний**...* (Коб.) → *...вони ...**печальні*** (Виш.) / *...він **печаловитий** щось...* (Вов.) → *Чого ти, пташино, такая **сумна**?* (Грін.) → *Сама вона **журна**...* (Вов.) / *...вона стала така **журлива** та смутна* (Неч.) → *...вогонь ...**тужливий**...* (Поетика) / *Такі* [голоси] ***тужні***... (Н.) → *...Яка ж ти **тоскна*** (Стус) → *...він ...**скорбний**!* (Шевч.); 3) СП "гнів" – коли суб'єкт охоплений почуттям сильного обурення,

роздратування, сповнений злорадства, недоброзичливості, ворожнечі (N_1 + **сердитий** → N_1 + **злий** (**злісний**) → N_1 + **гнівний**): *Дівчина слухала братові теревені й була дуже* ***сердита*** (Баг.) → *Степан справді буває дуже* ***злий*** (Дрозд) → *...він* ***гнівний*** *та грізний, Боже!* (Вов.); *...вона* [Маріетта] ***гнівна****, зблідла* (Ф.); 4) СП "сором" – коли суб'єкт сповнений збентеження через свої негідні вчинки, дії, охоплений почуттям сором'язливості, замішання, хвилювання (N_1 + **ніяковий** → N_1 + (**в**/**у**)**стидливий**): *Я ...****ніяковий****...* (Сос.) → *Він ...****встидливий*** (У.К.); 5) СП "тривога" – коли суб'єкт охоплений неспокоєм, тривогою, сповнений хвилювань, побоювань, сильного занепокоєння (N_1 + **неспокійний** → N_1 + **тривожний**): *Аркадій Петрович ...****неспокійний*** (Коцюб.) → *Всі* ***тривожні*** (Сос.); 6) СП "заздрість" – коли суб'єкт сильно роздратований, обурений, сповнений досади через перевагу іншого, його добробут, вищість, охоплений пристрасним бажанням досягти того, що є в іншого (N_1 + **завидливий (зависний)** → N_1 + **заздрий** (**заздрісний**): *...він ...****зависний*** *і мстивий* (Шаян) / *...піп* ***завидливий****...* (Хрест.) → *Ти ...****заздра****?* (Кост.) / *Бо дурні вони, ті люди! − спокійно відказала стара. − Дурні, а ще більше* ***заздрісні*** (Шевч.); 7) СП "огида" – коли суб'єкт охоплений неприємним відчуттям, сповнений відрази в поєднанні з гидливістю (N_1 + **бридливий**, N_1 + **гидливий**): *...ти такий* ***бридливий*** (Нест.); *...він ...****гидливий*** (Неч.); 8) ЛО "нудьга" – коли суб'єкт невеселий, сповнений апатії в поєднанні з неспокоєм (N_1 + **скучний**): *...гомін ...****скучний****, сердитий* (В.); 9) ЛО "поведінка" – коли суб'єкт сповнений лінощів, ухиляється від роботи / не бажає робити щонебудь, уникає чогось, не любить працювати (N_1 + **лінивий**): *...вона ...****лінива*** (Грін.).

Синтаксичні структури з ад'єктивами позитивного психоемоційного стану носія виявляють меншу функційну активність у ТІФП. З-поміж їхніх конституентів вирізнено речення з предикативними прикметниками, інтегрувальними СП для яких є 1) "радість" – коли суб'єкт охоплений веселим настроєм, сповнений задоволення, радості, утіхи, захвату, відчуває сильне нервове збудження (N_1 + **не сумний**, N_1 + **рад** (**радий / радісний**), N_1 + (**в**/**у**)**тішний**, N_1 + **веселий**): *Сотник ...****радий*** *і* ***веселий*** (Чайк.); *Іван ...****радісний*** (Коцюб.); *...сам такий* ***утішний****, господи!* (Фед.); ***Веселі*** *ви...* (У.); *Галина ...****не сумна****...* (Сос.); 2) "ставлення" – коли суб'єкт радіє у зв'язку з досягнутими успіхами в чомусь, сповнений

особистої гідності й поваги / співчутливий до чужого горя (N_1 + **гордий**, N_1 + **жалісливий** (**жалісний**): *Та княжич ...**гордий*** (Малик); *Чи **горда** вона дуже і неприступна?* (Коб.); *Добрий він був, **жалісливий*** (Тул.).

Склад ТІФП активно доповнюють речення з тими ад'єктивами, які характеризують інтелектуальний стан / спроможності носія, його зацікавленість / незацікавленість у чомусь / комусь. Конструкції з прикметниковими предикатами цього типу інтегровані в межах ТІФП так: 1) СП "інтерес" – коли суб'єкт охоплений інтересом, сповнений уваги, допитливості до когось / чогось чи не виявляє зацікавлення, не звертає уваги на кого-/що-небудь, виражає безсторонність, нечуйний (N_1 + **цікавий**, N_1 + **не цікавий**, N_1 + **байдужий** (**байдужний**): *І я **цікавий***... (Коб.); *...я спокійний, **байдужий***... (Сос.); *Я **не цікава***... (Коб.); 2) СП "усвідомлення" – коли суб'єкт кмітливий, здатний швидко й добре розуміти що-небудь, міркувати, осмислювати, добре знає якусь справу, розуміється на чому-небудь (N_1 + **тямущий**, N_1 + **нетямущий**): *...він такий ...**нетямущий*** (Смол.); *...дівчина ...**тямуща***... (Грін.).

Особний тип речень становлять конструкції з вербоїдами стану суб'єкта N_1 + Part. Такі синтаксичні структури виражають ознаку оякісненого фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану носія. Вони також засвідчують його каузованість, оскільки в реченні міститься експліцитна вказівка на певну обставину, що спричинює той чи той стан в суб'єкта. Відтінок каузованості стану зберігається й тоді, коли вказівка відсутня [399]. У формально-граматичній будові речень – членів вирізнених вище ТІФП – вербоїдний виразник предиката передає ознаку певного стану нерозчленовано, із нівеляцією відтінку процесуальності перебігу в носія. Статичність, невіддільність такої ознаки від суб'єкта є визначальною. Початковий, синтаксичний, ступінь транспозиції дієприкметника в суто вербативну, присудкову, позицію за участю дієслівних зв'язок / напівзв'язок **бути**, **стати** (**ставати**), (**з**)**робитися** свідчить про "повну "байдужість" до часових вимірів і граматичну невираженість їх у морфологічній структурі" розглядуваного конкретизатора [94, с. 130]. Вербоїд як лексико-граматичний маркер семантики предиката стану постійно функціонує в позиції основного носія валентності, унаслідок цього відбувається оякіснення ознаки стану

– її ад'єктивація – із подальшою втратою зв'язку цієї ознаки з дією. Важливо тримати на увазі й те, що на цей процес "не впливає …перебування в складі іменного присудка" [117, с. 119]. Значення стану суб'єкта залишається ад'єктивованим у предикативній функції вербоїда, останній трансформується в еквівалент прикметника відповідного стану із закріпленим потенціалом валентності. У ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$ синтаксичні структури з дієприкметниками стану носія входять до сфери ад'єктивних речень $N_1 + Adj / Part$. Конституентами таких ТІФП у сучасній українській мові є найперше синтаксичні конструкції з вербоїдними предикатами, які передають оякіснену ознаку фізичного, фізіологічного стану суб'єкта. Це, зокрема, фізичний стан виснаження (ЛО "утома") – коли суб'єкт змучений, відчуває послаблення життєвих сил унаслідок напруженої фізичної або розумової праці, слабкий) (N_1 + (**в**/**у**/**с**)**томлений**): *...ви такі* ***втомлені*** *й сумні?* (Коб.); *Така вона* ***стомлена****, анемічна, гіпопотамо-гіпотонічна* (Кост.).

Найвищу функційну активність у ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$ демонструють речення з вербоїдами на позначення психоемоційного стану носія, з-поміж них домінують синтаксичні структури з одиницями негативного емоційно-психічного стану, інтегровані так: 1) СП "сум" – коли суб'єкт відчуває страждання, охоплений важким настроєм, сповнений / пройнятий глибокою журбою / журою, тугою, жалем (N_1 + **огірчений** → N_1 + **засмучений** → N_1 + **зажурений**): *Ви самі в то не вірите, ви, певно, лиш* ***огірчені****!* (Коб.) → *І прийшов до них Йосиф вранці, побачив їх, і ось, вони* ***засмучені*** (Біблія) → *...мати заклопотана,* ***зажурена****, марна, їсть, як не їсть* (В.); 2) СП "тривога" – суб'єкт охоплений тривогою, неспокоєм, сповнений хвилювань, побоювань, сильно занепокоєний (N_1 + **схвильований** → N_1 + (**за**/**с**)**турбований** → N_1 + (**за**/**с**)**тривожений**): *Я ...****схвильована*** (Вин.) → *Андрій* ***затурбований****...* (В.) → *Ти мов* ***стривожений****?* (У.) / *Пан надворний совітник ...****затривожений*** (Фр.); 3) СП "сором" – суб'єкт охоплений почуттям замішання, сором'язливості, схвильований (N_1 + **збентежений** → N_1 + **засоромлений**): *Він ...****збентежений****, нервовий...* (Гон.) → *...вона трохи* ***засоромлена*** *й схвильована* (Вин.); 4) ЛО "нудьга" – коли суб'єкт сповнений туги, апатії в поєднанні з неспокоєм, тривогою (N_1 + **знудьгований**): *Вона* ***знудьгована*** (Бібл.); 5) ЛО "образа" –

суб'єкт чутливий до образи, сповнений досади, відчуття гіркоти, спричиненої чиїмсь зневажливим словом / негарним учинком (N_1 + **ображений**): *...він* [їжачок] ***ображений****, засмучений* (Шал.); 6) ЛО "страх" – суб'єкт сповнений сильного хвилювання, страху, занепокоєння, тривоги, охоплений ляком (N_1 + (**з**/**на**/**пере**)**ляканий**): *Старшини ...****налякані*** (Малик).

Лексеми **огірчений** не зафіксовано в "Словнику української мови" [СУМ]. У досліджуваному масиві вона представлена поодинокими прикладами.

Синтаксичні конструкції з вербоїдами позитивного психоемоційного стану носія СП "радість" репрезентовані окремими реченнями на позначення піднесеного настрою суб'єкта – коли носій відчуває нервове збудження, утішається (N_1 + (**в**/**у**)**радуваний**): *Султанка* [собака] *була дуже* ***врадувана****...* (Чайк.). У ТІФП ці структури еквівалентні реченням із власне-ад'єктивами (N_1 + **рад** [**радий** / **радісний**]).

Речення з вербоїдними виразниками предикатної семантики, які позначають інтелектуальний стан, здібності носія, виявляють меншу, порівняно з синтаксичними конструкціями з предикатами психоемоційного стану, функційну активність у ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1$ + Adj / Part $\rightarrow N_3$ + Ad. До їхнього складу входять насамперед ті синтаксичні конструкції з вербоїдами, які виражають ознаку такого стану: 1) СП "подив" – коли суб'єкт вражений незвичністю чогось, виявляє подив, замішання, здивування (N_1 + **здивований**, N_1 + (**з**/**за**)**чудований**): *Заробітчани також* ***здивовані*** (Вин.); *...пан Мартин* ***здивований****?* (Малик); *...Маню, ви* ***зчудовані****?..* (Коб.); 2) ЛО "інтерес" – коли суб'єкт сповнений допитливості, має бажання / намагається щось дізнатися (N_1 + **зацікавлений**): *Він дуже* ***зацікавлений*** (Коб.). У ТІФП речення цього типу є функційними еквівалентами синтаксичних конструкцій із власне-ад'єктивами N_1 + **цікавий**.

З-поміж адвербіальних конституентів, вільних поширювачів [375, с. 25], особливою активністю вирізняються ті, що передають інтенсіональну семантику, яка має різні ступені градування (N_1 + Adj / Part + $Adv_{intense}$). Недостатній ступінь вияву ознаки якісного стану в суб'єкта притаманний прислівникам **трохи**, **трошки**, їхнє призначення – передавати фізичний, фізіологічний, психоемоційний або інтелектуальний стан суб'єкта як такий, що має послаблений перебіг: *...він або дуже голодний, або* ***трохи***

слабий, або роздратований і злий (Неч.); *...вона* ***трохи*** *засоромлена й схвильована* (Вин.). У розмовному мовленні, як справедливо зауважує В. М. Тимкова, аналізовані адвербіальні лексеми можуть корелювати із синтетичними ад'єктивами, що мають у своєму складі суфікс -еньк-, з обарвленим демінутивним відтінком пестливості [382, с. 80]: **Він* ***слабенький***; *...він* ***веселенький*** (Гул); *...на завтра Пракся* ***смутненька*** (Заг.); *Горпина трохи* ***веселенька*** (Вов.). Одновалентні предикати якісного стану значно активніше поєднуються з тими прислівниками, які виражають значний ступінь переживання стану носієм. Найвищий ступінь продуктивності має лексема **дуже**, яка перебуває у синонімічних зв'язках з менш активними в плані функціонування прислівниками **вельми**, **(в/у)край**, **страх**, **страшно**, **страшенно** та фразеологізованими сполуками на взірець **до смерті**, **до зарізу**: *Чи горда вона* ***дуже*** *і неприступна?* (Коб.); *...всі ...****дуже*** *цікаві* (Чайк.); *Мазепа* ***дуже*** *щось смутний...* (Гул.); ***Дуже*** *цар ...сердитий...* (Фр.); *Ти* ***дуже*** *...заздра?* (Кост.); *Я* ***дуже*** *рад...* (Фр.); *І мозок мій здивований* ***украй****...* (Кост.); *Всі в камері ...* ***страшенно*** *здивовані* (Баг.); *Я ...****вельми*** *рад* (Кост.); *Людмила здивована* ***вкрай*** (Гол.) / *Моя душа сумна* ***до смерті****...* (У.). До ранжованого синонімічного ряду входять також лексеми **надто**, **занадто**, **надміру**, об'єднані семою "понад міру / біля верхньої межі вияву". Вони характеризують ознаку якісного стану суб'єкта як таку, що досягає максимальної сили вияву або перевищує встановлену / допустиму межу вияву: *Хільбудій ...****надто*** *веселий...* (Міщ.); *...Павлинко, ти ...****надто*** *огірчена* (Коб.); *Молода господиня ...****аж надто*** *засмучена* (Міщ.).

До активних поширювачів простого двоскладного ад'єктивного речення з одновалентними прикметниками / вербоїдами якісного стану носія належить адвербіальний компонент із темпоральною семантикою (N_1 + Adj / Part + Adv_{temp}). Адвербіальний конституент постає, як уже було доведено вище, унаслідок редукції залежної частини первинного складнопідрядного речення: *...вони* ***часом*** *печальні* (Виш.) ← ***Вони печальні** + **Це відбувається* ***часом***; *Надто він ...****сьогодні*** *сердитий...* (Грін.) ← ***Надто він сердитий** + **Це відбувається* ***сьогодні***. Спеціалізованим засобом реалізації досліджуваного обставинного члена є семантично неоднорідні прислівники, які номінують визначений момент чи період (**сьогодні**, **удень**, **ранком**), відтінок часової непостійності, епізодичності (**інколи**,

подеколи), регулярну повторюваність (**знову**, **щодня**, **щоранку**), постійний вияв ознаки (**завсігди**), тривалість вияву ознаки від моменту її виникнення (**зроду**, **змолоду**), невизначений час виявленої ознаки (**нині**, **тепер**): *Митро Федорович **сьогодні** веселий* (Виш.); *Вона така смутна **сьогодні*** (Куліш); *...вони **часом** печальні* (Виш.); *...я **подекуди** боязлива, то не знаю...* (Коб.); *...Гайков ...**завсіди** веселий, говіркий...* (Грін.); *Вона **знову** ...весела і жвава...* (Сим.); *...я **нині** такий веселий* (Фр.); *Степан **тепер** ...здоров і веселий...* (Фр.); *...він **зараз** сумний* (Гон.). Роль темпорального компонента в синтаксичних конструкціях N_1 + Adj / Part + Adv_{temp} зрідка виконують адвербіалізовані прийменниково-субстантивні форми: *...**на завтра** Пракся смутненька* (Заг.). У функціонуванні аналізованих речень беруть участь також форми номінатива чи акузатива субстантивів разом із залежними прикметниками / ад'єктивними прономінативами, кількісними числівниками або прийменниково-відмінкові форми, які вказують на означену та неозначену одночасність, недиференційовану різночасність, часову наступність, початкову або кінцеву часову межу тощо. Таке значення експонують лексеми на взірець **день**, **час**, **зима**, **літо**, **осінь**, **година**, які сполучаються з прономінативами **якийсь** / **деякий**, прикметниками **цілий**, **весь** / **увесь** / **ввесь**, **кожний**, кількісними числівниками **другий**, **третій**): *Ми голодні вже **другий день*** (Досв.); *Він **цілий день** ...веселий...* (Вин.); *Він **увесь час** байдужий, але за сім верст чує шум вітру берегового...* (Виш.).

Адвербіальний поширювач із порівняльною семантикою в ад'єктивних реченнях N_1 + Adj / Part + Adv_{comp} наділений специфічними характеристиками. Редукція залежної порівняльної частини відбувається в цьому разі по-іншому, ніж у структурах із каузальною, темпоральною, локативною семантикою. Предикат якості залежної порівняльної частини лексично подібний до предиката основної частини складнопідрядного речення, саме тому він зовсім нівелюється, а обставинний член речення із порівняльним значенням так само постає на підґрунті "актуалізованого непредикатного іменника підрядної порівняльної частини, що виступав у позиції субстанційної синтаксеми суб'єкта якісної ознаки" із компаративними сполучниками **як**, **ніби**, **наче**, **неначе**, **мовби**, **немовби** тощо [382, с. 41]: *Він, ...**як вовк**, голодний...* (Сам.) ← ***Здається*** (модальний компонент) + **Він*

голодний (просте двоскладне речення) + ****Вовк*** *голодний*. Найуживанішими в описуваних реченнях є сполучники **як**, **ніби**.

Конституентам з іншими адвербіальними значеннями відведено периферійне місце в реченнях з одновалентними ад'єктивами стану суб'єкта. До них передусім належить компонент із просторовим значенням, що сформувався внаслідок нівеляції локативного предиката залежної частини, пов'язаної з основною частиною базової семантично складної конструкції локативними відношеннями. Структуроутворювальним членом першої частини є прикметниковий / вербоїдний предикат відповідного стану, тоді як іншої – локативний предикат. Нівеляція останнього зумовлює перебування компонента з функцією локатива у вторинній обставинній щодо граматичного ядра першої частини позиції: *Той ...**байдужен в замковищі*** (Куліш) ← **Той **байдужен*** + **Той перебуває **в замковищі***. Основним граматичним засобом вираження локативного адвербіального члена в ад'єктивному реченні N_1 + Adj / Part є прийменниково-субстантивні сполуки на позначення об'єктів закритого простору. Це насамперед найменування житлових споруд або їхніх частин, а також приміщень, які мають внутрішній об'єм: *Той ...байдужен **в замковищі*** (Куліш).

Ще рідше в позиції адвербіального поширювача фіксуються семантично поліфункційні прислівники на позначення способу вияву якісного стану в мовця (N_1 + Adj / Part + Adv_{manner}). Вони характеризують виникнення чи перебіг стану в суб'єкта, силу його переживання суб'єктом за додатковими показниками. Адвербіальний компонент зі значенням способу інтегрує відповідні семантико-синтаксичні відношення між зредукованою підрядною й основною частинами вихідної семантично складної конструкції. Основними репрезентантами обставинного значення "спосіб дії" є якісно-означальні прислівники, які характеризують статальну ознаку за емоційним забарвленням (**щиро**, **відверто**, **насправжки**), а також синкретичні прислівники способу дії. Вони визначають реальність / нереальність ситуації якісного стану відповідно до таких критеріїв, як 1) емоційно-суб'єктивна оцінка: *І самі ...**щиро** здивовані...* (Гон.); 2) логічність / адекватність сприйняття: *...Ситник ...переляканий **навсправжки*** (Заг.).

Адвербіальний член із допустовою семантикою, який за своєю суттю є трансформом залежної допустової частини складнопідрядного речення, поширює формально-граматичну

структуру конструкцій із ад'єктивами стану носія лише зрідка (N_1 + Adj / Part + $Adv_{concess}$), указуючи на "виконання / невиконання якісного стану всупереч чому-небудь". До регулярних форм його вираження у ТІФП слід віднести прийменниково-субстантивні сполуки **наперекір** + N_3, **(в/у)супереч** + N_3, **незалежно** від + N_2: *…Чіпка, **наперекір світові** й **людям**, …**веселий**, **радий*** (Мир.); *Я…, **невважаючи** на **втому**, …щаслива і …**весела**…* (Фр.).

Компонент із причиновою семантикою також входить до периферії адвербіальних поширювачів ад'єктивного речення (N_1 + Adj / Part + Adv_{cause}). Його призначення – маркувати каузальні семантико-синтаксичні зв'язки між зредукованою залежною причиновою та основною частинами в семантично складній базовій синтаксичній структурі. Функційно найактивнішими формами його репрезентування є автосемантичні прислівники, які сигналізують про відсутність / наявність вагомих підстав для зародження чи тривання конкретного стану в носія: *Я …**безпричинно** веселий* (Сос.). До нетипових реалізаторів причинового значення також належать неозначені, питально-відносні і стверджувальні прислівники займенникового зразка [87, с. 41]: *Сумна ти **чогось**: все зі мною та зі мною, то й занудилась; не знать що в голову лізе* (Ст.); *Яка сумна **чогось** сьогодні мати…* (У.) / ***Чого** ти, Василино, стала така смутна?* (Неч.); ***Чому** ти такий смутний, Грицю…* (Коб.); ***Чого** ти несміливий та **смутний** такий?* (Вин.); *І **чого** ти такий сердитий?* (В.); *Наче та надрейнська золотоволоса русалка Лореляй, лише **чому** ви такі втомлені й сумні?* (Коб.) / ***Тому-то** Дмитрик …**сумний*** (Коцюб.). На периферії сфери каузальності перебувають прийменниково-субстантивні форми **від** + N_2, що містить вказівку на походження явища, та **через** + N_4, що розкриває каузально-наслідкові зв'язки: ***Через сумніви** студент боязкий* ← **Студент боязкий, оскільки він сумнівається.*

Серед адвербіальних поширювачів предикативного ядра синтаксичних конструкцій з одновалентними ад'єктивами стану носія в складі ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1$ + Adj / Part → N_3 + Ad зовсім не виявлено обставинних компонентів з умовною та цільовою семантикою.

Отже, конституентами ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1$ + Adj / Part → N_3 + Ad є речення з прикметниковими / вербоїдними предикатами фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану носія. Вони зорієнтовані на вираження якісного стану

суб'єкта. Ці синтаксичні конструкції формують найпоширеніший різновид семантично елементарних речень із предикатами якісного стану носія. У ТІФП вербоїди з оякісненою ознакою стану суб'єкта є функційними еквівалентами прикметника. Вони можуть детермінувати обставинний компонент із семантикою інтенсивності, порівняння, часу, місця, способу, допустовою, каузальною (N_1 + Adj / Part + $Adv_{intense/comp/temp/loc/manner/concess/cause}$).

2.1.3. Адвербативні речення із семантикою стану суб'єкта

Специфіка речень із прислівниковими предикатами полягає насамперед у тому, що вони описують позбавлену динаміки статальну ситуацію ніби "зсередини", позначають настрій, інтелектуальні здібності, особливості характеру, психічний склад, фізичні чи фізіологічні ознаки як щось непідвладне, мимовільне: *Патріарху* ***тужно****…* (Бу); *…****заздрісно*** *…другим* (Коцюб.); *…мені …****бадьоро****…* (Сос.); *Важко мені…,* ***тривожно****…* (Гон.); *Йому так* ***радісно****, так добре…* (Коцюб.); *І запорожцям …****журно*** (Вин.); ***Сумно*** *одинокому сонцю у безкраїх облаках* (Чер.). Статична ситуація, у якій перебуває хто-/що-небудь, виникає внаслідок певних умов / обставин і зорієнтована на інтелектуальну сферу, стан здоров'я чи духовний світ суб'єкта. Водночас її можна витлумачувати як налаштованість "людини, на яку вона сама не в змозі впливати і яка …визначає всі її почуття і бажання" [ФЕС, с. 427]: ***Сумно****,* ***досадно*** *Кирилові* (Тес.); *…їй і* ***сумно*** *…і* ***весело****, і* ***жаль*** *і* ***радісно*** (Св.); ***Дивно*** *йому й* ***чудно*** *йому* (Мир.); *Ой* ***нудно*** *мені,* ***тоскно****…* (В.); ***Смутно*** *і* ***тужно*** *…красній Тетяні* (Коб.); *Мазепі …****млосно*** *й* ***радо****, Скривила губи лють терпка…* (Сос.); *Я шалію, мов Ефіоп скажений.* ***Тоскно*** *мені…* (Бу); *Мені* ***вдивительно*** *і* ***страшно****…* (Грін.). Значення фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану суб'єкта є релевантною характеристикою прислівникових предикатів: *…сумно, любі, так мені…* (Сос.); ***Було****-бо заздро їм…* (Грін.); *Гірко* ***було*** *Маланці* (Коцюб.) / *…лячно мені, гетьмане,* ***стає****…* (Заг.); *Антоші* ***зробилось*** *скучно* (Коцюб.); *І журно …****робиться*** *чумакові…* (Коцюб.); *…і їй* ***стало*** *печально…* (Шевч.); *…мені* ***стало*** *сердито* (В.).

Синтаксично транспонованим прислівниковим формам, які виражають фізичний, фізіологічний, психоемоційний та

інтелектуальний стан носія, властиве предикативно-характеризувальне / предикативно-атрибутивне [85, с. 24; 123, с. 233] значення. Ідеться, зокрема, про синкретизм їхніх лексико-граматичних ознак та подвійну – адвербативно-вербативну – природу. У синтаксичних конструкціях прислівникові предикати стану суб'єкта виконують роль основного носія валентності: *Самому* ***чудно*** (Шев.); *Тобі* ***цікаво****?* (У.); *...а паніматкам* ***байдуже****...* (Св.); *...і тобі* ***заздро****...* (Тес.); *...мені* ***втішно*** (Сам.); ***Сумно*** *старому Максиму...* (Вов.); *Йй-богу, так мені* ***скучно****...* (Вин.); *Мені так* ***радісно****...* (Ст.). Конкретними реалізаторами речень з адвербативами стану суб'єкта у ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1 +$ Adj / Part $\rightarrow N_3 +$ Ad є типово двокомпонентні синтаксичні структури $N_3 +$ Ad, $N_3 +$ Ad + Adv. Складений прислівниковий головний член являє собою одновалентну одиницю, від якої залежить сингулярний керований лівобічноспрямований другорядний член. Лівобічну позицію виражає грамема датива, яку пов'язують з особливою семантикою носія фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану й називають давальним непрямого суб'єкта через сприйняття стану внаслідок неактивності носія.

Дативові властивий особливий статус на тлі непрямих відмінків у сучасній українській мові, а поєднання його з прислівниковим репрезентантом предиката уможливлює експлікування такого значеннєвого відтінку, як "мимовільність фізичного, фізіологічного, емоційно-психічного або інтелектуального відчуття суб'єкта". Облігаторність давального у структурі простого речення детермінується граматично, оскільки цей формальний виразник логічного суб'єкта бере участь в акті предикації. Станова ознака, спрямована на істоту, не досягає її, тому "віднесеність предикативної ознаки до її носія виражається непрямо" [316, с. 95]. Деміактивна особа ніби відсунена на задній план, на ній не фіксують уваги, у зв'язку з чим суб'єкт стану потрактовують як істоту, якій лише приписано той чи той стан. Він пов'язаний із відповідним адвербативом предикативними відношеннями, а "давальний відмінок при цьому слові завжди предикативний та структурно необхідний" [96, с. 153]. Датив у прислівникових реченнях $N_3 +$ Ad як конституентах ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1 +$ Adj / Part $\rightarrow N_3 +$ Ad не може зайняти типового для суб'єкта місця активного виконавця, він трансформаційно пов'язаний і

корелює з граремою номінатива, набуваючи при цьому семантичного відтінку підпорядкованості істоти ознаці стану: *Гірко і тоскно ...**Сашкові*** (Він.); ***Валі*** *...страшно* (В.); ***Мені*** *сумно, понуро* (Коб.); *...**мені** боязко і радісно* (В.); ***Лейбі*** *...ніяково* (Неч.). На думку багатьох дослідників, згаданий вище нульовий підмет (синтаксичний нуль, еквівалент / аналог граматичного підмета) слід вважати семантично значущою структурною ознакою, а конструкції на зразок N_3 + Ad – синтаксично маркованими стосовно граматичного значення незалежності предикативної ознаки від волі носія порівняно з тими вербативними та ад'єктивними реченнями, функцію суб'єкта стану в яких виконує грамема називного відмінка [130; 157; 273; 296].

Органічним складником ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1$ + Adj / Part $\rightarrow N_3$ + Ad є речення з адвербативними предикатами, які позначають фізичний стан, фізіологічні відчуття суб'єкта, реакції організму на певні подразники довкілля чи внутрішні зміни в самому носієві. Це, найперше, синтаксичні структури зі становими ознаками, інтегрувальною для яких є: 1) СП "голод" – фізіологічне відчуття істотою голоду, коли суб'єкт недостатньо задовольняє свою потребу в їжі / залишається без неї або цілком угамовує відчуття голоду, наїдається досита, не відчуває голоду тощо (N_3 + **голодно**, N_3 + **сито** (**ситно**): *Йому ...**голодно** й страшно* (Коцюб.); *Взимку в лісі йому* [зайцю] ***голодно**...* (Зайці); *Аби йому **сито** було* (Тул.); *Чоловікам найважливіше те, який вибір його сина, якою мірою йому **ситно**, тепло і комфортно* (Просто); 2) СП "утома" – послаблення фізичних сил суб'єкта, виснаження внаслідок напруженої фізичної або розумової праці, тривалого / неперервного руху / фізична сила, енергійність, молодецьке завзяття, бадьорість вигляду, що засвідчує здоров'я носія (N_3 + (**в**/**у**)**томно**, N_3 + **бадьоро**): *...мені добре і цікаво, тільки трошки **втомно**...* (У.) / *...мені ...**бадьоро**...* (Сос.); 3) ЛО "температура" – фізична слабкість унаслідок зміни самопочуття носія стану під впливом коливань температури довкілля, коли істота вкривається краплями поту (N_3 + **пітно**): ***Пітно*** [мені] *під нею* (Сам.); 4) ЛО "слабкість" – занепад чи недостатність фізичних сил суб'єкта, ослаблення / знесилення внаслідок утоми, голоду, нездужання (N_3 + **слабо**): ***Слабо** мені. Спати хочеться* (Лепк.); ***Слабо** мені* (Мак.).

Конструкції з предикативними прислівниками N_3 + Ad на позначення емоційно-психічного стану суб'єкта є найуживанішими

з-поміж адвербативних речень у розглядуваних ТІФП. Вони виражають не лише стан душі носія, а й характеризують волю, емоції, психологічний / моральний стан істоти, її відчуття та їхні відтінки, вдачу, темперамент особистості, особливості світосприймання й поведінку, ставлення до кого-/чого-небудь у найрізноманітніших виявах. Речення із прислівниковими предикатами саме цього різновиду активно поповнюють оказіональні утворення, з'яву яких пов'язують передусім із бажанням автора якнайточніше передати психічний стан героя [87, с. 171]. До репертуару ТІФП належать насамперед структури з адвербативами, які експонують семантику негативного психоемоційного стану істоти. Для цих синтаксичних конструкцій інтегрувальними є такі значення: 1) СП "страх" – коли носій неспокійний, сильно хвилюється, тривожиться перед можливою небезпекою, охоплений жахом (N_3 + **лячно** → N_3 + **боязко (боязно)** → N_3 + **страшно** → N_3 + **жаско (жасно)**: *Мені чогось* ***лячно*** (Чайк.); *Так якось моторошно,* ***лячно*** *мені* (Коцюб.) → *І радісно, і* ***боязко*** *Щурові…* (В.) → *Вам справді* ***страшно****?* (У.); ***Страшно*** *мені, мамо!* (Довж.) → *…нам …****жасно****…* (Фр.); 2) СП "сум" – коли носій впадає в тугу, журиться, горює, має невеселий, гнітючий настрій, спричинений невдачею, душевним болем, глибоко страждає, тоскує й скорбує (N_3 + **нерадісно** → N_3 + **невесело** → N_3 + **понуро** → N_3 + **гірко** → N_3 + **смутно** → N_3 + **печально** → N_3 + **сумно** → N_3 + **журно** → N_3 + **тужно** → N_3 + **тоскно** → N_3 + **скорбно**): *Йому …* ***нерадісно****, а тим паче тужно…* (Мід.) → *Тищенкові …теж* ***невесело*** (Баг.) → *Мені …****понуро*** (Коб.) → *Як нам тяжко! Як нам* ***гірко****!* (Сим.); *Так мені* ***гірко****…* (Вов.) → *Господи, мені* ***смутно****… Чому мені* ***смутно****?* (Коб.) → *…їй …****печально****…* (Шевч.) → ***Сумно*** *мені…* (Вин.) → *Так мені чогось* ***журно*** *нині…* (Коцюб.); *…****журно*** *йому…* (Коцюб.) → *Івану Пантелеймоновичу …образливо й* ***тужно*** (Самбук) → *Ой нудно мені,* ***тоскно****…* (В.) → *Брате Девіде, мені дуже* ***скорбно*** (Вілк.); 3) СП "гнів" – коли носій перебуває в стані нервового збудження, хвилювання, неспокою, тривоги у зв'язку з очікуванням чогось небажаного / неприємного, роздратований, відчуває сильне обурення, недоброзичливість, ворожнечу, злорадствує (N_3 + **сердито** → N_3 + **злісно** → N_3 + **гнівно**): ***Сердито*** *йому* (Тес.); *…мені стало* ***сердито*** (В.) → *…їй і* ***злісно****, і ніби соромно* (Вин.) → *Може, кому* ***гнівно****…* (Драг.); 4) СП "сором" – коли носій стану

охоплений зніяковінням, пройнятий незручністю, збентеженням у зв'язку з незручною ситуацією, порушенням правил пристойності, негідними вчинками, почуттям моральної відповідальності за невідповідну поведінку тощо (N_3 + **бентежно** → N_3 + **ніяково** → N_3 + **соромно** → N_3 + (**в**/**у**)**стидно**): *...їй ...**бентежно*** (Клуб); *І мені ...**бентежно-бентежно*** (Кава) → *...йому й **ніяково**, і злість бере, і страшно...* (Вин.) → *...їй ...**соромно**, страшно* (Мир.); *Мені так **соромно**, кохана!* (Сос.) → *Їй **встидно**, вона була замало горда...* (Коб.); *Раптом стало Івасю **стидно**...* (Сим.); 5) СП "тривога" – коли носій виведений зі стану душевної рівноваги, сповнений хвилювання, неспокою, побоювань, має передчуття неприємного, відчуває турботу, збентеження, занепокоєння, сильну тривогу / небезпеку / загрозу (N_3 + **хвильно** → N_3 + **турботно** → N_3 + **неспокійно** → N_3 + **тривожно**): *...трошки **хвильно** обом...* (Гол.) → *...мені чогось **турботно*** (В.) → *...мені якось тісно, нудно, **неспокійно*** (Вин.) → *Андрієві ...досадно..., а в той же час **тривожно***...(Баг.); *Важко мені чогось, **тривожно**...* (Гон.); 6) СП "заздрість" – коли носій стану відчуває досаду, спричинену певними обставинами, обурений, охоплений роздратуванням, має пристрасне бажання здобути (досягти) того, що має інший суб'єкт (N_3 + **завидно** (**зависно**) → N_3 + **заздро** (**заздрісно**): *Мені ...**зависно**...* (Коб.); ***Завидно** ...проклятим сіромахам...* (Куліш) → *...Іншим **заздро** буде* (Фр.); *...**заздро** їм...* (Грін.); *Кирилові так **заздрісно**...* (Тес.); 7) СП "огида" – коли носій переживає неприємне відчуття відрази, ворожнечі в поєднанні з гидливістю (N_3 + **бридко** → N_3 + **гидко**): *Йому так **бридко**...* (Сос.) → *Мені **гидко*** (Довж.); *Ох, як мені **гидко**, як мені страшно...* (Коцюб.); 8) СП "нудьга" – коли носій стану відчуває неспокій, тривогу в поєднанні з досадою, сумом, журою (журбою), тугою, переживає апатію, утрачає інтерес до певної діяльності, охоплений важким, гнітючим почуттям через бездіяльність, одноманітність (N_3 + **нудно** → N_3 + **скучно**): *Мені **нудно**, таке життя не вдовольняє мене* (Грін.) → *А зараз мені так сонно і так **скучно** мені* (Сос.); *Йй-богу, так мені **скучно**...* (Вин.); 9) ЛО "образа" – коли носій стану неприємно схвильований, збентежений, оскільки йому завдано певного душевного болю, моральної травми, відчуває сильну досаду, гіркоту (N_3 + **образливо**): ***Образливо** мені, так!* (Довж.); 10) ЛО "поведінка" – коли носій не має бажання робити що-небудь,

уникає чогось, розслаблений, млявий (N_3 + **ліньки**): *...йому **ліньки**...* (Коцюб.); *...йому **ліньки**...* (Баг.).

Речення з адвербативами позитивного психоемоційного стану носія виявляють нижчу функційну активність і мають вужчий діапазон семантики. До складу розглядуваних ТІФП входять синтаксичні конструкції, згруповані в СП 1) "радість" – коли носій стану перестає відчувати сум, хвилювання, радіє, переживає втіху (насолоду), внутрішнє задоволення, охоплений душевним піднесенням / має веселий настрій, безтурботний, схильний до розваг (веселощів) (N_3 + **не сумно**, N_3 + **радо** (**радісно**), N_3 + (**в**/**у**)**тішно**, N_3 + **весело**): *...кому **не сумно**...* (Майстер.); *Мазепі стало млосно й **радо**...* (Сос.) / *Йому так **радісно**, так добре...* (Коцюб.); *Дуже мені мило, дуже мені **втішно**!* (Сам.); *І страшно, страшно їм, І **весело**...* (Грін.); 2) "ставлення" – коли суб'єкт задоволений власними успіхами або досягненнями в чому-небудь, відчуває задоволення, має самоповагу, особисту гідність / співчуває комусь (N_3 + **гордо**, N_3 + **жаль** (**жалко**): *Сьогодні я такий співучий, так **гордо** й радісно мені* (Сос.); *І стало **жаль** чогось мені* (Текст).

Поряд із синтаксичними конструкціями, що виражають типову семантику фізичного, фізіологічного та психоемоційного стану людини, компонентами описуваних ТІФП є речення з прислівниковими предикатами на позначення інтелектуального стану істоти, які вказують на адекватне / неадекватне сприйняття нею об'єктивної дійсності, пізнання чого-небудь. Вони створюють досить продуктивний тип і позначають такі стани: 1) СП "подив" – коли носій стану вражений, збентежений незвичністю того, що є чимось екзотичним, викликає здивування (N_3 + **дивно**, N_3 + **чудно**): *Вам **дивно**?..* (Гон.); ***Чудно** мені та **дивно** мені* (Фед.); 2) СП "інтерес" – коли носій стану має бажання / намагається дізнатися про щось, відчуває інтерес, цікавиться / не виявляє цікавості до когось / чогось, нечуйний (N_3 + **цікаво**, N_3 + **нецікаво**, N_3 + **байдуже**): *Усім **цікаво**?* (Коцюб.); *А москалям **Байдуже**...* (Шев.); *...а паніматкам **байдуже**...* (Св.); *...мені **не цікаво*** (Ос.); *І ні в якому разі не показуйте, що вам нудно або **нецікаво*** (Леді); 3) СП "усвідомлення" – коли носій стану виявляє кмітливість, сприймає висловлене, доходить певного висновку, тямить (N_3 + (**в**/**у**)**тямки**, N_3 + **невтямки**): *Йому **невтямки**...* (Ан.); *...вам і самим **втямки**...* (Кв.).

Наступним типом речень є синтаксичні структури N_3 + Ad + Adv з факультативною дистрибуцією прислівникового предиката, зорієнтованого на суб'єктну сферу. Адвербіальному поширювачеві у прислівникових конструкціях з інваріантною семантикою "суб'єкт – його стан" відведено найпериферійніше позицію, він виконує роль другорядного члена, перебуваючи у вільному неприслівному зв'язку зі співвідносним з присудком головним членом безособового речення. М. І. Степаненко витлумачує синтаксичні структури з адвербіальним компонентом як "результуючу амальгаму двох речень" [371, с. 33], де за адвербіальним поширювачем закріплено роль зовнішнього "щодо внутрішнього об'єднання головних і прислівних другорядних члена" простого ускладненого речення, що постає на базі складного речення [91, с. 82]. На думку Т. П. Ломтєва, конденсований адвербіальний поширювач є парантентичним, інкорпорованим в основну синтаксичну конструкцію [257, с. 102], йому властива більша семантична ємність, ніж прислівним компонентам. Примітно, що в адвербативних реченнях з інваріантною семантикою "суб'єкт – його стан" N_3 + Ad одночасно можуть функціонувати кілька різних за семантикою адвербіальних поширювачів. Кожен із них на формально-граматичному рівні являє собою окреме згорнене елементарне речення: *...**далі раптово** стало мені ...тривожно ...* (В.) ← ***Стало мені тривожно** + *Це було **раптово** + *Це було **далі*** [пізніше, потім]; *...**в той вечір** не було їм цікаво **в компанії*** (Шевч.) ← ***Не було їм цікаво** + *Це відбувалось **у той вечір** + *Це відбувалось **у компанії**.*

Типовими для речень N_3 + Ad, що функціонують на правах компонентів ТІФП, є локативний (N_3 + Ad + Adv_{loc}) та темпоральний (N_3 + Ad + Adv_{temp}) поширювачі. У синтаксичних конструкціях N_3 + Ad + Adv_{loc} правобічний компонент вказує на статичну локалізацію станової ознаки, окреслюючи місце вияву того або того стану, що переживає носій: *А **там**, у маленькій кімнаті, так солодко й тоскно мені* (Сос.); *Невесело Гордієві **у** панській **господі*** (Грін.); *Нудно мені ...**в Криничках**...* (Гон.); ***Нігде** невесело мені...* (Шев.); *Серцю втішно **на полях**...* (Загул); *Євпраксії ...лячно **поряд з** цим **чоловіком**...* (Заг.). А. В. Висоцький висловлює слушну думку про те, що значення аналітичних вербативів фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану суб'єкта не передбачає наявності

просторових поширювачів у структурі речення, отже, цілком закономірно, що розглядувані компоненти уживаються в синтаксичних конструкціях саме цього різновиду [87, с. 105]. Найзагальнішу просторову семантику експонують синсемантичні прислівники займенникового типу **тут**, **там** [339, с. 14]: *...мені **тут** страшно* (Шев.); *Весело тобі **тут**?* (Грін.); *Сягає широко земля Московська, Да тісно, сумно **там** людському серцю* (Куліш).

У реченнях з одновалентними адвербативами на позначення стану носія роль адвербіального просторового поширювача виконують також автосемантичні прислівники: *...мені стає сумно **всередині**...* (Аск.). Розряд аналізованих поширювачів доповнюють прийменниково-відмінкові форми, що йменують об'єкти закритого та відкритого простору, з-поміж яких особливою активністю вирізняються такі: 1) **в**, **у** + N_6, (**в**/**у**)**середині**, **серед** + N_2 – із загальним значенням внутрішньої локалізації: *Сумно старому Максиму ...**в хаті**...* (Вов.); *...тужно ...їй **у Києві*** (Тул.); *Сумно ...сонцю **у** безкраїх **облаках*** (Чер.); *...молодшому **у колисці** ...заздро...* (Чайк.); *Невесело ...Романові **в школі*** (В.); ***Сумно** ...їй **серед** цих **людей** чужої мови й не наших звичаїв* (Ант.); *Мені ...сумно **серед людства*** (Кост.); 2) **на** + N_6 – із загальним значенням локалізації на поверхні просторового орієнтира: *Серцю втішно **на полях**...* (Загул); *Мені невесело було й **на** нашій славній **Україні*** (Шев.); *...Хариті **на ниві** ...страшно* (Коцюб.); 3) **між**, **поміж** + N_5 – із відтінком локалізації між просторовими орієнтирами, для якої характерна індиферентність щодо семи "поширення в просторі": *...мені ...весело **поміж вами*** (Чайк.); *...і весело йому й тепло **між ними*** (Куліш); 4) **біля**, **близько**, **коло** + N_2 – із відтінком близькості щодо просторового орієнтира: *Російським снікерсам дуже сумно **біля кас*** (Тв.); 5) **над**, **понад**, **під**, **попід**, **поряд з**, **поруч з** + N_5 – із відтінком вертикальної локалізації, точку відліку якої встановлюють стосовно земної поверхні: *Хвильно хмарам десь на дні чи **понад ним*** (Кушик).

Окремо слід наголосити на безпосередньому зв'язку з темпоральною віссю адвербативів психоемоційного стану суб'єкта, оскільки предикати саме цієї лексико-семантичної групи вказують на непостійність станової ознаки носія, яка реалізується лише в певні періоди його існування. Семантику темпоральності в синтаксичних структурах N_3 + Ad + Adv_{temp} типово актуалізують прийменниково-субстантивні форми, у яких часові прийменники

в / у, **(в/у)продовж**, **за**, **на**, **під час**, **при**, **протягом** завуальовано експонують значення одночасності, а їхнє поєднання з грамемами N_2, N_4, N_5 та N_6 сигналізує про співвідносність із базовою складною синтаксичною конструкцією: *І мені* ***на хвилину*** *стало сумно* (Довж.); *...і стало їй* ***на мент*** *страшно* (Шевч.). На одночасність станової ознаки носія вказують також одиничні безприйменникові грамеми, кількісні слова, лексеми прикметникового / займенникового походження разом із відмінковими формами. У плані функціонування вони поступаються прийменниково-субстантивним структурам [278, с. 135]: *Смутно і тужно тепер осінніми* ***днями*** *красній Тетяні* (Коб.) / ***Другого дня*** *все мені смутно, все мені пахнуть фіалки...* (В.); ***В такі хвилини*** *мандрівникам смутно* (Кост.); *...лячно усім* ***в тій хвилі****...* (Фр.). Із грамемами часової попередності, одночасності або наступності пов'язані й семантично поліфункційні прислівники. Вони конкретизують перебіг стану в деміактивного суб'єкта за такими темпоральними характеристиками: постійний вияв ознаки (**завжди**): *...іншим* ***завжди*** *...заздрісно...* (Дім.); непостійний вияв ознаки (**часом**, **інколи**, **іноді**, **хвилинами**, **уривками**). *Мужу* ***часом*** *ніяково...* (Фр.); *Страшно мені* ***хвилинами*** *і пусто...* (Коб.); визначений момент чи період (**весною**, **зимою**, **(в/у)ночі**, **зранку**, **(в/у)день**): *...****вночі*** *смутно* [мені] (Довж.); *Нам весело* ***нині*** (Коц.); вияв ознаки стосовно іншої ознаки (**спершу**, **спочатку**, **потім**, **знов / знову / ізнов**, **тоді**, **одразу / зразу**): *Дітям* ***спочатку*** *...чудно* (Неч.); *...Романові* ***одразу*** *стало заздро...* (Грін.); *Йому ...****тоді*** *ніяково було...* (Чайк.); *І їм* ***знову*** *...весело й радісно* (Ант).

Формально-граматичну структуру простого речення активно поширює адвербіальний компонент з інтенсіональною семантикою (N_3 + Ad + $Adv_{intense}$). Він характеризує кількість і ступінь станової ознаки носія, безпосередньо пов'язані з її якістю. Важливо зауважити, що інтенсіональні поширювачі в синтаксичних конструкціях з інваріантним значенням "суб'єкт – його стан" не корелюють, на відміну від інших адвербіальних компонентів, зі згорнутим елементарним реченням. Диференціювання кількісного вияву стану здійснено в напрямку зростання його сили – від нульового до надмірного. На нульовий ступінь переживання стану / його цілковиту відсутність указують прислівники **зовсім**, **анітрохи**, **анітрошки** та ін. [45, с. 75]: *А Тарасові чогось* ***зовсім*** *не смутно* (В.); *А мені* ***анітрохи*** *нерадісно* (Блажк.). На

низький / недостатній ступінь вияву стану в деміактивного суб'єкта чи послаблення його переживання носієм вказують лексеми **трохи**, **трішки**, **трошки**, **трішечки**, **трошечки**, **мало**, **замало**, **ледве**, **ледве-ледве**, **дещо**: *Андрієві ... **трохи** тоскно...* (Баг.); *...мені ...**трошки** втомно...* (У.); *Їм **дещо** страшно...* (Сам.); *Невже і йому, **трішки-трішки** ...тривожно?* (Гон.); *...**трохи** тоскно стало дівчині...* (Гон.); *Вартовому ...**трохи** соромно* (Вин.). У розмовному мовленні досліджувані компоненти можуть корелювати із синтетичним адвербативом: *...**важенько** ...робиться чумакові...* (Коц.); ***Веселенько** ...їм укупці...* (Вов.). Семантику високого ступеня реалізації станової ознаки в носія передають прислівники **дуже**, **вельми**, **нестерпно**, **безмежно**, **жахливо** та ін.: *Всім ...**дуже** весело стало* (Вин.); *Ковалеві Сильвестру було **дуже** ніяково й прикро* (Довж.); *...мені **страшенно** весело* (Х.); *Андрієві ...Страшно й **безмежно** тоскно* (Баг.); *Мені було так страшно! І **жахливо** соромно!* (Янов.); *...їй ...**нестерпно** весело* (Карпа); *...йому **особливо** тужно...* (Стел.). Домінантою цього синонімічного ряду є лексема **дуже**. Маркерами крайньої верхньої межі переживання фізичного, фізіологічного, психоемоційного чи інтелектуального стану носієм є адвербіальні лексеми **надто**, **занадто**, (**в**/**у**)**край**, **надміру** й ін.: *...йому стало раптом **занадто** тужно* (Ант.). Нижчим ступенем продуктивності в реченнях з аналізованими одновалентними адвербативами наділені прийменниково-субстантивні форми на взірець **до болю**, основною сферою яких є художній стиль: *Мені **до болю** ніяково й соромно* (Вин.); *Любі весело **до болю*** (Дашвар); *Їй соромно **до болю**, **до** скаженої **злості*** (Вин.). Зрідка інтенсіональну семантику репрезентує залежна частина в складнопідрядному реченні, у якій ідеться про симптоми відповідного відчуття, наслідки фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану в суб'єкта чи апеляцію до досвіду носія, його власних уявлень про особливості перебігу й силу вияву того чи того стану залежно від конкретної ситуації: *Йому стало так **лячно**, **що аж** морозом його пройняло* (Чайк.); ...[мені] *зробилося так **страшно**, **що** присів посеред подвір'я і тільки й зміг, що видавити жалюгідне: "Мама!"* (Дереш); *Мені було так **гірко**, так **образливо**, **що** я **аж** застогнав* (Муш.); *Ларькові так **соромно**, **що й** місця він не знайде* (В.); *Щось мені так **сумно**, **аж** лякаюсь* (Кост.).

Адвербіальні компоненти з іншим значенням розташовані на периферії обставинної сфери прислівникових речень N_3 + Ad + Adv. Це насамперед конституенти з порівняльною семантикою N_3 + Ad + Adv_{comp}, які сигналізують про уподібнення одного стану іншому в його носія. Основна й залежна компаративна частини семантично складного речення, яке характеризує стан суб'єкта, взаємопов'язані порівняльно-модальними сполучниками **як**, **мов**, **мовби**, **мовбито**, **немов**, **немовби**, **немовбито**, **наче**, **начебто**, **неначе**, **неначебто** тощо: ***Чудно*** *...Щурові,* ***немовби*** *його вінчають оце із чужою дитиною* (В.); *Йому ...так* ***соромно***, ***наче*** *вивели його голого і поставили до ганебного стовпа...* (Тул.); *І стало так мені* ***страшно***, ***немов*** *я в лісі густому поміж вовками* (Фр.); *Їй так було ...****весело***, ***начеб*** *на крилах летіла* (Чайк.); *Мені так* ***радісно***, ***мов*** *п'яна...* (Ст.).

У ролі адвербіального поширювача з причиновим значенням N_3 + Ad + Adv_{cause} уживаються одиничні морфологізовані прислівники з узагальненим значенням, які маркують невідому (незрозумілу) носієві причину стану, цей розряд формують питально-відносні, неозначені відзайменникові деривати: *Господи, мені смутно...* ***Чому*** *мені смутно?* (Коб.) / *Так мені* ***чогось*** *журно нині...* (Коцюб.); *І* ***чомусь*** *їй лячно, і* ***чомусь*** *тужно* (Коб.); *...мені* ***чогось*** *тривожно...* (В.). Каузальну семантику в реченнях з адвербативами стану носія ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1$ + Adj / Part $\rightarrow N_3$ + Ad передають також прийменниково-субстантивні форми **через** + N_4, **від** / **од** + N_2, **за** + N_4, **з** + N_2, **на** + N_4, кожному з яких притаманний свій семантичний відтінок, як-от: 1) **через** + N_4 – відтінок наслідковості: *...їм було трохи ніяково* ***через подію*** *з Зіньком* (Грін.); 2) **від** / **од** + N_2, **з** + N_2, **на** + N_4 – відтінок генезису стану: *...****від*** *цих* ***слів*** *і напівграйливого, напівсумного* ***мотиву*** *...****від присмерку*** *цих голих стін...Олександрові Івановичу ...****журно*** (Ант.); *Мені* ***од всього*** *сумно* (Вин.) / *І самому ...чудно* ***з*** *своєї* ***праці*** (Під.); *Григорієві ...весело* ***з*** *такої* ***пригоди*** (Баг.) / *І досі гидко* [мені] *...****на*** *саму* ***згадку...*** (Коцюб.); 3) **за** + N_4 – відтінок відплати: *...хлопцям ...****образливо за події*** *на Банковій 1 грудня* (Гал-інфо); *...їй* ***за старість*** *ніби встидно* (Фр.); *Їй ...соромно* ***за*** *мамині* ***докори...*** (Коб.). Семантику причиновості здатна репрезентувати й залежна частина у складнопідрядному реченні: *А взагалі, мені сумно,* ***що*** *ти так кипиш* (Шевч.).

Що ж до адвербіальних компонентів на позначення умови (N_3 + Ad + $Adv_{condition}$), то їхніми конкретними реалізаторами є підрядні частини, поєднані з основною в семантично складному реченні сполучниками **як**, **коли**, **якщо**: *Мені* ***сумно, коли*** *це так* (Ант.); *Мені* ***весело, як*** *мене люблять* (Кв.); *...мені* ***втішно*** *та мило буде,* ***як*** *пощастить тебе Господь сім'єю...* (Вов.). Основною сферою функціонування таких синтаксичних структур є книжні стилі.

Особливості переживання станової ознаки деміактивним носієм характеризує способовий адвербіальний поширювач (N_3 + Ad + Adv_{manner}). Він безпосередньо встановлює специфіку перебігу того чи того стану в суб'єкта, перебування останнього у відповідному стані. Позицію адвербіального компонента у формально простому ускладненому реченні заповнюють неоднорідні за значенням прислівники способу дії, що якісно кваліфікують певний стан носія, зважаючи на 1) спільність / роздільність його вияву стосовно інших носіїв: *Веселенько ...їм* ***укупці*** (Вов.); 2) раптовість / несподіваність реалізації станової ознаки в суб'єкта, її швидке або повільне переживання носієм: *І* ***вмить*** *йому стало чудно...* (Вин.); *...далі* ***раптово*** *стало мені чогось тривожно ...* (В.); 3) характер набуття станової ознаки: *Вадикові* ***мимоволі*** *...страшно* (Гуц.).

Адвербіальні компоненти із цільовою та допустовою семантикою не поширюють конструктивний центр речень із прислівниковими предикатами стану носія ТІФП N_1 + V_f → N_1 + Adj / Part → N_3 + Ad.

Проведений аналіз дає підстави констатувати, що синтаксичні конструкції N_3 + Ad як складники ТІФП експлікують семантику станової ознаки, яку пасивно сприймає чи переживає деміактивний суб'єкт. Грамема давального відмінка є фіксованою формою вираження носія, дистрибутивним мінімумом речення, ядро якого структурує співвідносний із присудком прислівниковий компонент. Адвербіальні компоненти зі значенням місця, часу, інтенсивності, порівняння, причини, мови, способу (N_3 + Ad + $Adv_{loc/temp/intense/comp/cause/condition/manner}$) функціонують у реченні на засадах факультативності.

Ядро ТІФП у системі предикатів стану суб'єкта формують N_1 + V_f → N_1 + Adj / Part → N_3 + Ad з вербативами, ад'єктивами й адвербативами стану носія. Абсолютивний характер семантики цих

предикатів умотивовує облігаторний вияв сингулярної лівобічноспрямованої позиції суб'єкта стану, функцію якого перебирають на себе відмінкові грамеми N_1 ($V_f \rightarrow$ Adj / Part) та N_3 (Ad). Фізичний стан, фізіологічні особливості носія виражають у ТІФП такі синтаксичні конструкції: СП "голод"; СП "утома"; ЛО "температура"; ЛО "слабкість". Речення з предикатами психоемоційного стану диференційовано на підгрупи негативного / позитивного емоційно-психічного стану й розміщено за зростанням інтенсивності вияву в суб'єкта. Інтегрувальними для синтаксичних конструкцій є такі семи: СП "страх"; СП "сум"; СП "гнів"; СП "сором"; СП "тривога"; СП "заздрість"; СП "нудьга"; СП "огида"; ЛО "образа"; ЛО "поведінка": Позитивний емоційно-психічний стан суб'єкта експонують конструкції, об'єднані в СП "радість"; СП "ставлення". Інтелектуальний стан носія передають у ТІФП речення таких СП: "подив", "інтерес", "усвідомлення". Факультативну позицію в розглядуваних вище реченнях відведено адвербіальному поширювачеві зі значенням часу, місця, інтенсивності, порівняння, способу, причини, умови, допустовості ($N_1 + V_f + Adv_{temp/loc/intense/cause/manner}$, N_1 + Adj / Part + $Adv_{intense/comp/temp/loc/manner/concess/cause}$ та N_3 + Ad + $Adv_{loc/temp/intense/comp/cause/condition/manner}$).

2.2. Периферійні ізофункційні парадигми $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1$ + Adj / Part + $N_x \rightarrow N_3$ + Ad + N_x із предикатами стану суб'єкта

Репертуар ТІФП, вибудуваних за участю речень з інваріантною семантикою "суб'єкт – його стан", формують поряд зі структурами $N_1 + V_f \rightarrow N_1$ + Adj / Part $\rightarrow N_3$ + Ad синтаксичні конструкції $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1$ + Adj / Part + $N_x \rightarrow N_3$ + Ad + N_x. До їхнього складу входять речення з дієсловами, прикметниками / вербоїдами та прислівниками стану-відношення носія (див. Додаток 2). Значення синтаксичних структур досліджуваного різновиду спрямоване на зовнішнє встановлення того чи того стану в суб'єкта, який відчуває / переживає певний стан у зв'язку з кимось / чимось, під упливом когось / чогось. Виникнення семи релятивності зумовлене проекцією відношень дійсності в площину мови. Це, передусім, відношення між предметами / явищами об'єктивної реальності, а також ставлення

людини до різноманітних реалій, взаємини між людьми та ін. Сема релятивності визначає функційні ознаки учасників конкретної ситуації – суб'єкта, об'єкта, каузатора, локатива тощо й уможливлює встановлення валентнісних характеристик слів.

Предикати стану-відношення як предикати суб'єктно-об'єктного типу позначають відношення насамперед суб'єкта-істоти до об'єкта-істоти та об'єкта-неістоти й об'єднані семантикою "виявляти певне ставлення до когось / чогось", "впливати на когось / щось", "перебувати в певному зв'язку з кимось / чимось". Вони зорієнтовані на деміактивний суб'єкт, який, на відміну від суб'єкта власне-стану, відчутно заявляє про себе у становленні, перебігу відповідного стану-відношення, хоча й не генерує його сам. Тому такі предикати передбачають облігаторність щонайменше двох учасників конкретного акту спілкування – суб'єкта й об'єкта, вони синтаксично позначені перехідністю, яка встановлює семантичне наповнення лівобічної суб'єктної та правобічної об'єктної позицій [247, с. 77]. Суб'єкт та об'єкт у синтаксичних конструкціях $N_1 + V_f + N_x$, $N_1 + Adj / Part + N_x$ та $N_3 + Ad + N_x$ існують не ізольовано, а насамперед у зв'язку з предикатом відповідного стану-відношення. Об'єкт як один із аргументів речень із предикатами стану-відношення носія за своєю природою є складним явищем, оскільки йому не властиве одне денотативне значення. Він також не має односпрямованого семантичного зв'язку з вербативом, ад'єктивом / вербоїдом та адвербативом фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану-відношення суб'єкта, для нього характерна значеннєва розгалуженість, яка засвідчує багатоманіття зв'язків та взаємин між людиною й довкіллям. У змістовому плані об'єкт є найменуванням особи чи предмета, на які спрямовано той чи той стан-відношення, у формальному – членом речення (додатком), що позначає особу або предмет, яких стосується такий стан-відношення. На семантико-синтаксичному рівні об'єктна синтаксема зближується з суб'єктною та предикатною тим, що функціонує на засадах облігаторності і вносить до семантичного плану речення ту інформацію, без якої вони не можуть повноцінно вживатись. Отже, об'єктну синтаксему в конструкціях із предикатами стану-відношення суб'єкта можна інтерпретувати як цілком самодостатній аргумент з притаманними йому граматичним оформленням і семантичною неоднорідністю. Істота / неістота, що

є одним з учасників ситуації стану-відношення як об'єкт, перебирає на себе роль каузатора стану-відношення. Об'єктні компоненти аналізованих речень позначають субстанцію, на яку спрямований стан-відношення суб'єкта, та побіжно розкривають його причину.

Спричинювати той чи той фізичний, фізіологічний, психоемоційний та інтелектуальний стан-відношення суб'єкта спроможне все, що його оточує, тому в позиції правобічнозорієнтованого поширювача при дієслівних, прикметникових / вербоїдних та прислівникових предикатах розглядуваного типу перебувають як один, так і кілька об'єктів, які так само можуть бути однотипними або різнотипними: *Сердяться стражники* ***на його****, "живєй!" – гарикають* (Тес.) / *Тепер* [він] *журиться й* ***по жінці****, й* ***по грошах****, що породжавав марно затяжцям-козакам: тим і м'ягший* (Куліш). Найвищу функційну активність утримують на собі об'єкти монокомпонентної структури, позицію правобічного поширювача в яких виконують іменники – найменування істот та неістот – тварин і людей, причому ядро структурують останні. З-поміж бестіальних лексем частіше фіксують назви свійських тварин, рідше найменування комах, птахів, дрібних звірів, плазунів / як казкові персонажі: *...я ...стидаюсь перед* ***конем****...* (Чер.); *...пан лев ...*[не] *гидує ...****свинями*** (Грін.) / *І душі чисті їх* ***Куріпкою*** *втішались...* (Куліш) / *...я ...дивлюсь на таргана. І заздрю йому!* ***Тарганові*** [я] *заздрю!* (Вин.); *...Каїн...* ***муравлю*** *Завидує...* (Фр.); *...дрібному* ***червачкові*** *душа радується...* (Чер.); *...вона ...боїться* ***мишей****...* (Шаш.).

Значно активніше в позиції правобічного члена при вербативних, ад'єктивних / вербоїдних та адвербативних предикатах стану-відношення носія вживаються іменники – назви людей за різними ономасіологічними ознаками (родинними стосунками, спорідненістю, суспільно-політичними умовами, соціально-економічним станом народу / окремих верств населення, статевими чи віковими ознаками, національною належністю, посадою): *Мені ...тяжко й соромно не за себе, а за* ***тітку*** (Сос.); *Кожний народ гордиться свою* ***шляхтою****...* (Коб.); ...[ти] *Боїшся* ***черні****, голих опіяк* (Куліш); *...сільські молодиці... гидували неклейдоватим, нехарапутним* ***чоловіком****...* (Мат.); *Не так мені страшно* ***ляха****, як злість бере на наших людей...* (Коцюб.); *Мені стидно* ***покоївок****...* (Фр.). Окремий тип становлять апелятиви –

метафоричні найменування осіб: *...страшно* [мені] *за мою* ***зірочку****!* (Ст.).

Функційно активними в плані заповнення правобічної позиції об'єкта, яку програмує предикат фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану-відношення суб'єкта, є також іменники – назви неістот. Об'єкт у такому разі набуває метонімічного характеру. Цей факт недвозначно засвідчує ввесь спектр відношень між носієм стану та різноманітними об'єктивними реаліями. Репрезентують аналізовану лексико-семантичну групу насамперед лексеми, що є найменуваннями 1) абстрактних понять на позначення дій та процесів: *...жаль мені моєї* ***праці*** *на Січі, цих* ***зусиль****...* (Чайк.); *Твій рідний Чернігів радіє з твого* ***приїзду*** *і щиро вітає тебе!* (Малик), почуттів та станів: *Байдуже їм про* ***тепло****...* (Мир.); ...[я] ***ангіни*** *боюся* (Гон.); якостей чи властивостей: *Я тужу за* ***барвами****, за* ***світлом****, за* ***гармонією*** (Коб.); 2) фітонімів: *Тут дикими втішався я* ***квітками****...* (Фр.); *Йому жаль ...зеленої струнної* ***ялинки*** (Коцюб.); 3) соматизмів: *Мені знов о те* ***чоло*** *без тої пов'язки лячно...* (Коб.); 4) предметів господарського, кімнатного або декоративного вжитку, елементів інтер'єру тощо: *Вони – раби, вони бояться* ***пуги****...* (Пав.); 5) різноманітних приміщень відповідно до їхнього призначення, споруд або їхніх окремих частин: *...йому* [звірку] *...страшно за* ***домівку*** (Баг.); *Андрій уже скучив за* ***камерою ч. 49****, як за домом* (Баг.); 6) мистецьких понять, що віддзеркалюють естетичні запити людини, її смаки й уподобання: *Я скучила за дивним* ***зойком слова*** (Кост.); 7) релігійних понять: *Боїться* [вона] ***пекла****,* ***печища*** *страшного...* (Куліш); *Тільки* [я] ***суду Божого*** *злякався* (Куліш); 8) етнопонять: *Вона боялась* ***русалок*** (Неч.); 9) часових понять: *Боюся* ***ночі****, в ній немає дна* (Кост.); *Чого мені страшно?* ***Миті****?* (Гон.); 10) понять, пов'язаних із процесами мовлення: *...сам лякаюсь свого* ***голосу*** (Коцюб.); *Та Грицеві байдуже про* ***слова*** *дівчини* (Коб.); 11) довкілля й процесів, що відбуваються в ньому: ...[сарна молода] *...страшиться вітерця і* ***тиші*** *лісової...* (Зер.); 12) різноманітних обмежених або необмежених просторів: *Його дружинники сумували за* ***Києвом*** (Заг.); *Тужу* [я] *часом за* ***селом*** (Фр.); *Ну за* ***Козельщиною*** *я скучаю просто чортзна-як* (Гон.); 13) акваторій: *Скучив* [ти] *за* ***Дніпром****?..* (Гон.); 14) типів ландшафтів, територій із певними розмірами: *Не один вояк*

смутився По своїй рідній ***країні*** (У.); *Скучила душа за* ***степами****, за* ***просторами*** *степовими…* (Гон.).

Отже, структура речень із предикатами стану-відношення має таке конретне представлення: $S + Praed_{st} + Obj \rightarrow A_{експ} + П_{стан} + Exp$. На формально-граматичному рівні такі конструкції є конституентами ТІФП $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$.

2.2.1. Речення з вербативами стану-відношення суб'єкта

Стан-відношення за своєю природою є специфічною ознакою з притаманним їй відтінком процесуальності. Вона стосується всіх явищ та предметів, оскільки це основний чиннник їхньої координації. Лексема, що передає стан-відношення, являє собою предикат денотативного плану, а тому вимагає відповідного мовного оформлення. Наявність семи "виявляти / мати певне відношення до когось / чогось" у значенні дієслівного предиката зумовлена змістом типової екстралінгвальної ситуації, з якою співвіднесений той чи той вербатив. За своєю суттю остання є віддзеркаленим у свідомості мовця фрагментом реальності з поведінковими, мовленнєвими, інтелектуальними, предметними або емоційними взаєминами, які продукують процес комунікації. У семантиці дієслів розглядуваного типу ядерна сема відношення може взаємодіяти із семами становлення, перебігу / буттєвості й каузативності фізичного, фізіологічного, психоемоційного або інтелектуального відчуття носія. Змістове наповнення цих сем залежить від внутрішньомовних відношень, а релятивна сема маркує зв'язок "конкретного імені з іншим елементом / елементами відповідного семантичного плану" [101, с. 86]. Суб'єкт при дієслівних виразниках предиката є найзначущим учасником ситуації, оскільки саме завдяки йому виникає той або той стан-відношення: *Тепер* ***я*** *більше ніж коли* ***дивуюся*** *з несприятності й неталановитості жінок* (Під.); ***Ти*** *усе їм* ***печалишся****, – а чого?* (Вов.); ***Деякі лякаються*** *темряви* (Заг.); *…за тебе* ***тривожуся я*** (Малишк.); *…ваш* ***Прокіп Іванович****…* ***жахається*** *дівчат* (Стор.).

Дієслівний предикат у ТІФП $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$ фокусує в собі сему каузації із вказівкою на стан носія, умотивований причиною, названою в об'єкті. Такі вербативи інтегрують міжподієве (логічне) та міжпредметне (міжсуб'єктне)

значення через природну здатність людини шукати джерело своїх відчуттів не лише в об'єктивних ситуаціях, а й в інших істотах / неістотах. В основу тенденції до особистісної орієнтації стану-відношення суб'єкта іманентно закладений механізм психіки людини стосовно пошуку "винуватця". І хоча підґрунтям певного фізичного, фізіологічного, емоційно-психічного чи інтелектуального відчуття / почуття є найрізноманітніші обставини, з-поміж них неозначено-особові чи безособові, носій виявляє все-таки своє ставлення насамперед до істоти, а вже потім до події: *…султан Амурат… лякається тільки* ***козаків****…* (Заг.); *Більше* [я] *його великої строгої* ***мами*** *боюся…* (Коб.); *Нудьгую по* ***тобі****, Нема кінця моїй журбі…* (Олесь) / *…я так на* ***весілля*** *тішуся* (Коб.); *Йому було гірко,* ***що*** *до них прийде "нова" мама…* (Кор.); *Він о* ***війні*** *все сумовав…* (Котл.). Коливання щодо природної сутності стану-відношення суб'єкта, тобто його зорієнтованості то на істоту, то на подію, а зрідка – на предмет, відповідно зреалізовані на формально-граматичному рівні. У синтаксичних структурах $N_1 + V_f + N_x$ як складниках ТІФП "винуватець" стану-відношення трансформується в об'єкт конкретного відчуття носія, мішень, яка являє собою певний "клубок" емоцій, зумовлених подієвими" подразниками [36, с. 155]. Відмінність між суб'єктною та об'єктною синтаксичними позиціями в дієслівних реченнях аналізованого вище різновиду обґрунтована відмінностями в значенні між носієм відчуття та його каузатором.

Стан-відношення передусім суб'єкта-істоти до об'єкта-істоти в реченнях $N_1 + V_f + N_x$ експлікують вербативи на позначення інтерперсональних взаємин. Вони передають різноманітні зв'язки, що виникають між людьми в повсякденному житті: ***Я вам*** *заздрю…* (Вин.); *…****мати її*** *дуже жалує…* (Куліш); ***Панна Марія*** *журиться* ***ним****…* (Коб.). Ситуація міжособистісних взаємин є складним денотатом, її виникнення чи перебіг безпосередньо пов'язані з координацією як мінімум двох учасників комунікації в темпоральній та локативній площинах. Це встановлення, утрата чи відновлення духовного / соціального контакту між людьми. Багаторазове об'єктивування такої ситуації зумовлює те, що у свідомості мовця вилогізовується уявлення про її типовість. Функцію основного ідентифікатора для дієслів стану-відношення носія в ТІФП виконують семи "**ставитися** / **поставитися**": ***Він*** *журиться о* ***неї*** (Коб.); *…****Сергій*** *соромиться своєї* ***служби*** *в*

органах безпеки… (Бр.); *…так милує Господь тих,* ***що*** *бояться* ***Його*** (Біблія); *Я* ***звірам*** *заздрив,* ***вовку*** *заздрив,* ***лису*** (Кост.); *…****вона*** *перед* ***сліпцем*** *стидається…* (Чер.); *І* ***ми*** *за* ***ним*** *тужили…* (Кост.).

Зв'язок суб'єкта-істоти з об'єктом-неістотою або суб'єкта-неістоти з об'єктом-істотою у синтаксичних структурах $N_1 + V_f + N_x$ експлікують вербативи, що позначають відношення між людиною і предметом. Дієслівні предикати цієї лексико-семантичної групи виражають усеохопні контакти людини з найрізноманітнішими предметами та реаліями дійсності: *…ми …****дивуємось*** *тому* ***поїзду****…* (Куліш); *…щось* ***вінця****, мов кайданів,* ***Лякається*** *моя небога…* (Гул.); *…він* ***жахався*** *тої* ***думки****, мов мари…* (Коцюб.); *…Володимир тихо* ***позаздрив на*** *його* ***зграбність*** *та* ***моторність*** (Шевч.); *Чи він* ***соромиться любові****, як якого лиха?* (Коб.). Значно рідше дієслова стану-відношення носія експонують зв'язок суб'єкта-неістоти з об'єктом-неістотою, сигналізуючи про контакт між предметами, явищами або подіями. Деякі науковці розглядають ці одиниці з-посеред двосуб'єктних за походженням, акцентуючи увагу на тому, що учасники певної ситуації комунікації виконують однакову роль стосовно встановлення й реалізації відношення, на відміну від міжособистісних взаємин, коли суб'єкт "ініціює" ставлення, спрямовуючи його на пасивний об'єкт [108, с. 131]: *Що наше* ***поле*** *тужить* ***за сівбою****?* (Кост.).

Для дієслів фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану-відношення носія характерна обов'язкова двовалентність. Предикати описуваного типу сигналізують про контакти / відношення / взаємини в об'єктивній дійсності. Ситуація стану-відношення, про що вже мовлено вище, умотивовує наявність здебільшого двох учасників комунікативного акту, тому конструкція "суб'єкт + вербатив + об'єкт" є неподільною як структурно, так і семантично, а відсутність будь-якого з поширювачів спричинює інформативну недостатність. За умови нульової актуалізації об'єкта як другого облігаторного члена дієслова стану-відношення переміщуються до лексико-семантичної групи на позначення власне-стану й передають певне відчуття, поведінку носія тощо: *Я дуже* ***сумую за тобою*** (Довж.) → *Ой німує, ой* ***сумує*** *Наша вбога хата* (Куліш); *Твоя ж мати* ***за тобою*** *…не абияк* ***журиться****…* (Баг.) → *Я* ***журюсь*** (Він.). Загалом дієслівний предикат стану-відношення суб'єкта вимагає не більше

трьох субстанційних поширювачів. Це максимальна межа його сполучуваності у структурі речень $N_1 + V_f + N_x$.

Вербативні речення, які передають стан-відношення суб'єкта, представлені так: $N_1 + V_f + N_x$, $N_1 + V_f + N_x$ + Adv. Конструкції $N_1 + V_f + N_x$ мають різне граматичне вираження. Позицію додатка заповнюють непрямі відмінкові грамеми субстантивів, формуючи парадигму прийменниково-відмінкових варіантів $N_1 + V_f + N_2$, $N_1 + V_f + N_3$, $N_1 + V_f + N_4$, $N_1 + V_f + N_5$, $N_1 + V_f + N_6$. Членами ТІФП є синтаксичні структури з предикатами на позначення фізичного, фізіологічного стану-відношення. Семантична структура конструкцій із цими основними носіями валентності детермінована не лише об'єктивними чинниками, а й реакціями організму на певні подразники, що так само впливають на генезис того або того стану-відношення в носія. Це такі стани-відношення, як: 1) СП "утома" – пожвавлення, піднесення життєвих сил, молодецьке завзяття, енергійність, бадьорість у зв'язку з певними обставинами (N_1 + **бадьоритися** + N_5 / [prep *перед*] N_5, N_1 + (**в**/**с**/**у**)**томлюватися** + N_5: **Дівчина **бадьориться** своїм **виглядом*** / **Юнак **бадьориться перед побратимом***; *Шарль **бадьорився перед імператором**...* (Кочура); 2) ЛО "голод" – гостре постійне чи тимчасове недоїдання, відчуття потреби в їжі, голод через відсутність продуктів харчування через певні причини (N_1 + **голодувати** + [prep *без*] N_2): *Багато сильно людей **голодує без хліба*** (Тютюнник); 3) ЛО "слабкість" – знесилення, занепад чи ослаблення фізичних сил, недостатність їх через голод, утому; хворобливий стан організму, нездужання тощо (N_1 + **слабувати** + [prep *без*] N_2 / [prep *на*] N_4 / N_5): *Кілька років **слабує** старий **на ноги**...* (Ле); ***Слабую*** [я] *дуже **на голову** й **на очі*** (Вов.); ***На що** слабує українська трансплантологія?* (Фармація) / *Всі пасажири ...цілу ніч **слабували** морською **слабістю*** (Коцюб.).

Речення, вибудувані за участю дієслівних предикатів психоемоційного стану-відношення суб'єкта демонструють максимальну функційну активність у складі ТІФП. Конституентами цих парадигм є речення з дієсловами негативного емоційно-психічного стану-відношення носія, інтегровані так: 1) СП "сором" – якщо суб'єкт відчуває моральну відповідальність / засуджує певні негідні вчинки, відчуття, погляди або ситуацію загалом у зв'язку з чимось / кимось, ніяковіє, відчуває незручність перед ким-небудь за когось / щось (N_1 + **бентежитися** + [prep *за*, *про*] N_4 / N_5 → N_1 +

ніяковіти + [prep *за*] N_4 (+ [prep *перед*] N_5) → N_1 + **соромитися** + N_2 / [prep *за*] N_4 → N_1 + **(в/у)стидатися** + N_2 / [prep *за*] N_4 / N_5): *...Український Народ ...**бентежиться про** "державне **перезаснування** і суспільне **перевстановлення**"* (Корж); *...вірменин ...**бентежився тим**...* (Чайк.) → *Не раз **ніяковіла** вона перед односельцями **за** своїх відлюдькуватих, неподільчивих **опікунів*** (Гон.) → *Славик трохи аж ніби **соромиться** свого раннього **весілля**...* (Гон.) / *Я ...**соромився за** свій **індиферентизм*** (Вин.) → *...**його встидався** б і завклубом* (Янов.) / *...**стидались за Митра** запишнені жінки* (Чер.) / ***Чим** мудрий **встидається**, тим дурний величається* (Номис); 2) СП "тривога" – якщо суб'єкт хвилюється, бентежиться, сповнений побоювань у зв'язку з кимось / чимось, виведений зі стану душевної рівноваги через когось / щось, охоплений сильною тривогою / відчуває небезпеку чи загрозу для когось / чогось (N_1 + **хвилюватися** + [prep *за*, *про*] N_4 → N_1 + **турбуватися** + [prep *за*, *про*] N_4 / N_5 → N_1 + **непокоїтися** + [prep *за*, *про*] N_4 / N_5 → N_1 + **тривожитися** + [prep *за*, *про*] N_4 / N_5): *Я **хвилююся за Платона*** (Дашвар); *Громада Козелеччини **хвилюється за екологію** рідного краю* (Черн.) / *Чому ЮНЕСКО **хвилюється про Лавру** та **Софію*** (Луц.) → *...я все **за нього турбуюся**...* (Коб.) / *Пане ясновельможний! **Про що** ви **турбуєтесь**!..* (Куліш); *Коли ви, Ганно Васильовно, тільки **про гроші турбуєтесь**...* (Мир.) / *Так **тобою** я **турбуюсь**...* (Фр.); ***Турбувалась*** [вона] ***ним**, як маленьким* (Коз.) → *Я **непокоюся** тому **за** мого найдорожчого **Яшу** і **турбуюся за нього**...* (Ков.) / *Ольга Куриленко **непокоїться безпекою** простих українців* (Відом.) → *Я несказанно **тривожусь за тебе*** (Коб.); *Турбуюсь я не за домівку, **тривожусь** я не **за куток**...* (Тич.); *...я ...**тривожився** тут **тобою*** (Коцюб.); *Лише сліпець ...**Тривожиться питаннями** такими* (Рил.); 3) СП "сум" – якщо суб'єкт має важкий, невеселий настрій, спричинений невдачею, горем тощо, сповнений смутку у зв'язку з кимось / чимось, журиться, скорбує за ким-/чим-небудь, відчуває жаль через когось / щось (N_1 + **не радіти (радуватися)** + [prep *без*, *з / зі / із*] N_2 / N_3 / [prep *за*, *на*, *про*] N_4 / N_5 / [prep *за*] N_5→ N_1 + **не веселитися** + [prep *без*, *з / зі / із*] N_2 / [prep *за*, *на*, *про*] N_4 / N_5 → N_1 + **огірчуватися** + [prep *за*, *на*] N_4 / N_5 →N_1 + **смутитися (смуткувати)** + [prep *без*] N_2 / [prep *про*] N_4 / [prep *за*] N_5 / [prep *по*] N_6 → N_1 + **печалитися** + [prep *без*] N_2 / [prep *за*, *про*] N_4 / N_5 / [prep *за*] N_5 → N_1 + **сумувати** + [prep *без*] N_2 / [prep *про*] N_4 / [prep *за*]

N_5 / [prep *по*] N_6 → N_1 + **журитися** + [prep *без*] N_2 / [prep *про*] N_4 / N_5 / [prep *за*] N_5 / [prep *по*] N_6 → N_1 + **тужити** + [prep *без*, *з* / *зі* / *із*] N_2 / [prep *за*] N_5 / [prep *по*] N_6 → N_1 + **тоскувати** + [prep *без*] N_2 / [prep *за*] N_5 → N_1 + **скорбіти** + [prep *без*, *з* / *зі* / *із*] N_2 / [prep *про*] N_4 / [prep *за*] N_5): *Ніхто більше за мене* ***не радіє дружбі*** (Ков.) → ***Ним*** *не радіють і* ***не веселяться*** *навіть чимало християн* (Сел.) → **Він* ***огірчується за неї*** */Він ...скорботно* ***огірчується*** *образним* ***словом*** (Майстер.) → ...[Соня] ***смуткує про щось*** (В.) / *Не один вояк* ***смутився По*** *своїй рідній* ***країні*** (У.); ***О чімсь*** *вона* ***...смутувала*** (Вов.) → *Ти усе* ***їм печалишся...*** (Вов.); *...вона* ***тим печалиться...*** (Вов.) → *...сумую* [я] ***без діла...*** (Ле); **Солдати* ***сумують без вістей*** *із дому* / ***Про втіхи*** *давні я* ***...сумую...*** (Куліш) / *Я дуже* ***сумую за тобою*** (Довж.) / *...душа християнина* ***сумує по чистоті...*** (Чернігів); *...****об тім сумує*** *дівка під вікном...* (Гул.) → *Він* ***журиться о неї*** (Коб.) / *...я ...****журюся нею...*** (Коб.); *...****журилась*** *сама нашою* ***напастю*** (Вов.) / *...твоя ж мати* ***за тобою*** *...не абияк* ***журиться...*** (Баг.); *...Валя не дуже* ***за татом*** *і* ***журилася*** (Дім.) / *...****По кому*** [я] ***журюся***? (Куліш) → *...вони* ***з того*** *не дуже* ***тужили*** (Гон.) / ***Тужу*** [я] *часом* ***за селом*** (Фр.); *...Я* ***тужу*** *тепер* ***за вами****, Любими* ***осокорами*** (Ворон.); *...Ця, начебто вдова, тихцем* ***тужила За тим****, що повернути неможливо...* (Пав.) / *Чайкою надморською* ***тужила по співцеві*** *вся земля болгарська* (Рил.) → *...****тоскує за ним*** *його наречена* (Х.) → ...[він] ***скорбіє про те****, що "дві церкви все ще не сполучені"* (Ґудзик); 4) СП "заздрість" – якщо суб'єкт охоплений важким настроєм, сповнений досади, роздратований, обурений певною перевагою чи вищістю іншої особи, пристрасно хоче здобути те, що має інший суб'єкт (N_1 + **завидувати** + N_3 / [prep *на*] N_4 / [prep *в* / *у*] N_6 → N_1 + **заздрити** (**заздростити**) + N_3 / [prep *на*] N_4 / [prep *в* / *у*] N_6): *...багачка Кречуниха* ***йому завидувала...*** (Чер.); *...одна* ***одній*** *...****завидувала*** (Чер.) → *Я* ***заздрю всім****, у кого є слова* (Олесь) / *Я часом* ***заздрила на них...*** (У.); 5) СП "страх" – якщо суб'єкт занепокоєний у зв'язку з кимось / чимось, охоплений сильним хвилюванням, очікує чогось неприємного чи загрозливого, тривожиться за когось / щось, жахається (N_1 + **лякатися** + N_2 → N_1 + **боятися** + N_2 / [prep *за*] N_4 → N_1 + **страшитися** + N_2 / [prep *за*] N_4 → N_1 + **жахатися** + N_2 / [prep *з* / *зі* / *із*] N_2**)**: ***Лякаюся*** [я] ***її****, – се демон злий...* (Кравч.); *...дівчинка* ***...лякалася*** *грубих* ***голосів****,* ***іржання*** *коней, церковних* ***дзвонів...*** (Заг.) → *А* ***вуйка*** *свого я* ***боявсь*** *відмалу...* (Фр.) / *...я*

*…**боюся за нього*** (Ков.) → *Вони **страхались**, щоб часом хто не вгледів, як вони ламали чужу калину* (Неч.); *…Доки **лиха** нам **страшиться**…* (Котл.) → *…він **жахався** тої **думки**, мов мари…* (Коцюб.); ***Того** я і **жахався**…* (Гул.); …[вони] ***вжахалися з її краси** дивної* (Куліш); 6) СП “огида” – якщо суб’єкт охоплений неприємним відчуттям, сповнений огиди до кого-/чого-небудь у поєднанні з почуттям ворожнечі (N_1 + **бридитися** + N_5 → N_1 + **гидувати** (**гидитися**) + N_5): *…я змалку **бридилась** усіма **напитками**…* (Коб.) → ***Гидую** я **тобою** І всім твоїм…* (Грін.); 7) СП “гнів” – якщо суб’єкт відчуває неспокій, хвилюється за когось / щось у зв’язку з очікуванням чогось небажаного чи неприємного, обурений, сповнений ворожнечі, недоброзичливо ставиться до когось (N_1 + **сердитися** + [prep *за*, *на*] N_4 → N_1 + **злитися** (**злоститися**) + [prep *за*, *на*] N_4 → N_1 + **гніватися** + [prep *за*, *на*] N_4): *Ще й **сердиться*** [він] ***за порятунок**…* (Стел.) / *Він* [Мирон] ***сердився на бджіл*** (Хар.); ***Розсердився** і Михайло **на неслухняність** Оленчину* (Тес.) → *…Палажка …все дужче **злилась** і **на те**, що у неї, “ворога” такого, город більший* (Тес.) → *Ти **гніваєшся** на мене **за те**, що я повоював слов'янські землі*? (Заг.); *Іноді може здатися, що я **гніваюся на** найдорожчих мені **людей*** (Ков.); 8) СП “нудьга” – якщо суб’єкт сповнений важкого, гнітючого відчуття у зв’язку з кимось / чимось, переживає досаду через присутність / відсутність когось / чогось, апатію, утрачає інтерес до життя чи певного виду діяльності, охоплений журбою тощо (N_1 + **нудитися (нудьгувати)** + [prep *без*] N_2 / N_5 / [prep *з / зі / із*, *за*] N_5 / [prep *по*] N_6 → N_1 + **скучати** + [prep *за*] N_5 / [prep *по*] N_6): ****Вона **нудьгує без нього** / Катерина **нудилась дожиданням*** (Грін.) / ***З нами** ти й так **нудишся*** (Коб.); *…Мелашка **нудиться за Бієвцями**…* (Неч.); *Але в Парижі я **нудьгувала** навіть **за степом**, за чабанською **кашею**…* (Гон.) / ***Нудьгую по тобі**, Нема кінця моїй журбі…* (Олесь) → *…вона …**за нею скучає*** (Шевч.); *Я …інколи **за миром божим скучаю**…* (Чайк.) / *Я **скучив по тобі**…* (Він.); 9) ЛО “образа” – якщо суб’єкт відчуває сильний душевний біль, гіркоту, досаду внаслідок зневажливого висловлення на його адресу, негарного вчинку, певної події, які морально травмують його (N_1 + **ображатися** + [prep *з / зі / із*] N_2 / [prep *на*] N_4 / N_5): *Ти …**ображуєшся з** кожного **слова**…* (Грін.) / *Вони **ображаються на нас**…* (Укр. Пр.) / *Він …думав, що я **чимсь образився**…* (Вин.); 10) ЛО “насмішка” – якщо суб’єкт висміює чиїсь дії, учинки,

зовнішність, глузує з когось / чогось, насміхається (N_1 + **сміятися** + [prep *з / зі / із*] N_2 / [prep *над*] N_5): *...коршмар-собака І дівчата ...**сміються** з **Дон-Кіхота**...* (Фр.) / *Він **сміється над новинами**, які шокують* (Уряд.).

Значно вужчий діапазон семантики властивий тим синтаксичним конструкціям, у функціонуванні яких беруть участь предикати позитивного психоемоційного стану носія. До ТІФП N_1 + V_f + N_x → N_1 + Adj / Part + N_x → N_3 + Ad + N_x належать речення, об'єднані в такі СП: 1) "радість" – якщо суб'єкт відчуває душевне піднесення, задоволення, утіху за когось / щось, позбувається неспокою або тривоги, охоплений нервовим збудженням, сповнений радості за кого-небудь, із приводу чиїхось успіхів, певної нагоди, ситуації, тішиться (з) ким-/чим-небудь (N_1 + **не сумувати** + [prep *з / зі / із*] N_2 / [prep *про*] N_4 / [prep *за*] N_5, N_1 + **радіти** (**радуватися**) + [prep *від / од*, *з / зі / із*] N_2 / N_3 / [prep *за*] N_4 / N_5 / [prep *з / зі / із*] N_5, N_1 + **(в/у)тішатися** + [prep *з / зі / із*] N_2 / [prep *на*] N_4 / N_5, N_1 + **веселитися** + [prep *з / зі / із*] N_2 / N_5 / [prep *з / зі / із*] N_5): *Ніхто особливо не **сумував з того**...* (Малик); *...Леон ...**радувався з** цілковитого **упадку** дому Гольдкремерів...* (Фр.); *Він ...**радів од того**, що воно таки болить...* (Вин.); *І я **радію від діл** рук Твоїх* (Біблія) / *Минавши Дарницю й Слобідку, **радів я баням** золотим...* (Пр.) / *Я **радію за тебе**, Шурко...* (Гон.) / *Жиди й **радувалися військом**...* (Чер.) / *А Антосьо ...**радів з другими**, що збулись Робусинського...* (Св.); *Тепер він зник, і я **радію** разом **з вами*** (Малик); *Далебі, слідчий **тішиться з** цієї **нагоди**...* (Баг.) / *...я так **на весілля тішуся*** (Коб.) / *Найбільше **тішився** він **грою**, Що звалась міністерська чехарда* (Л.); ***Він **веселиться з** цього **приводу*** / ...[він] *Їх реготом та скоками втішався, і **веселивсь** забутими **піснями*** (Куліш) / *...Евандр ...**З Аркадянами** веселився* (Котл.); 2) "ставлення" – якщо суб'єкт усвідомлює власні успіхи або успіхи інших у чому-небудь, перевагу над кимось / чимось, сповнений особистої гідності, самоповаги / уболіває за кимось / чимось, співчуває кому-небудь (N_1 + **гордитися** + [prep *з / зі / із*] N_2 / N_5, N_1 + **жаліти** (**жалкувати**, **жалковати**) + N_4 / [prep *на*] N_4 / [prep *за*] N_5): ***Він **гордиться з того*** / *Я – помічник прокурора і **горджуся тим**!* (Вин.); *Кожне пташа під охороною, кожну **комаху жаліємо*** [ми]... (Гон.); *...він **жаліє мене** й зовсім не гнівається на мене* (Муш.) / *Жінки*

жалілися на *свого* ***сусіда*** (Дім.) / *Народ* ***жалкував за Веніаміном*** (Біблія); *...**мати її** дуже **жалує** і од панотця обороняє...* (Куліш).

Від аналізованих вище синтаксичних структур відрізняються речення з дієслівними предикатами інтелектуального стану-відношення, які наділені вищою функційною активністю в ТІФП $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$. Такі конструкції позначають зацікавлення / незацікавлення людини в кому-/чому-небудь, її увагу до когось / чогось, прагнення дізнатись щось про когось / щось, наявність / відсутність інтересу до певних реалій життя та ін. Членами ТІФП розглядуваного типу є речення, які передають, зокрема, такий стан: 1) СП "інтерес" – якщо суб'єкт виявляє увагу стосовно кого-/чого-небудь, демонструє захоплення чи підвищений інтерес, прагне якомога більше дізнатись про те, що становить зміст його думок чи в перспективі визначає плани, або навпаки, втрачає інтерес, захоплення кимось / чимось, не звертає увагу на когось / щось (N_1 + **цікавитися** + N_5, N_1 + **інтересуватися** + N_5, N_1 + **не цікавитися** + N_5, N_1 + **байдужіти** + [prep *до*] N_2): *Конашевич ...**цікавився тим**, як повелось о. архімандритові заведення реформи...* (Чайк.); ***Прозою** Вашою я теж дуже **інтересуюся**...* (Коцюб.); *Минали дні, а до нього ніхто не приходив, ніхто **ним не цікавився*** (Гон.); *...людина кібернетичної доби ...**байдужіє до** мистецької **краси**...* (РЛ); 2) СП "усвідомлення" – якщо суб'єкт доходить певного висновку про когось / щось, правильно / неправильно сприймає інформацію, виявляє кмітливість, тямущість стосовно когось / чогось (N_1 + **тямить** + N_4 / [prep *в* / *у*, *на*] N_6, N_1 + **не тямить** + N_2 / [prep *в* / *у*] N_6): *...**кожне** тобі **словечко** в їй Зінько **тямив**..* (Грін.) / *...чи **тямить** хоч трохи* [невістка] ***в хазяйстві**?* (Неч.) / *...він **тямить на всьому*** (Зер.); *Зовсім **не тямила*** [мати]*, що робить...* (Коз.); *Вона ...**не тямить добра**...* (Фр.); 3) СП "подив" – якщо суб'єкт відчуває неспокій через когось / щось, збентежений незвичністю певної ситуації, вражений кимось / чимось, тим, що не має аналогів, породжує зачудування (N_1 + **дивуватися** + [prep *з* / *зі* / *із*] N_2 / N_3 / [prep *на*] N_4, N_1 + **чудуватися** + [prep *з* / *зі* / *із*] N_2 / N_3 / N_5): *Пан командир **дивується з** нашої **фортеці**...*(В.) / *І всі **дивуються** незвичайній **хоробрості** молодого героя* (Малик); *...**здивувався** князь **жадібності** цього чоловіка до клопотів* (Заг.) / *Довго, довго **дивувались*** [русалки] ***На** її **уроду**...* (Шев.); *Князь приїхав і народ зібрався, **На** нову **будову дивувався*** (Фр.); *Повитуха ...**чудується з***

божевільного Даріїного ***голосіння*** (Гембік) / *А я* ***чудуюсь тобі***... (Коб.); *Він ...* ***чудується*** *щедрому* ***святу*** *барв і пейзажів* (Ст.) / ****Він* ***чудується героями***.

Правобічну позицію об'єкта в реченнях із вербативами фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану-відношення суб'єкта виражають грамеми родового, давального, знахідного, орудного й місцевого відмінків. Синтаксичні конструкції з дієсловами на позначення фізичного, фізіологічного стану-відношення носія мають такі типові реалізації: $N_1 + V_f$ + [prep *без*] N_2 – ЛО "голод" (голодувати); ЛО "слабкість"; $N_1 + V_f$ + [prep *на*] N_4 – ЛО "слабкість" (слабувати); $N_1 + V_f + N_5$ – СП "утома" (бадьоритися, (в/с/у)томлюватися); $N_1 + V_f$ + [prep *перед*] N_5 – СП "утома" (бадьоритися). Формально-граматичними репрезентантами речень із семантикою негативного / позитивного емоційно-психічного стану-відношення носія є конструкції із такими предикатами: $N_1 + V_f + N_2$ – СП "сором" (соромитися, (в/у)стидатися), "тривога" (страшитися, жахатися, боятися, лякатися); $N_1 + V_f$ + [prep *без*, *від* / *од*, *з* / *зі* / *із*] N_2 – СП "сум" (не радіти (радуватися), смутитися (смуткувати), не веселитися, печалитися, сумувати, журитися, тоскувати, скорбіти), "образа" (ображатися), "насмішка" (сміятися), "страх" (жахатися), "нудьга" (нудитися, нудьгувати), "радість" (веселитися, не сумувати, радіти, (в/у)тішатися), ЛО "ставлення" (гордитися); $N_1 + V_f + N_3$ – СП "заздрість" (завидувати, заздрити), "сум" (не радіти (радуватися), "радість" (радіти); $N_1 + V_f + N_4$ / [prep *за*, *на*, *про*] N_4 – ЛО "ставлення" (жаліти) / СП "сором" (бентежитися, ніяковіти, соромитися, (в/у)стидатися), "тривога" (хвилюватися, турбуватися, непокоїтися, тривожитися), "сум" (не радіти (радуватися), не веселитися, смутитися (смуткувати), огірчуватися, печалитися, сумувати, скорбіти, журитися), "заздрість" (заздрити, завидувати), "образа" (ображатися), "страх" (страшитися, боятися), "гнів" (сердитися, гніватися, злитися (злоститися), "радість" (не сумувати, радіти, (в/у)тішатися), ЛО "ставлення" (жаліти); $N_1 + V_f + N_5$ – СП "сором" (бентежитися, (в/у)стидатися), "тривога" (турбуватися, непокоїтися, тривожитися), "сум" (не радіти (радуватися), не веселитися, печалитися, сумувати), "огида" (гидувати (гидитися), бридитися), "нудьга" (нудитися, нудьгувати), "радість" (веселитися, радіти, (в/у)тішатися), ЛО "ставлення" (гордитися); $N_1 + V_f$ + [prep *з* / *зі* / *із*, *за*, *над*, *о* / *об*] N_5 – СП "сум" (не радіти (радуватися),

смутитися (смуткувати), печалитися, сумувати, журитися, тужити, тоскувати, скорбіти), “нудьга” (нудитися, нудьгувати, скучати), “сум” (веселитися), “насмішка” (сміятися), “радість” (не сумувати, радіти); N_1 + V_f + [prep *в / у*, *по*] N_6 – СП “сум” (смутитися (смуткувати), печалитися, сумувати, журитися, тужити, тоскувати), “заздрість” (заздрити, завидувати), “нудьга” (нудитися, нудьгувати, скучати). Вербативні речення з предикатами інтелектуального стану-відношення носія мають такий набір конкретних репрезентантів: N_1 + V_f + [prep *з / зі / із*, *до*] N_2 – СП “подив” (дивуватися, чудуватися), “інтерес” (байдужіти), N_1 + V_f + N_3 – СП “подив” (дивуватися, чудуватися); N_1 + V_f + [prep *на*] N_4 – СП “подив” (дивуватися, чудуватися); N_1 + V_f + N_5 – СП “інтерес” (цікавитися, інтересуватися, не цікавитися), “подив” (чудуватися).

У реченнях N_1 + V_f + N_x із проаналізованими вище вербативами основним значенням грамеми акузатива є стан-відношення, вона позначає предмет, якого безпосередньо стосується чиє-небудь сприймання [338, т. I, с. 482]. Крім зовнішньовідмінкової об’єктної семантики, граматичній формі знахідного об’єктного відмінка властиві внутрішньовідмінкові зв’язки, зреалізовані припредикатними компонентами Exp_1 (N_4) та Exp_1 ([prep *за*, *на*, *про*] N_4). Основним репрезентантом об’єктності є правобічний аргумент Exp (N_4), зорієнтований на вираження формально-граматичної функції придієслівного сильнокерованого другорядного члена з обов’язковою валентністю. У позиції справа, які відкривають дієслова фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану-відношення носія, можуть уживатися на засадах облігаторності й аргументи Exp ([prep *за*] N_4), Exp ([prep *на*] N_4), Exp ([prep *про*] N_4), які мають вихідною базою конструкцію [prep] N_4. Конструкції $А_{експ}$ + $П_{стан}$ + Exp (N_4) та $А_{експ}$ + $П_{стан}$ + Exp ([prep *за*, *на*, *про*] N_4) різняться ступенем продуктивності, яка виявляється в значній кількісній перевазі речень другого структурного типу над реченнями першого структурного типу, та лексико-семантичним складом основних носіїв валентності. Прийменниково-субстантивні форми, крім об’єктної, реалізують каузальну, інтенційну й іншу семантику. Речення з об’єктом у формі ([prep *на*] N_4) становлять найпродуктивніший тип репрезентантів Exp із дієсловами фізичного, фізіологічного (ЛО “слабкість”), психоемоційного (СП “сум”, “заздрість”, “гнів”, “радість”, ЛО “ставлення”) та

інтелектуального (ЛО “подив”) стану-відношення носія. Типовими заповнювачами позиції об’єкта в них є субстантиви – найменування істот. Якщо ж її займають лексеми іншої семантичної належності, виникає синкретичне, об’єктно-каузальне (*Я ...гніваюсь* ***на нього****...* (Керч) / *Князь ...****На*** *нову* ***будову*** *дивувався* (Фр.) або об’єктно-обмежувальне (*Кілька років слабує старий* ***на ноги****...* (Ле), значення. У ТІФП розглядувані речення корелюють із конструкціями, що містять атрибутивний предикат $N_1 + V_f$ + [prep *на*] $N_4 \rightarrow N_1$ + Adj / Part + [prep *на*] $N_4 \rightarrow N_3$ + Ad + [prep *на*] N_4, наприклад: *Я часом заздрила* ***на них****...* (У.) → *Ти заздрісна* ***на Орисю****?* (Фр.) → *Чи заздрісно тобі* ***на*** *сю* ***корону****, сю* ***багряницю****, сеє* ***берло****?* (У.). Речення з об’єктним аргументом [prep *за*] N_4 акумулюють синкретичне значення “об’єктність – відтінок інтенційності”. Правобічний аргумент у формі Exp ([prep *про*] N_4) витлумачують як деліберативний об’єкт: *...Український Народ ...бентежиться* ***про*** *“державне* ***перезаснування*** *і суспільне* ***перевстановлення****”* (Корж); ***Про що*** *ви турбуєтесь!..* (Куліш); ***Про втіхи*** *давні я ...сумую...* (Куліш). Одним із функційних варіантів об’єктної синтаксеми Exp ([prep *про*] N_4) є Exp ([prep *о* / *об*] N_4), що перебуває на периферії вираження акузатива, оскільки являє собою архаїзовану синтаксичну конструкцію: *Він* ***журиться о неї*** (Коб.).

Речення, у яких правобічну позицію з об’єктною семантикою заповнює грамема генітива, утворені за зразком $А_{експ}$ + $П_{стан}$ + Exp (N_2) та $А_{експ}$ + $П_{стан}$ + Exp ([prep *без*, *з* / *із* / *зі*, *від* / *од*] N_2). У ТІФП родовий стану-відношення $А_{експ}$ + $П_{стан}$ + Exp (N_2) поєднується з вербативами фізичного, фізіологічного стану-відношення (ЛО “голод”, ЛО “слабкість”), психоемоційного стану-відношення (СП “сором”, “страх”) – зі значенням “уникнення”, інтегруючи більшою чи меншою мірою додатковий відтінок партитивності, неозначеної кількості загалом: *...якщо принцеса справжня, вона ...боїться* ***мишей****...* (Шаш.); *...я ...боюсь* ***вовків****...* (Тют.). На сучасному етапі розвитку української мови дедалі частіше в такі генітивні конструкції активно проникає граматична форма знахідного відмінка, трансформуючи форму родового в лексико-комбінаторний варіант знахідного об’єктного [271, с. 165]. Взаємодія генітива й акузатива ґрунтується на тому, що ядерною грамемою об’єкта є форма акузатива, генітив підпорядкований акузативові, експонуючи, крім об’єктної, невластиву його категорійній відмінковій природі семантику. У вторинному

об'єктному значенні родовий відмінок виявляє специфіку вживання в позиції при предикатах стану-відношення носія ТІФП, де він заступає грамему знахідного відмінка із нівелюванням додаткових відтінків. Семантика об'єкта сприйняття / об'єкта-джерела того чи того фізичного, фізіологічного, психоемоційного або інтелектуального стану суб'єкта в конструкціях $А_{експ}$ + $П_{стан}$ + Exp ([prep *від* / *од*] N_2) є підґрунтям для виникнення синкретизму об'єктно-каузальних відношень на формально-граматичному рівні: *І я радію* ***від діл*** *рук Твоїх* (Біблія); *Він ...****радів од того****, що воно таки болить...* (Вин.). У реченнях із припредикатним членом Exp ([prep *з* / *із* / *зі*] N_2), основою яких є саме дієслівний предикат аналізованого типу, об'єктна синтаксема лімітована стосовно лексико-семантичного наповнення. Це насамперед субстантиви – назви істот, конкретних предметів, абстрактних понять, безпосередньо пов'язаних із людиною, її внутрішнім світом (станом, почуттями, поведінкою, вчинками), процесами, перебіг яких вона може контролювати. Корелятами цього синтаксичного компонента є тотожні за лексико-семантичним наповненням члени іншої граматичної природи Exp ([prep *на*] N_4) та Exp (N_5), причому найпродуктивніша з-поміж них конструкція Exp (N_5): *Далебі, слідчий тішиться* ***з*** *цієї* ***нагоди****...* (Баг.) / *...я так* ***на весілля*** *тішуся* (Коб.) / *...що* [лицарі] *втішаються* ***кострами*** *І Божий світ пустошать ради папства* (Куліш). Вербативні речення, структуровані за участю об'єктної синтаксеми Exp ([prep *без*] N_2), позначають у ТІФП об'єкт стану-відношення досить своєрідно, тому що експлікують додатковий відтінок "відбуватись за відсутності когось / чогось", "зараджувати собі в чомусь без кого-/чого-небудь", "утрачати кого-/що-небудь". Ці синтаксичні конструкції передають об'єктну семантику й тоді, коли в правобічній позиції перебувають субстантиви – найменування істот. Якщо ж роль її заповнювачів перебирають на себе лексеми з інтегрувальною семою "неістота", реалізується об'єктно-каузальна чи якась інша синкретична семантика, пор.: *Дівчина* ***скучає без милого*** / *Росія вже* ***голодує без*** *українських та європейських* ***продуктів*** (Тарас.).

Навколо знахідного й родового відмінків згруповані інші грамеми, що реалізують значення об'єкта в реченнях $А_{експ}$ + $П_{стан}$ + Exp (N_3). Вторинну функцію об'єкта стану-відношення виражає форма давального відмінка, інтегрована у сферу об'єктності з

нейтралізацією первинної адресатної семантики. Такий датив належить до розряду синтаксем зі значенням об'єкта-адресата, його вторинна функція об'єкта не завжди може чітко вирізнятися в реченні, вона перехрещується з адресатною внаслідок "граматикалізації цього відмінка, перетворення його з семантичного на синтаксичний" [316, с. 45]. Об'єкт у структурах аналізованого типу акумулює семантико-синтаксичні ознаки субстанційності, динамічної фінальності, зберігає валентний зв'язок із вербативом психоемоційного (лексеми "сприяння", "несприяння" СП "заздрість", "сум", "радість") й інтелектуального (СП "подив") стану-відношення суб'єкта, функціонуючи як лексико-комбінаторний варіант знахідного відмінка.

На периферії об'єктної парадигми перебуває орудний відмінок у реченнях $А_{експ}$ + $П_{стан}$ + Exp (N_5), $А_{експ}$ + $П_{стан}$ + Exp ([prep *з* / *із* / *зі*, *за*, *над*, *о* / *об*] N_5). Його периферійність визначає передусім формально-граматична роль у реченні, де зазвичай він сполучається з носієм валентності слабким підрядним зв'язком у формі слабкого керування, виконуючи роль придієслівного слабкокерованого другорядного члена – обставини чи непрямого додатка. Грамема орудного відмінка супроводжує основні іменні компоненти в реченні із вказівкою на те, "за допомогою чого реалізується дія" [93, с. 75]. Набуваючи безприйменникової чи прийменниково-відмінкової форми й заповнюючи правобічну позицію, програмовану дієсловами цього типу, орудний відмінок актуалізує вторинну функцію із семантико-синтаксичними ознаками пасивності, субстанційності, фінальної спрямованості. У позиції при вербативах фізичного (ЛО "утома"), психоемоційного (СП "сором", "тривога", "сум", "огида", "нудьга", "радість", "насмішка") та інтелектуального (СП "інтерес") стану-відношення суб'єкта такий орудний утрачає первинне значення знаряддя й засобу дії, змінюючись на лексико-комбінаторний варіант акузатива як основного реалізатора об'єктної синтаксеми. Особливістю інструменталя також є те, що деякі його семантико-синтаксичні ознаки мають мутаційний характер, репрезентуючи на формально-граматичному рівні "великий діапазон неоднорідності – від периферійності до центральності" [94, с. 60-61]. На відміну від власне-об'єктного знахідного відмінка форма орудного відмінка служить об'єктом, за яким характеризують ті чи ті взаємини, оскільки формою інструменталя увага зосереджена на об'єкті, за

яким стан-відношення стає помітним. Форма цього відмінка, як уже було доведено вище, є функційним еквівалентом синтаксичних конструкцій з іншими граматичними різновидами об'єктного аргумента (Exp ([prep *без*] N_2) / Exp ([prep *за*] N_5) / Exp ([prep *по*] N_6; Exp ([prep *з* / *із* / *зі*] N_2) / Exp ([prep *над*] N_5): *...ти тут ...**нудьгуєш без мене*** (Коч.) / *...Мелашка **нудиться за Бієвцями**...* (Неч.) / ***Нудьгую по тобі**, Нема кінця моїй журбі...* (Олесь); ***Я сміюся з** таких "**мужів**"...* (Коб.) / ***Я сміюся над ним***.

Відомо, що місцевий відмінок як актуалізатор об'єктної синтаксеми в реченнях із дієсловами стану-відношення носія $А_{експ}$ + $П_{стан}$ + Exp ([prep] N_6) протиставлений іншим відмінкам тим, що не може вживатися без прийменників. У ТІФП синтаксичні конструкції з цим відмінком сформовані за участю вербативів психоемоційного (СП "сум", "заздрість", "нудьга") стану-відношення суб'єкта N_1 + V_f + [prep *в* / *у*, *по*] N_6, де локатив утратив семантичне навантаження в позиції після основного вербатива, "зрісся" з ним. Відмінкове закінчення такого відмінка, за І. Р. Вихованцем, знівельоване [92, с. 189-190]. Роль маркера перебрали на себе прийменники, функційною активністю серед яких наділені **в** / **у**, **по**. Заповнюючи правобічну об'єктну позицію в реченнях з інваріантною семантикою "суб'єкт – його стан", граматична форма місцевого зумовлює появу синкретичного, локативно-об'єктного чи каузального, значення, що виникло на основі його первинної, просторової, семантики: *Тепер* [він] *журиться й **по жінці**, й **по грошах**...* (Куліш). Релевантними рисами об'єктної синтаксеми у формі локатива є обмеженість виразників цієї позиції, що спричиняє низький ступінь її продуктивності та облігаторність уживання на формально-граматичному рівні. Непродуктивність об'єктного компонента Exp [prep *в* / *у*, *по*] N_6 у реченнях аналізованого типу вмотивована ще й корелюванням із синтаксемою Exp [prep *за*] N_5: *І серце його **тужить по** людській **цілості**, **незрадливості*** (Муш.) / *Я **тужу за тобою**... Приходь!* (Загул); *...Вічність* [я] ***журився по тобі**!* (Олесь) / *Вічність я **журився за тобою***. Синтаксичні конструкції з прийменником **по** й відмінковою грамемою при предикатах стану-відношення носія визначають "предмет заздрості, суму, нудьги", вони зазнають архаїзації, поступаючись синтаксичним конституентам із прийменником **за**.

Конструктивним центром речень $N_1 + V_f + N_x$ ТІФП $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$ є також тривалентний предикат стану-відношення суб'єкта, якому властива сполучуваність із трьома субстанційними актантами. Такі вербативи вирізняються значенням емоційно-оцінного ставлення, що спрямоване на певні об'єкти, проте не вимагає втручання активного виконавця. Вони сигналізують про ситуацію, яка стосується суб'єкта, указують на причини формування тих чи тих взаємин / ставлення між суб'єктом та об'єктом, умотивовують перебіг певного психоемоційного процесу в його носія. Семантико-синтаксична будова цих речень за таких умов ускладнюється факультативними компонентами й має таку репрезентативну базу: $S + Praed_{st} + Obj_1 + Obj_2 \rightarrow A_{експ} + П_{стан} + Exp_1 + Exp_2 \rightarrow N_1 + V_f + N_x + N_x$, де $A_{експ}$ – суб'єкт стану-відношення, $П_{стан}$ – предикат, Exp_1 – об'єкт стану-відношення, Exp_2 – об'єктна синтаксема з уточнювальним значенням, зокрема із семантикою адресата.

Лексико-граматичне заповнення всіх потенційно можливих позицій залежить від комунікативної потреби мовця й відбувається спорадично. Облігаторними є позиції суб'єкта та власне-об'єкта стану-відношення, оскільки вони запрограмовані валентним потенціалом відповідного предиката, зреалізовані у формально-граматичній будові речень. За їхньої відсутності конструкція втрачає свою граматичну й семантичну достатність. Адресатна синтаксема на позначення об'єкта уточнення (Exp_2) набуває статусу факультативної, вона істотно не впливає на сприймання інваріантної семантики "суб'єкт – його стан". Основне значення стану-відношення за такого додаткового поширення зберігається, воно лише конкретизується, набираючи додаткових відтінків [247, с. 152]. Цей факультативний поширювач представлений у ТІФП граматичною формою акузатива ($N_1 + V_f +$ [prep] $N_4 +$ [prep *на*] N_4): *Мама дуже сердилась* ***на нас*** *за такі непорядки* (Мир.).

Речення $N_1 + V_f + N_x$ із дієслівними предикатами фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану-відношення суб'єкта можуть поширювати неоднорідні в плані семантики адвербіальні конституенти, для яких регулярним є факультативне вживання. Найбільшою продуктивністю наділені поширювачі з інтенсіональним значенням, які вказують на кількісно-суб'єктивний перебіг того чи того ставлення / взаємин. Уточнимо, що серед синтаксичних конституентів цього типу

відсутність певного стану-відношення в носія / нульовий ступінь його реалізації передають лише адвербіальні лексеми зразок **зовсім**, **анітрохи**. Такі вербативні конструкції експлікують заперечення перебігу конкрентного стану-відношення в суб'єкта, тому роль описуваного конституента – уточнювати квантитативними характеристиками загальну семантику речення: *Він **зовсім** …не журиться тим, що попереду так багато днів і ночей, залитих темрявою…* (Баг.). Проаналізований фактичний матеріал дає вагомі підстави говорити про низьку функційну спроможність таких інтенсифікаторів у дієслівних реченнях $N_1 + V_f + N_x$. На недостатній ступінь переживання певного стану-відношення його носієм указують також прислівники **трохи**, **трошки**, **трішки**, **ледь**, **не дуже**. Вони сигналізують про різні типи зв'язків носія з подіями / явищами дійсності в напрямку їхнього послаблення: *Абат **трохи** злякався за цього недорослого ще володаря марки…* (Заг.); *…сам, видно, **трішки** соромиться своєї мудрецької закучерявленої бороди* (Гон.). Для вербативних речень, які входять до складу трикомпонентних ізофункційних парадигм $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$, типовими є інтенсифікатори, що маркують високий ступінь вираження того чи того стану-відношення носія. Цю роль перебирають на себе семантично неоднорідні прислівники **сильно**, **страх**, **страшно**, **страшенно**, **неабияк**, **тяжко**, **вельми** та ін. з властивою їм стилістичною конотацією: ***Вельми** злякалась панська нянька з такої несподіванки…* (Грін.); ***Вельми** цікавлюсь* [я] *презренним металом* (Гон.); *А ти **сильно** за ним скучив?..* (Він.); *Перво тугою тужила я **тяжко**…* (Вов.); *Роман сам **тяжко** сумував за Стехою…* (Малик); *Він гнівався на батька й на братів **страшенно**, лаяв їх мужвою нетямущою, що не розуміють, як повинні поводитися з образованим чоловіком* (Грін.); *Твоя ж мати за тобою теж, мабуть, **не абияк** журиться…* (Баг.); *Ну за Козельщиною я скучаю просто **чортзна-як*** (Гон.). Ядро зазначеного ряду адвербіальних конституентів становить лексема **дуже** з інваріантним значенням "великою мірою" [СУМ, ІІ, с. 432]: *Вона, бач, **дуже** цікавиться моїми думками, віршами…* (В.); *Я **дуже** сумую за тобою* (Довж.); *Слабую* [я] ***дуже** на голову й на очі* (Вов.); *…мати її **дуже** жалує…* (Куліш). Інтенсіонально-компаративні відтінки реалізації стану-відношення суб'єкта високого й надмірного ступеня позначають як окремі прислівники, так і фразеологізовані прислівникові сполуки:

Ох, Аніто, ***найбільше*** *заздрю я тій абатисі!* (У.) / *А* ***більше всього на світі*** *боявся він насмішки, зневаги* (Малик); *Помічниці мої радіють цитрусам* ***не менше за мене*** (Гон.). Зрідка інтенсіональну семантику передає залежна частина складнопідрядного речення, яка, зближуючись із усталеними зворотами мови, містить опис супутніх до певного ставлення / взаємин відчуттів, симптомів або позначає наслідки такого переживання, характеризуючи власні уявлення носія щодо перебігу фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану-відношення залежно від особистого досвіду або конкретної ситуації: *Заздрю* [я] *тобі,* ***аж шкура тремтить*** (Гон.); *Я боявся і стидався чогось* ***так страшно, що рад би був у тій хвилі запастися під землю*** (Фр.).

Продуктивний тип становлять речення $N_1 + V_f + N_x + Adv_{temp}$ з поширювачами темпоральної семантики. Унаслідок згортання підрядної темпоральної частини вони виражають часові семантико-синтаксичні відношення в простому ускладненому реченні, тим самим являючи собою тло для ситуації стану-відношення. Такий адвербіальний конституент інтегрує грамеми часової попередності, одночасності й наступності між ситуаціями, указуючи на непостійність перебігу стану-відношення в суб'єкта чи його реалізацію протягом певного встановленого проміжку часу. Спеціалізованим засобом експлікування широкого діапазону темпоральності у вербативних реченнях є аналітично неоднорідні прислівники. Сюди зараховуємо одиниці, що передають 1) регулярно повторюваний період вияву стану-відношення суб'єкта: ***Щодня*** *тобою* [я] *журюся…* (Коцюб.); 2) вияв ставлення / взаємин стосовно іншого стану-відношення: *Кульчичани* ***заздалегідь*** *раділи, що такого дива надивляться…* (Чайк.); ***Спершу*** *боялась я тих проникливих цікавих поглядів з-поза окуляр…* (Коб.); *І* ***досі*** *він за "мамою" сумує…* (Олесь); *Я* ***здавна*** *боюся всяких листів…*(Фр.); 3) перервність / перманентність реалізації стану-відношення в носія: *Я …****інколи*** *за миром божим скучаю…* (Чайк.); ***Довго, довго*** *дивувались* [русалки] *На її уроду…* (Шев.); *…які за них* ***постійно*** *тривожаться* (Укр. Пр.); *Він о війні* ***все*** *сумував…* (Котл.); *Тужу* [я] ***часом*** *за селом* (Фр.); *Я* ***часом*** *заздрила на них…* (У.); 4) вияв стану-відношення стосовно початкової часової межі: ***Тепер*** [він] *журиться й по жінці, й по грошах…* (Куліш); *Без кого* ***вже нині*** *печалиться дім?..* (Стел.); 5) вияв стану-відношення стосовно певного етапу життя людини:

…я ***змалку*** *бридилась усіма напитками…* (Коб.). Різноманітні особливості перебігу того чи того стану-відношення носія позначають і вторинні темпоральні синтаксеми, репрезентовані прийменниково-субстантивними формами: ***На Великдень****, мабуть, і сонечко радіє празникові* (Кроп.). Проміжок на темпоральній осі, упродовж якого суб'єкт відчуває певний стан-відношення, маркують, зокрема, лексичні одиниці **вічність**, **рік**, **доба**, **день**, **година**, **хвилина** у сполученні з кількісними числівниками або ад'єктивними прономінативами: ***Кілька років*** *слабує старий на ноги…* (Ле) / *…****Вічність*** *журився* [я] *по тобі!* (Олесь) / ***Останні два дні*** *Маздигін просто боявся Гапусі…* (Ос.).

Формально-граматичну структуру похідного від складного простого ускладненого речення з дієсловами стану-відношення суб'єкта в ТІФП поширюють компоненти зі способовою семантикою $N_1 + V_f + N_x + Adv_{manner}$, що розкривають різні способи вияву ставлення / формування певних взаємин у носія, виявляють їхній перебіг тощо. Роль такого поширювача закріплено за прислівниками та вторинними адвербіальними синтаксемами – прийменниково-субстантивними формами, що описують стан-відношення суб'єкта за 1) суб'єктивною емоційною оцінкою: *Вона …****сердечно*** *раділа, що любий батенько вернув з походу живий та здоровий* (Чайк.); *Чи вона й справді так* ***одчайно*** *хвилюється за дівчину?* (Слаб.); *Я* ***несказанно*** *тривожусь за тебе* (Коб.) / *Я …****від душі*** *радувався успіхам свого білоруського побратима…* (Гон.); *Карасик* ***із насолодою*** *тішився її розгубленим видом* (Ант.); 2) зовнішнім виявом: *…декотрі вже* ***одверто*** *заздрили їй…* (Гон.); *…Володимир* ***тихо*** *позаздрив на його зграбність та моторність* (Шевч.); *…Ця, начебто вдова,* ***тихцем*** *тужила За тим, що повернути неможливо…* (Пав.).

Локативний поширювач у реченнях $N_1 + V_f + N_x + Adv_{loc}$ експонує однозначну семантику, засвідчуючи місце або напрям актуалізації конкретних взаємин у суб'єкта чи вказівку на вираження фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану-відношення в його носія. Ці синтаксичні компоненти зреалізовані на основі згортання елементарного речення з наступною нівеляцією локативного предиката на позначення місцеперебування суб'єкта та формування залежності семантично поліфункційних прислівників від дієслівного предиката: ***Тут*** *дикими втішався я квітками…* (Фр.); ***Дома*** *стара*

Сірчиха ...мовчки журилася за дітьми (Баг.). Вторинні субстанційні синтаксеми як конкретизатори обставинного локативного члена в дієслівних реченнях стану-відношення носія йменують здебільшого об'єкти відкритого простору – будівлі, різноманітні приміщення або їхні частини: *Вони* [квітки] *сміються* ***з-під кущів*** *до мене*... (Грін.); *...об тім сумує дівка* ***під вікном***... (Гул.); населені пункти: *Сміюсь* ***на хуторі*** *і з темного хижацтва, І з велемудрого письмацтва-гайдамацтва* (Куліш); *Але* ***в Парижі*** *я нудьгувала навіть за степом, за чабанською кашею*... (Гон.).

Іншим адвербіальним компонентам відведено периферійну роль у реченнях із вербативами стану-відношення суб'єкта. Сюди належить конституент із каузальним значенням $N_1 + V_f + N_x + Adv_{cause}$, який репрезентований головно одиничними питально-відносними й неозначеними займенниковими прислівниками, що розкривають незрозумілу / невідому носієві причину, яка спровокувала певне ставлення чи взаємини з боку суб'єкта: *...****чого*** *ж ти сердишся на мене?..* (В.) / *Аврум ...****чогось*** *боявся його*... (В.).

Зрідка в позиції адвербіального поширювача перебувають конституенти з компаративною семантикою $N_1 + V_f + N_x + Adv_{comp}$, які маніфестують образно-асоціативне уподібнення одного ставлення чи типу взаємин іншому в носія. Базою для їхнього творення є ірреальна модальність – суб'єктивні уявлення носія про особливості виникнення чи тривання стану-відношення, його силу тощо. У реченні аналізованого зразка семантику компаративності виражають модально-компаративні сполучники, найпродуктивнішими серед них є **ніби**, **як**, у поєданні із субстантивом: *Він радів з цього,* ***як дитина***... (Грін.); *Це були веселі гості, і ми, діти, раділи їм,* ***як святові*** (В.).

У ролі адвербіального поширювача дієслівних предикатів стану-відношення носія в ТІФП не спостережено компонентів із цільовою чи допустовою семантикою.

Отже, конституентами ТІФП є речення з дієсловами фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану-відношення носія, які розкривають ставлення суб'єкта, насамперед людини, до життєвих реалій. У значенні цих вербативів поєднано той чи той стан носія, спричинений об'єктом із семою каузації, що об'єктивує закони розвитку думки загалом та принципи стереотипізації людського мислення зокрема. Основними грамемами об'єкта стану-відношення N_x є такі: $N_1 + V_f + N_2$ / [prep]

N_2, $N_1 + V_f + N_3$, $N_1 + V_f + N_4$ / [prep] N_4, $N_1 + V_f + N_5$ / [prep] N_5, $N_1 + V_f$ + [prep] N_6. Для адвербіальних компонентів зі значенням інтенсивності, часу, місця, порівняння, причини, способу характерна факультативна реалізація ($N_1 + V_f + N_x + Adv_{intense/temp/loc/comp/cause/manner}$).

2.2.2. Ад'єктивні речення із семантикою стану-відношення суб'єкта

Осібне місце в ТІФП займають ад'єктивні речення N_1 + Adj / Part + N_x. Ад'єктиви-предикати якісного фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану-відношення суб'єкта є дво-/тривалентними. Двовалентність цих прикметникових / вербоїдних предикатів вторинна за своєю природою, оскільки виникає внаслідок їхнього закріплення у присудковій позиції з подальшим наближенням до типової предикатної сполучуваності [91, с. 102]. Ад'єктиви / вербоїди на позначення якісного стану-відношення носія мають підвищену валентну спроможність, реалізуючи свою семантику не лише за участю суб'єкта як визначального компонента для всіх типів прикметникових / вербоїдних предикатів загалом, а й зумовлюючи наявність інших контекстних партнерів із відповідними значеннями. Для цих ад'єктивів характерна семантична недостатність, "самі собою вони не є інформативно повними, тому вимагають обов'язкового поширювача (найчастіше іменника в непрямому відмінку з прийменником чи без прийменника)" [372, с. 55]. Функціонуючи як аналітичні дієслівні морфеми, ці одиниці визначають кількісний склад залежних аргументів, а також їхню семантичну природу.

Ядро двовалентних предикатів стану-відношення носія формують ад'єктиви / вербоїди, що вимагають для повноцінного експлікування свого значення дві облігаторні субстанційні синтаксеми – суб'єктну й об'єктну. Правобічний об'єктний член уживається в ад'єктивних реченнях як залежна словоформа, що позначає істоту, передусім людину, чи предмет, із яким суб'єкт співвідносить свій якісний стан, певні зобов'язання, підпорядкування або залежність. Виокремлення правобічної позиції є не що інше, як недвозначне підтвердження того, що у формально-граматичній структурі речень експонована ад'єктивом ознака вимагає саме об'єктної характеристики [370, с. 37]. Якісний стан-

відношення, який виникає в однієї особи стосовно іншої, є несамостійним за походженням, водночас не існує раз і назавжди встановленої точки зору на семантичну функцію другого субстанційного компонента, зумовленого відповідним прикметником / вербоїдом. На думку В. А. Тимкової, її слід розглядати як синкретичне утворення, що поєднує риси об'єкта й адресата [382, с. 65]. На семантико-синтаксичному рівні об'єктна синтаксема може мати додатковий відтінок обмеження.

У сучасній українській мові семантично елементарні речення з предикатами якісного стану-відношення тричленні за будовою й визначають чітко регламентовані позиції аргументів. Вони репрезентовані так: S + $Praed_{st}$ + Obj → $А_{експ}$ + $П_{стан}$ + Exp / $Exp_{адресат}$ → N_1 + Adj / Part + N_x.

До складу ТІФП входять ті речення, предикатну позицію яких формують лексеми фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану-відношення суб'єкта. Виразниками власне-об'єктної синтаксеми є безприйменникові та прийменниково-відмінкові форми субстантивів.

Типову семантику якісного стану-відношення суб'єкта у ТІФП N_1 + V_f + N_x → N_1 + Adj / Part + N_x → N_3 + Ad + N_x реалізують синтаксичні структури з ад'єктивами, що розкривають фізичний стан та певні фізіологічні особливості істоти на різні чинники, з наявністю чи відсутністю яких носій безпосередньо пов'язує виникнення, перебіг чи обмеження конкретної реакції організму, її зовнішній вияв. Сюди належить, зокрема, виразники якісних фізичних станів 1) ЛО "слабкість" – коли в суб'єкта щось болить, він відчуває ослаблення фізичних сил організму, голод, утому чи виснаження, не має достатньо сили для чогось, а також коли організм функціонує із відхиленням від норми (N_1 + **слабий** + [prep *без*] N_2 / [prep *на*] N_4): ...[галичанин] ...***слабий на туберкульоз*** (Коцюб.); ...[він] *був* ***слабий на горло*** (У.); 2) ЛО "голод" – коли суб'єкт недоїдає, має гостре / тривале відчуття потреби в їжі через відсутність хліба та інших продуктів харчування, відчуває непереборне бажання їсти (N_1 + **голодний** + [prep *без*, *до*] N_2): **Вона* ***голодна без їжі***, **Вона* ***голодна до ласощів***; 3) ЛО "утома" – коли суб'єкт відчуває себе цілком здоровим, сповнений життєвої енергії, сил, пожвавлений через когось / щось (N_1 + **бадьорий** + [prep *перед*] N_5): **Він* ***бадьорий перед ними***; **Хлопець* ***бадьорий перед виступом***.

Лексеми із семантикою якісного психоемоційного стану-відношення суб'єкта виявляють у межах ТІФП максимальний потенціал функційної активності. Такі одиниці розкривають міжособистісні зв'язки (зрідка – зв'язки з предметами чи різноманітними реаліями), насамперед позначаючи позитивне / негативне ставлення до людини, її взаємини з кимось, активно-діяльні якості, особливості вдачі, риси характеру, морально-етичні передумови контактування з явищами дійсності, психічний стан, настрій, спричинений певними подіями та ін. Речення з ад'єктивами негативного емоційно-психічного стану-відношення носія вирізняються з-поміж інших ступенем продуктивності й діапазоном зреалізованої семантики. Це найпоширеніший тип синтаксичних структур, сформованих на базі двовалентних ад'єктивів, об'єднаних так: 1) СП "сором" – коли суб'єкт охоплений почуттям моральної відповідальності перед кимось за свої негідні вчинки, недостойну поведінку, недоброзичливість, ворожі взаємини, відчуває незручність, зніяковіння через безчестя, ганьбу, недобру славу та ін., не наважується зробити щось через морально-етичні принципи (N_1 + **ніяковий** + [prep *до*] N_2 → N_1 + (**в**/**у**)**стидливий** + [prep *до*] N_2): **Він **ніяковий до неї** → От я дуже **стидливий щодо** красивих **дівчат**...* (Мета); 2) СП "сум" – коли суб'єкт сповнений жури (журби), смутиться за кимось / чимось, охоплений невеселим настроєм, зумовленим невдачею, горем, певними подіями, відсутністю когось / чогось, печалиться, тоскує у зв'язку з певними обставинами (N_1 + **нерадий** + [prep *без*, *з* / *зі* / *із*] N_2 / N_3 → N_1 + **невеселий** + [prep *з* / *зі* / *із*] N_2 → N_1 + **смутний** + [prep *без*] N_2 → N_1 + **печальний** + [prep *без*] N_2 → N_1 + **сумний** + [prep *без*] N_2 / [prep *з* / *зі* / *із*] N_5 → N_1 + **тужний** + [prep *без*] N_2 → N_1 + **тоскний** + [prep *без*] N_2 → N_1 + **скорбний** + [prep *без*] N_2): *...який у міжчасі **нерадий з затримки**...* (Лисяк) / *Мій приятель зрозумів, що я **нерадий гостині*** (Керч); *...**не рада** вона **гостю*** (Вов.); *...хтось, що **всьому** цьому був **нерадий** і заздрісний* (С.Ц.) → **Він **невеселий з події** → Хто **без тебе** не **смутний**?* (Ков.) → **Він **печальний без неї** → ...**Сумний без тебе** світ* (Наше); *Ой лісочку зелений, то* [ти] ***сумний без мене*** (Фольк.) / *...я ...весь час **сумний з нею*** (Сос.) → **Я **тужний без тебе** → *Він **тоскний без тебе** → *Вона **скорбна без нього***; 3) СП "заздрість" – коли суб'єкт схильний до заздрощів, у якого заздрість є негативною вадою характеру чи постає як

наслідок неналежного морально-етичного виховання, сповнений недоброзичливості / ворожнечі, обурений вищістю іншої особи та пристрасно бажає здобути те саме (N_1 + **завидливий** (**зависний**) + [prep *до*] N_2 / [prep *на*] N_4 → N_1 + **заздрий** (**заздрісний**) + [prep *до*] N_2 / N_3 / [prep *на*] N_4): **Він **зависний до них***; *Я ...**на все** і **на всіх зависний*** (Вов.) → *Ти дуже **до неї заздра**?* (Кост.) / *...хтось, що **всьому цьому** був нерадий і **заздрісний*** (С.Ц.) / *Чи була **заздра На твою вроду**?* (Олесь); 4) СП "страх" – коли суб'єктові властиві несміливість, полохливість як риси характеру, коли він виявляє неспокій, пройнятий страхом через очікування чогось неприємного / загрозливого для себе чи інших, жахається когось / чогось (N_1 + **лякливий** + [prep *до*] N_2 → N_1 + **боязка** (**боязлива**) + [prep *до*] N_2 → N_3 // [prep *для*] N_2 + **страшний** + N_1 → N_1 + **жахливий** + [prep *до*] N_2): *Так само* [він] *інертний у своїх уподобаннях і **лякливий до** різких **перемін*** (Газета) → *Оленка й досі дуже **боязлива до всього-всього** на світі* (СіЧ) → *...**для мене** (сама не знаю, чому)* – [вона] *страшна* (Коб.) → **Він **жахливий до всього***; 5) СП "огида" – коли суб'єкт гребує кимось / чимось, охоплений відразою в поєднанні з почуттям ворожнечі через когось / щось (N_1 + **бридливий** + [prep *до*] N_2 → N_1 + **гидливий** + [prep *до*] N_2 / N_3 // [prep *для*] N_2 + **гидкий** + N_1): *Бунін ...відверто **бридливий до** будь-якої **форми** насильства, приниження, брутальності* (Твори) → *...**гидливий** був ні **до** [**кучми**] волохатої, ні до **шапок** крадених* (ГК) / *Вони **гидкі мені**...* (Сос.); 6) СП "гнів" – коли суб'єкт роздратований, відчуває сильне нервове збудження, досадує через когось / щось, недоброзичливо ставиться до когось (N_1 + **сердитий** + [prep *за*, *на*] N_4 → N_1 + **злий** + [prep *за*, *на*] N_4 → N_1 + **гнівний** + [prep *за*, *на*] N_4): *Я ...**сердитий за це на батька**...* (Шевч.); *Кайдашиха була **сердита на Западинці**, аж сопла* (Неч.) → *Він ...**злий на всіх*** (Малик); *Дибляни ...**злі** на **коноводів**...* (Грін.); *...3 весни ще **злий** він **за ягнятко**!* (Гл.) → ...[він] ***Гнівний за те**, що його одурив Прометей хитродумний* (Антич.); *Й досі ще Березень **гнівний на брата*** (Коцюб.); 7) ЛО "нудьга" – коли суб'єкт сповнений туги, скучає за кимось / чимось, утрачає інтерес до життя через когось / щось, журиться (N_3 // [prep *для*] N_2 + **скучний** + N_1): *Збори ...**для мене скучні*** (Тютюнник); 8) ЛО "насмішка" – коли суб'єкт полюбляє насміхатись над кимось / чимось, глузує з когось / чогось (N_3 // [prep для] N_2 + **смішний** + N_1): *Так **тобі** вже **смішні** твої ідеї, в які ти вчора вірив?* (Вин.).

Позитивний психоемоційний стан-відношення носія передають ті речення, об'єднувальними СП для яких є такі: 1) "радість" – коли суб'єкт відчуває втіху через когось / щось, сповнений душевного піднесення, радіє з якогось приводу (N_1 + **не сумний** + [prep *з / зі / із*] N_2, N_1 + **радий** + [prep *від / од*, *з / зі / із*] N_2 / N_3 / [prep *за*] N_4, N_1 + **веселий** + [prep *з / зі / із*] N_2 / N_5): **Він **не сумний із того***; *Видно, що князь дуже **радий з того**, що побив Косинського* (Чайк.); *...**раді з цього** батько й мати* (Чайк.) / *...сам **радий** ...**стукові*** (Вин.) / *Я **рада за вас**...* (Малик); *Від душі **радий** ...Данько **за сестру**...* (Гон.); **Він **веселий із** такої **пригоди***; *...**весела** ...**Мріями** коханка...* (Куліш); 2) "ставлення" – коли суб'єкт свідомий своєї переваги над іншими, має почуття власної гідності, відчуває задоволення, пишається своїми успіхами або успіхами інших / суб'єкт позитивно ставиться до когось / чогось, схильний до співчуття (N_1 + **гордий** + [prep *з / зі / із*] N_2 / [prep *за*, *на*] N_4 / N_5, N_1 + **жалісливий** (**жалісний**) + [prep *до*] N_2 / [prep *на*] N_4): *Він ...**гордий з того**, що то була його організація, його вишкіл* (Чайк.); *А ти неначе **горда з того** всього...* (У.) / *Була **горда*** [Неоніла] ***за** таку **довіру** і через те й справді не боялася* (Шевч.); *Противно, він **гордий на це** і старається дати їй до тої праці якнайбільше спраможності* (Коб.) / *...я **горда тим**, що ні на кого не дивлюся і не вважаю на їх залицяння* (Карп.); *Він страшенно **гордий** своїми **вчинками**...* (Коцюб.); *Я ...**жалісливий до** всякої **тварі*** (Барв.); *...слов'яни ...**жалісливі до тих**, хто терпить нужду* (Заг.); *Він ...**жалісний до бійців*** (Тют.). Конструкції з предикатами цієї групи мають значно нижчу продуктивність у ТІФП.

Позицію предиката якісного інтелектуального стану-відношення суб'єкта заповнюють прикметники, що виражають особливості реакції людини на ту чи ту ситуацію, зокрема схильність людини до співчуття, самоаналізу вчинків та поведінки, специфіку сприйняття нею повідомлюваного тощо. Високою функційною спроможністю наділені речення з ад'єктивами такого стану: 1) СП "інтерес" – коли суб'єкт має інтерес / його відсутність до когось / чогось, виявляє допитливість, увагу або захоплення, намагається дізнатися про щось в усіх деталях (N_1 + **цікавий** + [prep *на*] N_4 / N_3 (// [prep *для*] N_2) + **цікавий** + N_1, N_3 (// [prep *для*] N_2) + **інтересний** + N_1 (+ N_5), N_3 (// [prep *для*] N_2) + **нецікавий** + N_1, N_1 + **байдужий** + [prep *до*] N_2 / [prep *на*] N_4 / N_3 (// [prep *для*] N_2) + **байдужий** + N_1): *Не диво, що я ...дуже **цікавий на** його **промову***

(Фр.); *Я такий …**цікавий на** те **число**, аж тут мені говорять, що воно сконфісковане* (Фр.) / *…**їй цікава** ця гра поглядів, сміху…* (Вин.); ***Дівчині** справді …**цікавий** той світ розбурханих античних фантазій, поетичних кохань і диких вакханалій…* (Гон.); *Всякий автор **для нас інтересний** лише тим **вкладом** в цілість артистичної творчости, який ставляє його в ряді творців як таких* (Грицай); *Просто буденний зріз реальності **мені не цікавий**…* (ВВС); *Простий люд **байдужий до влади*** (Заг.); *…він …**байдужий до** хазяйської **праці**…* (Виш.); *…і Господь **до нас байдужий**…* (Чайк.) / *…я **на її жадання байдужа** і неуважна…* (Коб.); *Він …**на дрібниці байдужий**…* (Коб.) / *…**Їм байдужа** небезпека…* (Олесь); ***Байдужні нам** царства, **байдужні нам** царі, Байдужна* [нам] *слава їх…* (Куліш); 2) СП "усвідомлення" – коли суб'єкт здатний швидко міркувати, осмислювати, адекватно / неадекватно витлумачувати реалії та в подальшому доходити потрібного висновку (N_1 + **тямущий** + [prep *до*] N_2 / [prep *на*] N_4, N_1 + **нетямущий** + N_2 / [prep *на*] N_4): **Він **тямущий до справи*** / **Він **на все тямущий***; **Вона **нетямуща до хазяйства*** / **Вона **нетямуща на** такі **речі***.

Активними членами ТІФП є ті синтаксичні конструкції, конструктивне ядро яких утворює вербоїдний предикат, що експлікує ознаку оякісненого стану-відношення суб'єкта. Речення цієї групи, як і конституенти ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1$ + Adj / Part $\rightarrow N_3$ + Ad, входять до синтаксичних структур ад'єктивного типу. Це функційні варіанти речень із двовалентним ад'єктивом стану-відношення носія. До ТІФП $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1$ + Adj / Part + $N_x \rightarrow N_3$ + Ad + N_x належать речення з вербоїдами на позначення фізичного, негативного / позитивного психоемоційного, інтелектуального стану-відношення суб'єкта. Синтаксичні структури з вербоїдним предикатом фізичного стану виснаження суб'єкта (N_1 + (**в**/**с**/**у**)**томлений** + N_5) мають семантичний опис "утома" (ЛО): **Вона **втомлена очікуванням***. Конструкції з вербоїдними предикатами негативного емоційно-психічного стану-відношення, як і описані вище речення, мають значну кількісну перевагу над реченнями, виструктуруваними за участю вербоїдів позитивного психоемоційного стану-відношення носія. Об'єднувальними для предикатів цієї групи є такі семи: 1) СП "нудьга" – коли суб'єкт сповнений нудьги, туги, скучає за кимось / чимось (N_1 + **знудьгований** + N_5 / [prep *за*] N_5): **Поет*

знудьгований за** рідною **землею**, **Вона **знудьгована дожиданням; 2) СП “сором” – коли суб’єкт відчуває незручність, ніяковість, моральну відповідальність за певні дії / почуття / ставлення до когось / чогось перед кимось (N_1 + **збентежений** + N_5 → N_1 + **зніяковілий** + [prep *від / од*] N_2 → N_1 + **засоромлений** + N_5): ***Чим** ти **збентежена**?..* (Він.); ...[Тася] *...**збентежена** всім **баченим**, своїми й чужими **думками*** (Дмит.) → **Він **зніяковілий від несподіванки** → ...*[ранок] *молодий і трохи **засоромлений сонцем**...* (Кос.); ***Чим** ти **засоромлений**?* (Акад.З.); 3) СП “гнів” – коли суб’єкт недоброзичливий до когось, нервово збуджений, обурений через когось / щось (N_1 + **розсерджений** + N_5 → N_1 + **розгніваний** + [prep *на*] N_4 / N_5): *Римляни ...страх **розсерджені сим**...* (Фр.); *Він був **розсерджений тим**, що йому не вдалося отримати водійське посвідчення для управління вантажними автомобілями* (Новини) → *...публіка **на вас розгнівана**...* (См.) / *Сам він **розгніваний тим**, що ...тримаєш Гектора ти...* (Гомер); 4) СП “тривога” – коли суб’єкт хвилюється за когось / щось, відчуває тривогу у зв’язку з небезпекою для когось (N_1 + **схвильований** + N_5 → N_1 + **(за/с)турбований** + [prep *за*, *про*] N_4 / N_5 → N_1 + **занепокоєний** + N_5 → N_1 + **стривожений** + N_5): *Весь цвіт британського суспільства був **схвильований** цим **відкриттям**...* (Квіти) → ...[*близькі й рідні люди*] ***Стурбовані за нього**...* (Баг.) / ***Тим стурбована** я дуже...* (Фр.) → *ЄС глибоко **занепокоєний подіями** в Україні* (УПЖ) → *Лише* [я] ***стривожена думкою** про ще одного претендента...* (Ґреґ.); 5) “сум” – коли суб’єкт тужить за кимось / чимось, відчуває журу, тоску, зумовлені певними подіями (N_1 + **зажурений** + N_5 → N_1 + **огірчений** + N_5): *...**Цим** бадіки найдужче **зажурені*** (Чер.); **Вона **огірчена** цим прикрим **випадком***; 6) ЛО “образа” – коли суб’єкт має важкий настрій, спричинений завданим йому душевним болем, охоплений досадою (N_1 + **ображений** + [prep *без*, *з / зі / із*] N_2 / [prep *на*] N_4 / N_5): **Він **ображений із цієї події** / Хто **ображений на Ліну Костенко**?* (Блог) / ...[син] ***ображений** ...старосвітськими **докорами*** (Горд.).

Позитивний психоемоційний стан-відношення носія експонують у ТІФП синтаксичні структури N_1 + **(в/у)тішений** + [prep *з / зі / із*] N_2 / N_5, N_1 + **(в/з/у)радуваний** + N_5 з інтегрувальною семою “радість” – коли суб’єкт відчуває душевне піднесення через когось / щось, позбавляється відчуття тривоги або занепокоєння,

радіє за когось: *Я дуже* ***втішений з того****, що вчора таки випала нагода з вами зустрітися!* (Щур) / ***Цим*** *Андрій був так* ***втішений****, ніби хтось подарував йому свободу…* (Баг.); *Ми теж …****зрадувані*** *таким* ***поводженням*** *Піні…* (Вин.).

Семантику оякісненого інтелектуального стану-відношення носія реалізують у трикомпонентних ізофункційних парадигмах речення з вербоїдами, які об'єднані в СП "подив" – коли суб'єкт здивований незвичністю когось / чогось чи ситуацією загалом (N_1 + **здивований** + N_5 / N_3 // [prep *для*] N_2 + **дивний** + N_1, N_1 + **зчудований** + [prep *з* / *зі* / *із*] N_2 / N_5 // N_3 (// [prep *для*] N_2) + **чудний** + N_1): *Сама …****здивована*** ***спалахом*** *свого несподіваного властолюбства…* (Гон.) / ****Мені дивні*** *ці відчуття*; *…мій добродій спершу був дуже* ***зчудований з*** *такої* ***щедрости*** (Єфр.) / *Ви* ***зчудовані*** *моїм* ***приходом****…* (Коб.); *Він …потрохи* ***зчудований характером*** *цієї справи…* (Коб.) / ***Чудні вам*** *почуття бунтарства і одчаю…* (Сос.).

Окремо слід указати на той факт, що правобічну позицію з об'єктною семантикою може заповнювати залежна з'ясувальна частина в складнопідрядному реченні. У з'ясувально-об'єктних складнопідрядних реченнях ад'єктивного типу заповнювачами основної частини є ад'єктиви / вербоїди, що номінують типову реалізацію вияву ознаки стану-відношення носія: *Вона* [корова] ***рада****, що у свій час молока збудеться і вим'я полекшіє* (Чер.); *Ти, може,* ***цікавий****,* ***що*** *я тепер поробляю?* (Горак). Предикат з'ясувально-об'єктної частини перетворюється на віддієслівний іменник, що разом із прийменником **за** займає правобічну позицію у вторинному ускладненому реченні: *І який він …****веселий****, що мати не чула, як він встав, узувся, одягся і вийшов* (Мир.) → **І який він веселий* ***за нездатність*** *матері почути*. Редукція підрядної частини в ад'єктивному реченні зі значенням психоемоційного та інтелектуального стану-відношення носія є передумовою виникнення вторинної валентності. Утворений залежний компонент з об'єктною семантикою репрезентує грамема прийменникового акузатива: *Вона була* ***горда****, що чоловік не грає в карти…* (Коцюб.) → **Вона була* ***горда за відмову*** *чоловіка від гри в карти*.

Специфічний різновид речень із розглядуваним вище ад'єктивним предикатом становлять структури на зразок N_3 + Adj + N_1, у яких роль суб'єктної синтаксеми виконує субстантив у формі давального відмінка. Датив суб'єкта якісного стану-відношення

трансформаційно пов'язаний із центральною грамемою відмінкової парадигми сучасної української мови – номінативом. У ТІФП такі речення є трансформами вихідних дієслівних речень із двовалентними вербативами стану-відношення. Ідеться про ізофункційні варіанти конструкцій N_1 + Adj + N_x: **Коли людина* ***байдужіє до*** *рідної* ***землі****, утрачаючи життєдайний зв'язок із нею, в її душі вмирає краса материнської мови → ...гарнесенька дівчина ...****байдужа до всього****,* ***до всього*** (Тес.) // ***Графові К.*** *...ці удари дзвона* ***байдужі*** (Чер.). На абсолютній периферії засобів реалізації суб'єкта в прикметникових реченнях перебуває прийменниковий родовий відмінок, основу якого так само становить грамема номінатива, що функціонує в синтаксичних конструкціях – трансформах вихідного речення з двовалентним вербативом стану-відношення суб'єкта. Прийменниковий генітив корелює з дативом у вторинній для них суб'єктній позиції (N_3 // [prep *для*] N_2). У семантико-синтаксичній структурі речення їм відведено центральність, якою вони, проте, не наділені на формально-граматичному рівні. Як ізофункційні варіанти суб'єктної синтаксеми ці відмінкові форми виконують роль другорядного сильнокерованого члена в реченнях, що позначають якісний психоемоційний (N_3 // [prep *для*] N_2 + Adj + N_1 – СП "огида" (гидкий), "насмішка" (смішний), "страх" (страшний), "нудьга" (скучний) та інтелектуальний (N_3 // [prep *для*] N_2 + Adj + N_1 – СП "інтерес" (інтересний, нецікавий, байдужий), "подив" (чудний) стан-відношення носія. Їхню структуру може розширювати також факультативний конституент – об'єктний поширювач із семантикою обмеження (N_3 // [prep *для*] N_2 + Adj + N_1 + N_5), актуалізований формою орудного безприйменникового відмінка. Основним граматичним реалізатором позиції об'єкта є прийменникова грамема акузатива (N_1 + Adj + [prep *за*, *на*] N_4). Вона функціонує в реченнях, які експонують якісний фізичний, фізіологічний (ЛО "слабкість" (слабий), психоемоційний (СП "гнів" (сердитий, гнівний, злий), "радість" (радий), "ставлення" (жалісливий (жалісний) та інтелектуальний (СП "інтерес", "усвідомлення") стан-відношення носія.

Діапазон формальної реалізації правобічної позиції об'єкта в реченнях із зазначеними вище ад'єктивами пов'язаний також із відмінковою формою генітива. Прийменникова / безприйменникова форма родового відмінка (N_1 + Adj + [prep *без*, *від* / *од*, *для*, *до*,

з / *із* / *зі*] N_2) заповнює позицію при прикметниках / вербоїдах фізичного, фізіологічного (ЛО “слабкість” (слабий), ЛО “голод” (голодний), негативного (СП “сум” (нерадий, невеселий, смутний, печальний, сумний, тужний, тоскний, скорбний), “сором” (ніяковий, (в/у)стидливий), “нудьга” (скучний), “заздрість” (завидливий (зависний), заздрий (заздрісний), “образа” (ображений), “страх” (лякливий, боязкий (боязливий), “сором” (збентежений, зніяковілий), “огида” (бридливий, гидливий), “страх” (страшний, жахливий), “насмішка” (смішний) і позитивного (СП “радість” (не сумний, радий, веселий), “ставлення” (гордий, жалісливий) психоемоційного, інтелектуального (СП “інтерес” (цікавий, інтересний, байдужий), “усвідомлення” (тямущий, нетямущий), “подив” (здивований / дивний, зчудований / чудний) якісного ставлення носія. Найвищу активність виявляють ті синтаксичні структури, актуалізаторами об’єктної синтаксеми в яких є форма генітива з прийменниками **без**, **від**, **до**.

Форма датива виконує функцію об’єкта в реченнях ад’єктивного типу лише зрідка (N_1 + Adj + N_3), причому її вживання пов’язане з нейтралізацією первинного адресатного й набуттям синкретичного, об’єктно-адресатного, значення. Реалізація грамемою безприйменникового давального відмінка власне-об’єктної семантики пов’язане з тими реченнями, у творенні яких беруть участь окремі ад’єктиви негативного (СП “сум” (нерадий), “заздрість” (заздрий, заздрісний), а також позитивного (СП “радість” (радий) психоемоційного стану мовця.

До спектра морфологічних конкретизаторів об’єктної синтаксеми в реченнях із двовалентними ад’єктивами якісного стану-відношення входить грамема інструменталя, що експонує об’єктне значення передусім у реченнях із вербоїдами оякісненого фізичного, психоемоційного та інтелектуального стану-відношення носія (N_1 + Part + N_5). З-поміж тих ад’єктивів, які передбачають у межах ТІФП експлікування семантико-синтаксичної функції об’єкта безприйменниково-прийменниковою формою орудного відмінка, слід вирізнити деякі лексеми з якісною ознакою фізичного, фізіологічного (N_1 + Adj + [prep *перед*] N_5) (бадьорий) та психоемоційного (N_1 + Adj + N_5 / [prep *з* / *із* / *зі*, *за*] N_5) (СП “сум” (сумний), “радість” (веселий) стану-відношення носія. Максимальним ступенем продуктивності наділений безприйменниковий орудний відмінок.

Як факультативні компоненти у формально-граматичній структурі речень з ад'єктивами / вербоїдами стану-відношення суб'єкта найчастіше вживаються адвербіальні поширювачі з інтенсіональним, темпоральним значенням та значенням способу (N_1 + Adj / Part + N_x + $Adv_{intense}$, N_1 + Adj / Part + N_x + Adv_{temp}, N_1 + Adj / Part + N_x + Adv_{manner}). Конституент $Adv_{intense}$ у реченнях із прикметниковим / вербоїдним предикатом указує на фізичний, фізіологічний, психоемоційний та інтелектуальний стан-відношення за силою його вияву в носія. Лексеми-інтенсифікатори на взірець **трохи**, **трошки**, **трішки**, **трішки-трішки**, **не дуже** й ін. передають недостатній ступінь вияву того або того якісного ставлення / взаємин суб'єкта чи вказують на слабкий зв'язок між людиною і явищами дійсності. Периферію такої реалізації утворюють адвербіальні лексеми **потроху**, **потрошку** тощо: *Він …**потрохи** зчудований характером цієї справи…* (Коб.). Значно активніше функціонують ті прислівники, що виявляють сильний або надмірний ступінь сили переживання носієм розглядуваної статальної ознаки (**дуже**, **страх**, **страшно**, **страшенно**, **чимало**, **немало**), серед яких за **дуже** закріплено статус домінанти: *От я **дуже** стидливий щодо красивих дівчат…* (Мета); *Ти **дуже** до неї заздра?* (Кост.); *Батько мій **дуже** жалісливий на людське горе* (Шиян); *Тим стурбована я **дуже**…* (Фр.) / *Він **страшенно** гордий своїми вчинками…* (Коцюб.); *Римляни …**страх** розсерджені сим…* (Фр.); *І я випадком сим утішений **немало*** (У.); *ЄС **глибоко** занепокоєний подіями в Україні* (УП).

Формально-граматичну структуру ад'єктивних речень у ТІФП поширює компонент із часовою семантикою N_1 + Adj / Part + N_x + Adv_{temp}. Він розкриває темпоральне тло статальної ознаки якісного ставлення суб'єкта за різними критеріями, найвагоміші з-поміж яких такі: 1) часова попередність / початкова темпоральна межа (**давно**, **вчора** / **з, від, починаючи з** + N_2): *За все це сільська парубота …на нього **давно** сердита…* (Тют.); *Так тобі **вже** смішні твої ідеї, в які ти вчора вірив?* (Вин.) / *…**З весни** ще злий він за ягнятко!* (Гл.); 2) одночасність (**зараз**, **тепер**) / означена тривалість часу (**день**, **ніч**, **вечір**, **доба** у сполученні з атрибутивами **весь** / **ввесь** / **увесь**, **цілий** або кількісними числівниками): *Арсенові байдужі **зараз** і Сафар-бей, і Многогрішний* (Малик); *Але **тепер** мені смішні ті дитячі настрої, наївно-дурнуваті і шкодливі разом з тим* (Вин.) / *…я …**весь час** сумний з нею* (Сос.);

3) розгортання стану-відношення в межах темпорального відрізка (**в / у ході**, **в / у процесі** тощо): *...який **у міжчасі** нерадий з затримки…* (Лисяк); 4) означена кінцева темпоральна межа (**досі**, **донині**): *Оленка й **досі** дуже боязлива до всього-всього на світі…* (СіЧ) / ***До вечора** була аж* [вона] *сердита на Данила Микитовича…* (Дім.). Функційний потенціал таких конструкцій у ТІФП досить високий.

Найменшою продуктивністю в синтаксичних структурах з ад'єктивами / вербоїдами стану-відношення наділений адвербіальний поширювач із семантикою способу N_1 + Adj / Part + N_x + Adv_{manner}, наявність якого зумовлена необхідністю представлення різних деталей, пов'язаних із виникненням ознаки якісного стану-відношення чи специфікою її перебігу. Роль цього припредикатного члена виконують прислівники та здебільшого фразеологізовані прийменниково-субстантивні форми, що передають емоційну суб'єктивну оцінку конкретного якісного стану-відношення: *Бунін ...**відверто** бридливий до будь-якої форми насильства…* (Твори) / ***Від душі** радий ...Данько за сестру…* (Гон.).

Спорадично в ад'єктивних реченнях розглядуваного типу функціонує адвербіальний конституент із компаративною семантикою N_1 + Adj / Part + N_x + Adv_{comp}, який віддзеркалює уявлення суб'єкта про об'єктивуванння конкретного якісного стану-відношення на основі його особистого досвіду, вражень, асоціативно-образних характеристик. Типовою для ад'єктивних речень із такими дво-/тривалентними прикметниками / вербоїдами є семантика ірреальності, виражена залежною порівняльною частиною семантично складної структури: *Цим Андрій ...**так** втішений, **ніби хтось подарував йому свободу*…* (Баг.).

Отже, синтаксичні конструкції з ад'єктивами / вербоїдами фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану-відношення носія як члени ТІФП зреалізовані так: N_1 + Adj / Part + N_x. Облігаторну позицію об'єкта регулярно заповнюють субстантиви, виражені грамемами N_2 / [prep] N_2, N_3, [prep] N_4, N_5 / [prep] N_5. Ізофункційним варіантом речень ад'єктивного типу є синтаксичні структури N_3 // [prep для] N_2 + Adj + N_1. Адвербіальний факультативний поширювач репрезентує інтенсіональну, темпоральну, способову й порівняльну семантику (N_1 + Adj / Part + N_x + $Adv_{intense/temp/manner/comp}$).

2.2.3. Речення з адвербативами стану-відношення суб'єкта

Прислівникові предикати зі значенням фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану-відношення суб'єкта реалізують суб'єктно-об'єктну валентність. Стан-відношення носія в прислівниковому реченні цього типу мислиться як такий, що постає незалежно від волі або бажання суб'єкта. Останній так само не корегує спосіб його перебігу чи силу / тривалість вияву.

Синтаксичні конструкції з досліджуваними аналітичними вербативами трикомпонентні за будовою, вони містять прислівниковий предикат та два припредикатних члени. Отже, ці адвербативи стану-відношення носія є двовалентними одиницями, що вимагають обов'язкового суб'єктного та об'єктного компонентів і мають таку структуру: S + Praed + Obj → $А_{експ}$ + $П_{стан}$ + Exp → N_3 + Ad + N_x / N_3 + Ad + N_x + Adv. Характеризуючи ситуацію, носій водночас висловлює своє ставлення до її учасників. З огляду на це об'єктна синтаксема є облігаторним конституентом, який уможливлює експлікування зв'язків між суб'єктом, передусім людиною, та довкіллям. У разі її відсутності речення набувають синсемантичності. Сингулярним актуалізатором лівобічної позиції суб'єкта є грамема безприйменникового давального відмінка, а формально-граматичними заповнювачами правобічної позиції об'єкта – прийменниково-відмінкова форма субстантивів.

До ТІФП входять односкладні формально-безособові прості речення з інваріантною семантикою "суб'єкт – його стан", які різняться ступенем продуктивності. Найнижча активність характерна для синтаксичних структур з адвербативами, які виражають фізіологічну реакцію, фізичний стан, спричинені дією різних подразників (подій, явищ, взаємин з іншими людьми, ситуації загалом), а саме: 1) СП "утома"– бадьорість, піднесення життєвих сил, енергії у зв'язку з певними подіями, коли суб'єкт відчуває пожвавлення, тримає себе по-молодецькому / утома у зв'язку з виснаження організму суб'єкта (N_3 + **бадьоро** + [prep *перед*] N_5, N_3 + (**в**/**у**)**томно** + [prep *з* / *зі* / *із*] N_5): **Хлопцю* ***бадьоро перед друзями***; **Мені* ***втомно з ними***; 2) ЛО "голод" – гостре або хронічне недоїдання, тривале відчуття потреби в їжі / голоду у зв'язку з нестачею або повною відсутністю з об'єктивних причин продуктів харчування (N_3 + **голодно** + [prep *без*] N_2): **Дівчині* ***голодно без*** *звичних* ***льодяників***; 3) ЛО "слабкість" – ослаблення

організму, його знесилення у зв'язку з голодуванням чи нездужанням (N_3 + **слабо** + [prep *без*] N_2): **Йому **слабо без прогулянок***.

Речення, утворені за участю прислівникових предикатів зі значенням негативного / позитивного психоемоційного стану-відношення, утворюють ядро синтаксичних структур N_3 + Ad + N_x. Конструкції з предикатами аналізованого типу зінтегровані у складі ТІФП так: 1) СП "сором" – якщо суб'єкт сильно збентежений, ніяковіє, побоюється ганьби, осуду за негідну поведінку, недружні взаємини, події, що порушують межі загальноприйнятих норм (N_3 + **бентежно** + [prep *за*, *про*] N_4 → N_3 + **ніяково** + [prep *за*] N_4 (+ [prep *перед*] N_5) / [prep *з* / *із* / *зі*, *перед*] N_5 → N_3 + **соромно** + N_2 / [prep *за*, *на*] N_4 (+ [prep *перед*] N_5) → N_3 + (**в**/**у**)**стидно** (**в**/**у**)**стид**) + N_2 / [prep *за*] N_4 (+ [prep *перед*] N_5): **Їй **бентежно за** цей **стан** → Трохи **ніяково** …йому **за** свою **запобігливість**…* (Гон.); *…немов їй ставало **ніяково за нього*** (Вин.) / *…мені тепер **ніяково з** тим **майстром*** (У.); *Йому якось **ніяково** було **з міткою**, хотілось зостатись на самоті* (Коцюб.); *…і хоч **ніяково** було* [Богданові] ***перед товаришами**…* (Гон.); *Миколі …трохи **ніяково перед Фомущенко*** (Вин,) → *Мені чомусь удень буває **соромно тебе*** (Довж.) / *Йому ніби було **соромно за** той **порив*** (В.); *І мені …**соромно** зараз **перед ними за** свою **ногу**, **за** своє **безсилля*** (Нест.) → *Мені стидно **покоївок**…* (Фр.) / *…їй **за старість** ніби **встидно*** (Фр.) / *…мені **встид** і **перед ними**, і **перед козаком*** (Чер.); *…їй **стид** голій **перед Петром*** (Чер.); 2) СП "тривога" – якщо суб'єкт збуджений, неспокійний, охоплений хвилюванням за когось / щось, тривожиться через певні події (N_3 + **хвильно** + [prep *за*, *про*] N_4 → N_3 + **турботно** + [prep *за*, *про*] N_4 → N_3 + **неспокійно** + [prep *за*, *про*] N_4 → N_3 + **тривожно** + [prep *за*, *про*] N_4): **Йому **хвильно за нього** → *Нам **турботно про майбутнє*** / *Водночас і **турботно** Ангелові **за Іваника** тута…* (Різник) → *Мені чомусь **неспокійно за нас** всіх* (Фентезі) → *Мені **тривожно за них***; 3) СП "сум" – коли суб'єкт похмурий, неспокійний, сповнений печалі у зв'язку з відсутністю когось / чогось, має невеселий настрій, тужить через ставлення до нього інших людей (N_3 + **нерадісно** + [prep *без*, *з* / *із* / *зі*] N_2 / [prep *за*] N_4 → N_3 + **невесело** + [prep *без*, *з* / *із* / *зі*] N_2 → N_3 + **гірко** + [prep *за*] N_4 → N_3 + **смутно** + [prep *без*] N_2 / [prep *за*] N_5 → N_3 + **печально** + [prep *без*] N_2 / [prep *за*, *про*] N_4 / [prep *за*] N_5 → N_3 + **сумно** + [prep *без*] N_2 / [prep *на*, *про*] N_4 / [prep *за*] N_5 → N_3 + **журно** + [prep *без*] N_2 / [prep *про*] N_4 / [prep *за*] N_5 → N_3 + **тужно** +

[prep *без*, *з* / *із* / *зі*] N_2 / [prep *за*] N_5 → N_3 + **тоскно** + [prep *без*] N_2 / [prep *за*, *про*] N_4 / [prep *за*] N_5 → N_3 + **скорбно** + [prep *без*, *з* / *із* / *зі*] N_2 / [prep *про*] N_4 / [prep *за*] N_5): **А йому **без любові нерадісно*** / **Матері **нерадісно за дочку** → *Нам **невесело без нього** → Мені й самому **гірко за** його **стан**, а помогти – ніяк* (Коцюб.) → *...**без його** чогось їй **смутно** та дивно* (Вов.) / ****Смутно** мені **за дочкою** → *Дівчині **печально без милого*** / **Їй **печально за хлопця*** / **Нам **печально за ним** → *Дівчатам **сумно без пісень*** / *...їй ...теж **сумно на** це не зовсім приятельське **знайомство** її дітей* (Шевч.); **Бабусі **сумно за онуками** → *Мені **журно без тебе*** / **Дівчині **журно про хлопця*** / **Нам **журно за молодістю** → *Йому **тужно без батьків*** / ***Тужно** йому було **за селом**, обридло йому місто, і тота ненастанна сутолока чужих людей...* (Фр.); *Було **тужно*** [йому] ***за тим**, що не стало чогось без вороття...* (Ант.) / **Йому **тужно по** рідній **домівці** → *Нам **тоскно без тебе*** / *Бувають хвилини, коли* [тобі] *стає **тоскно за все**, стає жалко всього на світі* (Гон.) / **Хлопцеві **тоскно за минулим** → *Людям **скорбно без** духовної **підтримки*** / **Йому **скорбно за втраченим***; 4) СП "заздрість" – якщо суб'єкт роздратований, сповнений досади на когось, має на меті здобути те, що належить іншому (N_3 + **завидно** (**зависно**) + [prep *на*] N_4 / [prep *в* / *у*] N_6 → N_3 + **заздро** + [prep *на*] N_4 / [prep *в* / *у*] N_6): ***Завидно** ...проклятим сіромахам, що в городового козака повно в господі* (Куліш) → *Тобі **заздрісно на** мої **заробітки*** (Коцюб.); *...та й від того стало йому неначе **заздро на** тих **людей*** (Март.); 5) СП "страх" – якщо суб'єкт дуже схвильований, сповнений страху у взаєминах з іншими людьми, лякається когось / чогось, очікуючи на небезпеку або неприємності (N_3 + **лячно** + N_2 / [prep *за*, *про*] N_4 → N_3 + **боязко** (**боязно**) + N_2 / [prep *за*, *про*] N_4 → N_3 + **страшно** + N_2 / [prep *за*, *про*] N_4 / N_4 → N_3 + **жаско** (**жасно**) + N_2 / [prep *з* / *із* / *зі*] N_2 / [prep *за*, *про*] N_4**)**: **Мені **лячно прірви*** / *Їй іноді **лячно за долю** тої дитини...* (Коб.); *Вони – віддалік від її обійстя і млина, і їй **лячно про неї*** (Коб.); *Мені знов **о** те **чоло** без тої пов'язки **лячно**...* (Коб.) → *...мені **боязно**, щоб він чого не заподіяв собі* (В.) / **Нам **боязко за хлопця** → ...мені **страшно** такого **кохання*** (Кост.) / *...йому було **страшно за домівку*** (Баг.); *А **про пазурики** ...мені* [не] ***страшно**...* (Фед.) / *...Стою перед вами, в вашій волі, Не **те** мені **страшно**...* (Куліш) → **Нам **жаско** цього **незнайомця*** / **Дівчині **жаско за неї***; 6) СП "огида" – якщо суб'єкт обурений, відчуває роздратування,

ворожнечу до когось / чогось, сповнений відрази у взаєминах із людьми (N_3 + **бридко** + [prep *з* / *із* / *зі*] N_2 → N_3 + **гидко** + [prep *з* / *із* / *зі*] N_2 / [prep *за*] N_4): **Йому **бридко з** такого **вчинку** → *Нам **гидко з побаченого** / Юрію Андруховичу **гидко за Івано-Франківськ** через приїзд Анни Герман* (Агенція); 7) СП "гнів" – якщо суб'єкт роздратований чим-небудь, сповнений недоброзичливості, ворожнечі у взаєминах із кимось (N_3 + **сердито** + [prep *за*, *на*] N_4 / N_4→ N_3 + **злісно** + N_4 / [prep *за*] N_4 → N_3 + **гнівно** + [prep *за*] N_4): *...стало їм і соромно, і **сердито на** гаспидську **дівку** за таку одповідь* (У.К.) / ***Сердито** ...Христі, що нема кому за неї заступитись...* (Григ.) → *І їй **це** і приємно, і **злісно**, і ніби соромно за себе* (Вин.); ****Злісно** нам тепер **за це** → *Дівчині **гнівно за** ту **ситуацію***; 8) СП "нудьга" – якщо суб'єкт сумний у зв'язку з тимчасовою / тривалою бездіяльністю, сповнений досади, журби через відсутність / чогось (N_3 + **нудно** + [prep *без*] N_2 / [prep *з* / *із* / *зі*] N_5 → N_3 + **скучно** + [prep *без*] N_2 / [prep *за*] N_5): ***Без гульні** йому **нудно**, сумно* (Мир.); *Марі ...страшенно **нудно з тестем*** (Ант.) → *Їдь зо мною, бо мені **скучно без тебе*** (Фед.); *Їй тепер, мабуть, **скучно без Лесі*** (Гон.); **Нам **скучно за тобою***; 9) ЛО "насмішка" – якщо суб'єкт схильний до насмішок над кимось / чимось, любить глузливо жартувати з інших (N_3 + **смішно** + [prep *з* / *із* / *зі*] N_2 / [prep *на*] N_4 / N_4): ***Смішно** мені **з Карпа*** (Коцюб.) / *...мені стало **смішно на** цю **щедрість** монаршу...* (Заг.); *...їй стало і **смішно на тих** так заклопотаних...* (Шевч.) / *Мені соромно й **смішно**, Богдане, що звертаєте стільки уваги на мене* (Коб.); 10) ЛО "образа" – якщо суб'єкт пригнічений, сповнений досади, гіркоти у зв'язку з якоюсь подією, негідним учинком або зневажливим висловленням, що завдає йому чи іншим душевного болю / моральної травми та ін. (N_3 + **образливо** + [prep *за*, *на*] N_4): ****Їй **образливо на свекруху***; *І сльози бризнули з очей її, ...так **образливо за себе** зробилося* (Дрозд).

Суб'єктно-об'єктну валентність мають прислівникові предикати на позначення позитивного психоемоційного стану носія. У синтаксичних конструкціях, утворених за їхньою участю, повідомляється про радісний, піднесений настрій суб'єкта: він утішений чиїмись успіхами, установлює доброзичливі взаємини з іншими людьми, співчуває їм, виявляє доброзичливе ставлення до когось. У ТІФП інтегрувальними для таких адвербативів є СП 1) "радість" (N_3 + **не сумно** + [prep *з* / *зі* / *із*] N_5, N_3 + **радісно** (**радо**) + [prep *від* / *од*, *з* / *зі* / *із*] N_2 / [prep *за*] N_4 / [prep *з* / *зі* / *із*] N_5, N_3 +

(**в**/**у**)**тішно** + [prep *за*] N_4, N_3 + **весело** + [prep *з* / *зі* / *із*] N_5): ***Їй не сумно з подругою***; *Мені тільки* ***радісно з того****, Що зламана пересторога…* (Поетика) / ***Хлопцеві* ***радісно за матір*** / ***Мені так* ***радісно з ними***; ***Нам* ***утішно за неї****, …їм* ***з нею весело****…* (Гон.); *Як мені* ***весело з тобою!*** (Шев.); 2) "ставлення" – якщо суб'єкт має в чомусь перевагу над іншими людьми, особисту гідність, сповнений піднесеного настрою / уболіває за щось, співчуває кому-небудь у життєвій ситуації (N_3 + **гордо** + [prep *з* / *зі* / *із*] N_2, N_3 + **жаль** + N_2 / [prep *на*] N_4 / [prep *за*] N_5): ***Мені* ***гордо з цієї події***; *Восени* ***усього*** *мені* ***жаль*** (Жил.); *Мені дуже старого* ***князя жаль*** (Чайк.) / *Мені …****жаль на ворогів*** *і* ***на подоланих*** (У.); *…мені* ***жаль за сином****, –* ***жаль на людей****, що згубили його та й мене коло його* (Св.) / *І мені так жалко, так* ***жалко за ним****, що нестримні ридання стискають мені горло і сльози заливають щоки* (Сос.).

До активних членів ТІФП належать синтаксичні структури, валентним ядром яких є прислівникові предикати інтелектуального стану-відношення носія. Вони повідомляють про пасивне сприйняття носієм об'єктивної реальності, указують на його зацікавлення чи незацікавлення взаєминами з людьми, а також інтерес до довкілля, адекватність / неадекватність щодо осмислення конкретних подій та явищ. Речення прислівникового типу із цими актуалізаторами предиката експлікують такі інтелектуальні стани: 1) СП "інтерес" – зацікавлення, якщо суб'єкт виявляє інтерес чи його відсутність до когось / чогось, зосереджує свої думки на певній ситуації або прагне отримати якомога докладнішу інформацію, цікавиться чимось (N_3 + **цікаво** + N_4 / [prep *за*, *про*] N_4, N_3 + **інтересно** + N_4, N_3 + **нецікаво** + N_4 / [prep *за*, *про*] N_4, N_3 + **байдуже** + [prep *до*] N_2 / N_4 / [prep *за*, *про*] N_4): *…мені все ж таки* ***цікаво*** *було, чого вони зупинялись* (Вин.) / ***Мені* ***за нього*** *дуже* ***цікаво***, ***Нам* ***усе інтересно***, *Та* ***це*** *мені* ***не цікаво*** (Ос.) / *Мені* ***не цікаво про Оскілка****, ти кажи про Січ* (Ант.), *А писареві* ***до нас байдуже*** (Кроп.); *…цьому загалові …****байдуже щодо прийняття-неприйняття*** *Закону про мову* (Україн.) / *…йому* ***байдуже вітер****,* ***Байдуже обриви*** *стрімкі й ховзькі* (Фр.); *Та совам …****байдуже****, хто під ними тут ходить…* (Він.) / *Ангелові* ***про те байдуже*** (Чер.); *Та йому* ***про Варку*** *байдуже!* (Карп.); *…та їй* ***за все байдуже*** (Вов.); 2) СП "усвідомлення" – усвідомлення, якщо суб'єкт намагається осмислити нову для нього інформацію, адекватно / неадекватно реагуючи на різноманітні ситуації й події та формуючи власне ставлення до когось / чогось, тямущий у чомусь (N_3 + (**в**/**у**)**тямки** +

N_4, N_3 + **невтямки** + N_4): *...**се** вам і самим **втямки**...* (Кв.); *Тепер Сашкові **втямки**, чого це внадився до батька останнім часом якийсь невідомий зайда* (Смол.); *Мені тоді **невтямки**, де я і хто я, і що діється зі мною?* (Неч.); *Йому й **невтямки**..., що дівоча вдача, як лоза напровесні...* (Стел.); 3) СП "подив" – здивування, якщо суб'єкт виявляє збентеження, ніяковість як реакцію на певну подію, вражений незвичністю когось / чогось (N_3 + **дивно** + [prep *з* / *зі* / *із*] N_2 / N_4, N_3 + **чудно** + [prep *з* / *зі* / *із*] N_2 / N_4): ***Дивно** було Сивоокові **з** незбагненного християнського **бога*** (Заг.); ***З тітки** мені* [не] ***дивно**...* (Коб.); *Аж **дивно** мені, що ходять на світі якісь пошляки, немов павіани* (Кост.), *Їй стало **чудно**, що вона розказує за себе хлопцеві, котрого побачила вперше...* (Неч.).

На формально-граматичному рівні правобічну позицію об'єкта в реченнях із прислівниковими предикатами фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану-відношення носія заповнюють безприйменниково-прийменникові форми родового, знахідного, орудного й місцевого відмінків субстантивів. Центральним виразником об'єктної синтаксеми є субстантив у формі акузатива (N_4 / [prep *за*, *на*, *о*, *про*] N_4). Ця грамема активно вживається в синтаксичних конструкціях із прислівниковими предикатами негативного (СП "гнів" (сердито, злісно), "страх" (страшно), "сум" (смутно) / СП "гнів" (сердито, злісно, гнівно,), "сум" (нерадісно, гірко, печально, сумно, журно, тоскно, скорбно), "страх" (жаско (жасно), страшно, боязко (боязно), лячно), "заздрість" (завидно (зависно), заздро), "сором" (ніяково, соромно, (в/у)стидно / (в/у)стид), "тривога" (турботно, неспокійно, тривожно, бентежно, хвильно), "образа" (образливо), "насмішка" (смішно) і позитивного (СП "радість" (радісно / радо), (в/у)тішно, "ставлення" (жалко, жаль) психоемоційного, інтелектуального (СП "інтерес" (цікаво, нецікаво, інтересно, байдуже), "усвідомлення" (в/у)тямки, невтямки) / СП "інтерес" (цікаво, нецікаво, байдуже) стану-відношення носія. Роль факультативних членів речень N_3 + Ad + N_x зрідка виконують грамеми прийменникового орудного відмінка [prep *з* / *зі* / *із*, *перед*] N_5, унаслідок чого з'являється тримісна валентна рамка відповідного предиката.

Функційну активність виявляють також безприйменниково-прийменникові форми родового відмінка (N_2 / [prep *без*, *з* / *зі* / *із*, *до*] N_2) субстантивів. Вони обіймають позицію об'єкта, яку програмують адвербативи фізичного, фізіологічного (СП "утома" (бадьоро) / СП "голод" (голодно), СП "слабкість" (слабо),

негативного (СП “сором” (соромно, (в/у)стидно, (в/у)стид), “страх” (лячно, боязко / боязно, страшно, жаско / жасно) / СП “сум” (нерадісно, невесело, смутно, печально, сумно, журно, тужно, тоскно, скорбно), “страх” (жаско / жасно), “нудьга” (нудно, скучно), “насмішка” (смішно), “огида” (бридко, гидко) і позитивного (СП “ставлення” (жалко, жаль, гордо) психоемоційного, інтелектуального (СП “подив” (дивно, чудно), “інтерес” (байдуже) стану-відношення.

Граматичне представлення правобічної об’єктної синтаксеми в конструкціях розглядуваного вище типу пов’язане також із формою прийменникового орудного відмінка ([prep *з* / *зі* / *із*, *за*] N_5) субстантивів. Вона закріплена за тими адвербативами, які номінують фізичний (в/у)томно), негативний (СП “сум” (смутно, печально, сумно, журно, тужно, тоскно, скорбно), “нудьга” (нудно, скучно) і позитивний (СП “радість” (не сумно, радісно / радо), весело) психоемоційний стан-відношення суб’єкта.

Периферію засобів вираження семантико-синтаксичної функції об’єкта представляє прийменникова форма місцевого відмінка [prep *в* / *у*, *о* / *об*, *по*] N_6 субстантивів. Вона закріплена за синтаксичними структурами з адвербативами негативного (СП “сум” (смутно, сумно, журно, тужно, тоскно), “заздрість” (завидно / зависно, заздро) емоційно-психічного стану носія.

Іншою формально-граматичною реалізацією речень з аналізованими двовалентними адвербативами в ТІФП є конструкція N_3 + Ad + N_x + Adv із факультативними адвербіальними конституентами, призначення яких –уточнювати перебіг ставлення до когось / чогось у носія, розкривати окремі аспекти можливого трансформування одного стану-відношення суб’єкта в інший у процесі комунікації. Найпродуктивніший тип становлять речення з темпоральним (Adv_{temp}), інтенсіональним ($Adv_{intense}$) та каузальним (Adv_{cause}) поширенням. Темпоральний поширювач (N_3 + Ad + N_x + Adv_{temp}) указує на виникнення чи тривання стану-відношення впродовж якогось періоду або на повторюваність його вияву. Його функцію регулярно виконують одиничні прислівники за ознаками 1) одночасності (**восени**, **взимку**, **навесні**, **удень**, **уранці**, (**в**/**у**)**вечері, тепер**); ***Восени*** *усього мені жаль* (Жил.); *Мені чомусь* ***удень*** *буває соромно тебе* (Довж.); 2) перманентності вияву (**іноді**, **інколи**): *Їй* ***іноді*** *лячно за долю тої дитини…* (Коб.); 3) стосовно старту темпоральної межі (**зараз**, **тепер**): *І мені …соромно* ***зараз*** *перед ними за свою ногу, за своє безсилля* (Нест.); 4) стосовно інших

взаємин / ставлення: *Мені* ***знов*** *о те чоло без тої пов'язки лячно…* (Коб.). *Мені* ***тоді*** *невтямки, де я і хто я, і що діється зі мною?* (Неч.).

Інтенсіональні поширювачі розкривають діапазон сили переживання стану-відношення від нульового до високого. Нульовий ступінь реалізації ставлення / його відсутність передають прислівники **анітрохи**, **анітрошки**, разом із заперечними частками: *Але, на диво, їй* ***анітрошки не жалко*** *...ягнички* (Коцюб.). На недостатній ступінь переживання такого ставлення вказують лексеми **трохи**, **трошки**, **трішки**, **ледве**, **ледь** тощо: ***Трохи*** *ніяково …йому за свою запобігливість…* (Гон.); *Миколі …****трохи*** *ніяково перед Фомущенко* (Вин.). Експлікування значного за ступенем стану-відношення відбувається за допомогою прислівника **дуже**, а також фразеологізованих адвербіальних сполук: *Мені* ***дуже*** *старого князя жаль* (Чайк.); *...мені* ***до болю*** *шкода його стало* (Х.). Зрідка семантику значного за силою переживання стану-відношення експонує залежна частина в семантично складній структурі: *І мені так* ***жалко****, так жалко за ним, що нестримні ридання стискають мені горло і сльози заливають щоки* (Сос.).

Адвербіальні поширювачі з каузальним значенням (N_3 + Ad + N_x + Adv_{cause}) характеризують різні причини, що провокують відповідне ставлення, події чи ситуації, у яких перебуває суб'єкт. Вони впливають на формування взаємин між носієм та довкіллям, умотивовують специфіку їхнього перебігу. До найтиповіших заповнювачів припредикатної позиції належать неозначені синсемантичні прислівники займенникового походження, які експлікують значення "невідома носієві причина виникнення того чи того стану-відношення": ***Чогось*** *мені й невільника цього, І отії чужинки дуже страшно* (Грін.); *Нараз* ***чогось*** *так жаль мені стало наших рук* (Дом.).

Отже, центром формально односкладних простих речень N_3 + Ad + N_x є прислівниковий предикат зі значенням стану-відношення пасивного носія. Він програмує дві облігаторні позиції – суб'єктну та об'єктну, причому останню у вигляді родового (N_2 / [prep] N_2), знахідного (N_4 / [prep] N_4), орудного ([prep] N_5) й місцевого ([prep] N_6) відмінків субстантивів. Можливі також темпоральні, інтенсіональні, каузальні поширювачі, які функціонують на засадах факультативності (N_3 + Ad + N_x + $Adv_{temp/intense/cause}$).

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

Типову семантику "суб'єкт – його стан" на формально-граматичному рівні передають речення з дієсловами, прикметниками / вербоїдами та прислівниками стану носія. Вони слугують будівельним матеріалом для ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1 +$ Adj / Part $\rightarrow N_3 +$ Ad та $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 +$ Adj / Part $+ N_x \rightarrow N_3 +$ Ad $+ N_x$. Трикомпонентні ізофункційні синтаксичні парадигми формують функційно найактивніший тип ІФП у сучасній українській літературній мові. До складу ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1 +$ Adj / Part $\rightarrow N_3 +$ Ad входять речення з вербативами, ад'єктивами / вербоїдами та адвербативами на позначення абсолютивного фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану носія. Одновалентні предикати відкривають сингулярну лівобічну облігаторну позицію суб'єкта того чи того стану, зреалізовану грамемами номінатива (для синтаксичних структур $N_1 + V_f$, $N_1 +$ Adj / Part) й датива (для речень $N_3 +$ Ad). Заповнювачами позиції носія стану є субстантиви – найменування істот та неістот за різними ономасіологічними характеристиками. Фізичний стан, фізіологічні особливості суб'єкта виражають прості речення СП "голод", СП "утома", ЛО "слабкість", ЛО "температура". Синтаксичні структури з предикатами психоемоційного стану носія досліджуваних ТІФП згруповано за значенням негативного / позитивного емоційно-психічного стану й схарактеризовано за зростанням інтенсивності вияву цього стану в носія. Негативний емоційно-психічний стан суб'єкта експонують речення, об'єднані так: СП "страх", СП "сум", СП "гнів", СП "сором", СП "тривога", СП "заздрість", СП "огида", СП "нудьга", ЛО "образа", ЛО "поведінка". Значення позитивного психоемоційного стану носія передають речення зінтегровані в СП "радість", "ставлення". Інтелектуальний стан, здатність суб'єкта до адекватного осмислення реальних подій та явищ розкривають синтаксичні конструкції таких СП: "подив", "інтерес", "усвідомлення". Іншою конкретною реалізацією речень з предикатами стану носія є конструкція з адвербіальним поширювачем, який представляє на формально-граматичному рівні факультативну дистрибуцію ($N_1 + V_f +$ $Adv_{temp/intense/loc/cause/manner}$, $N_1 +$ Adj / Part $+$ $Adv_{intense/comp/temp/loc/manner/concess/cause}$, $N_3 +$ Ad $+$ $Adv_{loc/temp/intense/comp/cause/condition/manner}$.

Ядром ТІФП $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$, є двовалентний (зрідка тривалентний) предикат стану-відношення суб'єкта, що виражає ставлення суб'єкта до довкілля, маркує увесь діапазон його взаємин з іншими людьми, сигналізує про зв'язок носія з конкретною ситуацією. Ці предикати програмують лівобічну суб'єктну й правобічну об'єктну позиції, які заповнюють субстантиви – назви істот та неістот. Репрезентантами правобічної позиції об'єкта є безприйменниково-прийменникові форми непрямих відмінків. Репертуар ТІФП поповнюють речення на позначення фізичного стану-відношення, фізіологічної реакції носія на певні об'єктивні подразники чи ситуацію загалом (ЛО "голод", ЛО "слабкість", ЛО "утома"). Предикати психоемоційного стану-відношення носія диференційовано на підгрупи негативного й позитивного ставлення суб'єкта до подій чи фактів реальності з подальшим ранжуванням за інтенсивністю реалізації. Семантика негативного емоційно-психічного стану властива таким ТІФП: СП "сором", СП "тривога", СП "сум", СП "заздрість", СП "страх", СП "огида", СП "гнів", СП "нудьга", ЛО "образа", ЛО "насмішка". Значення позитивного емоційно-психічного стану-відношення носія реалізують речення, згруповані в СП "радість", СП "ставлення". Інтелектуальний стан носія передають ТІФП таких СП: "інтерес", "усвідомлення", "подив". Факультативними членами синтаксичних структур із предикатами стану-відношення носія в ТІФП є адвербіальні поширювачі, які конкретизують різноманітні параметри взаємин носія ($N_1 + V_f + N_x + Adv_{intense/temp/loc/comp/cause/manner}$, $N_1 + Adj / Part + N_x + Adv_{intense/temp/manner}$, $N_3 + Ad + N_x + Adv_{temp/intense/cause}$). Ядро ТІФП формують парадигми з предикатами стану суб'єкта.

РОЗДІЛ 3

ТИПОЛОГІЯ ДВОКОМПОНЕНТНИХ ІЗОФУНКЦІЙНИХ ПАРАДИГМ ІЗ ПРЕДИКАТАМИ СТАНУ СУБ'ЄКТА

У складі ІФП окремий тип утворюють двокомпонентні ізофункційні синтаксичні парадигми, представлені конкретними репрезентантами з одно-, дво-, зрідка тривалентними предикатами фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану / стану-відношення суб'єкта (879 речень, 12,5% від загальної кількості зафіксованих одиниць). Відсутність одного з ізофункційних членів таких ДІФП зумовлена статальним значенням та неможливістю його експлікування конкретним вербативом, ад'єктивом / вербоїдом або адвербативом стану / стану-відношення суб'єкта. На формально-граматичному рівні ці парадигми репрезентовані так: 1) $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part$; 2) $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x$; 3) $N_1 + V_f \rightarrow N_3 + Ad$; 4) $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$; 5) $N_1 + Adj \rightarrow N_3 + Ad$. Вони мають різний ступінь продуктивності, що ілюструє подана нижче таблиця:

Таблиця 2

N п п	**Репрезентанти ДІФП із предикатами стану суб'єкта**	**Абсолютна кількість речень**	**З них конкретних реалізацій**	
			усього	**у %**
1	$N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part$	879	400	45,9
2	$N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x$		322	36,6
3	$N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$		101	11,2
4	$N_1 + V_f \rightarrow N_3 + Ad$		33	3,7
5	$N_1 + Adj \rightarrow N_3 + Ad$		23	2,6

Максимальною функційною активністю наділені ДІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part$ та $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x$, в основі яких лежать синтаксичні структури з одно-, дво- й тривалентними вербативними та ад'єктивними / вербоїдними предикатами стану / стану-відношення носія. Високий ступінь продуктивності характерний для парадигм $N_1 + V_f \rightarrow N_3 + Ad$ і $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$, членами яких є речення з одно- / двовалентними дієслівними й адвербативними предикатами стану / стану-відношення суб'єкта. ДІФП $N_1 + Adj \rightarrow N_3 + Ad$, сформовані на базі синтаксичних конструкцій з одновалентними прикметниковими й прислівниковими предикатами стану носія, демонструють інертність у плані функціонування (див. Додаток 3, 4). Суб'єкт стану / стану-відношення у ДІФП можна розглядати як експерієнсив, який має передумови до набуття якої-небудь якості або властивості. Значеннєвий діапазон предикатів аналізованого типу жорстко регламентує відповідне лексико-семантичне наповнення суб'єктної синтаксеми. До типових її актуалізаторів належать субстантиви – назви істот – людей, зрідка тварин. Серед бестіальних вирізнено лексеми, які номінують свійських та диких тварин: ***Манька*** [корова] *у нас дуже нервова, їй краще не бачити бою биків* (Нест.); *Розчулилась* ***курочка*** (Казки) / ***Лев*** *лютує!* (Грін.). Розряд гомональних формують лексеми на позначення фаху, посади, звання: *Молоді* ***авіатори*** *обурились…* (В.); ***Ґенерал*** *де Ґол кривдується на аліянтську політику* (Свобода); родинних зв'язків: ***Дядина*** *дуже люта* (Неч.); ***Батькові*** *стало аж млосно* (Він.); суспільно-політичного стану: ***Хазяїн*** *…вередливий* (Вов.); *Страшно лютився наш* ***лицар****…* (Фр.); ґендерних особливостей: *Ну, й лютував же* ***парубок****!* (Грін.); *…шкодувала тихо* ***молодиця*** (В.). Заповнювачами лівобічної позиції носія стану в синтаксичних конструкціях, що входять до складу ДІФП, подеколи слугують і ті субстантиви, з-поміж яких функційною активністю вирізняються назви неістот. Сюди зараховуємо найменування абстрактних явищ, понять: *…лютує людський* ***шал*** (Пр.); ***Сміх*** *глузливий, наснажений презирством і зневагою* (Баг.).

3.1. Ізофункційні парадигми $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part$, $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x$ – ядерні репрезентанти двокомпонентних ізофункційних парадигм із предикатами стану суб'єкта

3.1.1. Дієслівно-ад'єктивні / вербоїдні ізофункційні парадигми $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part$ із предикатами стану суб'єкта

У сучасній українській мові ізофункційні парадигми $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part$ належать до ядра ДІФП. Вони вибудувані за участю речень із вербативами й ад'єктивами / вербоїдами, що передають фізичний, фізіологічний, психоемоційний та інтелектуальний стан носія. Значеннєва природа предиката породжує його зв'язок лише з носієм тієї чи тієї станової ознаки, тому семантико-синтаксичний рівень простого речення цього типу конституюють предикатна синтаксема, що виражає ознаку певного стану, та сингулярна облігаторна суб'єктна синтаксема, єдино можливим актуалізатором якої є грамема номінатива субстантивів: $S + Praed_{st} \rightarrow A_{експ} + П_{стан} \rightarrow N_1 + V_f$, $N_1 + Adj / Part$: *Євгенія …так само* ***хворіла****…* (Врубл.) → *Я такий* ***хворий****…* **(**Свобода); *Ви* ***нездужаєте*** (Неч.) → *Пильнує Господь недосвідчених, – став я* ***недужий****, та Він допоможе мені!* (Уроки). Серед вербативних речень $N_1 + V_f$ із семантичним описом "суб'єкт – фізичний стан, фізіологічні параметри" вирізнено синтаксичні конструкції, що передають такі відчуття: 1) СП "нездужання" – якщо в суб'єкта порушено нормальну життєдіяльність організму через несприятливий вплив довкілля, він страждає від якої-небудь хвороби, відчуває слабкість (N_1 + **хворіти**, N_1 + **нездужати** (**недугувати**): *Марія більше* ***хворіє****, ніж ходить* (Сам.); *Що, Наталя дуже* ***нездужає****?* (Мир.); *…мати все* ***недугувала*** (Вов.); 2) ЛО "непритомність" – якщо суб'єкт знемагає від якогось сильного відчуття / переживання, утрачає свідомість через загальне виснаження / перевантаження організму (N_1 + (**з**)**непритомніти**, N_1 + **зомліти**): *…він* ***непритомніє*** (Розд.); *Дівчина* ***зомліла****, почувши пропозицію руки та серця* (Укр. Пр.).

До найтиповіших репрезентантів дієслівних речень як конституентів ДІФП належать конструкції з вербативами

негативного психоемоційного стану суб'єкта. Вони виражають негативні переживання носія через щось, указують на особливості психічної діяльності суб'єкта, його схильність до переживання якогось негативного відчуття. Членами ДІФП є синтаксичні конструкції, які позначають 1) СП "збудження" – якщо суб'єкт перебуває в стані нервового піднесення, хвилюється, непокоїться, бентежиться, сповнений роздратування або пожвавлення, відчуває надмірне нервове збудження (N_1 + **збуджуватися** → N_1 + (**з**)**нервуватися** → N_1 + **шаліти** (**шаленіти**) → N_1 + **несамовитіти**): *Жерделя від льоту олівця і шереху сторінок* ***збуджується*** *ще більше…* (Вол.) → *Він теж дуже* ***нервувався*** (Денис.) → *Ольга* ***шаленіла*** (Врубл.); *Він спалахує гнівом,* ***шаліє*** (Горд.) → *Але чому струже самих лише жінок, жінок і жінок,* ***несамовитіла*** *Маргаритка* (Гуц.); 2) СП "гнів" – якщо суб'єкт охоплений незадоволенням, сердиться, розлючений через певні події, відчуває / виявляє сильний гнів одночасно з досадою (N_1 + **дратуватися** → N_1 + **обурюватися** → N_1 + **лютувати** (**лютитися**): *…він* ***дратується*** *через подряпини на побіленій під час минулого приїзду стіні…* (Сняд.) → *Марко* ***обурився*** (Грін.) → *Євгенія …****лютує****, дорікає…* (Врубл.); *Газди* ***лютилися****…* (Чер.); 3) СП "зворушення" – якщо суб'єкт журиться, смутиться, сповнений глибокої печалі через якісь обставини або позбувається самовладання від хвилювання в певній ситуації (N_1 + **горювати**, N_1 + **губитися** (**розгубитися**): *Дрозд* ***горює****, Дрозд нудьгує…* (У.К.); *Давид* ***розгубився*** (Баг.); 4) СП "ставлення" – коли суб'єкт має негідні вчинки, хизується своєю перевагою в чомусь, гордиться нею, виявляючи пиху, зарозумілість (N_1 + **хвалитися** (**вихвалятися**), N_1 + **чванитися**, N_1 + **вередувати,** N_1 + **хитрувати**): **Він* ***хвалиться***; *Сходить сонечко – вона* ***вередує****, і зайде –* ***вередує*** (Вов.); *…вона* ***чваниться*** *…* (Август.); *Як це вона* ***хитрує*** *у вас?* (Ст.); 5) СП "насмішка" – якщо суб'єкт недоброзичливо ставиться до кого-/чого-небудь, відчуває неприязнь, досаду або зло / уїдливо висміює когось чи щось (N_1 + **глузувати**, N_1 + **глумитися**, N_1 + **зловтішатися**): *Ти ще* ***глузуєш****?* (У.); *Ви* ***глумитесь****! — відповіла я дразливо* (Коб.); *…які …мовчки* ***зловтішаються*** (Ціль); 6) ЛО "страх" – якщо суб'єкт охоплений переляком, відчуває сильне занепокоєння, тривожиться через незвичність певної ситуації (N_1 + **пужатися**): *…вона* ***пужається*** (Майстер.); 7) ЛО "поведінка" – якщо суб'єкт досадує, страждає від

того, що хтось виявляє особливу прихильність до когось / чогось (N_1 + **ревнувати**): *...Люба вдає, що **ревнує*** (Муш.); 8) ЛО "нудьга" – коли суб'єкт набридає комусь своєю поведінкою, турбує, стає неприємним для когось (N_1 + **докучати**): *Давно зима холодна **докучає***... (Грін.).

Дієслово **пужатися** не зафіксоване у "Словнику української мови" [СУМ]. У ДІФП низький ступінь функційної активності цього предиката засвідчує добутий із різних джерел фактичний матеріал.

Ознаку позитивного психоемоційного стану суб'єкта експонують у ДІФП синтаксичні конструкції, які виражають душевне зворушення (ЛО "душевне зворушення") – якщо носій схвильований, сповнений приємного передчуття, глибоко переживає у зв'язку з певними подіями (N_1 + **розчулюватися**): *Маля **розчулюється** до сліз, коли чує мамину пісню* (Правда).

Продуктивністю наділені ті синтаксичні конструкції, організувальним компонентом яких є вербативний предикат, що характеризує розумові здібності суб'єкта, морально-вольові якості, властивий йому тип поведінки, а також розкриває ступінь усвідомлення носієм якоїсь інформації або реакцію на ту чи ту ситуацію спілкування. Конституентний склад ДІФП представляють речення з дієсловами інтелектуального стану ЛО "вдячність" – якщо суб'єкт сповнений вдячності за виявлену до нього увагу чи добро, висловлює бажання віддячити за допомогу тощо (N_1 + **дякувати**): *А ми стояли і хором **дякували*** (Стус).

Речення з ад'єктивними предикатами стану суб'єкта передають у ДІФП невід'ємну статальну ознаку суб'єкта, його перманентну схильність до певних емоційних переживань. Синтаксичні ад'єктивні структури спеціалізуються на експонуванні ознаки якісного стану носія в ізофункційних парадигмах аналізованого взірця. Серед тих конструкцій, що розкривають фізичне буття суб'єкта, параметри життєзабезпечення його організму, фізіологічні процеси, що відбуваються в носієві під впливом різних зовнішніх чинників або власних емоцій, до компонентів ДІФП зараховуємо речення з ад'єктивами, що позначають такі стани: 1) СП "нездужання" – якщо носій слабкий, страждає, має поганий стан здоров'я – хворобу чи втрату фізичних сил, вразливий (N_1 + **хворий**, N_1 + **недужий (недужний)**): *Ви **недужі**?..* (Мир.); *...ти **хвора*** (Шев.); 2) СП "непритомність" –

якщо носій утрачає свідомість через певне сильне душевне зворушення або погіршення самопочуття, зомліває (N_1 + **непритомний**, N_1 + **зомлілий**): *Стара **непритомна*** (Сам.); **Він **зомлілий***.

У складі ДІФП найширший діапазон семантики властивий тим прикметниковим предикатам, які експлікують ознаку якісного психоемоційного стану суб'єкта. Ідеться, зокрема, про ад'єктиви негативного емоційно-психічного стану носія, вони передають негативні морально-етичні якості, схильність суб'єкта до певного настрою чи емоційних переживань. Внутрішньокласифікаційне ранжування цих реалізаторів предиката можливе за зростанням інтенсивності вияву конкретної статальної ознаки в суб'єкта. Ад'єктивні синтаксичні структури належать до функційно активних. Членами ДІФП є речення з прикметниковими предикатами, об'єднаними так: 1) СП "збудження" – якщо суб'єкт надмірно збуджений, знервований, сповнений сильного хвилювання, неспроможний контролювати свої емоції, учинки або поведінку (N_1 + **нервовий** → N_1 + **шалений** → N_1 + **несамовитий**): *Манька* [корова] *у нас дуже **нервова**, їй краще не бачити бою биків* (Нест.); *...він **нервовий*** (Сім'я) → *Чого доброго, він **шалений**!* (В.) → *...він **несамовитий**...* (Літ-ра); 2) СП "гнів" – якщо суб'єкт виведений зі стану спокою / безжалісно нещадний, украй жорстокий, сповнений сильного гніву, дуже сердитий (N_1 + **дратівливий** → N_1 + **лютий**): *Нехай навіть вона **дратівлива**, гнівлива, зла* (Церковна) → *Він **лютий** – і я рятую дитину* (Коцюб.); 3) СП "насмішка" – якщо суб'єкт схильний уїдливо насміхатися над кимось / чимось, виявляє зловтіху (N_1 + **глузливий**, N_1 + **глумливий**, N_1 + **зловтішний**): *Він **глузливий**, підступний щодо ворога...* (Зар.); *...він веселий, радісний і – одночасно – **глумливий**, насмішкуватий, викривальний, він одночасно стверджує й заперечує, хоронить і стверджує* (Сумно); *Той, хто **зловтішний**, – буде засуджений* (Уроки); 4) СП "ставлення" – якщо суб'єкт незадоволений чимось, досадує, схильний до примх, зарозумілості, хизування, певного типу ставлення до людей (N_1 + **хвалькуватий**, N_1 + **чванливий**, N_1 + **хитрий,** N_1 + **вередливий**): *...вона **чванлива**, егоїстична, марнославна, себелюбна, сповнена високої думки про себе, повна зневаги до людей* (Красот.); *Хазяїн ...**вередливий*** (Вов.); *...дуже вже він був **хвалькуватий*** (Казки); *Ви людина палка, щира,*

одкрита, а ці люде ***хитрі****, потайні* (Неч.); 5) ЛО “страх” – якщо суб’єкт лякається через певні події або ситуацію загалом, часто нервує, непокоїться тощо (N_1 + **пужливий**): *Це добре, гадаю собі, що челядь* ***пужлива****, най боїтся* (Чер.); 6) ЛО “поведінка” – якщо суб’єкт із невпевненістю ставиться до чогось, заздрить, сумнівається у вірності, коханні тощо, не сприймає повідомлювану інформацію (N_1 + **ревнивий**): *Говори, як на духу, бо я* ***ревнивий*** (Ст.); 7) ЛО “нудьга” – якщо суб’єкт схильний до одноманітного повторення своїх слів або вчинків, набридаючи співрозмовникові й зумовлюючи його негативний настрій (N_1 + **докучливий**): *Хоч вона* ***докучлива****, смерти вам нічого боятися* (Свобода). Деякі науковці вказують на формування зв’язків кореляції між синтаксичними структурами N_1 + **нервовий** → N_3 + **нервово** у ТІФП N_1 + (**з**)**нервуватися** → N_1 + **нервовий** → N_3 + **нервово**. Функціонування таких конструкцій можливе, на думку І. С. Тимофєєвої, за засадах симптоматичності, оказіональності вживання й стилістичної маркованості [383, с. 103].

Ознаку якісного інтелектуального стану носія виражають у ДІФП ті ад’єктивні речення, що характеризують здібності суб’єкта, сформований тип його поведінки в тій чи тій ситуації спілкування, вольові риси, це зосібна стан вдячності (ЛО “вдячність”) – якщо суб’єкт схвильований чимось, прагне віддячити за щось (N_1 + **вдячний**): *Я схвильований і* ***вдячний*** (Гон.).

Функційними еквівалентами речень із прикметниковими предикатами у ДІФП є синтаксичні конструкції з вербоїдами негативного психоемоційного стану суб’єкта N_1 + Part. Такі речення характеризують внутрішній світ носія, виражають його реакцію на певні реалії. Двокомпонентну ізофункційну парадигму формують синтаксичні структури з аналізованими вербоїдами, зінтегровані в 1) СП “збудження” – якщо суб’єкт хвилюється, відчуває нервове піднесення, неспокійний (N_1 + **збуджений** → N_1 + **знервований**): *В цей час він вже був* ***збуджений*** (Талан) → *Старт ЗНО в Україні: діти налякані, батьки* ***знервовані*** (Факти); 2) СП “гнів” – якщо носій незадоволений певною ситуацією, відчуває сильну досаду, хвилюється у зв’язку з чимось, дуже сердитий, гнівається, утрачаючи самоконтроль (N_1 + **роздратований** → N_1 + **обурений** → N_1 + **розлючений**): *...він ...****роздратований****...* (Неч.) → *Вона була надто серйозна й надто* ***обурена****...* (Дом.) → *Люди* ***розлючені*** (Прес); 3) СП “зворушення” – якщо носій страждає, охоплений

горем, скорбує через певні обставини, дуже схвильований / утрачає від сильного хвилювання здатність контролювати свої вчинки, слова чи поведінку (N_1 + **згорьований**, N_1 + **розгублений**): *Він **розгублений*** (Гоф.); *...вона дуже **згорьована**, самотня і нещасна* (Шевч.). До конституентів ДІФП належать і окремі синтаксичні структури з вербоїдами позитивного психоемоційного стану суб'єкта. Вони позначають душевне зворушення носія (ЛО "душевне зворушення") – якщо суб'єкт сповнений приємного відчуття, схвильований через щось, радіє (N_1 + **розчулений**): *Заробітчани **розчулені*** (Галичина). Речення з вербоїдами стану носія N_1 + **знервований**, N_1 + **розлючений** є функційними еквівалентами синтаксичних конструкцій із власне-ад'єктивами N_1 + **нервовий**, N_1 + **лютий** на позначення негативного емоційно-психічного стану суб'єкта.

Отже, ізофункційні парадигми N_1 + V_f → N_1 + Adj / Part формують ядро ДІФП у сучасній українській мові. Їхніми компонентами є речення з одновалентними дієсловами й прикметниками / вербоїдами фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану суб'єкта. Ознаку фізичного, фізіологічного стану носія виражають синтаксичну конструкції, які згруповані в СП "нездужання" (N_1 + хворіти, нездужати (недугувати) → N_1 + хворий, недужий (недужний); ЛО "непритомність" (N_1 + (з)непритомніти → N_1 + непритомний). Семантику негативного психоемоційного стану носія реалізують у ДІФП конструкції, об'єднувальними для яких є СП "збудження" (N_1 + збуджуватися, (з)нервуватися, шаліти (шаленіти), несамовитіти → N_1 + збуджений, нервовий / знервований, шалений, несамовитий); СП "гнів" (N_1 + дратуватися, обурюватися, лютувати (лютитися) → N_1 + дратівливий / роздратований, обурений, лютий / розлючений), СП "зворушення" (N_1 + горювати, губитися (розгубитися) → N_1 + згорьований, розгублений); СП "насмішка" (N_1 + глузувати, глумитися, зловтішатися → N_1 + глузливий, глумливий, зловтішний), СП "ставлення" (N_1 + хвалитися (вихвалятися), чванитися, вередувати, хитрувати → N_1 + хвалькуватий, чванливий, вередливий, хитрий); ЛО страх (N_1 + пужатися → N_1 + пужливий); ЛО "поведінка" (N_1 + ревнувати → N_1 + ревнивий); ЛО "нудьга" (N_1 + докучати → N_1 + докучливий). Ознаку позитивного емоційно-психічного стану носія (ЛО "душевне зворушення") експлікують синтаксичні конструкції N_1 +

розчулюватися → N_1 + розчулений. Семантика інтелектуального стану суб'єкта притаманна конструкціям (ЛО "вдячність") N_1 + дякувати → N_1 + вдячний.

3.1.2. Дієслівно-ад'єктивні / вербоїдні ізофункційні парадигми $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x$ із предикатами стану-відношення суб'єкта

Конституентами ДІФП $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x$ є речення з дво-/тривалентними вербативами й ад'єктивами фізичного, фізіологічного, психоемоційного та інтелектуального стану-відношення носія. Експлікування семи релятивності цими дієслівними й прикметниковими предикатами засвідчує різноманітні контакти (дружба / ворожість, довіра / утрата духовного контакту, співчуття, вдячність), які можуть виникати між людьми. Конструкції з вербативами й ад'єктивами / вербоїдами стану-відношення репрезентовані на формально-граматичному рівні так: $S + Praed_{st} + Obj \rightarrow A_{експ} + П_{стан} + Exp \rightarrow N_1 + V_f + N_x$; $N_1 + Adj / Part + N_x$. Найтиповішими заповнювачами правобічної позиції об'єкта є субстантиви – назви людей за родинними зв'язками: *...вона ревнує* ***чоловіка*** *навіть до дерев'яних фігур* (Гуц.). Виразниками об'єктного поширювача слугують також субстантиви, які позначають неістот, найчастіше ті, що номінують абстрактні поняття: *Чому сумнівається* [вона] *в* ***щирості*** *Орядина, знаючи його лиш з виду?* (Коб.); *Петру ...настільки обурений* ***невдячністю*** *дочки, що навіть хміль вивітрився з його голови* (Чабан.); поняття, що стосуються фізичного буття людини: *Тяжко я на* ***пропасницю*** *недугував* (У.); суспільно-політичні поняття: *Вона чваниться славною* ***батьківщиною*** *і високим* ***родом****...* (Фома).

До ДІФП входять передусім синтаксичні структури на позначення фізичного, фізіологічного стану-відношення носія, що виникає внаслідок впливу на останнього несприятливих чинників, певних подій або переживань самого суб'єкта. Речення з цими предикатами об'єднані в 1) СП "нездужання" – коли суб'єкт страждає від якої-небудь хвороби, слабкий, утрачає фізичну силу (N_1 + **хворіти** + [prep *на*] N_4 / N_5, N_1 + **нездужати** (**недугувати**) + [prep *на*] N_4 / N_5, N_1 + **(в/у)ражатися** + [prep *на*] N_4 / N_5): *Що ж ти,* ***недугував на очі****, чи що?* (Мир.); *Тяжко я* ***на пропасницю недугував*** (У.) / *А з осені почала моя жінка* ***недугувати нервами*** (Мир.); *Там*

люди ***хворіють на снігову сліпоту*** (Тул.) / *У мене теж старший син сії осені* ***хворів*** *бісовою* ***трясцею*** (Мир.); *Він хворіє на зло, а ми* ***сліпотою хворієм…*** (Гольдін); *Організм* ***вражається на туберкульоз*** / *Легені* ***вражаються вірусом***; 2) ЛО "задоволення" – коли суб'єкт задовольняє фізіологічну потребу в чомусь (N_1 + (**в**/**за**/**у**)**довольнятися** (**в**/**за**/**у**)**довольнитися**) + N_5): *Осел* ***задовольняється*** *найпоганішою* ***їжею*** *і наймізернішим* ***кормом*** *– травою і сіном* (Біологія).

З-поміж тих речень, які експонують значення психоемоційного стану-відношення суб'єкта, членами ДІФП є передусім структури на позначення негативного емоційно-психічного ставлення (взаємин) носія, інтегрувальними для них є 1) СП "гнів" – коли суб'єкт сердиться, відчуває сильне незадоволення / роздратування, досаду, гнівається на когось за щось (N_1 + **дратуватися** + [prep *за*] N_4 (+ [prep *на*] N_4) / N_5 → N_1 + **обурюватися** + [prep *за*, *на*] N_4 / N_5 → N_1 + **лютувати** (**лютитися**) + [prep *за*, *на*] N_4): *…вони* ***обурюються*** *великою* ***кількістю повісток*** *для мобілізації* (Захід) → ***Лютувала на Оришку*** *Палажка…* (Тес.); 2) СП "ставлення" – коли суб'єкт нещиро ставиться до когось, має думки про причетність кого-небудь до чогось негативного, сумнівається в його порядності, щирості (N_1 + **підозрівати** (**підозрювати**) + N_4 (+ [prep *в* / *у*] N_6), N_1 + **ревнувати** + N_4 (+ [prep *до*] N_2), N_1 + **ворогувати** + [prep *з* / *зі* / *із*] N_5): *Бабуся* ***підозрює****, що її онука підмінили у пологовому будинку* (ЗМІ); *…вона* ***ревнує чоловіка*** *навіть* ***до*** *дерев'яних* ***фігур*** (Гуц.); *У статуї Божої матері вандал побачив риси своєї сестри,* ***з якою*** *він* ***ворогує*** (СТИК); 3) ЛО "страх" – коли носій відчуває неспокій, сповнений страху перед ким-/чим-небудь, лякається через певні події / ставлення (N_1 + **пужатися** + N_2 / [prep *з* / *зі* / *із*] N_2): *Вона вічно як щось убере –* ***з неї*** *кури* ***пужаються*** (Маковій).

Меншою продуктивністю в ДІФП наділені ті синтаксичні конструкції, які виражають позитивний емоційно-психічний стан-відношення носія (СП "зворушення"), зокрема хвилювання в очікуванні чогось, душевне зворушення (N_1 + **зворушуватися** + N_5 / [prep *над*] N_5, N_1 + **розчулюватися** + N_3 / N_5 / [prep *над*] N_5): *Скілько бо раз заговорю про його, все я любо згадую його; моє внутро* ***зворушується над ним****; змилосерджуся над ним, говорить Господь* (Медіа); ***Розчулюється*** [вона] ***народженню*** *дитини і*

веселлям (Блог) / *Попорала худобу, сіла до столу,* ***розчулилась*** [дядькова жінка] ***над*** *Остаповою* ***бідою*** *та ще й чарку піднесла* (ЛЖ); 2) СП "ставлення" – коли суб'єкт позитивно ставиться / підтримує когось, чуйно ставиться до його переживань / горя, доброзичливий / підтримує дружні взаємини з кимось, сповнений веселого настрою, насолоджується чимось (N_1 + **співчувати** + N_3 (+ [prep *в* / *у*] N_6, N_1 + **(в/за/у)довольнятися** + [prep *з* / *зі* / *із*] N_2 / N_5, N_1 + **дружитися** (**дружити**) + [prep *з* / *зі* / *із*] N_5, N_1 + **захоплюватися** + [prep *з* / *зі* / *із*] N_2 / N_5): *...****йому*** [вони] ***співчувають****, за ним плачуть...* (Коцюб.); *Хто щиро* ***співчуває в нещасті ближньому****, вже наполовину захищений від особистих нещасть* (Літ. Ярм.); *...вона* ***дружить із вітром****...* (Муш.); *У деяких поліських районах немало сімей* ***задовольняються тим****, що живуть на "чорнобильські" гроші* (Волинь); *У місті Орджонікідзе японською* ***технікою захоплюється*** *Марія Омельченко* (Город).

Предикати інтелектуального стану-відношення суб'єкта виражають у ДІФП особливості ставлення носія до когось на базі встановлення або втрати духовного контакту, спорідненості, довіри тощо. Вербативні речення цієї групи об'єднані в межах ізофункційних парадигм у 1) СП "подив" – коли носій вражений несподіваністю певних подій, висловлює задоволення / незадоволення вчинками або поведінкою інших (N_1 + **вражатися** + [prep *з* / *зі* / *із*] N_2 / N_5, N_1 + **захоплюватися** + N_5): *Семіти* ***вражаються іафетитами*** (Святит.); **Хлопець* ***захоплюється*** *дивним* ***збігом*** *обставин*; 2) ЛО "довіра" – коли носій вибудовує свої взаємини з кимось на основі поваги, духовної спорідненості чи спільності інтересів, вірить у чесність, щирість співрозмовника (N_1 + **довіряти** + N_3 (+ [prep *в* / *у*] N_6): *Вона* ***довіряє Богу****...* (КМЦ); 3) ЛО "вдячність" – коли носій шанобливо ставиться до когось, сповнений вдячності до кого-небудь у зв'язку з різними обставинами (N_1 + **дякувати** + N_3 / [prep *за*] N_4): *Одначе вона* ***дякувала всім*** *однаково...* (Коб.) / *Дякую* [я] ***тобі****, Сергію,* ***за*** *ті дніпровські* ***літа****, ...****за*** *незабутні степові* ***дороги****,* ***за щирість*** *і* ***відкритість душі****...* (Гон.) / *А згодом Мажориха вже* ***дякувала долі****,* ***що*** *не купили одразу, бо раптом розхворівся Оникій* (Дім.).

Синтаксичні конструкції з ад'єктивами / вербоїдами стану-відношення носія як конституенти ДІФП реалізують семантику якісного ставлення суб'єкта до реалій життя, взаємин з іншими

людьми, характеризують носія в його зв'язках із довкіллям. Якісний фізичний стан, фізіологічні процеси організму суб'єкта через певні обставини передають конструкції з ад'єктивами СП "нездужання" – коли носій слабкий унаслідок хвороби, утоми або виснаження, нездужає (N_1 + **хворий** + [prep *на*] N_4 / N_5, N_1 + **недужий** + [prep *на*] N_4 / N_5): *Єсть она **недужа на очі*** (Збруч); *Кравченко **хворий на виразку** шлунка* (Гон.).

До розряду продуктивних належать ті структури з ад'єктивами стану-відношення суб'єкта, які позначають психоемоційне ставлення / взаємини носія. Негативні відчуття суб'єкта через когось / щось, поганий настрій та емоційні переживання характерні для речень із такими предикатами: 1) СП "ставлення" – коли суб'єкт схильний до сумнівів у порядності інших людей, заздрить їхнім успіхам / щиро ставиться до інших (N_1 + **підозрілий** (**підозріливий**) + [prep *до*] N_2 (+ [prep *в* / *у*] N_6), N_1 + **ревнивий** + [prep *до*] N_2 / [prep *в* / *у*] N_6, N_1 + **ворожий** + [prep *до*] N_2 (+ [prep *в* / *у*] N_6): **Дика гуска **підозріла до мисливців***; **Вона **ревнива до всіх***; **Дівчинка **дружня з подругами***; **Антитіла **ворожі до вірусів***; 2) ЛО "гнів" – коли суб'єкт нервує, незадоволений кимось / чимось, утрачає самоконтроль унаслідок певних подій, сповнений роздратування й досади (N_1 + **лютий** + [prep *за*, *на*] N_4): *...він тільки був страшенно **лютий на вчителя за образу***... (Грін.); *Старі дівственниці, вони найпаче **люті на гріх***... (Гон.); 3) ЛО "страх" – коли суб'єкт лякливий, сильно хвилюється за когось / щось, тривожиться (N_1 + **пужливий** + [prep *до*] N_2): **Вона **пужлива до всього** на світі*. Ознаку позитивного ставлення носія до когось, його приязні взаємини з іншими людьми, здатність до співпереживання виражають ад'єктивні речення, згруповані в ДІФП у СП "ставлення" (N_1 + **дружний** + [prep *до*] N_2 / [prep *з* / *зі* / *із*] N_5 (+ [prep *в* / *у*] N_6), N_1 + **співчутливий** + [prep *до*] N_2 / [prep *на*] N_4): *Совісна людина **співчутлива до** чужих **нещасть*** (Літ. Ярм.); **Вона **дружна з колегами***.

Інтелектуальне ставлення суб'єкта до різноманітних реалій дійсності, його вольові риси передають як компоненти ДІФП синтаксичні конструкції, зінтегровані в 1) ЛО "довіра" – коли суб'єкт щирий у взаєминах з іншими, ставиться до інших із розумінням, вірою (N_1 + **довірливий** + [prep *до*] N_2 (+ [prep *в* / *у*] N_6): **Тварини **довірливі до людей***; 2) ЛО "вдячність" – коли суб'єкт

відчуває вдячність стосовно когось і виражає бажання віддячити за щось (N_1 + **вдячний** + N_3 (+ [prep *за*] N_4): *І я дуже* ***вдячний долі за те****, що вона так зо мною зробила* (Грін.); *Орку, я така* ***вдячна тобі****, – прошепотіла Марта* (Бу); *Я* ***вдячний за*** *незмінну білоруську* ***увагу*** *до моїх творів…* (Гон.).

Функційними еквівалентами речень із ад'єктивними предикатами в ДІФП є конструкції з вербоїдами стану-відношення носія. Ознаку фізичного стану суб'єкта внаслідок певного впливу довкілля чи відчуттів / почуттів самого носія експонують структури в 1) ЛО "нездужання" – коли суб'єкт хворіє на щось, уражений певною недугою (N_1 + **(в/у)ражений** + [prep *на*] N_4 / N_5): *…воно* [стебло] ***вражене*** *сірою* ***гниллю*** (Олімпіка); 2) ЛО "задоволення" – коли суб'єкт задовольняє фізіологічні потреби в чомусь (N_1 + **(в/за/у)доволений** + N_5): **Вона* ***задоволена*** *смачним* ***сніданком***; *…шлунок буде* ***задоволений****…* (Мега).

Компонентами ДІФП у сучасній українській мові слугують насамперед ті речення з вербоїдними предикатами, які характеризують негативні взаємним носія з іншими, його негативне ставлення до когось / чогось, це предикати у СП "гнів" – коли суб'єкт утрачає спокій, виведений зі стану душевної рівноваги, сердиться через когось (N_1 + **роздратований** + [prep *на*] N_4 (+ [prep *за*] N_4) / N_5 → N_1 + **обурений** + [prep *на*] N_4 (+ [prep *за*] N_4) / N_5 → N_1 + **розлючений** + [prep *на*] N_4 (+ [prep *за*] N_4): *Петру …****обурений невдячністю*** *дочки…* (Чабан.) → *У львівській Опері* ***обурені*** *великою* ***кількістю повісток*** *про мобілізацію* (Захід). Ті вербоїди, які передають у ДІФП ознаку позитивного емоційно-психічного стану-відношення, об'єднано в такі СП: 1) "зворушення" – коли суб'єкт приємно схвильований чимось, утрачає спокій, радіє за когось / щось (N_1 + **зворушений** + [prep *з* / *зі* / *із*] N_2 / N_5, N_1 + **розчулений** + [prep *з* / *зі* / *із*] N_2 / N_5): *…Олег Терентійович був дуже* ***розчулений увагою*** *колег* (Козир.); *Вона* ***зворушена*** *теплим* ***вітанням*** *рідних*; 2) "ставлення" – коли суб'єкт має приємні відчуття через відповідність чогось сподіванням носія (N_1 + **(в/за/у)доволений** + [prep *з* / *зі* / *із*] N_2 / N_5, N_1 + **захоплений** + [prep *з* / *зі* / *із*] N_2 / N_5): *…дуже* [я] ***задоволений з подорожі*** *по морю* (Коцюб.); *Анастасія Посмерега* ***захоплена грою*** *на саксофоні* (Рада).

Найменшу продуктивність виявляють речення з вербоїдами інтелектуального стану-відношення суб'єкта. Як конституенти ДІФП ці синтаксичні конструкції об'єднано в СП "подив" – коли носій виведений зі стану душевної рівноваги, хвилюється, дивується комусь / чомусь (N_1 + **вражений** + N_5, N_1 + **захоплений** + [prep *з / зі / із*] N_2 / N_5): *...вона була **вражена гостинністю** і постійною допомогою з боку жителів Волині* (Погляд); *Я був **захоплений величчю** просторів нашої країни…* (Довж.).

Основними граматичними виразниками об'єктної синтаксеми в реченнях із вербативами й ад'єктивами / вербоїдами стану-відношення суб'єкта є грамеми родового, давального, знахідного й орудного відмінків, причому найвищу продуктивність серед них виявляють грамеми генітива, акузатива й інструменталя.

Валентно незв'язаними конституентами речень із вербативними й ад'єктивними / вербоїдними предикатами стану / стану-відношення суб'єкта є обставини з інтенсіональною, каузальною і темпоральною семантикою. Вони повторюють валентну поведінку адвербіальних компонентів, які входять до ТІФП. Стосовно факультативних інтенсіональних конституентів N_1 + V_f + $Adv_{intense}$ / N_1 + V_f + N_x + $Adv_{intense}$, N_1 + Adj / Part + $Adv_{intense}$ / N_1 + Adj / Part + N_x + $Adv_{intense}$, то недостатній / низький ступінь вияву тієї чи тієї статальної ознаки в суб'єкта передають прислівники **трохи**, **трошки**, **трішки**, **трішечки**, **трошечки**, **ледве** й т. ін.: *І **трішки-трішки*** [Лади-Либеді] *вередливі, і дуже-дуже молоді* (Кост.). Високий ступінь реалізації ознаки фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану в носія виражають адвербіальні лексеми **вельми**, **тяжко**, **чимало**, **страх**, **страшенно**, **страшно**, **дуже** тощо. Останній виконує роль домінанти цього синонімічного ряду: *Він теж **дуже** нервувався* (Денис.); ***Страшно** лютився наш лицар…* (Фр.); *...він тільки був **страшенно** лютий на вчителя за образу…* (Грін.); ***Тяжко** я на пропасницю недугував* (У.). На крайню верхню межу вияву певного стану в суб'єкта вказують прислівники **надто**, **надмір**, **надміру**, **(в/у)край** та ін.: *...жінка **вкрай** розчулилась і заплакала* (Малик); *...вона була надто серйозна й **надто** обурена…* (Дом.); *Старі дівственниці, вони **найпаче** лютi на гріх…* (Гон.).

Адвербіальні компоненти з темпоральним значенням N_1 + V_f + Adv_{temp} / N_1 + V_f + N_x + Adv_{temp}, N_1 + Adj / Part + Adv_{temp} / N_1 +

Adj / Part + N_x + Adv_{temp} у ДІФП передають семантику одночасності (**в**/**у**)**зимку**, (**в**/**у**)**літку**, **навесні**), повторюваності вияву (**щодня**, **щохвилини**, **іноді**, **інколи**), часової попередності (**в**/**у**)**же**, (**в**/**у**)**чора**): *Чи ви* ***вже*** *недужі?* (Коб.); ***Щодня*** *вона нервується і плаче* (Вісті); *А* ***згодом*** *Мажориха вже дякувала долі…* (Дім.); *Вона буде* ***інколи*** *вередлива й криклива* (Шевч.). Про неозначену тривалість часу сигналізують прийменниково-субстантивні форми, утворені на базі лексем **час**, **мить**, **доба**, **зима**, **осінь**, **літо** у формі акузатива та ад'єктивних прономінативів **той**, **цей**, **такий** і прийменників **в** / **у**: ***В цей час*** *він вже був збуджений* (Талан) / *У мене теж старший син* ***сії осені*** *хворів бісовою трясцею* (Мир.). Початок часової межі стану в носія маніфестує прийменниково-відмінкова форма **з** + N_2: *А* ***з осені*** *почала моя жінка недугувати нервами* (Мир.).

Каузальну семантику зі властивою їй закріпленістю за адвербіальним конституентом N_1 + V_f + Adv_{cause} / N_1 + V_f + N_x + Adv_{cause} N_1 + Adj / Part + Adv_{cause} / N_1 + Adj / Part + N_x + Adv_{cause}, передуванням за часовою перспективою, реальною модальністю й пов'язаною з нею наслідковістю [91, с. 147] експонують прийменниково-субстантивні форми **через** + N_4, **від** / **од** + N_2. Конструкція **через** + N_4 має відтінок наслідковості, а **від** / **од** + N_2 є носієм інформації про джерело певного стану: *…він дратується* ***через подряпини*** *на побіленій під час минулого приїзду стіні…* (Сняд.) / *…він несамовитіє* ***від*** *найменшого необережного* ***доторку*** (Гон.).

Інші адвербіальні компоненти наділені меншою продуктивністю у ДІФП. Спосіб реалізації конкретного стану в суб'єкта в конструкціях N_1 + V_f + Adv_{manner} / N_1 + V_f + N_x + Adv_{manner}, N_1 + Adj / Part + Adv_{manner} / N_1 + Adj / Part + N_x + Adv_{manner} визначають прислівники, що вказують на 1) зовнішній вияв статальної ознаки (**тихо**, **мовчки**): *…які …****мовчки*** *зловтішаються* (Ціль); *…за що, по правді кажучи, я …їй* ***невимовно*** *вдячний* (Коб.); 2) раптовість її переживання носієм (**раптом**, **раптово**, **зненацька**): *І* ***знагла*** *пасічник Мина несамовитіє* (Гуц.). Семантику місця, представлену конституентним складом N_1 + V_f + Adv_{loc} / N_1 + V_f + N_x + Adv_{loc}, N_1 + Adj / Part + Adv_{loc} / N_1 + Adj / Part + N_x + Adv_{loc} реалізують прийменниково-субстантивні форми, найрегулярнішими з-поміж яких є **на**, **в** / **у** + N_6. Її заповнюють

іменники на позначення об'єктів закритого й відкритого простору: *Хтось несамовитіє* ***на*** *його* ***кабіні*** (ОГО); ***У місті*** *Орджонікідзе японською технікою захоплюється Марія Омельченко* (Город). Найнижчу функційну активність у межах ДІФП мають адвербіальні компоненти з умовним значенням – $N_1 + V_f + Adv_{condition}$ / $N_1 + V_f + N_x + Adv_{condition}$, N_1 + Adj / Part + $Adv_{condition}$ / N_1 + Adj / Part + N_x + $Adv_{condition}$: *Він шаленіє,* ***коли*** *хто-небудь намагається втручатися…* (Спитай).

Отже, конституентами ДІФП $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1$ + Adj / Part + N_x є речення з дво-/тривалентними вербативами та ад'єктивами / вербоїдами фізичного, фізіологічного, емоційно-психічного й інтелектуального стану-відношення носія. Фізіологічну реакцію носія, його фізичний стан у зв'язку з різними чинниками виражають N_1 + хворіти, нездужати (недугувати), (в / у)ражатися + [prep *на*] N_4 / $N_5 \rightarrow N_1$ + хворий, недужий, (в / у)ражений + [prep *на*] N_4 / N_5 – СП "нездужання"; N_1 + (в/у/за)довольнятися (в/у/за)довольнитися) + $N_5 \rightarrow N_1$ + (в/за/у)доволений + N_5 – ЛО "задоволення". Предикати психоемоційного стану-відношення диференційовано на підгрупи негативного й позитивного ставлення мовця. Семантика негативного стану-відношення носія властива реченням N_1 + дратуватися, обурюватися, лютувати (лютитися) + [prep *за*] N_4 (+ [prep *на*] N_4) / $N_5 \rightarrow N_1$ + роздратований, обурений, лютий / розлючений + [prep *на*] N_4 (+ [prep *за*] N_4) / N_5 – СП "гнів"; N_1 + підозрівати (підозрювати), ревнувати, ворогувати + N_4 (+ [prep *в / у*] N_6) → N_1 + підозрілий (підозріливий), ревнивий, ворожий + [prep *до*] N_2 (+ [prep *в / у*] N_6) – СП "ставлення"; N_1 + пужатися + N_2 / [prep *з / зі / із*] $N_2 \rightarrow N_1$ + пужливий + [prep *до*] N_2 – ЛО "страх". Ознаку позитивного стану-відношення виражають синтаксичні конструкції, інтегровані в СП "зворушення" – N_1 + зворушуватися, розчулюватися + N_5 / [prep *над*] $N_5 \rightarrow N_1$ + зворушений, розчулений + [prep *з / зі / із*] N_2 / N_5; СП "ставлення" – N_1 + співчувати, захоплюватися, (в/за/у)довольнятися, дружитися (дружити) + N_3 (+ [prep *в / у*] $N_6 \rightarrow N_1$ + співчутливий, захоплений, (в/за/у)доволений, дружний + [prep *до*] N_2 / [prep *на*] N_4 / N_5 / [prep *з / зі / із*] N_5 (+ [prep *в / у*] N_6. Ознаку інтелектуального стану-відношення суб'єкта експонують конструкції N_1 + довіряти + N_3 (+ [prep *в / у*] N_6) → N_1 + довірливий + [prep *до*] N_2 (+ [prep *в / у*] N_6 – СП "довіра"; N_1 +

дякувати + N_3 / [prep *за*] N_4 → N_1 + вдячний + N_3 (+ [prep *за*] N_4 – ЛО “вдячність”; N_1 + вражатися + [prep *з* / *зі* / *із*] N_2 / N_5 → N_1 + вражений + N_5 – ЛО “подив”. Структуру цих речень на формально-граматичному рівні потенційно можуть поширювати адвербіальні конституенти (N_1 + V_f + $Adv_{intense/temp/cause/loc/manner/condition}$, N_1 + V_f + N_x + $Adv_{intense/temp/cause/loc/manner/condition}$, N_1 + Adj / Part + $Adv_{intense/temp/cause/loc/manner/condition}$, N_1 + Adj / Part + N_x + $Adv_{intense/temp/cause/loc/manner/condition}$).

3.2. Ізофункційні парадигми $N_1 + V_f \rightarrow N_3 + Ad$, $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$, $N_1 + Adj \rightarrow N_3 + Ad$ – периферія двокомпонентних ізофункційних парадигм у системі предикатів стану суб’єкта

3.2.1. Дієслівно-адвербативні ізофункційні парадигми $N_1 + V_f \rightarrow N_3 + Ad$ із предикатами стану суб’єкта

Периферійними репрезентантами ДІФП є ізофункційні парадигми N_1 + V_f → N_3 + Ad з одновалентними дієслівними й прислівниковими предикатами фізичного, емоційно-психічного й інтелектуального стану носія. Найнижчу функційну активність виявляють структури, утворені за участю предикатів фізичного стану (ЛО “непритомність”) – коли носій знемагає від болю, голоду, виснаження, утрачаючи свідомість (N_1 + **мліти** (**умлівати**) → N_3 + **млісно** (**млосно**): *Ноги мої **мліють**, але я біжу…* (Коцюб.); *А молода молодичка дома **умліває**…* (Фед.) → *Я такий голодний, що мені аж **млісно**, – каже Марко* (Чайк.); *Після сонного порошка голова важка, і ввесь час мені трохи **млісно*** (Вин.).

У ДІФП семантику негативного емоційно-психічного стану суб’єкта передають речення, що мають такі семантичні описи: 1) ЛО “сором” – коли носій ніяковіє, відчуває незручність у зв’язку з порушенням певних суспільних норм (N_1 + **стрямитися** → N_3 + **стрямно**): *Ет, **стрямилась*** [ти] *би!* (У.) → *Щоб ти більше тою роботою не займався, бо мені **стрямно*** (У.К.); 2) СП “образа” – коли носій відчуває душевний біль унаслідок завданої йому моральної травми (N_1 + **обижатися** → N_3 + **обидно**; N_1 + **кривдуватися** → N_3 + **кривдно**): *А вона **обижається**, думає, що то я нарошне, на зло* (Тютюн.) → **Мені **обидно***; *Комендант …**кривдувався*** (Чер.) → *І Денисові **кривдно**: він же робить* (Грін.);

Кривда *долішній сіромі* (Чер.); 3) ЛО "сум" – коли носій сповнений дуже сильного душевного болю в поєднанні з почуттям безнадії, безвиході (N_1 + **розпачати** → N_3 + **розпачливо**): *Маня майже* ***розпачає****…* (Коб.) → *Родріго* ***розпачливо****, він збирається втопитися* (Реф.); 4) ЛО "досада" – коли носій незадоволений, відчуває гіркоту, сумує унаслідок певних подій (N_1 + **досадувати** → N_3 + **досадно**): *Ігор* ***досадував****, злився, Володимир сумував…* (Малик) → *Їй …****досадно*** (Коцюб.). Значення позитивного психоемоційного стану суб'єкта притаманне синтаксичним структурам з інтегрувальною семою СП "ставлення" – коли носій позитивно ставиться до когось, уболіває за когось / щось, сповнений співчуття / має піднесений настрій через когось / щось (N_1 + **шкодувати** → N_3 + **шкода**, N_1 + **любуватися** → N_3 + **любо**, N_1 + **милуватися** → N_3 + **мило**): *Тепер вони самі* ***шкодують****…* (Заг.) → ***Шкода*** *їй стало…* (Олесь); *Дивився на неї Яресько і* ***любувався*** (Гон.) → *І* ***любо*** *їй* (Шев.); **Вона* ***милується*** → *Дуже мені* ***мило*** (Бу).

3.2.2. Дієслівно-адвербативні ізофункційні парадигми N1 + Vf + Nx → N3 + Ad + Nx із предикатами стану-відношення суб'єкта

Конституентами ізофункційних парадигм N_1 + V_f + N_x → N_3 + Ad + N_x є синтаксичні структури з дво-/тривалентними дієслівними й прикметниковими предикатами стану-відношення суб'єкта. Речення цього типу виражають ставлення носія до певних подій, його зв'язки з іншими людьми в процесі спілкування. До членів вербативно-адвербативних ДІФП належать конструкції, які розкривають фізичний стан непритомності носія, що виникає внаслідок певних обставин чи емоційних переживань самого суб'єкта (ЛО "непритомність") (N_1 + **мліти** (**умлівати**) + [prep *без*] N_2 → N_3 + **млісно** (**млосно**) + [prep *без*] N_2): *Ніжні мімози – і ті розгорнули листочки гарячі,* ***Мліють без мрії****…* (У.) → **Мені* ***млосно без їжі***.

Функційно найактивнішими є синтаксичні структури з предикатами психоемоційного стану-відношення носія, які розкривають ставлення суб'єкта до різних подій та явищ, характеризують його взаємини в процесі спілкування. Значення негативного ставлення суб'єкта до когось / чогось, його морально-вольові якості характеризують речення з предикатами таких груп:

1) СП “образа” – якщо суб’єкт принижений, відчуває гіркоту, злість і водночас сум, сповнений образи на когось за щось (N_1 + **кривдуватися** + [prep *на*] N_4 (+ [prep *за*] N_4) → N_3 + **кривдно** + [prep *за*] N_4 (+ [prep *на*] N_4), N_1 + **обижатися** + [prep *на*] N_4 (+ [prep *за*] N_4) → N_3 + **обидно** + [prep *за*] N_4 (+ [prep *на*] N_4): *...дід ...**кривдувався на** теперішні* [часи] *так, як кождого вечора перед бабою кривдується* (Чер.) → *Мені щиро **кривдно за Президента*** (Коресп.); **Вона **обижається на** різні **дрібниці** → Зіну це образжало, мені теж **було обидно за** будучих **людей*** (Вин.); 2) ЛО “сором” – якщо суб’єкт ніяковіє, відчуває незручність за когось / щось, утрачає контроль над власними емоціями чи поведінкою (N_1 + **стрмитися** + [prep *перед*] N_5 → N_3 + **стрмно** + N_2 / [prep *за*] N_4 / [prep *перед*] N_5): **Він **стрмиться перед рідними** → ...*мені **стрмно за тебе*** (У.К.); 3) ЛО “досада” – якщо суб’єкт схвильований, сповнений гніву й ворожнечі стосовно когось / за щось, обурений вчинками або поведінкою інших (N_1 + **досадувати** + [prep *на*] N_4 (+ [prep *за*] N_4 → N_3 + **досадно** + N_4 / [prep *за*] N_4 (+ [prep *на*] N_4): **Вона **досадує на себе за помилку** → Гудзикові й ніяково, і **досадно за** сю **ніяковість**...* (Вин.); *...їй чи **досадно** ...**на копитана**, ...чи стидно за дівку...* (Кв.).

З-поміж тих синтаксичних конструкцій, об’єднувальною семантикою для яких є “суб’єкт – позитивний психоемоційний стан”, двокомпонентну ізофункційну парадигму конституюють речення СП “ставлення” – якщо носій відчуває задоволення від отримуваної інформації, радіє взаєминам з іншими людьми тощо / відчуває жаль через когось / щось (N_1 + **милуватися** + [prep *з / зі / із*] N_2 / N_5 / [prep *в / у*] N_6 → N_3 + **мило** + N_4, N_1 + **любуватися** + [prep *з / зі / із*] N_2 / N_5 / [prep *в / у*] N_6 → N_3 + **любо** + N_4, N_1 + **шкодувати** + N_2 / [prep *про*] N_4 → N_3 + **шкода** + N_2): ***З **чайок милувалася*** [вона], *із сонця пишалася* (Виш.) / *А він іде, **милується дорогою*** (Кост.) / *А я, з роду мужик, **любувався в** старосвітських **ідеалах** і глядів земного щастя* (Коб.) → *...**любо** йому, що ніхто у світі не знає, як сікло його темної ночі дощем холодним, як глушило громами, блискавками палило* (В.); ***Шкодуєте*** [ви] *свого **пана**, шановний сотнику?* (Ле) → *Отаманові було **шкода Миколи*** (Неч.).

Нижчий ступінь функційної активності у ДІФП маніфестують речення, утворені за участю предикатів інтелектуального стану-відношення носія. Вони виражають адекватність / неадекватність

усвідомлення носієм інформації, особливості розуміння ним певної ситуації й ін. З-поміж членів ДІФП вирізнено речення з предикатами ЛО "довіра" – якщо носій не вірить повідомлюваній інформації, сумнівається в щирості співбесідника й ін. (N_1 + **сумніватися** + [prep *в / у*] N_6 → N_3 + **сумнівно** + N_4): *Чому **сумнівається*** [вона] ***в щирості** Орядина, знаючи його лиш з виду?* (Коб.) → *Нам **сумнівно**, що вказано відмежувати і обмежити слобожан від нас* (Г.У.).

Основними граматичними репрезентантами об'єктної синтаксеми в реченнях із вербативними й ад'єктивними предикатами стану-відношення суб'єкта є грамеми родового, знахідного й орудного відмінків субстантивів. Меншою функційною активністю наділена грамема місцевого відмінка.

Формально-граматичну структуру простого речення з предикатами розглядуваного типу потенційно може поширювати адвербіальний конституент зі способовою ($N_1 + V_f + Adv_{manner} / N_1 + V_f + N_x + Adv_{manner}$; $N_3 + Ad + Adv_{manner} / N_3 + Ad + N_x + Adv_{manner}$), темпоральною ($N_1 + V_f + Adv_{temp} / N_1 + V_f + N_x + Adv_{temp}$; $N_3 + Ad + Adv_{temp} / N_3 + Ad + N_x + Adv_{temp}$) та локативною ($N_1 + V_f + Adv_{loc} / N_1 + V_f + N_x + Adv_{loc}$; $N_3 + Ad + Adv_{loc} / N_3 + Ad + N_x + Adv_{loc}$) семантикою. Функцію обставини зі значенням способу здебільшого виконує прислівник на позначення 1) емоційного забарвлення (**щиро**, **журливо**, **радісно**, **бурхливо**): *Мені **щиро** кривдно за Президента* (Кореспондент.); 2) логічності, адекватності вияву стану (**правильно**, **раціонально**, **розважливо**): *Ви розуміли мій задум **правильно**…* (Янов.); 3) швидкості перебігу стану-відношення в носія (**в/у)мить**, **спроквола**, **поволі**): *І тут Троянда закусив губу: соромно, досадно й на себе **вмить** стало йому* (Тес.).

Темпоральний конституент репрезентований у синтаксичних конструкціях із вербативами та ад'єктивами стану-відношення носія прислівниками й прийменниково-субстантивними формами із семантикою означеної / неозначеної тривалості. Серед них виокремлено компоненти зі значенням одночасності (прислівники **зараз**, **тепер**), означеної тривалості часу (прийменниково-іменникові сполуки **весь час**, **цілу добу**), внутрішніх меж часового орієнтира (**серед**, **посеред** + N_2): ***Тепер** вони самі шкодують…* (Заг.) / *Після сонного порошка голова важка, і **ввесь час** мені трохи млісно* (Вин.); *І від речей моїх **серед** німої **ночі** дівоче серденько і мліє, і болить* (Куліш).

Адвербіальний конституент із локативною семантикою представлений у реченнях із цими предикатами передусім прийменниково-субстантивними формами **на** + N_6, **перед** + N_5 із загальним значенням локалізації стосовно просторового орієнтира: *Рибалонька кучерявий Мліє **на** тім **боці*** (Шев.); *Лихо мліє **перед ними**…* (Шев.); *Андрій млів **на** своєму **стільці**…* (Баг.) та автосемантичними прислівниками, що фокусують у своїй значеннєвій структурі сему "широкий обмежений простір": *А молода молодичка **дома** умліває…* (Фед.).

Домінувальним граматичним виразником обставинного поширювача з інтенсіональною семантикою є прислівник **дуже**. Він сигналізує про значний ступінь вияву стану або ставлення в носія: ***Дуже** мені мило* (Бу); *…і ввесь час мені **трохи** млісно* (Вин.). Решта компонентів цієї групи виявляють нижчу функційну активність у ДІФП.

Семантику причиновості передають у реченнях з предикатами стану / стану-відношення суб'єкта передовсім прийменниково-субстантивні форми **від** / **з** + N_2//**на** + N_4, **через** + N_4, домінантою яких є остання: *Їй …кривдно й досадно **через нерозторопу-мужика**…* (Ант.); *І **від речей** моїх серед німої ночі дівоче серденько і мліє, і болить* (Куліш); *Тетяна неначе умліває **на** ті **слова*** (Коб.); *…її серце умлівало **з жалю** за тими голодними, хоч невідомими їй людьми…* (Коцюб.).

Отже, членами ДІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_3 + Ad$, $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$ є речення з дієслівними й прислівниковими предикатами стану / стану-відношення суб'єкта. Семантику фізичного стану носія, фізіологічних реакцій його організму експлікують синтаксичні конструкції із семантичною структурою "непритомність" (ЛО). Негативне емоційне ставлення суб'єкта до когось / чогось, його пригнічений настрій позначають конструкції, представлені так: СП "образа", ЛО "сором", "досада", "сум". Ознаку позитивного стану / стану-відношення носія виражають у ДІФП речення, об'єднані в СП "ставлення". Семантику інтелектуального стану / стану-відношення суб'єкта реалізують синтаксичні структури, репрезентовані в ЛО "довіра", "усвідомлення". Валентно незв'язаними конституентами речень із предикатами цього типу є обставини з часовою, локативною, інтенсіональною, способовою й умовною семантикою.

3.2.3 Ад'єктивно-адвербативні ізофункційні парадигми N_1 + Adj → N_3 + Ad із предикатами стану суб'єкта

У зоні абсолютної периферії розміщені парадигми N_1 + Adj → N_3 + Ad, конституентами яких є прості речення з одновалентними прикметниковими й прислівниковими предикатами фізичного та психоемоційного стану суб'єкта. Особливість ДІФП цього типу визначає те, що вони не мають базової дієслівної конструкції – формально-граматичної домінанти ІФП. Такою домінантою для зазначених вище парадигм є синтаксична структура з ад'єктивом відповідного стану носія.

З-поміж ад'єктивних речень ДІФП насамперед формують синтаксичні конструкції, які характеризують фізичний стан суб'єкта (ЛО "сон") – коли носій млявий, перебуває в стані повного спокою, спить (N_1 + **сонний** (**сонливий**) → N_3 + **сонно**): *І **сонний** він…* (Вин.) → *А зараз мені так **сонно** і так скучно мені* (Сос.). Негативний емоційно-психічний стан суб'єкта, який має пригнічений, сумний настрій, виражають синтаксичні конструкції N_1 + **самотній** (**самітний**) → N_3 + **самотньо** (**самітно**) (ЛО "сум"): ***Самотні**? Ми?* (Кост.) → *Йому …**самітно**…* (Шевч.). Позитивний психоемоційний стан суб'єкта виражають речення у СП "спокій" – коли суб'єкт не відчуває небезпеки чи тривоги, перебуває в стані спокою, не хвилюється за когось / щось (N_1 + **погідний** (**погожий**) → N_3 + **погідно**, N_1 + **спокійний** → N_3 + **спокійно**, N_1 + **безтурботний** → N_3 + **безтурботно**): *Я ж тобі казав, люди тут сердечні і **спокійні*** (Бар.) → *Мені …стало радісно і **спокійно**…* (В.); *Але надто **погожий** був Іван сьогодні…* (Шевч.) → *…йому стало **погідно** від тих очей, бо цей колір невідступне супроводжував його сьогодні* (Шевч.); **Вона **безтурботна** → Йому **безтурботно***.

Деякі мовознавці, проте, указують на оказіональний характер корелятивних зв'язків між синтаксичними структурами N_1 + **погідний** → N_3 + **погідно** як членами ДІФП, їхню стилістичну маркованість, а також симптоматичність, що значною мірою обмежує їхній функційний потенціал у сучасній українській мові [383, с. 103]. Окремі предикати спроможні детермінувати об'єктний поширювач, тобто бути двовалентними (N_1 + **спокійний** + N_x → N_3 + **спокійно** + N_x, N_1 + **самотній** (**самітний**) + N_x → N_3 + **самотньо** (**самітно**) + N_x) і мати такі конкретні реалізації: N_1 + **спокійний** + [prep *за*, *про*] N_4 → N_3 + **спокійно** + [prep *за*, *про*] N_4, N_1 + **самотній**

(**самітний**) + [prep *без*] N_2 → N_3 + **самотньо** (**самітно**) + [prep *без*] N_2. Семантичну структуру аналізованих речень можуть розширювати адвербіальні компоненти. У плані семантичної наповнюваності, формально-граматичної будови вони нічим не відрізняються від тих, які функціонують у складі розглянутих вище речень.

Отже, ДІФП N_1 + Adj → N_3 + Ad утворюють речення з ад'єктивними та адвербативними предикатами фізичного, психоемоційного стану суб'єкта. Ознаку фізичного стану носія передають речення N_1 + сонний (сонливий) → N_1 + сонно. Негативний психоемоційний настрій суб'єкта реалізують конструкції N_1 + самотній (самітний) → N_1 + самотньо (самітно). Позитивний настрій носія, його приємні переживання експонують синтаксичні структури N_1 + погідний (погожий) → N_3 + погідно, N_1 + спокійний → N_3 + спокійно, N_1 + безтурботний → N_3 + безтурботно.

ВИСНОВКИ ДО ТРЕТЬОГО РОЗДІЛУ

Конституентами ДІФП є речення з одно-, дво-, зрідка тривалентними предикатами фізичного, фізіологічного, емоційно-психічного та інтелектуального стану / стану-відношення носія. Ядерними є синтаксичні конструкції N_1 + V_f → N_1 + Adj / Part і N_1 + V_f + N_x → N_1 + Adj / Part + N_x із вербативними й ад'єктивними / вербоїдними предикатами. Фізичний стан суб'єкта виражають речення, інтегровані в такі групи: СП "нездужання", ЛО "непритомність". Ті речення, які експлікують психоемоційний стан носія, диференційовано на підгрупи негативного й позитивного стану. Семантика негативного емоційно-психічного стану носія властива синтаксичним структурам СП "збудження", "гнів", "зворушення", "насмішка", "ставлення", "образа"; ЛО "страх", "сум", "поведінка", "нудьга". Ознаку позитивного психоемоційного стану суб'єкта позначають предикати, об'єднувальними для яких є СП "зворушення", "ставлення". Значення інтелектуального стану суб'єкта передають конструкції, у яких роль основного носія валентності виконують ЛО "ставлення", "вдячність", "довіра".

ВИСНОВКИ

Дослідження трикомпонентних та двокомпонентних ізофункційних парадигм, конституентами яких є речення з дієслівними, прикметниковими / вербоїдними, прислівниковими предикатами стану / стану-відношення суб'єкта, дало підстави зробити такі теоретичні й практичні висновки:

1. Ізофункційність розмежовує і стратифікує мовні одиниці, визначаючи еволюцію мови загалом. Вона іманентно властива структурі мови, наскрізно пронизує її систему. Поняття інваріанта є одним з основних понять синтаксичної ізофункційності. Конструкція-інваріант фокусує в собі на логіко-денотативному рівні релевантні ознаки, зреалізовані в усіх її семантико-синтаксичних та формально-граматичних репрезентантах, найосновнішими з-поміж яких є тотожність виконуваної функції, еквівалентність за граматичною природою й належність до одного класу синтаксичних конструкцій, зокрема до класу речень. Конкретні актуалізатори структури-інваріанта утворюють на формально-граматичному рівні функційно еквівалентний ряд, або ізофункційну синтаксичну парадигму. Її домінанта є формально-граматичним інваріантом, найхарактернішим реалізатором семантики інваріантної синтаксичної структури. Інші компоненти парадигми є ізофункційними варіантами домінанти.

2. Інваріантну семантику "суб'єкт – його стан" експлікує на логіко-денотативному рівні типова синтаксична структура S + $Praed_{st}$ / S + $Praed_{st}$ + Obj. На семантико-синтаксичному рівні її актуалізує конструкція ЕР → $П_{стану}$ + $А_{експ}$ / $П_{стану}$ + $А_{експ}$ + Exp із предикатною синтаксемою з ознакою певного стану / стану-відношення, субстанційною суб'єктною синтаксемою, об'єктним поширювачем. Граматичними конкретизаторами предиката у формально-граматичній структурі речення є вербативи, ад'єктиви / вербоїди, адвербативи стану / стану-відношення суб'єкта. Дієслово є центральним ознаковим словом, типовим виразником предиката, позиція якого на ієрархізованій осі "центральне ознакове слово – периферійне ознакове слово" є найвищою. Її засвідчують корпус властивих дієслову граматичних категорій та першочергова зорієнтованість на виконання функції присудка в простому реченні. Утрата вербативом центральної,

присудкової, позиції зумовлює абсолютизацію ознаки стану / стану-відношення з одночасним перетворенням дієслова в ад'єктив / вербоїд як периферійне ознакове слово. Позиція останнього на ієрархізованій осі друга. Поєднання ад'єктива / вербоїда з дієслівними зв'язками / напівзв'язками є передумовою формування аналітичного дієслова, у зв'язку з чим ад'єктив / вербоїд уживається як функційний еквівалент вербатива. Позиція адвербатива на осі, про яку йдеться, найпериферійніша, експонування ним ознаковості безпосередньо залежить від ад'єктива / вербоїда, оскільки прислівник за своєю суттю є відприкметниковим дериватом. Реалізація ознаки стану / стану-відношення суб'єкта адвербативом так само відбувається на синтаксичному рівні. Поєднання прислівника з дієслівними зв'язками / напівзв'язками сигналізує про утворення аналітичного вербатива й уможливлює трансформування адвербатива у функційний еквівалент дієслова. На ієрархізованій осі "центральне ознакове слово – периферійне ознакове слово" граматичні виразники предиката стану / стану-відношення суб'єкта розміщені так: дієслово → прикметник / вербоїд → прислівник. За своєю природою ці ознакові слова морфологічно ізофункційні.

3. У системі предикатів стану сучасної української літературної мови вербативи, ад'єктиви / вербоїди й адвербативи з інваріантним значенням "суб'єкт – його стан" експлікують ознаку фізичного, фізіологічного, емоційно-психічного й інтелектуального стану та стану-відношення суб'єкта. Різноманітні фізіологічні реакції організму суб'єкта, його відчуття унаслідок впливу конкретного подразника передають предикати, що виражають 1) фізіологічний стан голоду; 2) фізіологічний стан слабкості, зниження працездатності, утоми; 3) фізіологічний стан, спричинений коливаннями температури довкілля чи її змінами в самому суб'єктові; 4) фізичний стан нездужання, ослаблення фізичних сил, 5) фізичний стан непритомності; 6) фізіологічний стан сну; 7) відчуття задоволення фізіологічних потреб організму. Ті предикати, що експонують ознаку емоційно-психічного стану й стану-відношення суб'єкта, диференційовано на підгрупи позитивного та негативного стану / стану-відношення носія. Значення негативного психоемоційного стану (ставлення, взаємин) суб'єкта виражають предикати, які позначають 1) збудження,

збентеження, хвилювання; 2) гнів, незадоволення; 3) душевне зворушення, розгубленість, смуток, журбу; 4) насмішку, недоброзичливе ставлення; 5) страх, переляк; 6) сором, ніяковість; 7) тривогу, занепокоєння; 8) заздрість; 9) огиду; 10) нудьгу, апатію; 11) образу; 12) досаду; 13) особливості поведінки; 14) негативні взаємини з кимось / чимось і пов'язані з ними відчуття. З-поміж вербативів, ад'єктивів / вербоїдів та адвербативів, які передають ознаку позитивного емоційно-психічного стану / стану-відношення суб'єкта, вирізнено лексеми із семантикою 1) радості; 2) зворушення; 3) душевного комфорту; 4) позитивних взаємин із кимось / чимось та супутніх їм відчуттів. Ознака інтелектуального стану носія, адекватність усвідомлення ним певної інформації притаманна предикатам, що виражають 1) подив, збентеження; 2) інтерес, допитливість, зацікавлення; 3) усвідомлення, осмислення; 4) довіру; 5) вдячність.

Вираження інваріантної семантики "суб'єкт – його стан" дієслівними, прикметниковими / вербоїдними та прислівниковими предикатами стану / стану-відношення носія безпосередньо залежить від притаманних їм релевантних ознак, найосновнішими серед яких є інваріантність ознаки стану / стану-відношення, фазовий характер її перебігу, дискретність, або локалізованість, стосовно часу, статичність, обов'язкова зорієнтованість на суб'єкт, вплив певної події або довкілля загалом, специфікація ознаки стану / стану-відношення суб'єкта залежно від її граматичної актуалізації.

Вербативи, ад'єктиви / вербоїди й адвербативи можуть мати різну валентну будову. Предикати фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану суб'єкта є одновалентними одиницями. Вони відкривають одну облігаторну лівобічну суб'єктну позицію, яку репрезентує грамема номінатива / датива іменників (N_1 + V_f, N_1 + Adj / Part, N_3 + Ad). Ті предикати, що експонують ознаку фізичного, фізіологічного, емоційно-психічного, інтелектуального стану-відношення носія, є дво-/тривалентними одиницями. Двовалентні предикати стану-відношення носія прогнозують на семантико-синтаксичному рівні дві облігаторні позиції – лівобічну суб'єктну та правобічну об'єктну. Позицію об'єкта на формально-граматичному рівні заповнюють безприйменниково-прийменникові форми непрямих

відмінків субстантивів ($N_1 + V_f + N_x$, N_1 + Adj / Part + N_x, N_3 + Ad + N_x). Тривалентні предикати стану-відношення суб'єкта програмують, крім облігаторних суб'єктної та власне-об'єктної, факультативну об'єктну із семантикою уточнення синтаксему ($N_1 + V_f + N_x + N_x$, N_1 + Adj / Part + N_x + N_x, N_3 + Ad + N_x + N_x). Адвербіальні поширювачі є валентно незв'язаними компонентами речень із предикатами стану / стану-відношення суб'єкта ($N_1 + V_f$ + Adv, N_1 + Adj / Part + Adv, N_3 + Ad + Adv; $N_1 + V_f + N_x$ + Adv, N_1 + Adj / Part + N_x + Adv, N_3 + Ad + N_x + Adv).

4. Лівобічна суб'єктна синтаксема є невід'ємним конституентом семантико-синтаксичної структури речень із предикатами стану / стану-відношення. Вона має обов'язкову реалізацію на формально-граматичному рівні. Експерієнсив є пасивним суб'єктом, який відчуває, переживає певний стан або ставлення. Грамема називного відмінка функціонує як спеціалізована граматична форма вираження суб'єктної синтаксеми в синтаксичних структурах із дієслівними й прикметниковими / вербоїдними предикатами ($N_1 + V_f$, $N_1 + V_f$ + Adv, $N_1 + V_f + N_x$, $N_1 + V_f + N_x$ + Adv; N_1 + Adj, N_1 + Adj + Adv, N_1 + Adj + N_x, N_1 + Adj + N_x + Adv). Первинна семантико-синтаксична функція суб'єкта цієї грамеми корелює з її первинною формально-граматичною функцією підмета простого двоскладного речення. У синтаксичних конструкціях з адвербативним предикатом суб'єктну синтаксему типово репрезентує грамема датива, яка виконує функцію додатка в простому односкладному формально безособовому реченні. Центральна підметова позиція суб'єкта в цьому разі нівелюється (N_3 + Ad, N_3 + Ad + Adv, N_3 + Ad + N_x, N_3 + Ad + N_x + Adv). Відмінково-кореляційна парадигма суб'єктної синтаксеми представлена так: $\mathbf{N_1} + V_f$ / $\mathbf{N_1} + V_f + N_x \rightarrow \mathbf{N_1}$ + Adj / Part / $\mathbf{N_1}$ + Adj / Part + $N_x \rightarrow \mathbf{N_3}$ + Ad / $\mathbf{N_3}$ + Ad + N_x.

5. Синтаксична конструкція з вербативом стану / стану-відношення суб'єкта є типовим формально-граматичним репрезентантом інваріантної структури S + $Praed_{st}$ / S + $Praed_{st}$ + Obj. Вона являє собою домінанту ІФП, конституентам якої притаманна симетрія стосовно логіко-денотативного, семантико-синтаксичного й формально-граматичного рівнів (S + $Praed_{st}$ / S + $Praed_{st}$ + Obj $\rightarrow$ $А_{експ.}$ + $П_{стан}$ / $А_{експ.}$ + $П_{стан}$ + Exp $\rightarrow$ $N_1 + V_f$ / $N_1 + V_f + N_x$). Ад'єктивні синтаксичні конструкції займають другу позицію

в ІФП у зв'язку зі вторинною природою ад'єктива / вербоїда як функційного еквівалента вербативу. Їхнім компонентам так само властива симетрія щодо логіко-денотативного, семантико-синтаксичного і формально-граматичного рівнів ($S + Praed_{st} / S + Praed_{st} + Obj \rightarrow A_{експ.} + П_{стан} / A_{експ.} + П_{стан} + Exp \rightarrow N_1 + Adj / Part / N_1 + Adj / Part + N_x$). Синтаксична структура з адвербативним предикатом розташована на найнижчій, третій, позиції парадигми і є деривaційним трансформом ад'єктивної конструкції. Кореляція між семантико-синтаксичною та формально-граматичною структурами не існує, оскільки порушена симетрія на рівні лівобічного конституента ($S + Praed_{st} / S + Praed_{st} + Obj \rightarrow A_{експ.} + П_{стан} / A_{експ.} + П_{стан} + Exp \nrightarrow N_3 + Ad / N_3 + Ad + N_x$).

6. Ізофункційна синтаксична парадигма в системі предикатів стану / стану-відношення суб'єкта має такі конкретні реалізації: $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$, $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$.

7. ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$, $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$ утворюють найпродуктивніший тип ІФП. Ядро парадигм цього типу формують ТІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$, конституентами яких є речення з вербативами, ад'єктивами / вербоїдами та адвербативами стану суб'єкта. Фізичний, фізіологічний стан носія, його реакцію на різноманітні зовнішні подразники виражають синтаксичні конструкції, об'єднані так: СП "голод", "утома", ЛО "температура", ЛО "слабкість". Негативний емоційно-психічний стан суб'єкта позначають синтаксичні структури СП "страх", СП "сум", СП "гнів", СП "сором", СП "тривога", СП "заздрість", СП "огида", СП "нудьга", ЛО "образа", ЛО "поведінка". Семантику позитивного психоемоційного стану суб'єкта експлікують синтаксичні структури СП "радість", СП "ставлення". Інтелектуальний стан суб'єкта передають синтаксичні конструкції, згруповані в такі СП: "подив", "інтерес", "усвідомлення".

До компонентів ТІФП $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$ належать синтаксичні структури з предикатами стану-відношення суб'єкта. Їхнім конструктивним центром є дво-/тривалентні вербативи, ад'єктиви / вербоїди та адвербативи фізичного, фізіологічного, емоційно-психічного й інтелектуального стану-відношення носія. Репертуар тих парадигм, що виражають

семантику фізичного, фізіологічного стану-відношення носія, поповнюють ТІФП із такою семантикою: СП “утома”, ЛО “голод”, ЛО “слабкість”. Семантика позитивного психоемоційного стану-відношення суб’єкта властива конструкціям СП “сором”, СП “тривога”, СП “сум”, СП “заздрість”, СП “страх”, СП “огида”, СП “гнів”, СП “нудьга”, СП “насмішка”, ЛО “образа”. Ознаку позитивного психоемоційного ставлення / взаємин суб’єкта експлікують синтаксичні конструкції з таким значенням: СП “радість”, СП “ставлення”. Інтелектуальний стан-відношення суб’єкта, його морально-вольові імпульси передають синтаксичні структури СП “інтерес”, “осмислення”, “подив”.

Факультативну позицію в них реалізують адвербіальна поширювачі, що мають такі конкретні реалізації: $N_1 + V_f + Adv_{temp/intense/loc/cause/manner}$, $N_1 + Adj / Part + Adv_{intense/comp/temp/loc/manner/concess/cause}$, $N_3 + Ad + Adv_{loc/temp/intense/comp/cause/condition/manner}$, $N_1 + V_f + N_x + Adv_{intense/temp/loc/comp/cause/manner}$, $N_1 + Adj / Part + N_x + Adv_{intense/temp/manner}$, $N_3 + Ad + N_x + Adv_{temp/intense/cause}$.

ДІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part$, $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x$, $N_1 + V_f \rightarrow N_3 + Ad$, $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$, $N_1 + Adj \rightarrow N_3 + Ad$ вибудувані за участю синтаксичних структур з одно-, двой тривалентними предикатами стану / стану-відношення суб’єкта. Ядро ДІФП утворюють парадигми $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part$, $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x$.

У ДІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part$ ознаку фізичного стану суб’єкта репрезентують синтаксичні конструкції СП “нездужання”, ЛО “непритомність”. Семантика негативного психоемоційного стану суб’єкта притаманна ДІФП із таким семантичним описом: СП “збудження”, СП “гнів”, СП “сум”, СП “насмішка”, СП “поведінка”, ЛО “страх”, ЛО “нудьга”, ЛО “ставлення”. Ознака позитивного емоційно-психічного стану суб’єкта притаманна синтаксичним структурам ЛО “поведінка”. Значення інтелектуального стану-відношення передають синтаксичні структури ЛО “вдячність”.

У системі предикатів стану суб’єкта ядро ДІФП конституюють парадигми, компонентами яких є синтаксичні конструкції з вербативами й ад’єктивами / вербоїдами стану-відношення носія ($N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x$). Значення

фізичного стану, фізіологічної реакції суб'єкта реалізують речення СП "нездужання", ЛО "задоволення". Серед тих ДІФП, що експонують ознаку негативного стану-відношення суб'єкта, виокремлено синтаксичні конструкції СП "гнів", СП "ставлення", ЛО "страх". Позитивні емоційні переживання суб'єкта передають речення таких СП: "зворушення", "ставлення". Семантика інтелектуального стану-відношення носія притаманна структурам: СП "подив", ЛО "довіра", ЛО "вдячність".

На периферії ДІФП перебувають синтаксичні конструкції $N_1 + V_f \rightarrow N_3 + Ad$, $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$ та $N_1 + Adj \rightarrow N_3 + Ad$, компонентами яких є речення з одно-, дво- й тривалентними предикатами стану / стану-відношення суб'єкта. У ДІФП $N_1 + V_f \rightarrow N_3 + Ad$ значення фізичного стану передає структура ЛО "непритомність". Ознаку негативного психоемоційного стану виражають речення СП "образа", ЛО "сором", ЛО "сум", ЛО "досада". Позитивний емоційно-психічний стан носія експонують ДІФП СП "ставлення".

До периферії ДІФП входять парадигми $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$, компонентами яких є синтаксичні конструкції з вербативами й адвербативами стану-відношення суб'єкта. Ознаку фізичного стану носія, спричинену кимось / чимось, виражає ДІФП ЛО "непритомність". Семантику негативного ставлення суб'єкта до чогось, негативних взаємин із кимось передають ДІФП СП "образа", ЛО "сором", ЛО "досада". Позитивне ставлення носія до різноманітних подій чи явищ, інших людей виражають синтаксичні структури СП "ставлення". Інтелектуальний стан-відношення носія, ступінь усвідомлення ним певної інформації виражають конструкції ЛО "довіра".

У зоні абсолютної периферії перебувають ДІФП $N_1 + Adj \rightarrow N_3 + Ad$ з ад'єктивними й адвербативними предикатами стану суб'єкта. Фізіологічний стан сну носія експлікує синтаксична структура ЛО "сон". Негативний настрій суб'єкта через когось / щось виражає ДІФП ЛО "сум". Відчуття душевного комфорту, піднесений, радісний настрій носія експонують синтаксичні структури N_1 + погідний (погожий) $\rightarrow N_3$ + погідно, N_1 + спокійний $\rightarrow N_3$ + спокійно, N_1 + безтурботний $\rightarrow N_3$ + безтурботно – СП "душевний комфорт".

Семантико-синтаксичну структуру речень із предикатами стану / стану-відношення суб'єкта як компонентів ДІФП можуть поширювати факультативні адвербіальні конституенти $N_1 + V_f + Adv_{loc/temp/intense/cause/manner/condition}$, $N_1 + Adj / Part + Adv_{temp/intense/loc/cause/condition}$; $N_1 + V_f + N_x + Adv_{intense/temp/loc}$, $N_1 + Adj / Part + N_x + Adv_{intense/temp/loc}$; $N_1 + V_f + Adv_{intense/temp/loc/cause/comp}$, $N_3 + Ad + Adv_{intense/temp/loc/cause/comp}$; $N_1 + V_f + N_x + Adv_{manner/temp/loc}$, $N_3 + Ad + N_x + Adv_{manner/temp/loc}$; $N_1 + Adj + Adv_{intense/temp/loc/manner}$, $N_3 + Ad + Adv_{intense/temp/loc/manner}$.

Окремий тип становлять речення з адвербативами стану суб'єкта $N_3 + Ad$. Ці синтаксичні структури мають позапарадигмальний статус, оскільки 1) утворені за аналогією до синтаксичних конструкцій у складі три- / двокомпонентних ізофункційних парадигм; 2) не мають базового синтаксичного корелята – дієслівної конструкції, що зумовлено ускладненням їхньої інваріантної статальної семантики додатковими відтінками.

Три-/двокомпонентні ізофункційні синтаксичні парадигми з типовою семантикою "суб'єкт – його стан" є ієрархізованими утвореннями з чітко фіксованими позиціями конституентів. Зв'язок компонентів парадигми послідовно віддзеркалює системність і структурність синтаксичного ладу загалом та речення як його основної одиниці зокрема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамов Б. А. Синтаксические потенции глагола (в сопоставлении с потенциями других частей речи) / Б. А. Абрамов // Научные доклады высшей школы. Филологические науки. – 1966. – № 3. – С. 34–44.
2. Авилова Н. С. Вид глагола и семантика глагольного слова / Н. С. Авилова ; АН СССР, Ин-т русс. яз. – М. : Наука, 1976. – 328 с.
3. Агуреева М. Г. Лексико-семантическая характеристика предикатов состояния / М. Г. Агуреева // Вестник Ленинградского университета. Сер. 2. История, языкознание, литературоведение. – 1990. – Вып. 3 (№ 16). – С. 120–123.
4. Адамец П. Изучение валентности русских глаголов на философском факультете Карлова университета / П. Адамец // Актуальные проблемы русского синтаксиса : (публикации лаборатории “Русский язык и русская литература в современном мире” филологического факультета МГУ) / под ред. К. В. Горшковой, Е. В. Клобукова. – М. : Изд-во Москов. ун-та, 1984. – С. 112–126.
5. Адамец П. К вопросу о синтаксической парадигматике / П. Адамец // Языкознание в Чехословакии : сб. статей. 1956–1974 / [пер. с чеш., слов., англ., фр. ; под ред. Широковой А. Г.]. – М. : Прогресс, 1978. – 463 с. – С. 209–215.
6. Адамец П. К вопросу о синтаксической парадигматике / П. Адамец // Československá rusistika. – 1966. – XI. № 2. – С. 76–80.
7. Адамец П. Образование предложений из пропозиций в современном русском языке / П. Адамец. – Praha : Univ. Karlova, 1978. – 160 с. – (AUC. Philologia, Monographia ; 69).
8. Адамец П. Очерк функционально-трансформационного синтаксиса современного русского языка / П. Адамец. – Praha : Statni pedagogicke nakladatelstvi, 1973–1975. – 2 sv. 1: Однобазовые предложения. – 1973. – 136 с.
9. Адамец П. Порядок слов в современном русском языке / П. Адамец. – Praha : Academia : Nakladatelství československé akademie věd, 1966. – Roč. 76. – 96 с. – (Rozpravy ČSAV. Řada společ. věd ; Seš. 15).

10. Адамец П. Трансформация, синтаксическая парадигматика и члены предложения / П. Адамец, В. Грабе // Slavia. – 1968. – Roč. 37. Seš. 2. – С. 185–192.
11. Адмони В. Г. Введение в синтаксис современного немецкого языка / В. Г. Адмони. – М. : Изд-во л-ры на иностр. яз., 1955. – 391 с.
12. Адмони В. Г. О синтаксической семантике как семантике синтаксических структур / В. Г. Адмони // Известия АН СССР. Серия литературы и языка. Т. 38. – М., 1979. – № 1. – С. 24–35.
13. Аксаков К. С. Полное собрание сочинений. Т. 2. Ч. 1. Сочинения филологические / К. С. Аксаков. – М. : Тип. ун-та, 1875. – XII, 660 с.
14. Александров Н. М. О предикативных отношениях / Н. М. Александров // Ученые записки ЛГПИ имени А. И. Герцена. – Л., 1960. – Т. 217. – С. 3–23.
15. Алисова Т. Б. Именные члены простого предложения и их семантические функции : на материале итальянского языка / Т. Б. Алисова // Научные доклады высшей школы. Филологические науки. – 1970. – № 2. – С. 77–88.
16. Алисова Т. Б. Опыт семантико-грамматической классификации простых предложений / Т. Б. Алисова // Вопросы языкознания. – 1970. – № 2. – С. 91–98.
17. Алисова Т. Б. Очерки синтаксиса современного итальянского языка : (семантическая и грамматическая структура простого предложения) / Т. Б. Алисова. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1971. – 293 с.
18. Алисова Т. Б. Структура простого предложения в современном итальянском языке : автореф. дис. на соиск. учен. степени д-ра филол. наук / Т. Б. Алисова ; Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. – М., 1971. – 39 с.
19. Алпатов В. М. Об антропоцентричном и системоцентричном подходах к языку / В. М. Алпатов // Вопросы языкознания. – 1993. – № 3. – С. 15–26.
20. Андерш Й. Ф. До питання про семантичну структуру речення : (на матеріалі чеської та української мов) / Й. Ф. Андерш // Мовознавство. – 1984. – № 5. – С. 38–42.

21. Андерш Й. Ф. Реалізація дво- і трикомпонентних структурних моделей у чеській мові (в зіставленні з українською) / Й. Ф. Андерш // Мовознавство. – 1987. – № 1. – С. 30–37.
22. Андерш И. Ф. Семантическая структура беспредложного дательного падежа в современных чешском и немецком литературных языках : автореф. дисс. на соиск. ученой степени канд. филол. наук : спец. 10.677 “Теория языкознания” / Й. Ф. Андерш. – К., 1971. – 29 с.
23. Андерш Й. Ф. Семантична структура безприйменникового давального відмінка в чеській і німецькій мовах / Й. Ф. Андерш. – К. : Наук. думка, 1975. – 134 с.
24. Андерш Й.Ф. Семантична характеристика давального відмінка в сучасній українській мові / Й. Ф. Андерш // Українська мова і література в школі. – 1974. – № 10. – С. 34–41.
25. Андерш И. Ф. Структурно-семантическая типология простого предложения : (на материале глагольных предложений современных чешского и украинского литературных языков) : автореф. дисс. на соиск. уч. степ. д-ра филол. наук : спец. 10.02.03 “Славянские языки” / И. Ф. Андерш ; АН УССР ; Ин-т языковедения имени А. А. Потебни. – К., 1987. – 33 с.
26. Андерш Й. Ф. Типологія простих дієслівних речень у чеській мові у зіставленні з українською / Й. Ф. Андерш. – К. : Наук. думка, 1987. – 191 с.
27. Анікєєнко І. Г. Семантична структура речення та лексична двовалентність дієслова / І. Г. Анікєєнко, К. О. Комарова, Е. П. Рукіна // Мовознавство. – 1977. – № 6. – С. 57–60.
28. Антонова И. А. К вопросу о синтаксической парадигме. Парадигма предложений со значением эмоционального состояния / отношения в русском языке / И. А. Антонова // Язык, сознание, коммуникация : сб. статей / отв. ред. В. В. Красных, А. И. Изотов. – М. : МАКС Пресс, 2001. – Вып. 19. – С. 78–88.
29. Арват Н. М. До питання про семантичну типологію простого речення : на матеріалі східнослов’янських мов / Н. М. Арват // Мовознавство. – 1979. – № 2. – С. 24–31.
30. Арват Н. Н. Компонентный анализ семантической структуры простого предложения : текст лекций / Н. Н. Арват. – Черновцы, 1976. – 68 с.

31. Арват Н. Н. О семантике предложения лекций / Н. Н. Арват // Филологические науки. – 1979. – № 5. – С. 52–62.
32. Арват Н. Н. Семантическая структура простого (односоставного) предложения : текст лекций / Н. Н. Арват. – Черновцы, 1974. – 66 с.
33. Арват Н. Н. Семантическая структура простого предложения в современном русском языке : лекции / Н Н. Арват. – К. : Высш. шк., 1984. – 160 с.
34. Ариштейн В. М. Структура предложения и семантика глаголов (к проблеме обязательности / факультативности объекта) / В. М. Ариштейн // Взаимодействие языковых единиц разных уровней : межвуз. сб. науч. тр. / Ленингр. гос. пед. ин-т им. А. И. Герцена ; [редкол. : Л. В. Шишкова (отв. ред.) и др.]. – Л. : ЛГПИ, 1981. – С. 3–15.
35. Аристотель. Сочинения : в 4 т. Т. 2 / Аристотель [ред. З. Н. Микеладзе ; ред. М. И. Иткин ; худ. ред. С. М. Полесицкая ; тех. ред. А. В. Ларина ; кор. Ч. А. Скруль]. – М. : Мысль, 1978. – С. 52–90.
36. Арутюнова Н. Д. Предложение и его смысл (логико-семантические проблемы) / Н. Д. Арутюнова. – М. : Наука, 1976. – 383 с.
37. Арутюнова Н. Д. Семантическая структура и функции субъекта / Н. Д. Арутюнова // Известия АН СССР. Серия литературы и языка. – М., 1979. – Т. 38. № 4.– С. 323–334.
38. Бабайцева В. В. Синтаксис. Пунктуация : учеб. пособ. для студ. по спец. № 2101 “Русс. яз. и лит.” Ч. 3 / В. В. Бабайцева, Л. Ю. Максимов. – М. : Просвещение, 1981. – 271 с.
39. Бабайцева В. В. Семантика простого предложения // Предложение как многоаспектная единица / В. В. Бабайцева. – М., 1983. – С. 7–24.
40. Бабайцева В. В. Система односоставных предложений в современном русском языке / В. В. Бабайцева. – М. : Дрофа, 2004. – 512 с.
41. Бабайцева В. В. Система членов предложения в современном русском языке : учеб. пособ. для студ. пед. ин-тов по спец. № 2101 “Русс. яз. и лит.” / В. В. Бабайцева. – М. : Просвещение, 1989. – 159 с.
42. Бабенко Л. Г. Лексико-семантические группы глаголов и семантические модели предложения. Функционирование

глаголов отдельных лексико-семантических групп в текстах разных стилей / Л. Г. Бабенко // Лексико-семантические группы русских глаголов / под ред. Э. В. Кузнецовой. – Иркутск, 1989.
43. Бабина Т. П. К вопросу о семантическом субъекте / Т. П. Бабина, В. А. Белошапкова // Научные доклады высшей школы. Филологические науки. – 1984. – № 1. – С. 29–34.
44. Бабина Т. П. Способы выражения субъекта состояния / Т. П. Бабина // Синтаксис : изучение и преподавание : сб. работ учеников В. А. Белошапковой / сост. Г. И. Володина. – М. : Диалог-МГУ, 1997. –С. 78–92.
45. Баган М. П. Категорія заперечення в українській мові: функційно-семантичні та етнолінгвістичні вияви : монографія / М. П. Баган. – К. : ВД Дмитра Бураго, 2012. – 376 с.
46. Баландіна Н. Ф. Предикатно-аргументне представлення семантики речення / Н. Ф. Баландіна // Мовознавство. – 1992. – № 2. – С. 60–65.
47. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка / Ш. Балли ; пер. с 3-го фр. изд. Е. В. и Т. В. Вентцель ; ред., вступ. ст. и прим. Р. А. Будагова. – М. : Изд-во иностр. л-ры, 1955. – 416 с.
48. Бархударов Л. С. К вопросу о поверхностной и глубинной структуре предложения / Л. С. Бархударов // Вопросы языкознания. – 1973. – № 3. – С. 50–61.
49. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2004. – 344 с.
50. Белошапкова В. А. Минимальные структурные схемы русского предложения / В. А. Белошапкова // Русский язык за рубежом. – 1978. – № 5. – С. 55–59.
51. Белошапкова В. А. Расширенные структурные схемы русского предложения / В. А. Белошапкова // Русский язык за рубежом. – 1979. – № 5. – С. 63–67.
52. Белошапкова В. А. Современный русский язык. Синтаксис : учеб. пособ. для филол. спец. ун-тов / В. А. Белошапкова. – М. : Высш. шк., 1977. – 248 с.
53. Белошапкова В. А. Деривационная парадигма предложения / В. А. Белошапкова, Т. В. Шмелева // Вестник Московского государственного университета. Сер. 9. Филология. – 1981. – № 2. – С. 43–51.

54. Березовська-Савчук Н. А. До питання семантичної типології предикатів стану / Н. А. Березовська-Савчук // Філологічні студії : науковий вісник Криворізького національного університету. – Кривий Ріг, 2013. – Т. 9. – С. 24–31.
55. Бертагаев Т. А. Субъект и подлежащее / Т. А. Бертагаев // Вопросы языкознания. – 1958. – № 5. – С. 65–69.
56. Близнюк Л. М. Односкладні речення із семантичним суб'єктом : (на матеріалі поетичних текстів 50-х – 60-х рр. ХХ століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / Л. М. Близнюк ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2007. – 20 с.
57. Богданов В. В. Семантико-синтаксическая организация предложения / В. В. Богданов. – Л. : Изд-во Ленинград. ун-та, 1977. – 204 с.
58. Богородицкий В. А. Общий курс русской грамматики : (из университетских чтений) / В. А. Богородицкий. – М. ; Л., 1935. – 356 с.
59. Богуславский И. М. Исследования по синтаксической семантике / И. М. Богуславский ; отв. ред. Е. П. Ершов. – М. : Наука, 1985. – 175 с.
60. Божко Ю. О. Особливості прислівника як самостійної частини мови в сучасній українській мові / Ю. О. Божко // Лінгвістика : зб. наук. праць / Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2011. – № 3 (24). – С. 187–194.
61. Болюх О. В. Власне-семантична і формально-граматична інтерпретація безособових речень / О. В. Болюх // Мовознавство. – 1992. – № 3. – С. 44–49.
62. Болюх О. В. Морфолого-синтаксичні особливості прислівника / О. В. Болюх // Мовознавство. – 1994. – № 6. – С. 34–39.
63. Болюх О. В. Семантико-синтаксична структура безособового речення : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук : спец. 10.02.02 "Українська мова" / О. В. Болюх ; НАН України; Ін-т укр. мови. – К., 1992. – 17 с.
64. Бондарко А. В. Инварианты и прототипы в системе функциональной грамматики / А. В. Бондарко // Проблемы функциональной грамматики : Семантическая инвариантность / вариативность. – СПб : Наука, 2003. – С. 5–36.

65. Бондарко А. В. Функциональная грамматика / А. В. Бондарко. – Л. : Наука, 1984. – 136 с.
66. Будагов Р. А. К теории синтаксических отношений / Р. А. Будагов // Вопросы языкознания. – 1973. – № 1. – С. 3–15.
67. Бузаров В. В. О нейтрализации на синтаксическом уровне / В. В. Бузаров, М. Д. Бузарова / Вопросы языкознания. – 1984. – № 4. – С. 116–123.
68. Булаховський Л. А. З історичних коментаріїв до української літературної мови : (уваги до старовинних засобів синтаксичного оформлення присудків та їх еквівалентів) / Л. А. Булаховський // Наукові записки. Філологічний збірник 2. – Т. VII. Вип. III. – 1948. – С. 25–50.
69. Булаховский Л. А. Курс русского литературного языка. Т. 1 / Л. А. Булаховський. – К. : Рад. шк., 1952. – 447 с.
70. Булаховский Л. А. Курс русского литературного языка. Т. 2 / Л. А. Булаховський. – К. : Рад. шк., 1953. – 336 с.
71. Булаховський Л. А. Питання синтаксису простого речення в українській мові / Л. А. Булаховський // Дослідження з синтаксису української мови. – К. : Вид-во АН Української РСР, 1958. – С. 5–29.
72. Буряков М. А. К вопросу об эмоциях и средствах их языкового выражения / М. А. Буряков // Вопросы языкознания. – 1979. – № 3. – С. 47–59.
73. Буслаев Ф. И. Опыт исторической грамматики русского языка : учеб. пособ. для преподавателей : в 2 ч. / сост. Ф. Буслаевым. – М. : Унив. тип., 1858. – 2 ч. – Ч. 1 : Этимология. – [12], XL, 244 с. ; ч. 2 : Синтаксис. – X, [2], 428 с. – (Учебные руководства для военно-учебных заведений).
74. Валгина Н. С. Синтаксис современного русского языка : учеб. для вузов по спец. “Журналистика” / Н. С. Валгина. – 3-е изд., испр. – М. : Высш. шк., 1991. – 432 с.
75. Валькова А. И. Предикативные наречия в современном русском литературном языке : автореф. дисс. на соиск. учен. степени канд. филол. наук / А. И. Валькова ; Сарат. ордена Трудового Красного Знамени гос. ун-т. – Саратов : [б. и.], 1961. – 21 с.
76. Варшавская А. И. Смысловые отношения в структуре языка / А. И. Варшавская. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1984. – 135 с.

77. Васильев Л. М. Семантика русского глагола : учеб. пособ. для слушателей фак. повыш. квалификации / Л. М. Васильев. – М. : Высш. шк., 1981. – 184 с.
78. Васильев Л. М. Семантические классы глаголов чувства, мысли, речи / Л. М. Васильев // Очерки по семантике русского глагола : [сб. науч. тр.]. – Уфа : Изд-во Башкирского ун-та, 1971. – С. 91–99.
79. Васильев Л. М. Семантические модели предложения / Л. М. Васильев // Исследования по семантике. – Уфа : БГУ, 1976. – С. 125–128.
80. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков / А. Вежбицкая ; пер. с англ. А. Д. Шмелева ; под ред. Т. В. Булыгиной. – М. : Яз. русс. культуры, 1999. – 780 с.
81. Вейнрейх У. О семантической структуре языка / У. Вейнрейх // Новое в лингвистике. – М. : Прогресс, 1970. – Вып. V. – С. 163–249.
82. Вердиева Н. Ф. Слова категории состояния в современном русском языке : автореф. дисс. на соиск. учен. степени канд. филол. наук / Н. Ф. Вердиева ; М-во высш. и сред. спец. образования РСФСР, Ленинградский гос. пед. ин-т им. А. И. Герцена. – Л., 1971. – 20 с.
83. Виноградов В. В. О взаимодействии лексико-семантических уровней с грамматическими в структуре языка / В. В. Виноградов // Мысли о современном русском языке. – М., 1969. – С. 5–23.
84. Виноградов В. В. Основные вопросы синтаксиса предложения / В. В. Виноградов // Вопросы грамматического строя. – М., 1955. – С. 389–435.
85. Виноградов В. В. Основные типы лексических значений слова / В. В. Виноградов // Вопросы языкознания. – 1953. – № 5. – С. 3–29.
86. Виноградов В. В. Русский язык. Грамматическое учение о слове : учеб. пособ. / В. В. Виноградов ; [под ред. Г. А. Золотовой]. – [4-е изд.]. – М. : Русс. яз., 2001. – 720 с.
87. Висоцький А. В. Синтаксична сфера прислівника в українській літературній мові : монографія / А. В. Висоцький. – К. : ВД Дмитра Бураго, 2013. – 328 с.

88. Вихованець І. Р. Називний, орудний і знахідний відмінки у функції присудка / І. Р. Вихованець // Українська мова і література в школі. – 1973. – № 8. – С. 23–34.
89. Вихованець І. Р. Граматика української мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Грищенко та ін. – К. : Рад. шк., 1982. – 208 с.
90. Вихованець І. Р. Семантико-синтаксична структура речення / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський та ін. – К. : Наук. думка, 1983. – 219 с.
91. Вихованець І. Р. Нариси з функційного синтаксису української мови : монографія / І. Р. Вихованець ; АН України, Ін-т української мови ; [відп. ред. К. Г. Городенська; ред. Л. К. Ярошевська]. – К. : Наук. думка, 1992. – 224 с.
92. Вихованець І. Р. Система відмінків української мови / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1987. – 232 с.
93. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови : академ. граматика укр. мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська ; за ред. І. Р. Вихованця. – К. : Пульсари, 2004. – 400 с.
94. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1988. – 256 с.
95. Вінтонів М. О. Типологія форм присудка в сучасній українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук : спец. 10.02.01 – "Українська мова" / М. О. Вінтонів ; Дніпропетров. держ. ун-т. – Дніпропетровськ, 1997. – 23 с.
96. Воинова Е. И. Дательный падеж при предикативных словах на –о и инфинитиве / Е. И. Воинова // Вестник Ленинградского университета. Серия истории, языка и литературы. – 1965. – № 2. – Вып. 1. – С. 151–158.
97. Володина Г. И. Принципы описания простого предложения в идеографической грамматике русского языка : автореф. дисс. на соиск. учен. степени д-ра филол. наук : спец 10.02.01 "Русский язык" / Г. И. Володина ; Ин-т русс. языка. – М, 1991. – 36 с.
98. Володченков М. П. Интенционные свойства глаголов внутреннего эмоционального состояния в современном русском языке (в сопоставлении с украинским) : автореф. дисс. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец.10.02.01

“Русский язык” / М. П. Володченков ; Киев. гос. пед. ин-т имени А. М. Горького. – К., 1984. – 23 с.
99. Волохина Г. А. Слова категории состояния – эквиваленты глаголов / Г. А. Волохина, З. Д. Попова // Русский язык в школе. – 1975. – № 6. – С. 87–89.
100. Вольф Е. М. Эмоциональные состояния и их представления в языке / Е.М. Вольф // Логический анализ языка: Проблемы интенсиональных и прагматических контекстов. – М. : Наука, 1989. – 288 с. – С. 55–75.
101. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки / Е. М. Вольф. – 2-е изд., доп. – М. : Едиториал УРСС, 2002. – 280 с.
102. Востоков А. Х. Сокращенная русская грамматика Александра Востокова / Александр Христофорович Востоков. – 3-е изд. – СПб : Иждивением Деп. нар. просв., 1835. – 172 с. : табл.
103. Всеволодова М. В. Уровни организации предложения в рамках функционально-коммуникативной прикладной модели языка / М. В. Всеволодова // Вестник Московского государственного университета. Серия 9. Филология. – 1997. – № 1. – С. 52–66.
104. Всеволодова М. В. Классы моделей русского простого предложения и их типовых значений : модели русских предложений со статальными предикатами и их речевые реализации (в зеркале китайского языка) / М. В. Всеволодова, Шуфень Го. – М. : АЦФИ, 1999. – 169 с.
105. Всеволодова М. В. Теория функционально-коммуникативного синтаксиса. Фрагмент прикладной (педагогической) модели язика : учебник / М. В. Всеволодова. – М. : Изд-во МГУ, 2000. – 502 с.
106. Вукович Й. К проблеме классификации частей речи / Й. Вукович // Вопросы языкознания. – 1972. – № 5. – С. 49–61.
107. Выхованец И. Р. Функциональная типология предлогов и падежей : (на материале современного украинского литературного языка) : автореф. дисс. на соиск. учен. степени д-ра филол. наук : спец. 10.02.02 “Украинский язык”. – К., 1988. – 48 с.
108. Гайсина Р. М. Лексико-семантическое поле глаголов отношения в современном русском языке / Р. М. Гайсина. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1981. – 195 с.

109. Гак В. Г. К проблеме семантической синтагматики / В. Г. Гак // Проблемы структурной лингвистики. 1971 : сб. ст. – М. : Наука, 1972. – С. 367–395.
110. Гак В. Г. Сравнительная типология французского и русского языков : учеб. пособ. для студ. фак. и ин-тов ин. яз. / В. Г. Гак. – Л. : Просвещение, 1976. – 286 с.
111. Гак В. Г. Теоретическая грамматика французского языка. Синтаксис / В. Г Гак. – 2-е изд., испр. доп. – М. : Высш. шк., 1986. – 219 с.
112. Галаган О. М. Семантико-синтаксична структура речень з тривалентними предикатами : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / О. М. Галаган ; Кіровоград. держ. пед. ун-т імені Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2004. – 20 с.
113. Галкина-Федорук Е. М. Безличные предложения с безлично-предикативными словами на "о" / Е. М. Галкина-Федорук // Ученые записки Московского университета. – М. : Изд-во МГУ, 1948. – Вып. 128. – С. 70–85.
114. Галкина-Федорук Е. М. О категории состояния в русском языке / Е. М. Галкина-Федорук // Русский язык в школе. – 1957. – № 4. – С. 6–17.
115. Гандзюк С. П. Дієслівна валентність та іменний присудок : (на матеріалі ад'єктивних речень сучасної німецької мови) / С. П. Гандзюк // Мовознавство. – 1978. – №3. – С. 62–64.
116. Гвоздев А. Н. Очерки по стилистике русского языка / А. Н. Гвоздев. – М. : Просвещение, 1965. – 405 с.
117. Гнатюк Г. М. Дієприкметник у сучасній українській літературній мові : монографія / Г. М. Гнатюк ; відп. ред. В. М. Русанівський. – К. : Наук. думка, 1982. – 248 с.
118. Годз О. В. Синтаксична структура прислівникових речень в українській літературній мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / О. В. Годз ; НАН України ; Ін-т укр. мови. – К., 2013. – 18 с.
119. Головин Б. Н. К вопросу о парадигматике и синтагматике на уровнях морфологии и синтаксиса / Б. Н. Головин // Единицы разных уровней грамматического строя языка и их взаимодействие. – М. : Наука, 1969. – 331 с.
120. Городенская Е. Г. Деривация синтаксических единиц : автореф. дисс. на соиск. учен. степени д-ра филол. наук : спец.

10.02.02 “Украинский язык” / Е. Г. Городенская. – К., 1991. – 38 с.
121. Городенська К. Г. Деривація синтаксичних одиниць : монографія / К. Г. Городенська ; АН України, Ін-т мовознавства ; відп. ред. І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1991. – 192 с.
122. Городецька В. А. Структура односкладного речення української мови : (у порівнянні з російською) : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / В. А. Городецька ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – К., 1997. – 17 с.
123. Горпинич В. О. Морфологія української мови : підручник для студ. вищ. навч. закл. / В. О. Горпинич. – К. : Академія, 2004. – 336 с.
124. Горяний В. Д. Предикативи в українській мові / В. Д. Горяний // Українська мова та література в школі. – 1982. – № 3. – С. 40–43.
125. Грабе В. Общее значение синтаксической конструкции и трансформации / В. Грабе // Československá rusistika. – 1966. – XI. № 2. – С. 72–75.
126. Градинарова А. А. Бесподлежащные конструкции с субъектом состояния в дативе и их подлежащные трансформы / А. А. Градинарова // Динамика языковых процессов: история и современность : к 75-летию со дня рождения проф. Пенки Филковой : сб. науч. трудов. – София : Херон Прес, 2004.
127. Градинарова А. А. О месте “безличных” предложений в системе языка и в синтаксической теории / А. А. Градинарова // Болгарская русистика. – 2002. – № 1.
128. Градинарова А. А. О модели предложения с типовым значением “спецификация эмоционально-психического состояния субъекта” / А. А. Градинарова // Проблемы когнитивного и функционального описания русского и болгарского языков / под ред. доц. д-ра Д. Митева.– Шумен : Университет. изд-во “Епископ Константин Преславски”, 2004. – Вып. 3. – С. 107–117.
129. Грамматика русского языка. Синтаксис. Т. II. Ч. I. – М. : Изд-во АН СССР, 1980. – 702 с.
130. Греч Н. И. Практическая русская грамматика / Н. И. Греч. – Изд. 2-е, испр. – Спб, 1834. – 262 с.

131. Греч Н. И. Чтенія о русскомъ языке. Ч. I / Н. И. Греч. – СПб, 1840. – 336 с.
132. Гришина Н. И. Дативные предложения в парадигматическом аспекте : монография / Наталия Игоревна Гришина ; МГОПУ им. М. А. Шолохова. – М. : Альфа, 2002. – 198 с.
133. Грищенко А. П. Прикметник в українській мові / А. П. Грищенко. – К. : Наук. думка, 1978. – 207 с.
134. Грубор Д. Из книги "Видовые значения" / Д. Грубор // Вопросы глагольного вида. – М. : Изд-во иностр. л-ры, 1962. – С. 68–76.
135. Гуйванюк Н. В. Формально-семантичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць / Н. В. Гуйванюк. – Чернівці : Рута, 1999. – 336 с.
136. Гуминский А. П. Опыт построения системы семантических падежей : автореф. дисс. на соиск. учен. степ. канд. филол. наук : спец. 10.02.19 / Александр Петрович Гуминский ; Саратов. ун-т им. Н. Г. Чернышевского. – Саратов, 1988.
137. Гухман М. М. Грамматическая категория и структура парадигм / М. М. Гухман // Исследования по общей теории грамматики / отв. ред. В. Н. Ярцева. – М. : Наука, 1968. – 293 с. – С. 11–-175.
138. Данеш Фр. Опыт теоретической интерпретации синтаксической омонимии / Фр. Данеш // Вопросы языкознания. – 1964. – № 6. – С. 3–17.
139. Демьянков В. З. Предикаты и концепция семантической интерпретации / В. З. Демьянков // Известия АН СССР. Серия литературы и языка. – 1980. – Т. 39. – № 4. – С. 336–346.
140. Денисюк Т. К. Способи оцінної дієслівної дії в сучасній українській літературній мові : дис. … канд. філол. наук : 10.02.01 / Т. К. Денисюк . – К., 2010. – 247 с.
141. Долгов Ю. С. К вопросу о синтаксической синонимике / Ю. С. Долгов // Краткие очерки по русскому языку : ученые записки / под ред. Г. В. Денисевича ; Курск. гос. пед. ин-т. – Курск, 1970. – Т. 72. Вып. 3. – С. 56–61.
142. Дрогомирецький П. П. Зіставно-типологічний аналіз простих речень з дієслівними предикатами стану : на матеріалі української, німецької та англійської мов / П. П. Дрогомирецький // Мовознавство. – 1990. – № 5. – С. 62–65

143. Дрогомирецкий П. П. Интенционно-валентная структура глаголов состояния : на материале украинского, немецкого и английского языков : автореф. дисс. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 / П. П. Дрогомирецкий ; Киев. гос. ун-т им. Т. Г. Шевченко. – К., 1991. – 16 с.
144. Егорова И. П. Позиционные эквиваленты слова в составе предложения (к изучению вариативных синтаксических рядов) / И. П. Егорова // Русский язык : грамматические исследования. – М. : Наука, 1967. – С. 78–95.
145. Жовтобрюх М. А. Курс сучасної української літературної мови / Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М. – К. : Рад. шк., 1965. – Ч. 1. – 422 с.
146. Журавлева Э. Г. Семантические особенности предложений с предикатами состояния / Э. Г. Журавлева // Предложение и текст в семантическом аспекте : межвуз. темат. сб. / отв. ред. И. П. Сусов. – Калинин : КГУ, 1978. – С. 27–35.
147. Загнітко А. П. Дієслівні категорії в синтагматиці і парадигматиці : навч. посіб. / А. П. Загнітко ; Донецьк. ун-т. – К., 1990. – 130 с.
148. Загнітко А. П. Основи українського теоретичного синтаксису / А. П. Загнітко ; І Р. Вихованець (відп. ред.). – Горлівка : ГДППМ, 2004. – Ч. 1. – 227 с.
149. Загнітко А. П. Основи українського теоретичного синтаксису / А. П. Загнітко ; І. Р. Вихованець (відп. ред.). – Горлівка : ГДППМ, 2004. – Ч. 2. – 254 с.
150. Загнітко А. П. Структура та ієрархія валентних значень дієслова : навч.-метод. кабінет з вищої освіти / А. П. Загнітко. – Препр. – К., 1990. – 64 с.
151. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія : монографія / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 1996. – 437 с.
152. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2006. – 378 с.
153. Загнітко А. П. Український синтаксис : наук.-теорет. і навч.-практ. комплекс, навч. посіб. / А. П. Загнітко ; Ін-т змісту і методів навчання, Донец. держ. ун-т. – К., 1996. – Ч. 2. – 240 с.
154. Зализняк А. Исследования по семантике предикатов внутреннего состояния / Анна Зализняк. – Мюнхен : Verlag Otto Sanger, 1992. – 203 с.

155. Зеленецкий А. Л. Сравнительная типология немецкого и русского языков : учеб. пособ. для студ. пед. ин-тов по спец. № 2103 “Иностр. яз.” / Зеленецкий А. Л., Монахов П.Ф. – М. : Просвещение, 1983. – 240 с.
156. Зимек Р. Семантический аспект синтаксической трансформации / Р. Зимек // Československá rusistika. – 1966. – XI. – № 2. – С. 66–72.
157. Золотова Г. А. Коммуникативные аспекты русского синтаксиса : монография / Г. А. Золотова. – М. : КомКнига, 2010. – 368 с.
158. Золотова Г. А. К типологии простого предложения / Г. А Золотова // Вопросы языкознания. – 1978. – № 3. – С. 49–62.
159. Золотова Г. А. Монопредикативность и полипредикативность в русском синтаксисе / Г. А Золотова // Вопросы языкознания. – 1995. – № 2. – С. 99–109.
160. Золотова Г. А. О структуре простого предложения в русском языке / Г. А Золотова // Вопросы языкознания. – 1967. – № 6. – С. 90–101.
161. Золотова Г. А. О структурных основаниях синтаксической синонимии / Г. А. Золотова // Русский язык в национальной школе. – 1968. – № 6. – С. 5–10.
162. Золотова Г. А. О субъекте предложения в современном русском языке / Г. А Золотова // Научные доклады высшей школы. Филологические науки. – 1981. – № 1. – С. 33–42.
163. Золотова Г. А. Очерк функционального синтаксиса русского языка / Г. А Золотова ; отв. ред. С. Г. Бархударов. – М. : Наука, 1973. – 351 с.
164. Золотова Г. А. Синтаксическая синонимия и культура речи / Г. А. Золотова // Актуальные проблемы культуры речи : сб. статей / под ред. В. Г. Костомарова, Л. И. Скворцова. – М. : Наука, 1970. – С. 178–217.
165. Золотова Г. А. Синтаксический словарь : репертуар элементарных единиц русского синтаксиса / Г. А Золотова. – М. : Наука, 1988. – 440 с.
166. Іваницька Н. Л. Двоскладне речення в українській мові : монографія / Н. Л. Іваницька. – К. : Вища школа, 1986. – 167 с.

167. Іваницька Н. Л. Зумовленість синтаксичної структури двоскладного речення валентністю дієслова-присудка / Н. Л. Іваницька // Мовознавство. – 1985. – № 1. – С. 39–43.
168. Іваницька Н. Л. Синтаксична структура двоскладного речення : питання формально-граматичного і семантико-граматичного членування / Н. Л. Іваницька // Українська мова і література в школі. – 1986. – № 1. – С. 36–41.
169. Іваницька Н. Л. Формально-граматичне і семантико-граматичне моделювання структури простого речення : (на матеріалі двоскладних речень української мови) / Н. Л. Іваницька // Мовознавство. – 1986. – № 1. – С. 20–27.
170. Иванова Е. Ю. О некоторых подходах к изучению семантического устройства предложения / Е. Ю. Иванова // Славянский вестник : к 70-летию В. П. Гудкова / под ред. Н. Е. Ананьевой, З. И. Карцевой. – М. : МАКС Пресс, 2004. – Вып. 2. – С. 111–121.
171. Исаченко А. В. О возникновении и развитии “категории состояния” в славянских языках / А. В. Исаченко // Вопросы языкознания. – 1955. – № 6. – С. 48–65.
172. Истрина Е. С. Субъект и подлежащее как синтаксические термины / Е. С. Истрина // Ученые записки Казахского государственного университета. – Алма-Ата, 1946. – Т. XI. – С. 30–35.
173. Кавера Н. В. Семантична типологія предикатів стану : дис. … канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. В. Кавера ; Нац. акад. наук України, Ін-т укр. мови. – К., 2007. – 206 с.
174. Кавера Н. В. Семантична типологія предикатів стану : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова“ / Н. В. Кавера ; Нац. акад. наук України. Ін-т укр. мови. – К., 2008. – 24 с.
175. Кавера Н. В. Суб’єктна синтаксема в семантико-синтаксичній структурі речень із відприслівниковими предикатами стану“ / Н. В. Кавера // Рідний край : наук., публіц., худож.-літ. альманах / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – 2006. – №1 (14). – С. 82–87.
176. Кадомцева Л. О. Українська мова. Синтаксис простого речення / Л. О. Кадомцева. – К. : Вища школа, 1985. – 128 с.
177. Казарина В. И. К вопросу о состоянии как семантической категории / В. И. Казарина // Предложение. Текст. Речевое

функционирование языковых единиц : межвуз. сб. науч. трудов. – Елец : ЕГУ им. И. А. Бунина, 2002. – 214 с.
178. Казарина В. И. Синтаксический концепт “состояние” в современном русском языке / В. И. Казарина. – Елец : ЕГУ им. А. И. Бунина, 2002. – 227 с.
179. Калайдович И. Ф. Грамматика языка русского. Ч. 1. Познание слов / И. Ф. Калайдович. – М. : Университет. тип., 1834. – 102 с., X с.
180. Каленич В. М. Двоскладні речення з одновалентними дієслівними предикатами в українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / В. М. Каленич ; НАН України. Ін-т укр. мови. – К., 2007. – 19 с.
181. Каленич В. М. Семантико-синтаксичні параметри речень з одновалентними дієслівними предикатами стану / В. М. Каленич // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Сер. Філологія : збірник / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського ; редкол. Н. Л. Іваницька (гол. ред.) та ін. – Вінниця, 2009. – Вип. 11. – С. 122–127.
182. Камалова А. А. Категория состояния как понятийное поле и способы его выражения в современном русском языке / А. А. Камалова // Исследования по семантике. Общие вопросы семантики : межвузов. науч. сб. / Башкир. гос. ун-т им. 40-летия Октября – Уфа, 1983. – С. 71–82.
183. Камалова А. А. Лексика со значением состояния в современном русском языке : автореф. дисс. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / А. А. Камалова ; Днепропетровский гос. ун-т. – Днепропетровск, 1984. – 24 с.
184. Камалова А. А. Семантические типы предикатов состояния в системном и функциональном аспектах : автореф. дис. на соиск. учен. степени д-ра филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / А. А. Камалова ; Башкир. гос. ун-т. – Уфа, 1999. – 39 с.
185. Камалова А. А. Семантические типы предикатов состояния в системном и функциональном аспектах : монография / А. А. Камалова ; Мин-во общ. и проф. образования Рос. Федерации, Помор. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова,

Северодвин. гуманитар. ин-т. – Архангельск : Изд-во Поморского ун-та, 1998. – 325 с.
186. Камалова А. А. Формирование и функционирование лексики со значением психического состояния в русском литературном языке : учеб. пособ. / А. А. Камалова. – Архангельск : Изд-во Помор. междунар. пед. ун-та, 1994. – 130 с.
187. Камолетдинов Б. Синтаксическая синонимия в современном таджикском литературном языке : автореф. дисс. на соиск. учен. степени д-ра фил. наук / Б. Камолетдинов. – Душанбе : АН Тадж. ССР, 1988. – 46 с.
188. Карань ська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : навч. посіб. / М. У. Карань ська. – К. : Либідь, 1995. – 312 с.
189. Карпалюк В. С. Семантико-синтаксическая структура конструкций с предикатными актантами в украинском языке : автореф. дисс. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.02 “Языки народов СССР (украинский язык)” / В. С. Карпалюк. – К., 1988. – 23 с.
190. Касевич В. Б. Семантика. Синтаксис. Морфология / В. Б. Касевич. – М. : Наука, 1988. – 309 с.
191. Категория субъекта и объекта в языках различных типов / редкол. : С. Д. Кацнельсон и др. – Л. : Наука, 1982. – 189 с.
192. Кацнельсон С. Д. К понятию типов валентности / С. Д. Кацнельсон // Вопросы языкознания. – 1987. – № 3. – С. 20–33.
193. Кацнельсон С. Д. О грамматической категории / С. Д. Кацнельсон // Вестник Ленинградского университета. – 1948. – № 2. – С. 118.
194. Кацнельсон С. Д. Типология языка и речевое мышление / С. Д. Кацнельсон. – Л. : Наука, Ленинград. отд., 1972. – 216 с.
195. Кендюшенко А. Г. Про семантичну структуру речень з предикативними прислівниками / А. Г. Кендюшенко // Мовознавство. – 1990. – № 4. – С. 50–55.
196. Кильдибекова Т. А. Глаголы действия в современном русском языке : опыт функционально-семантического анализа / Т. А. Кильдибекова. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1985. – 157, [3] с.

197. Киселева Л. П. К вопросу о синтаксической синонимике в современном русском литературном языке / Л. П. Киселева // Вестник Ленинградского университета. История, язык, литература. – Л., 1983. – № 14. Вып. 3. – С. 74–77.
198. Кислякова Н. О. Синоніміка вираження присудка в українській мові : метод. рек. на допомогу вчителеві серед. шк. / Н. О. Кислякова. – Одеса, 1975. – 34 с.
199. Клобуков Е. В. Семантика падежных форм в современном русском литературном языке / Е. В. Клобуков. – М. : МГУ, 1986. – 118 с.
200. Ключникова З. Е. Лексико-грамматическая характеристика глаголов состояния в русском языке (с некоторыми типологическими сопоставлениями) : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / З. Е. Ключникова ; Казахский гос. пед. ин-т им. Абая. – Алма-Ата, 1973. – 27 с.
201. Ковбаса Н. Л. Розрізнення синтаксичних валентностей дієслівних зв’язок у іменному складеному присудку / Н. Л. Ковбаса // Мовознавство. – 1969. – № 6. – С. 31–38.
202. Ковтунова И. И. О синтаксической синонимике / И. И. Ковтунова // Вопросы культуры речи. – М., 1955. – Вып. 1. – С. 25–30.
203. Козел Н. Я. Синтаксическая синонимия в способах выражения субъекта предложения : автореф. дисс. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / Козел Наталья Яковлевна. – М., 2002. – 23 с.
204. Козырева Т. Г. К вопросу о грамматической омонимии безлично-предикативных слов с формами других частей речи / Т. Г. Козырева // Тезисы докладов научно-теоретической конференции (17 апр. 1967 г.) / Секция филолог. наук. – Минск : Минск. гос. пед. ин-т имени А. М. Горького, 1967. – 143 с. – С. 69–73.
205. Кокорина С. И. О реализации структурной схемы предложения / С. И. Кокорина // Вопросы языкознания. – 1975. – № 3. – С. 73–83.
206. Кокорина С. И. О семантическом субъекте и особенностях его выражения в русском языке / С. И. Кокорина. – М. : Изд-во Москов. ун-та, 1979. – 79 с.

207. Колшанский Г. В. Коммуникативная грамматика и лингвистическая интерпретация категорий субъекта и предиката / Г. В. Колшанский // Известия АН СССР. Серия литературы и языка. – 1979. – Т. 38. № 4. – С. 318–322.
208. Кононенко В. И. Синонимика синтаксических конструкций в современном русском языке / В. И. Кононенко. – К. : Наук. думка, 1970. – 144 с.
209. Кононенко В. И. Системно-семантические связи в синтаксисе русского и украинского языков : монографія / В.И. Кононенко. – К. : Вища школа, 1976. – 209 с.
210. Копров В. Ю. Семантико-функциональный синтаксис русского языка в сопоставлении с английским и венгерским : монографія / В. Ю. Копров. – Воронеж : Изд. О. Ю. Алейников, 2010. – 328 с.
211. Кормилицына М. А. Семантическая структура предложения в русском языке / М. А. Кормилицына, З. Л. Новоженова. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1985. – 286 с.
212. Костинский Ю. М. Вопросы синтаксической парадигматики / Ю. М. Костинский // Вопросы языкознания. – 1969. – № 5. – С. 106–114.
213. Костусяк Н. М. Валентність предикативних прислівників : (на матеріалі творів М. Вінграновського) / Н. М. Костусяк // Волинь філологічна : текст і контекст. Творчість Л. Боровиковського в контексті слов'янського романтизму : зб. наук. пр. / [упоряд. О. В. Яблонська ; Волин. держ. ун-т імені Лесі Українки]. – Луцьк : Вежа, 2006. – Вип. 2. – С. 311–329.
214. Костусяк Н. М. Структура міжрівневих категорій сучасної української мови : монографія / Н. М. Костусяк ; [ред. і кор. В. Є. Сикора, В. П. Цюп'яшук ; тех. ред. Л М. Козлюк]. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – 452 с.
215. Кошанский Н. Ф. О русском синтаксисе / Н. Ф. Кошанский // Труды общества любителей Российской словесности при Московском университете. – М., 1819. – Ч. XV. – С. 86–118.
216. Крючкова М. Л. Особенности глагольного немотивированного управления в современном русском языке / М. Л. Крючкова ; под ред. О. А. Лаптевой. – М. : Русс. язык, 1979. – 118, [2] с.

217. Кубик М. К вопросу классификации предложений в русском языке / М. Кубик // Československá rusistika. – 1968. – XIII. № 2. – С. 94–102.
218. Кубик М. К вопросу классификации простого предложения в новой академической грамматике русского языка / М. Кубик // Československá rusistika. –1972. – XVII. № 2. – С. 65–69.
219. Кубрякова Е. С. Деривация, транспозиция, конверсия / Е. С. Кубрякова // Вопросы языкознания. – 1974. – № 5. – С. 64–76.
220. Кузьмина С. Е. Вариативность структурной схемы предложения / С. Е. Кузьмина // Вестник Челябинского государственного университета. Филология. Искусствоведение. – 2010. – Вып. 43. – № 13 (194). – С. 88–93.
221. Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови / О. Курило. – К. : Основи, 2004. – 303 с.
222. Курилович Е. Очерки по лингвистике : сб. статей / Е. Курилович ; [пер. с польск., фр., англ., нем.]. – М. : Изд-во иностр. лит., 1962. – 456 с.
223. Кутня Г. В. До питання класифікаційних критеріїв предикатів у мовознавчій літературі / Г. В. Кутня // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць / [уклад.: Анатолій Загнітко (наук. ред.) та ін.]. – Донецьк : ДонНУ, 2009. – Вип. 18. – С. 75–80.
224. Кутня Г. В. Семантико-синтаксична парадигма предикатів процесу з варіантними виявами суб'єктів у сучасній українській мові / Г. В. Кутня // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Львів, 2006. – Вип. 38. Ч. 1. – С. 15–23.
225. Кутня Г. В. Структурно-семантична і функційна характеристика предикатів процесу в сучасній українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / Г. В. Кутня ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2004. – 18 с.
226. Кухарж Я. О функциональном использовании структурных единиц / Я. Кухарж // Единицы разных уровней грамматического строя языка и их взаимодействие. – М. : Наука, 1968. – С. 273–277.
227. Куц О. В. Проблема парадигми речення в лінгвістиці / О. В. Куц // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми

граматики і лексикології української мови : зб. наук. пр. / [відп. ред. М. Я. Плющ]. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 5. – С. 219–223.
228. Куц О. В. Співвідношення семантичної і формально-граматичної структур у двоскладному реченні / О. В. Куц // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Сер. 10. Проблеми граматики і лексикології української мови : зб. наук. пр. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – Вип. 3. – С. 59–67.
229. Кучеренко І. К. Дієслово // Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови. Морфологія / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2-е вид., уточн. й доп. – Вінниця : Поділля, 2000, 2003. – С. 303–330.
230. Лагута О. Н. Логика и лингвистика / О. Н. Лагута. – Новосибирск, 2000. – 116 с.
231. Лаптева О. А. Гомофункциональные ряды – принцип системности русского некодифицированного устно-разговорного синтаксиса / О. А. Лаптева // Вопросы языкознания. – 1973. – № 5. – С. 60–77.
232. Лаптева О А. Типология вариативных синтаксических рядов в аспекте функционирования литературного языка / О. А. Лаптева // Вопросы языкознания. – 1984. – № 2. – С. 91–102.
233. Ларенок (Помогаева) Н. С. Функционально-стилистический подход при изучении синтаксической синонимии в школе и вузе / Н. С. Ларенок (Помогаева) // Вестник Томского государственного университета. – 2012. – № 356. – С. 30–32.
234. Лариохина Н. М. Синтаксические синонимы в преподавании русского языка как иностранного / Н. М. Лариохина // Слово. Грамматика. Речь. — М., 2001. – Вып. 3. – С. 37–41.
235. Левицкий Ю. А. Основы теории синтаксиса : учеб. пособ. по спецкурсу / Ю. А. Левицкий ; Перм. пед. ун-т. – Пермь, 2001. – 236 с.
236. Леденёв Ю. Ю. Изофункциональность в синтаксисе / Ю. Ю. Леденёв. – Ставрополь, 2001. – 96 с.
237. Леденёв Ю. Ю. Изофункциональность как языковая универсалия / Ю. Ю. Леденёв // Стилистика и культура речи : межвуз. сб. науч. тр. / Пятигорск. гос. лингвист. ун-т ;

[редкол.: Витковская Л. В. (отв. ред.) и др.]. – Пятигорск : [б. и.], 2000. – С. 17–23. – Библиогр.: с. 167–173.
238. Леденёв Ю. Ю. Синтаксический инвариант, его перспектива и ретроспектива / Ю. Ю. Леденёв // Филологические науки : тезисы докл. XLIV науч.-метод. конф. – Ставрополь, 1999. – С. 154–159.
239. Леденев Ю. Ю. Явления изофункциональности в синтаксисе языка : монография / Ю Ю. Леденев. – Ставрополь : Изд-во СГУ, 2001. – 168 с.
240. Леденев Ю. Ю. Явления изофункциональности на различных ярусах синтаксической системы языка : автореф. дисс. на соиск. учен. степ. д-ра филол. наук : спец. 10.02.01 "Русский язык" : 10.02.19 "Теория языков" / Леденев Юрий Юрьевич ; Ставропол. гос. ун-т. – Ставрополь, 2001. – 40 с.
241. Лекант П. А. Об изучении синонимии в простом предложении / П. А. Лекант // Проблемы учебника русского языка как иностранного. Синтаксис / В. И. Красных. – М. : Русс. язык, 1980. – Т. 1. – С. 21–46, 187–198.
242. Лекант П .А. Синтаксис простого предложения в современном русском языке / П. А. Лекант. – М. : Высш. шк., 2004. – 247 с.
243. Лекант П. А. Синтаксическая синонимия и синтаксическая парадигматика / П. А. Лекант // Синтаксическая синонимия в русском языке : межвуз. сб. науч. тр. / [редкол.: П. А. Лекант (отв. ред.) и др.] ; Москов. обл. пед. ин-т им. Н. К. Крупской. – М. : МОПИ, 1984. – С. 3–8.
244. Леута О. І. Виділення лексико-семантичної групи стану в складі дієслівної лексики сучасної української літературної мови / О. І. Леута // Семантичні і формальні аспекти морфології і синтаксису української мови : зб. наук. пр. / Київ. держ. пед. ін-т імені О. М. Горького ; ред. кол. А. П. Грищенко (відп. ред.) та ін. – К. : КДПІ, 1988. – С. 18–29.
245. Леута О. І. Дієслівні речення в українській літературній мові: структура, семантика, моделі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / О. І. Леута ; НАН України, Ін-т укр. мови. – К., 2009. – 35 с.
246. Леута А. И. Семантико-синтаксическая структура предложений с глагольными предикатами состояния в современном русском языке : автореф. дисс. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова"

/ А. И. Леута ; Киев. гос. пед. ин-т имени А. М. Горького. – К., 1988. – 21 с.
247. Леута О. І. Семантико-синтаксичні параметри українського дієслова : монографія / О. І. Леута. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – 404 с.
248. Леута О. І. Синтаксичні структури з дієсловами стану / О. І. Леута // Українська мова література в школі. – 1988. – № 10. – С. 54–60.
249. Леута О. І. Структура і семантика дієслівних речень в українській літературній мові : монографія / Олександр Леута. – К. : Такі справи, 2008. – 208 с.
250. Лешка О. Место трансформационных отношений в языковой структуре / О. Лешка // Československá rusistika. – 1966. – XI. № 2. – С. 65–66.
251. Ли А. Категория состояния и разноуровневые средства её выражения в современном английском языке : автореф. дисс. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки (английский язык)” / А. Ли; Одес. гос. ун-т им. И. И. Мечникова. – Одесса, 1982. – 26 с.
252. Ломтев Т. П. Общее и русское языкознание : избр. работы / Т. П. Ломтев. – М. : Наука, 1976. – 380 с.
253. Ломтев Т. П. Основы синтаксиса современного русского языка / Т. П. Ломтев. – М : Учпедгиз, 1958. – 166 с.
254. Ломтев Т. П. Очерки по историческому синтаксису русского языка / Т. П. Ломтев. – М. : Изд-во Москов. ун-та, 1956. – 596 с.
255. Ломтев Т. П. Парадигматика предложения на основе конвертируемости отношений / Т. П. Ломтев // Инвариантные синтаксические значения и структура предложения : докл. на конф. по теор. пробл. синтаксиса. – М. : Наука, 1969. – С. 104–115.
256. Ломтев Т. П. Структура предложения в славянских языках как выражение структуры предиката / Т. П. Ломтев // Славянское языкознание : VI Междунар. съезд славистов, (Прага, авг. 1968 г.) : докл. сов. делегации. – М. : Наука, 1968. – С. 296–316.
257. Ломтев Т. П. Структура предложения в современном русском языке / Т. П. Ломтев. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1979. – 179 с.

258. Лущай В. В. Заполнение позиционного состава предложения по принципу функциональной эквивалентности : интроспективный анализ в русле экспликационной грамматики : монография / В. В. Лущай ; Донец. нац. ун-т. – Донецк : ДонНУ, 2010. – 255 с.
259. Макаев Э. А. К вопросу об изоморфизме / Э. А. Макаев // Вопросы языкознания. – 1961. – № 5. – С. 50–57.
260. Макаров А. К. Датив как субъект категории состояния / А. К. Макаров // Теория языка и межкультурная коммуникация. – Курск, 2006. – Вып. 6. – С. 35–40.
261. Мановицкая А. Я. Грамматические взаимосвязи сказуемого с подлежащим и обращением в украинском литературном языке : автореф. дисс. на соиск. учен. степ. канд. филол. наук : спец. 10.02.02 “Языки народов СССР (украинский язык)” / А. Я. Мановицкая ; Днепропетров. ордена Трудового Красного Знамени гос. ун-т имени 300-летия Воссоединения Украины с Россией. – Днепропетровск, 1973. – 22 с.
262. Маркосян Л. Е. Семантика и синтаксис предикатов состояния : автореф. дисс. д-ра филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / Маркосян Левой Ервандович ; Ин-т Дружбы Народов имени П. Лумумбы. – М., 1985. – 23 с.
263. Маркосян Л. Е. Универсальные семантические признаки и предикаты состояния / Л. Е. Маркосян // Текст и культура : общие и частные проблемы. – М., 1984. – С. 203–232.
264. Мартынов В. В. Категории языка. Семиологический аспект : монография / В. В. Мартынов ; [отв. ред. Ю. С. Степанов]. – М. : Наука, 1982. – 192 с.
265. Масицька Т. Є. Граматична структура дієслівної валентності : монографія / Т. Є. Масицька. − Луцьк : Волин. держ. ун-т імені Лесі Українки, 1998. − 206 с.
266. Матвеева Т. В. Лексико-грамматические группы русских глаголов : учеб. словарь-справочник / гл. ред. Т. В. Матвеева. – Свердловск : Изд-во Уральс. ун-та, 1988. – 540 с.
267. Матліна М. М. Роль синтаксичних дериватів в організації і трансформаційних перетвореннях різних типів простих речень : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.02 “Російська мова” / М. М. Матліна ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2000. – 19 с.

268. Матханова И. П. Статальные ситуации и статальные предикаты / И. П. Матханова // Теоретические проблемы функциональной граматики : материалы Всерос. науч. конф., (Санкт-Петербург, 26–28 сент. 2001 г.) / отв. ред. А. В. Бондарко. – СПб : Наука, 2001. – 288 с.
269. Мединська Н. М. Проблема категорійного статусу дієслова / Н. М. Мединська // Studia Linguistica. – 2011. – Вип. 5. – С. 126–135.
270. Межов О. Г. Суб'єктні синтаксеми у структурі простого речення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / О. Г. Межов ; НАН України. Ін-т укр. мови. – К., 1998. – 19 с.
271. Межов О. Г. Типологія мінімальних семантико-синтаксичних одиниць : монографія / О. Г. Межов ; [ред. і кор. М. М. Карпевич-Ящук, О. А. Банада ; тех. ред. О. С. Шумік]. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – 464 с.
272. Мельничук О. С. Історія вживання давального безприйменникового відмінка в українській мові / О. С. Мельничук // Дослідження з синтаксису української мови. – К. : Вид-во АН Української РСР, 1958. – 296 с. – С. 261-295.
273. Мельчук И. А. О синтаксическом нуле / И. А. Мельчук // Типология пассивных конструкций. Диатезы и залоги. – Л. : Наука, Ленинград. отд., 1974. – С. 343–362.
274. Мещанинов И. И. Члены предложения и части речи / И. И. Мещанинов. − М. ; Л. : Изд-во Акад. наук СССР, 1945. − 322 с.
275. Мигирин В. Н. Категория состояния или бессубъектные прилагательные? / В. Н. Мигирин // Исследования по современному русскому языку : сб. ст., посвященный памяти проф. Е. М. Галкиной-Федорук / под ред. проф. Т. П. Ломтева, доц. А. А. Камыниной. – М. : Изд-во Москов. ун-та, 1970. – С. 150–158.
276. Мигирин В. Н. Ряд соображений о категории состояния, или предикативах / В. Н. Мигирин // Известия Крымского педагогического института. – 1957. – Т. 28. – С. 407–425.
277. Мірченко М. В. Синтаксичні категорії речення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01

“Українська мова” / М. В. Мірченко ; НАН України. Ін-т укр. мови. – К., 2002. – 36 с.
278. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій : монографія / М. В. Мірченко ; Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2-ге вид., перероб. – Луцьк : Вежа, 2004. – 393 с.
279. Монина Т. С. Проблемы тождества предложения / Т. С. Монина. – М. : Моск. пед. ун-т, 1995. – 179 с.
280. Москальская О. И. Вопросы синтаксической семантики / О. И. Москальская // Вопросы языкознания. – 1977. – № 2. – С. 45–56.
281. Москальская О. И. Проблемы семантического моделирования в синтаксисе / О. И. Москальская // Вопросы языкознания. – 1973. – № 6. – С. 33–43.
282. Москальская О. И. Синтаксическая парадигматика и синтаксическая деривация / О. И. Москальская // Проблемы общего и германского языкознания. – М. : Изд-во Москов. ун-та, 1978. – С. 71–79.
283. Мурзин Л. Н. Вопросы деривации предложения в русской логической грамматике XIX в. / Л. Н. Мурзин // Вопросы языкознания. – 1975. – № 4. – С. 94–101.
284. Мурзин Л. Н. Основы дериватологии : конспект лекций / Л. Н. Мурзин. – Пермь : Перм. ун-т, 1984. – 56 с.
285. Мурзин Л. Н. Синтаксическая деривация. Анализ производственных предложений русского языка : пособ. по спецкурсу / Л. Н. Мурзин. – Пермь, 1974. – 170 с.
286. Мурясов Р. З. К теории парадигматики в лингвистике / Р. З. Мурясов // Вопросы языкознания. – 1980. – № 6. – С. 109–121.
287. Мустайоки А. Теория функционального синтаксиса : от семантических структур к языковым средствам / А. Мустайоки. – М. : Языки славянских культур, 2010. – 512 с.
288. Мухин А. М. Синтаксема как функциональная синтаксическая единица / А. М. Мухин // Филологические науки. – 1961. – № 3. – С. 53–66.
289. Мухин А. М. Структура предложений и их модели / А. М. Мухин. – Л. : Наука, 1968. – 230 с.
290. Мухин А. М. Функциональный синтаксис / А. М. Мухин. – СПб : Наука, 1999. – 194 с.

291. Мыльникова С. Е. О глаголах чувств в современном русском языке / С. Е. Мыльникова // Лексико-грамматические проблемы русского глагола : сб. ст. / отв. ред. М. А. Шелякин. – Новосибирск : Запад.-Сибир. книж. изд-во, 1969. – С. 60–75.
292. Мясников Г. Ф. Краткие и полные формы прилагательных в составе сказуемого в современном русском языке, изменения и основные тенденции : автореф. дисс. … канд. филол. наук : спец. 10.660 "Русский язык" / Г. Ф. Мясников ; М-во просвещения РСФСР, Куйбышев. гос. пед. ин-т им. В. В. Куйбышева. – Куйбышев : [б. и.], 1970. – 25, [1] с.
293. Мясников Г. Ф. Стилистическое использование кратких и полных прилагательных в составе сказуемого / Г. Ф. Мясников // Русский язык в школе. – № 1. – М., 1958. – С. 12–15.
294. Некрасов Н. П. О значении форм русского глагола / Н. П. Некрасов. – СПб : Тип. И. Паульсона и К°, 1865. – 319 с.
295. Никитевич В. М. О деривационной системности и предмете деривационной грамматики / В. М. Никитевич // Вопросы языкознания. – 1976. – № 2. – С. 36–42.
296. Никитина О. А. Синтаксис дательного падежа в современном русском языке / О. А. Никитина // Вопросы теории русского языка : учен. записки Рязан. пед. ин-та. – Рязань, 1969. – Т. 51. Вып. 2. – С. 211–218.
297. Ніколашина Т. І. Семантична типологія прислівників у сучасній українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / Т. І. Ніколашина ; Дніпропетров. держ. ун-т. – Дніпропетровськ, 1997. – 18 с.
298. Носкина Л. В. О семантических типах предикатов-прилагательных / Л. В. Носкина // Вестник Ленинградского университета. Сер. 2. История, языкознание, литературоведение. – 1988. – Вып. 4. – С. 111–113.
299. Нушикян Э. А. Типология интонации эмоциональной речи / Э. А. Нушикян. – К. ; Одесса : Вища шк., 1986. – 157, [2] с.
300. Общее языкознание: внутренняя структура языка. – М. : Наука, 1972. – 565 с.
301. Павлова Р. Пространственные конструкции в древнерусском языке в сопоставлении с древнеболгарским языком /

Р. Павлова. – София : Изд-во Болгарской академии наук, 1977. – 239 с.
302. Падучева Е. В. Высказывание и его соотнесённость с действительностью : референциальные аспекты семантики местоимений : монография / Е. В. Падучева. – М. : Наука, 1985. – 272 с.
303. Падучева Е. В. О семантике синтаксиса : материалы к трансформационной грамматике русского языка / Е. В. Падучева. – М. : Наука, 1974. – 292 с.
304. Панфилов В. З. Грамматика и логика : грамматическое и логико-грамматическое членение простого предложения / В. З. Панфилов. – М. ; Л. : Изд-во АН СССР, 1963. – 79 с.
305. Парасюк Т. В. Функційно-ономасіологічний аналіз дієслів на позначення емоційних станів у сучасній українській літературній мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / Т. В. Парасюк ; Львів. нац. ун-т імені І. Франка. – Львів, 2005. – 19 с.
306. Пасічник І. А. Категорія валентності предикативних прикметників / І. А. Пасічник ; Волин. держ. ун-ту імені Лесі Українки. – Луцьк : Вежа, 2006. – 183 с.
307. Пасічник І. А. Семантико-синтаксична валентність предикативних прикметників : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / І. А. Пасічник ; НАН України, Ін-т укр. мови. – К., 1998. – 17 с.
308. Певнева Т. И. Свойства субъектов и предикатов безличного предложения : на материале конструкций, описывающих явления природы и явления внутреннего мира человека : автореф. дисс. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 "Русский язык" / Т. И. Певнева. – М., 1996. – 25 с.
309. Певнева Т. И. Свойства субъектов и предикатов безличного предложения : на материале конструкций, описывающих явления природы и явления внутреннего мира человека : дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.01 / Т. И. Певнева. – М., 1996. – 117 с.
310. Петрова Г. В. О понятии парадигматики в семантике и синтаксисе / Г. В. Петрова // Вестник Московского

государственного университета. Филология. – 1970. – № 6. – С. 40–51.
311. Пешковский А. М. Принципы и приёмы стилистического анализа художественной прозы / А. М. Пешковский // Arts poetica : сб. статей. – М., 1927. – С. 29–68.
312. Пешковский А. М. Русский синтаксис в научном освещении / А. М. Пешковский. – 8-е изд. – М. : Яз. славян. культуры, 2001. – 510 с.
313. Пірус Г. О. Предикати відношення в українській мові: семантико-граматичний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / Г.О. Пірус ; НАН України, Ін-т мовознав. імені О. О. Потебні. – К., 2004. – 15 с.
314. Плунгян В. А. Общая морфология: введение в проблематику : учеб. пособ. / В. А. Плунгян. – 2-е изд., испр. – М. : Едиториал УРСС, 2003. – 384 с.
315. Плющ М. Я. Відмінок у семантико-синтаксичній структурі речення : навч. посіб. / М. Я. Плющ. – К. : КДПІ, 1978. – 107 с.
316. Плющ М. Я. Категорії суб'єкта і об'єкта в структурі простого речення. / М. Я. Плющ. – К. : Вища шк., 1986. – 175 с.
317. Плющ М. Я. Синтаксична транспозиція відмінкових форм прикметника у предикативній функції / М. Я. Плющ // Наук. часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови : зб. наук. пр. ; [відп. ред. М. Я. Плющ]. – К. : КПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 7. – С. 86-90.
318. Плющ М. Я. Словоформа у семантично елементарному та ускладненому реченні : вибрані праці / М. Я. Плющ. – К. : Вид-во Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова, 2011. – 362 с.
319. Пономаренко В. Д. Словотвірна семантика іменників-відад'єктивів сучасної української мови (проблема фразеологізації значень дериватів) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 "Українська мова" / Пономаренко Валентина Дмитрівна ; Харк. держ. ун-т. – Х., 1996. – 21 с.
320. Попова З. Д. К вопросу о синтаксических вариантах / З. Д. Попова // Научные доклады высшей школы. Филологические науки. Филологические науки. – 1968. – № 6. – С. 3–11.

321. Потебня А.А. Из записок по русской грамматике / А. А. Потебня. – М. : Учпедгиз, 1958. – Т. 1–2. – 1958. – 536 с.
322. Проблемы функциональной грамматики: полевые структуры / отв. ред. А. В. Бондарко, С. А. Шубик. – СПб. : Наука, 2005. – 480 с.
323. Прокуденко Н. А. Объектный уточнитель глаголов внутренних, психических переживаний в форме сложной конструкции (придаточного предложения и прямой речи) / Н. А. Прокуденко // Исследования по грамматике русского языка : докл. IX зональной конф. каф. русс. яз. сибир. вузов. – Красноярск, 1971. – 150 с. – С. 18–28.
324. Прокуденко Н. А. Синтаксическая сочетаемость глаголов внутренних, психических переживаний : автореф. дисс. на соиск. учен. степ. канд. филол. наук / Н. А. Прокуденко ; Новосиб. гос. ун-т. – Новосибирск, 1969. – 31 с.
325. Пупынин Ю. А. Безличный предикат и субъектно-объектные отношения в русском языке / Ю. А. Пупынин // Вопросы языкознания. – 1992. – № 1. – С. 48–63.
326. Пянковська І. В. Валентнісний потенціал категорії стану в українській і німецькій мовах / І. В. Пянковська // Наукові записки. Сер. : Філологічні науки (мовознавство) / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2006. – Вип. 67. – С. 116–120.
327. Пянковська І. В. Слова категорії стану в структурі речень німецької й української мов : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.17 “Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство” / І. В. Пянковська ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2009. – 20 с.
328. Пянковська І. В. Слова категорії стану в структурі речень німецької й української мов : дис. …канд. філол. наук : спец. 10.02.17 “Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство” / І. В. Пянковська ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – К., 2009. – 20 с.
329. Распопов И. П. Несколько замечаний о синтаксической парадигматике / И. П. Распопов // Вопросы языкознания. – 1969. – № 4. – С. 92–100.
330. Распопов И. П. Несколько замечаний о так называемой семантической структуре предложения / И. П. Распопов // Вопросы языкознания. – 1981. – № 4. – С. 24–34.

331. Рискаль Н. М. Синтагматичні зв'язки і парадигматичні відношення слів категорії стану / Н. М. Рискаль // Мовознавство. – 1993. – № 4. – С. 53–57.
332. Рискаль Н. М. Системні відношення слів категорії стану в сучасній російській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Російська мова" / Н. М. Рискаль ; Київ. держ. пед. ін-т імені М. П. Драгоманова. – К., 1993. – 20 с.
333. Рихтер Г. И. Синтаксическая синонимика в современном русском языке / Г. И. Рихтер // Русский язык в школе. – 1937. – № 3. – С. 48–57.
334. Российская грамматика Антона Алексеевича Барсова / подгот. текста и текстол. коммент. М. П. Тоболовой ; под ред. и с предисл. Б. А. Успенского. – М. : Изд-во МГУ, 1981. – 776 с.
335. Ружичка Р. О трансформационном описании так называемых безличных предложений в современном русском языке / Р. Ружичка // Вопросы языкознания. – 1963. – № 3. – С. 22–31.
336. Русанівський В. М. Поняття семантичного і стилістичного інваріанта / В. М. Русанівський // Мовознавство. – 1981. – № 3. – С. 9–20.
337. Русанівський В. М. Структура українського дієслова : монографія / В. М. Русанівський. – К. : Наук. думка, 1971. – 315 с.
338. Русская грамматика : в 2 т. – М. : Наука, 1982. – Т. 1. – 783 с. ; Т. 2. – 710 с.
339. Савёлова Л. А. Семантика и прагматика русского наречия : автореф. дисс. на соискание учен. степени д-ра филол. наук : спец. 10.02.01 "Русский язык" / Л. А. Савёлова. – Архангельск, 2003. – 46 с.
340. Савосина Л. М. Трансформационная парадигма предложения и ее соотнесенность с актуализационной парадигмой / Л. М. Савосина // Вопросы языкознания. – 2000. – № 1. – С. 66–75.
341. Седельников Е. А. Структура простого предложения с точки зрения синтагматических и парадигматических отношений / Е. А. Седельников // Научные доклады высшей школы. Филологические науки. – 1961. – № 3. – С. 66–77.

342. Семантические типы предикатов / [Т. В. Булыгина, О. Н. Селиверстова и др. ; отв. ред. О. Н. Селиверстова]. – М. : Наука, 1982. – 365 с.
343. Семенюк О. А. Семантична структура речень із предикативами емоційного стану в сучасній українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / О. А. Семенюк ; Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2005. – 20 с.
344. Семенюк О. А. Семантична структура речень із предикативами емоційного стану в сучасній українській мові : дис. … канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / О. А. Семенюк ; Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2005. – 196 с.
345. Семенюк О. А. Семантичні ознаки предикатів емоційного стану / О. А. Семенюк // Лінгвістика : зб. наук. праць / Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2010. – № 3 (21). – Ч. ІІ. – С. 279–289.
346. Сергеева Л. А. Функциональная типология качественных прилагательных в современном русском языке / Л. А. Сергеева // Исследования по семантике. Семантика и функционирование лингвистических единиц : межвуз. науч. сб. – Уфа : Изд-во Башкир. гос. ун-та им. 40-летия Октября, 1989. – С. 101–105.
347. Сильницкий Г. Г. Семантические типы ситуаций и семантические классы глаголов / Г. Г. Сильницкий // Проблемы структурной лингвистики. 1972. – М. : Наука, 1973. – С. 373–391.
348. Симакова М. Г. Семантико-функциональная структура датива в современном немецком языке : автореф. дисс. … канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Симакова Марина Григорьевна. – Мн., 2004. – 18 с.
349. Симанов А. Л. Понятие "состояние" как философская категория / А. Л. Симанов. – Новосибирск : Наука, Сиб. отд-ние, 1982. – 128 с.
350. Синтаксична будова української мови / АН УРСР. Ін-т мовознавства імені О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 1968. – 203 с.

351. Сирота Е. В. Стилистическое функционирование категории состояния / Е. В. Сирота // Функционирование языковых единиц. – Тула, 1989. – С. 87–95.
352. Сирота Е. В. Структурно-семантическая и функциональная характеристика категории состояния: автореф. дисс. … канд. филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / Е. В. Сирота; Моск. гос. пед. ин-т имени В. И. Ленина. – Москва, 1990. – 17 с.
353. Сирота Е. В. Структурно-семантическое своеобразие категории состояния в функции главного члена предложения / Е. В. Сирота // Исследования по русскому стилистическому синтаксису. – Тула, 1986. – С. 132–136.
354. Скобликова Е. С. Современный русский язык. Синтаксис простого предложения : учеб. пособ. для студ. пед. ин-тов по спец. № 2101 “Русс. яз. и лит.” / Е. С. Скобликова. – М. : Просвещение, 1979. – 236 с.
355. Слинько І. І. Парадигматика простого речення української мови : двоскладне речення / І. І. Слинько // Мовознавство. – 1978. – № 3. – С. 23–30.
356. Слинько І. Синтаксис сучасної української мови : проблемні питання : навч. посіб. / І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К. : Вища шк., 1994. – 670 с.
357. Слюсарева Н. А. Проблемы лингвистической семантики / Н. А. Слюсарева // Вопросы языкознания. – 1973. – № 5. – С. 13–23.
358. Слюсарева Н. А. Проблемы функционального синтаксиса современного английского языка / Н. А. Слюсарева. – М. : Наука, 1981. – 206 с.
359. Смирнова Т. Н. К семантико-синтаксической характеристике предикатов состояния / Т. Н. Смирнова // Вісник Харківського університету Т. Г. Шевченка. Питання мовознавства і літературознавства. – 1986. – № 284. – С. 94–99.
360. Смирнова Т. Н. Семантическая структура предложений с предикатами состояния : (на материале русского языка) : автореф. дисс. … канд. филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / Т. Н. Смирнова ; Харьков. гос. пед. ун-т им. А. М. Горького. – Х., 1986. – 25 с.

361. Современный русский язык. Синтаксис / под ред. проф. Е. М. Галкиной-Федорук. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1957. – 515 с.
362. Современный русский язык : учеб. для филол. спец. ун-тов / В.А. Белошапкова, Е. А. Брызгунова, Е. А. Земская и др. ; под ред. В. А. Белошапковой. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Высш. шк., 1989. – 800 с.
363. Современный русский язык : учебник / В. А. Белошапкова, Е. А. Земская, И. Г. Милославский, М. В. Панов ; под ред. В. А. Белошапковой. – М. : Высш. шк., 1981. – 560 с.
364. Современный русский язык. Ч. 2. Синтаксис : учебник для вузов / под ред. Д. Э. Розенталя ; авт.: В. П. Вомперский и др. – 3-е изд., испр. – М. : Высш. шк., 1979. – 256 с.
365. Солнцев В. М. Вариативность как общее свойство языковой системы / В. М. Солнцев // Вопросы языкознания. – 1984. – № 2. – С. 31–42.
366. Сравнительно-исторический синтаксис восточнославянских языков. Члены предложения / под ред. чл.-корр. АН СССР В.И. Борковского. – М. : Наука, 1968. – 297 с.
367. Старикова Е. Н. Имплицитная предикативность в современном английском языке / Е. Н. Старикова. – К. : Вища шк., 1974. – 142 с.
368. Статьева Л. В. К методике проведения субъективного анализа эмоционально окрашенной речи / Л. В. Статьева // Речь, эмоции, личность : материалы и сообщения Всесоюз. симпозиума, 27–28 февр. 1978 г. – Л. : АН СССР, 1978. – С. 173–176.
369. Степаненко М. І. Взаємодія формально-граматичної і семантичної валентності у структурі словосполучення та речення : монографія / М. І. Степаненко ; НАН України, Укр. мовно-інформ. фонд. – К., 1997. – 216 с.
370. Степаненко М. І. Прикметниково-іменникові словосполучення у сучасній українській мові : формально-синтаксичний і семантичний аналіз / М. І. Степаненко. – Полтава, 1992. – 103 с.
371. Степаненко М. І. Просторові поширювачі у структурі простого речення : монографія / М. І. Степаненко ; відп. ред. А. П. Грищенко. – Полтава : АСМІ, 2004. – 463 с.

372. Степаненко М. І. Обов'язкова і факультативна сполучуваність прикметників сучасної української мови / М. І. Степаненко // Українське мовознавство : [республ. міжвід. наук. зб.]. – К. : Вища шк., 1988. – Вип. 15. – С. 55-62.
373. Степанов Ю. С. Основы общего языкознания : учеб. пос. для студ. филол. спец. пед. ин-тов. – 2-е изд., пер. – М. : Просвещение, 1975. – 271 с.
374. Степанов Ю. С. К универсальной классификации предикатов / Ю. С. Степанов // Известия АН СССР. Серия литературы и языка. – 1980. – Т. 39. – № 4. – С. 311–323.
375. Степанова М. Д. Части речи и проблема валентности в современном немецком языке : учеб. пособ. для ин-тов и фак. иностр. яз. / М. Д. Степанова, Г. Хельбиг. – М. : Высш. шк., 1978. – 259 с.
376. Сухотин В. П. Из материалов по синтаксической синонимике в русском языке / В. П. Сухотин // Исследования по синтаксису русского литературного языка : сб. статей / отв. ред. В. П. Сухотин. – М. : Изд-во АН СССР, 1956. – С. 5–48.
377. Сухотин В. П. Синтаксическая синонимика в современном русском языке / В. П. Сухотин. – М. : Изд-во АН СССР, 1960. – 160 с.
378. Сучасна українська літературна мова. Кн. 2. Морфологія / за заг. ред. акад. АН УРСР І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1969. – 583 с.
379. Сучасна українська мова. Синтаксис : підручник / за ред. О. Д. Пономаріва. – К. : Либідь, 1994. – 256 с.
380. Теньер Л. Основы структурного синтаксиса / Л. Теньер ; пер. с фр. ; редкол.: Г. В. Степанов (пред.) и др. ; вступ. ст. и общ. ред. В. Г. Гака. – М. : Прогресс, 1988. – 656 с. – (Языковеды мира).
381. Теория функциональной грамматики. Качественность. Количественность / Т. Г. Акимова, В. П. Берков, А В. Бондарко и др. ; А. В. Бондарко (отв. ред.) ; РАН, Ин-т лингвист. исследований. – СПб. : Наука, 1996. – 264 с.
382. Тимкова В. А. Семантико-синтаксична структура двоскладних речень із предикатами якості в українській мові : монографія / В. А. Тимкова. – К. : Кондор, 2005. – 134 с.
383. Тимофєєва І. С. Семантичні функції речень на позначення фізичного стану людини в українській мові / І. С. Тимофєєва //

Лінгвістичні студії : [зб. наук. праць / уклад. : Анатолій Загнітко (наук. ред.) та ін.]. – Донецьк : ДонНУ, 2009. – Вип. 19. – С. 102–107.
384. Тимченко Є. Номінатив і датив в українській мові / Є. Тимченко. – К. : Укр. Акад. Наук, 1925. – 64 с.
385. Типология конструкций с предикатными актантами / отв. ред. В. С. Храковский. – Л. : Наука, Ленингр. отд., 1985. – 232 с.
386. Тихонов А. Н. Категория состояния в современном русском языке. – Самарканд : Изд-во Самаркандского ун-та, 1960. – 42 с.
387. Травничек Ф. Заметки о "категории состояния" / Ф. Травничек // Вопросы языкознания. – 1956. – № 3. – С. 46–53.
388. Трансформационный метод в структурной лингвистике : сб. статей. [отв. ред. С. К. Шаумян]. – М. : Наука, 1964. – 182 с.
389. Тугуз Г. Т. Синонимический ряд и его стилистические ресурсы в адыгейском языке : автореф. дисс. … канд. филол. наук / Г. Т. Тугуз. – Майкоп : АГУ, 2000. – 23 с.
390. Туманова Н. Л. Наречия со значением психологического и физиологического состояния в современном русском языке / Н. Л. Туманова // Исследования по семантике. – Уфа, 1980. – Вып. 6. – С. 89–103.
391. Уфимцева А. А. Об особенностях семантики глагольных лексем английского языка / А. А. Уфимцева // Теория языка. Англистика. Кельтология / отв. ред. акад. М. П. Алексеев ; Ин-т языкознания АН СССР. – М. : Наука, 1976. – С. 145–151.
392. Фенко М. Я. Прислівникові форми реалізації категорії предикативності в семантико-синтаксичній структурі речення / М. Я. Фенко // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць / уклад.: Анатолій Загнітко (наук. ред.) та ін. – Донецьк : ДонНУ, 2009. – Вип. 18. – С. 102–105.
393. Фенко М. Я. Функційно-категорійні параметри прикметника та прислівника в семантико-синтаксичній структурі речення : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / М. Я. Фенко ; Волинський нац. ун-т імені Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – 20 с.
394. Филичева Н. И. Понятие синтаксической валентности в работах зарубежных языковедов / Н. И. Филичева // Вопросы языкознания. – 1967. – № 2. – С. 118–125.

395. Философский статус понятия состояния и его методологическое значение / відпов. ред. А. Л. Киселев. – Саранск, 1981. – 150 с.
396. Халіман О. В. Морфологічні засоби вираження категорії оцінки в сучасній українській мові: рід і число : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 "Українська мова" / Халіман Оксана Володимирівна ; Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. – Х., 2010. – 20 с.
397. Храковский В. С. История вербоцентрической концепции предложения в русском языкознании / В. С. Храковский // Вопросы языкознания. – 1983. – № 3. – С. 110–117.
398. Храковский В. С. Проблемы деривационной синтаксической теории и вопросы синтаксиса арабского языка (на русском языке) : автореф. дисс. … д-ра филол. наук : 10.677 – теория языкознания, 10.676 – семитские языки – арабский язык. – Тбилиси, 1972. – 51 с.
399. Цейтлин С. Н. Синтаксические модели со значением психического состояния и их синонимика / С. Н. Цейтлин // Синтаксис и стилистика / под ред. Г. А. Золотовой. – М. : Наука, 1976. – С. 161–180.
400. Цейтлин С. Н. Система синтаксических синонимов (на материале русского языка) / С. Н. Цейтлин // Структура предложения и словосочетания в индоевропейских языках : сборник. – Л. : Наука, 1979. – С. 77–88.
401. Чейф У. Л. Значение и структура языка / У. Л. Чейф ; пер. с англ. – М. : Прогресс, 1975. – 432 с.
402. Чернышева М. И. К проблеме возникновения и развития синтаксической синонимии в раннеславянских переводах с греческого языка / М. И. Чернышева // Folia Slavistica. Рале Михайловне Цейтлин ; редкол. : А. Ф. Журавлев (отв. ред.) и др. – М., 2000. – С. 146–152.
403. Чернякова Т. А. Синтаксическая синонимия как средство дифференциации моделей простого предложения / Т. А. Чернякова // Коммуникативно-смысловые параметры грамматики и текста : сб. ст., посвящ. юбилею Г. А. Золотовой. – М. : Едиториал, УРСС, 2002. –С. 223–231.
404. Чешко Е. В. К вопросу о падежных корреляциях / Е. В. Чешко // Вопросы языкознания. – 1960. – № 2. – С. 50–56.

405. Чирва Г. М. Предикативна основа безособового речення / Г. М. Чирва // Студії з мовознавства : зб. наук. праць ; за ред. проф. М. А. Жовтобрюха, С. П. Самійленка. – К. : Вища шк., 1975. – С. 185–193.
406. Чирва Г. М. Синтаксическая структура безличных предложений украинского языка : (на материале литературы 50–70 гг. XX в.) : автореф. дисс. … канд. филол. наук : спец. 10.02.02 "Украинский язык" / Г. М. Чирва. – К., 1977. – 20 с.
407. Чумакова Т. В. Синонимия односоставных инфинитивных предложений : автореф. дис. … канд. филол, наук : спец. 10.02.01 "Русский язык" / Т. В. Чумакова ; МГЛУ. – М., 1998. – 16 с.
408. Шанский Н. М. Современный русский язык : в 3 ч. Ч. 2 / Н. М. Шанский, В. В. Бабайцева и др. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М., 1987. – 256 с.
409. Шапиро А. Б. Есть ли в русском языке категория состояния как часть речи? / А. Б. Шапиро // Вопросы языкознания. – 1955. – № 2. – С. 42–55.
410. Шахматов А. А. Синтаксис русского языка / А. А. Шахматов ; ред. и коммент. проф. Е. С. Истриной. – 2-е изд. – Ленинград : Изд-во Наркомпроса РСФСР, 1941. – 620 с.
411. Шведова Н. Ю. Некоторые виды значений сказуемого в современном русском языке : наблюдения и материалы / Н. Ю. Шведова // Исследования по грамматике русского литературного языка : сб. статей / отв. ред. Н. С. Поспелов и Н. Ю. Шведова. – М. : Изд-во АН СССР, 1955. – С. 247-342.
412. Шведова Н. Ю. О соотношении грамматической и семантической структуры предложения / Н. Ю. Шведова // Славянское языкознание : VII Междунар. съезд славистов, (Варшава, авг. 1973 г.) : доклады сов. делегации. – М. : Наука, 1973. – С. 458-483.
413. Шведова Н. Ю. Парадигматика простого предложения в современном русском языке (опыт типологии) / Н. Ю. Шведова // Русский язык : грамматические исследования. – М. : Наука, 1967. – С. 3–78.
414. Шведова Н. Ю. Спорные вопросы описания структурных схем простого предложения и его парадигм / Н. Ю. Шведова // Вопросы языкознания. – 1973. – № 4. – С. 25–37.

415. Шведова Н. Ю. Структурные схемы предложений и их регулярные реализации / Н. Ю. Шведова // Грамматика современного русского языка. – М. : Наука, 1970. – С. 546–576.
416. Шитик Л. В. Синхронна перехідність синтаксичних одиниць в українській літературній мові : монографія / Людмила Шитик ; [відп. ред. К. Г. Городенська]. – Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2014. – 474 с.
417. Шмелева Т. В. О семантике структурной схемы предложения / Т. В. Шмелева // Известия АН СССР. Серия литературы и языка. – 1978. – № 4. – С. 354–361.
418. Шмелева Т. В. Семантический синтаксис : текст лекций / Т. В. Шмелева. – Красноярск, 1994. – 43 с.
419. Шмелева Т. В. Смысл предложения и семантика минимальной структурной схемы / Т. В. Шмелева // Русский язык за рубежом. – 1978. – № 5. – С. 64–67.
420. Шмелёва Т. В. Смысловая организация предложения и проблема модальности / Т. В. Шмелева // Актуальные проблемы русского синтаксиса. – М., 1984. – С. 74–100.
421. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник / К. Ф. Шульжук. – К. : Академія, 2004. – 408 с.
422. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Л. В. Щерба. – [2-е изд., стереотип.]. – М. : Едиториал УРСС, 2004. – 432 с.
423. Юнг В. Грамматика немецкого языка / В. Юнг ; худ. С. Григорьев. – Спб. : Лань, 1996. – 544 с.
424. Юрченко В. С. О синтаксических потенциях слова / В. С. Юрченко // Предложение и слово в русском языке : межвуз. сб. науч. трудов. – Саратов : СГПУ им. К. А. Федина, 1985. – С. 61–72.
425. Юрченко В. С. Простое предложение в современном русском языке (двусоставное именное, односоставное глагольное, односоставное именное) : автореф. дисс. … д-ра филол. наук : спец. 10.660 “Русский язык” / В. С. Юрченко. – Саратов, 1972. – 39 с.
426. Юрченко В. С. Сказуемое (на материале русского языка) / В. С. Юрченко // Вопросы языкознания. – 1977. – № 6. – С. 71–84.

427. Юрченко В. С. Структура предложения и система синтаксиса / В. С. Юрченко // Вопросы языкознания. – 1979. – № 4. – С. 77–89.
428. Яковлева Е. С. Согласование модусных характеристик в высказывании / Е. С. Яковлева // Логический анализ языка : избранное 1988–1995. – М. : Индрик, 2003. – 696 с. – С. 129–148.
429. Ярцева В. Н. Проблема вариативности и взаимоотношение уровней грамматической системы языка / В. Н. Ярцева // Вопросы языкознания. – 1983. – № 5. – С. 17–24.
430. Bornstein D. D. An introduction to transformational grammar / Diane D. Bornstein. – Cambridge, MA : Winthrop publ., Inc., 1977. – 260 P.
431. Croft W. Typology and Universals / W. Croft. – Cambridge : Cambridge University Press, 1990. – 311 p.
432. Daneš F. A three-level approach to syntax / F. Daneš // TLP I. – Praha, 1964.
433. Daneš F. Pokus o strukturní analýzu slovesných významů / F. Daneš // Slovo a slovesnost. – 1971. – R. 32. № 3. – P. 193–207.
434. Fauler R. An introduction to transformational syntax / R. Fauler. – L., Routledge & Paul, 1971. – XI, p. 174–175.
435. Foley W. A. Functional Syntax and Universal Grammar / W. A. Foley, R. D. Van Valin. – Cambridge : Cambridge University Press, 1984. – 416 p.
436. Halliday M. A. K. An introduction to Functional Grammar / M. A. K. Halliday. – London ; Baltimore : E. Arnold, 1985. – 387 p.
437. Lee D. A. Stative and Case Grammar [Електронний ресурс] / D. A. Lee. – Foundations of Language, 1970. – vol. 10. – № 4. – Режим доступу : http://www.jstor.org/pss/25000739 (дата звернення: 12.04.2014). – Назва з екрана.
438. Martinet A. Studies in functional Syntax : Études de syntaxe fonctionelle / A. Martinet. – München, 1975.
439. Miller J. Stative verbs in Russian / J. Miller // Foundations of Language. – 1970. – Vol. 6. – P. 488–504.
440. Vendler Z. Verbs and times / Z. Vendler // The Philosophical Review. – 1957. – Vol. 66. – № 2 (April). – P. 143–160.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЇХНІХ УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

1. ВТССУМ – Великий тлумачний словник сучасної української мови : з дод. і допов. / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – К. : Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2005. – 1728 с.
2. ЛЭС – Лингвистический энциклопедический словарь / Ин-т языкозн. АН СССР ; [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – М. : Сов. энциклопедия, 1990. – 685 с.
3. Мюллер, 2002 – Мюллер В. К. Новый англо-русский словарь / [В. К. Мюллер, В. Л. Дашевская, В. А. Каплан и др.]. – [9-е изд.]. – М. : Русс. яз., 2002. – 880 с.
4. НР – Немецко-русский, русско-немецкий словарь : Свыше 40000 слов и выражений / [под ред. И. Беме, В. Байкова]. – СПб : ООО “Зенит”, 2003. – 672 с.
5. НТСУМ – Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / [укладачі: В. Яременко, О. Сліпушко]. – [2-ге вид., випр.]. – К. : Аконіт, 2005. – Т. 1. – 926 с. ; Т. 2. – 926 с. ; Т. 3. – 862 с.
6. НАУ – Новітній англо-український, українсько-англійський словник / [укл. С. М. Крисенко]. – Харків : Промінь ; Фоліо, 2004. – 960 с.
7. ОС – Орфографічний словник української мови : Близько 150000 слів / [укл. Т. В. Ковальова, Л. П. Коврига]. – Харків : Сінтекс, 2004. – 1088 с.
8. РУС – Русско-украинский словарь : в 3 т. / [редкол.: И. К. Белодед (председатель) и др.]. – [2-е изд., испр.]. – К. : Глав. ред. УСЭ, 1982-1983. – Т. 1. – 1982. – 845 с. ; Т. 2. – 1982. – 924 с. ; Т. 3. – 1983. – 883 с.
9. СИС – Словарь иностранных слов / [редкол.: А. Г. Спиркин, И. А. Акчурин, Р. С. Карпинская]. – 14-е изд., испр. – М. : Русс. яз., 1987. – 608 с.
10. СЛ – Словарь української мови / Упор. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко : у 4-х т. – К. : АН УРСР, 1958. – Том 1. – 494 с.
11. СССРЛ – Сводный словарь современной русской лексики : в 2 т. / АН СССР. Ин-т русс. яз. ; [под ред. Р. П. Рогожниковой]. – М. : Русс. яз., 1991. – Т. 1: А-О. – 800 с.

12. СУМ – Словник української мови : в 11 т. / [редкол.: І. К. Білодід (голова) та ін.]. – К. : Наук. думка, 1970-1980.
13. УМ – Українська мова : Енциклопедія / [редкол. : В.М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін.]. – [2-ге вид., випр. і доп.]. – К. : "Укр. енциклопедія" ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.
14. ФЕС – Філософський енциклопедичний словник. – К. :Абрис, 2002. – 742 с.
15. ФЭС – Философский энциклопедический словарь / [редкол. : С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Иличев и др.]. – [2-е изд.]. – М. : Сов. энциклопедия, 1989. – 815 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЇХНІХ УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

1. Август. – Августин Аврелій. Сповідь / Аврелій Августин ; пер. В. С. Бойко ; передм. та приміт. П. Ніколов ; худ. оформл. Б. П. Бублик ; худ.-іл. І. І. Яхін. – Х. : Фоліо, 2011. – 346 с.
2. Аґенція – Аґенція новин Firtka.if.ua: електронний ресурс. – Режим доступу : http://news.firtka.if.ua/? action=show &id=9316
3. АЖ – Арт журнал : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.azh.com.ua/lit/petro-midyanka
4. Акад. З. – Академія здоров'я : інтернет-газета. – Режим доступу : http://www.zid.com.ua/ukr_creativework/vlasni-trischyny
5. Ан. – Андріяшик Р. В. Вибране : Люди зі страху. Додому нема вороття ; Полтва ; Сторонець : романи ; Три хрести : незавершений роман / Р. В. Андріяшик ; [упоряд. В. Медвідь ; передм. С. Квіта ; худ. ред. О. Яцун ; кор. Н. Овчарук]. – К. : Укр. письменник, 2004. – 1077 с.
6. Андр. – Андрухович Ю. І. Диявол ховається в сирі : вибрані спроби 1999–2005 рр. / Ю. І. Андрухович ; [ред. А. Мокроусов ; обкл. В. Кауфмана ; кор. С. Гайдук, Т. Янковенко]. – К. : Критика, 2006. – 318 с.
7. Ант. – Антоненко-Давидович Б. Д. Смерть. Сибірські новели. Завищені оцінки : повісті, новели, оповідання / Б. Д. Антоненко-Давидович ; [вст. сл. Л. Бойка]. – К. : Вид-во гуманіт. л-ри, 2005. – 559 с.

   Антоненко-Давидович Б. Д. Твори : у 2 т. / Б. Д. Антоненко-Давидович. – К. : Наук. думка, 1999. – Т. 1 : Повісті та романи / [вст. ст., упоряд. та прим. Л. С. Бойка]. – 744 с. ;

т. 2 : Сибірські новели. Оповідання. Публіцистика. Спогади. Листування / [упоряд. та прим. Л. С. Бойка]. – 656 с.

8. Антич. – Антична література : хрестоматія / упор. О. І. Білецький. – 2-ге вид. – К. : Рад. шк., 1968. – 612 с.

9. Аск. – Блог : електронний ресурс. – Режим доступу : http://ask.fm/solushkaa/answer/59704107020

10. Баг. – Багряниq І. П. Людина біжить над прірвою : роман / І. П. Багряний ; [післям. Л. Череватенка ; обкл. Я. Гніздовського, відп. за вип. В. Чухліб]. – К. : Укр. письменник, 1992. – 320 с.

Багряний І. П. Сад гетсиманський : роман / І. П. Багряний ; [уклад. А. Я. Бельдій ; худож. І. М. Галушка ; ред. Є. І. Мазніченко, Н. М. Отрох, Л. С. Шорубалка]. – К. : Наук. думка, 2001. – 548 с.

Багряний І. П. Тигролови : роман ; Морітурі : драматична повість / І. П. Багряний ; [уклад. А. Я. Бельдій ; ред. Н. М. Отрох, О. М. Тарасенко ; худ. Р. К. Пахалюк]. – К. : Наук. думка, 2001. – 368 с.

11. Баж. – Бажан М. П. Батьки й сини : поезії / М. П. Бажан ; [худ. оформл. В. Я. Чебаника ; худ. ред. В. І. Пойда ; ред. В. Д. Герасим'юк ; тех. ред. М. Л. Мелько]. – К. : Молодь, 1980. – 208 с.

Бажан М. П. Доробок : вибрані поезії / М. П. Бажан ; [ред. Л. С. Малахова ; худ. Г. І. Гавриленко]. – К. : Дніпро, 1979. – 375 с.

Бажан М. П. Нічні роздуми старого майстра : поема / М. П. Бажан ; [ред. Л. А. Володіна ; худ. ред. Н. В. М'ясковська ; тех. ред. К. П. Лапченко ; кор. А. М. Голик ; худ. В. Я. Чебаник]. – К. : Рад. письменник, 1976. – 66 с.

12. Барв. – Барвінок Г. Твори : у 2 т. Т. 1. Оповідання з народних уст / Ганна Барвінок ; [упоряд. В. Шендеровський, В. Яременко ; передм. та прим. В. Яременка]. – Львів : БаК, 2011. – 572 с.

13. Бар. – Барка В. К. Жовтий князь : роман / В. К. Барка ; [передм. М. Жулинського ; ред. Т. І. Сергійчук]. – К. : Київська правда, 2003. – 320 с.

14. Бібл. – Блог : електронний ресурс. – Режим доступу : http://fictionbook.ru/author/djerom_klapka_djerom/troe_u_chovni_yaksho_ne_rahuvati_sobaki/read_online.html?page=14

15. Біблія – Біблія. Книги священного писання Старого та Нового Завіту / в укр. перекладі з паралельними місцями та додатками ; переклад Патріарха Філарета. – К. : Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2004. – 1407 с.

16. Біл. – Білоус Д. Г. Диво калинове : вірші / Д. Г. Білоус ; [худ. О. І. Кошель ; ред. В. Й. Клічак]. – К. : Веселка, 1988. – 158 с. : іл.

17. Біологія – Біологія : електронний ресурс. – Режим доступу : http://byology.ru/?p=1357

18. Блажк. – Блажкевич І. Спогади. Закінчення. Публікація Оксани Сенатович / Іванна Блажкевич // Дзвін. – 1991. – № 6 (560) (червень). – С. 136-148.

19. Блог – Блог : електронний ресурс. – Режим доступу : http://blog.i.ua/user/3259142/1044443/ ; http://taraskokovskyj.blogspot.com/2011/03/blog-post_16.html

20. Бр. – Бразов Л. П. Вибране : у 2 т. / Л. П. Бразов ; [упоряд. Л. Л. Безобразова]. – Полтава : АСМІ, 2006. – Т. 1. – 316 с. ; т. 2. – 280 с.

21. Бу – Бу-Ба-Бу : вибрані твори : поезія, проза, есеїстика / Ю. Андрухович, О. Ірванець, В. Неборак ; [автор. проект, упоряд., бібліограф. відом. та прим. Василя Ґабора]. – Львів : Піраміда, 2008. – 392 с.

22. ВВС – ВВС Україна : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.bbc.co.uk/ukrainian/entertainment/2014/12/141125_book_2014_interview_melnyk

23. В. – Васильченко С. В. Оповідання. Повісті. Драматичні твори / С. В. Васильченко ; [упоряд. і приміт. Н. М. Шумило ; вст. ст. Б. А. Деркача ; ред. тому Б. А. Деркач]. – К. : Наук. думка, 1988. – 600 с.

Васильченко С. В. Твори : у 4 т. / С. В. Васильченко ; [за заг. ред. акад. О. І. Білецького]. – К. : АН УРСР, 1959–1960. – Т. 1 : Оповідання. Шаржі, фейлетони, гуморески. Додатки / [підгот. текстів і приміт. І. І. Басса, Б. А. Деркача, В. С. Курашової, К. М. Дубини-Панасенко ; ред. тому І. І. Басс]. – 1959. – 423 с. ; т. 2 : Повісті та оповідання. Казки та легенди. Осетинські казки. Крилаті слова. Вірші. Поезії в прозі. Додатки / [підгот. текстів і приміт. Н. Л. Калениченко, Й. Я. Куп'янського, К. М. Дубини-Панасенко ; ред. тому Н. Л. Калениченко, Й. Я. Куп'янський]. – 1959. – 610 с. ; т. 3 : П'єси. Сценарії. Додатки / [підгот. текстів і приміт. М. С. Грудницької, Б. А. Деркача, К. М. Дубини-Панасенко, В. С. Курашової, ред. тому В. С. Курашова]. – 1960. – 527 с. ; т. 4 : Автобіографічні твори. Критика та публіцистика. Переклади. Листи. Додатки /

[підгот. текстів і приміт. В. Г. Бєляєва, В. С. Курашової, К. П. Федоритенка ; ред. тому В. С. Курашова]. – 1960. – 455 с.

24. Вин. – Винниченко В. К. Записки кирпатого Мефістофеля / В. К Винниченко ; [упоряд. І. О. Кошова ; передм. М. Г. Жулинського ; текстол. підгот. І. О. Кошова ; тех. ред. О. М. Третяков]. – Черкаси : Брама-Україна, 2005. – 264 с.

Винниченко В. К. Краса і сила : повісті та оповідання / В. К. Винниченко ; [упоряд., авт. приміт. П. Федченко ; авт. передм. І. Дзеверін]. – К. : Дніпро, 1989. – 752 с.

Винниченко В. К. "Уміркований" та "Щирий" : повісті та оповідання / Володимир Винниченко ; вст. ст. та упор. М. Ф. Слабошпицького ; худ. В. В. Марценюк ; ред. В. В. Полковенко ; [худ. ред. В. І. Бариба ; тех. ред. Т. І. Семченко ; кор. К. П. Пасічна, О. О. Шелудько]. – К. : Молодь, 1992. – 416 с.

25. Виш. – Вишня Остап. Твори : у 7 т. / Остап Вишня ; редкол. : Д. Білоус, А. Іщук, Ф. Маківчук, С. Олійник ; упор. та підгот. текстів Ф. Ю. Маківчука та В. О. Губенко-Маслюченко ; прим. І. Дузь ; [ред. С. А. Захарова ; худ. К. К. Калугін ; худ. ред. В. В. Машков ; тех. ред. Є. А. Зіскіндер]. – К. : Дніпро, 1963-1965. – Т. 1. Фейлетони. Гуморески. Усмішки (1919-1924) / вст. ст. Ф. Маківчука ; ред. тому А. Іщук ; [кор. З. Г. Коваль]. – 1963. – 397 с. : іл. ; Т. 2. Фейлетони. Гуморески. Усмішки (1924-1925) / ред. тому А. Іщук ; [кор. З. Г. Коваль]. – 1964. – 391 с. ; Т. 3. Фейлетони. Гуморески. Усмішки (1925-1926) / ред. тому Д. Білоус ; [кор. З. Г. Коваль]. – 1964. – 447 с. ; Т. 4.

Фейлетони. Гуморески. Усмішки (1926-1933) / ред. тому Д. Білоус ; [кор. З. Г. Коваль, Ю. Г. Попсуєнко]. – 1964. – 415 с. ; Т. 5. Фейлетони. Гуморески. Усмішки (1944-1946) / ред. тому Ф. Маківчук ; [кор. А. В. Кудрявцева]. – 1964. – 493 с. ; Т. 6. Фейлетони. Гуморески. Усмішки (1947-1951) / ред. тому Ф. Маківчук ; [кор. С. Л. Коба]. – 1965. – 435 с. Т. 7. Фейлетони. Гуморески. Усмішки (1952-1956) / ред. тому С. Олійник ; [кор. З. Г. Коваль]. – 1965. – 426 с.

26. Відом. – Відомості : електронний ресурс. – Режим доступу : http://vidomosti-ua.com/showbiz/83485

27. Вілк. – Вілкерсон Д. Виконання вашого призначення / Девід Вілкерсон // Благовісник. – 2011. – № 2 (72) (квітень-червень). – С. 4–7.

28. Він. – Вінграновський М. С. Вибрані твори / М. С. Вінграновський ; [передм. І. Дзюби]. – К. : Дніпро, 1986. – 463 с.

Вінграновський М. С. П’ять повістей : повісті / М. С. Вінграновський ; [ред. М. Цівина ; зав. ред. О. Дмитренко]. – К. : Дніпро, 1987. – 168 с. – (Серія “Романи й повісті”, № 12).

Вінграновський М. С. Вибрані твори : у 3 т. – Т. 2: Северин Наливайко : роман. – Тернопіль : Богдан, 2004. – 400 с.

29. Вінніч. – Віннічук А. Хитрує лисиця не лише в казках / А. Віннічук // Край Кам’янецький : газета районної ради та райдержадміністрації : електронний ресурс. – Режим доступу : http://kray-kp.org.ua/?p=5288

30. Вісті – Вісті Придніпров’я : суспільно-політичне видання Дніпропетровського регіону : електронний ресурс. – Режим доступу :

http://www.vesti.dp.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4227&catid=164:2011-09-10-06-43-14&Itemid=603

31. Вов. – Вовчок Марко. Твори : у 6 т. / Марко Вовчок. – К. : Держлітвидав, 1955-1956. – Т. 1. / [упоряд.: П. Г. Приходько, М. Є. Сиваченко ; ред. О. Є. Засенко]. – 1955. – 399 с. ; т. 2. / [упоряд. Т. М. Рєзніченко, упоряд., ред. Д. В. Чалий]. – 1955. – 506 с. ; т. 3 / [упоряд., ред. Н. Є. Крутікова, упоряд. Б. М. Мінчин]. – 1956. – 621 с. ; т. 5. / [редкол.: О. І. Білецький (голова) та ін. ; упоряд. О. О. Білявська ; ред. Д. В. Чалий ; Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка]. – 1956. – 460 с. ; т. 6 / [редкол.: О. І. Білецький (голова) та ін. ; упоряд.: О. О. Білявська, Б. М. Мінчин ; ред. т. О. Засенко ; Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка]. – 1956. – 615 с.

32. Волинь – Волинь : незалежна громадсько-політична газета : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.volyn.com.ua/?rub=33&article=0&arch=578

33. Вол. – Волошин І. І. Дні художника : оповідання та нариси / І. І. Волошин. – К. : Рад. письменник, 1958. – 200 с.

34. Вороб. – Воробйов М. П. Місяць шипшини : поезії / М. П. Воробйов ; [худож. В. М. Євтушенко]. – К. : Молодь, 1986. – 80 с.

35. Вор. – Воробкевич С. І. Твори / С. І. Воробкевич ; [упоряд., підгот. текстів, вступ. ст. та приміт. М. Г. Івасюка ; редкол.: В. І. Данканич, О. І. Дей, П. К. Добрянський та ін. ; худож. Я. В. Оленюк]. – Ужгород : Карпати, 1986. – 562 с.

36. Ворон. – Вороний М. К. Поезії. Переклади. Критика. Публіцистика / М. К. Вороний ; [упоряд. і приміт. Т. І. Гундорової ; авт. вст. сл. і ред. тому Г. Д. Вервес]. – К. : Наук. думка, 1996. – 704 с.

37. Вороньк. – Воронько П. М. Повінь : вибрані твори / П. М. Воронько ; [упоряд. В. Ф. Гужви ; вст. сл. Б. І. Олійника ; ред. Т. В. Майданович ; кор. А. В. Недзельська]. – К. : Криниця, 2004. – 608 с.

Воронько П. М. Твори : у 4 т. / П. М. Воронько ; [ред. Л. С. Малахова ; худ. І. В. Коптілов]. – К. : Дніпро, 1982–1983. – Т. 1 : Поезії 1943–1963 / [передм. Б. І. Олійника]. – 1982. – 350 с. ; т. 2 : Поезії 1964–1980 / [худ. ред. І. М. Гаврилюк ; тех. ред. Б. С. Грінберг ; кор. В. В. Бондаренко]. – 1982. – 375 с. ; т. 3 : Поеми. – 1983. – 375 с. ; т. 4 : Твори для дітей. – 1983. – 351 с.

38. Воскр. – Воскрекасенко С. І. Не криви душею : сатира та гумор / С. І. Воскрекасенко ; [авт. вст. ст. Ф. Маківчук ; ред. С. М. Литвин ; худ. О. К. Кузьменко ; худ. ред. В. В. Машков ; тех. ред. Н. С. Жандарова ; кор. О. С. Назаренко]. – К. : Дніпро, 1966. – 434 с.

39. Врубл. – Врублевська В. В. Емансипантка : повість / В. В. Врублевська. – К. : Молодь, 1989. – 224 с.

Врублевська В. В. Соломія Крушельницька : роман-біографія / В. В. Врублевська. – К. : Дніпро, 1986. – 358 с.

40. ГК – Галицький кореспондент : електронне видання. – Режим доступу : http://gk-press.if.ua/index .php?q=node/14802

41. Г.У. – Павленко С. Мазепа : “Кордони я собі ті осаджу” / Сергій Павленко // Голос України : електронний ресурс. – Режим доступу : http://golosukraine.

com/publication/kultura/istoriya/36777-mazepa-kordoni-ya-sobi-ti-osadzhu/#.VUWB1vD7aCl

42. Газета – Газета.ua : електронний ресурс. – Режим доступу : http://gazeta.ua/articles/comments-newspaper/_pishla-vid-nas-ukrayina/321197 ; http://gazeta.ua/articles/ politics-newspaper/_putin-rozdratovanij-cherez-ukrayinu/544004?mobile=true

43. Гал. – Галан Я. О. Твори : у 4 т. / Я. О. Галан ; [тех. ред. Б. М. Кричевська]. – К. : Наук. думка, 1977–1980. – Т. 1 : Драматичні твори / [упор. та прим. Г. Г. Кулінича ; вст. ст. Б. С. Буряка ; ред. тому П. М. Довгалюк ; ред. О. Я. Безпальчук ; худ. ред. В. В. Машкова ; кор. З. П. Школьник, Н. О. Луцька]. – 1977. – 511 с. ; т. 2 : Памфлети і фейлетони / [упор. та прим. П. М. Довгалюка ; ред. тому Г. Г. Кулінич ; ред. Л. П. Чорна ; худ. ред. І. В. Козій ; кор. Я. М. Зубко, Р. С. Борисова]. – 1977. – 703 с. ; т. 3 : Проза, публіцистика, літературна і театральна критика / [упор. та прим. П. М. Довгалюка ; ред. тому Г. Г. Кулінич ; ред. Л. П. Чорна ; худ. ред. І. В. Козій ; кор. Я. М. Зубко, З. П. Школьник]. – 1978. – 623 с. ; т. 4 : Памфлети, фейлетони, нариси, статті, літературно-мистецька критика, “перший дебют”, газетні репортажі, промови, виступи, звернення, автобіографічні матеріали, листи / [ред. Л. П. Чорна ; худ. ред. І. В. Козій ; кор. Ю. І. Бойко, Д. Я. Кагипер]. – 1980. – 847 с.

44. Галичина – Галичина : електронне видання. – Режим доступу : http://www.galychyna.if.ua/publication/society/taras-parfan-zarobitchani-rozchuleni/

45. Гал-інфо – Агенція регіональної інформації та аналітики : електронне видання. –

Режим доступу : http://galinfo.com.ua/news/159384.html

46. Гембік – Гембік О. Найдорожчий танець / Ольга Гембік // Сім'я і дім : електронний ресурс. – Режим доступу : http://simya.com.ua/print/2569/

47. Гл. – Глібов Л. І. Байки. Поезії / Л. І. Глібов ; [передм. С. Д. Зубкова ; худож. А. М. Твердий]. – К. : Дніпро, 1991. – 269 с.

48. Гол. Головко А. В. Вибрані твори : Червона хустка ; Пилипко ; Інженери : оповідання ; Бур'ян : роман / А. В. Головко ; [упор. текстів, передм. та прим. В. М. Явтушенка ; наук. ред. серії канд. філол. н. доц. Р. В. Мельників ; ред. Т. О. Попова ; тех. ред. В. І. Труфен ; кор. О. Г. Неро]. – Харків : Веста : Ранок, 2003. – 256 с.

49. Гольдін – Гольдін С. Слово про героя / Сергій Гольдін // Поетика : бібліотека української поезії : електронний ресурс. – Режим доступу : http://poetry.uazone.net/default/pages.phtml?place=goldin&page=goldin113

50. Гомер – Гомер. Іліада : поема / Пер. Б. Тена ; передм. А. Білецького. – Харків : Фоліо, 2006. – 414 с. : іл.

51. Гон. – Гончар О. Т. Листи / О. Т. Гончар ; [упоряд. В. Д. Гончар, Я. Г. Оксюта ; передм. В. О. Яворівського ; вст. сл. Я. Г. Оксюти ; післям. Р. М. Лубківського]. – К. : Укр. письменник, 2008. – 431 с.

Гончар О. Т. Твори : у 7 т. / О. Т. Гончар. – К. : Дніпро, 1987–1988. – Т. 1 : Фронтові поезії : поезії ; Прапороносці : роман-трилогія ; Новели / [передм. І. Драча ; приміт. В. Коваля]. – 1987. – 550 с. ; т. 2 : Таврія : роман ; Перекоп : роман / [приміт. В. Коваля]. – 1987. – 717 с. ; т. 3 : Земля гуде : повість ; Партизанська іскра :

кіноповість ; Микита Братусь : повість ; Щоб світився вогник : повість ; Оповідання з циклу “Південь” / приміт. В. Коваля]. – 1987. – 559 с. ; т. 4 : Людина і зброя : роман ; Циклон : роман / [приміт. В. Коваля]. – 1987. – 589 с. ; т. 5 : Тронка : роман у новелах ; Бригантина : повість / [приміт. В. Коваля]. – 1988. – 487 с. ; т. 6 : Берег любові : роман ; Оповідання. Статті / [приміт. В. Коваля]. – 1988. – 703 с. ; т. 7. Собор : роман ; Твоя зоря : роман. – 1988. – 652 с.

Гончар О. Щоденники : у 3 т. / О. Гончар ; [упоряд., підгот. текстів, ілюстр. матеріалу В. Д. Гончар]. – К. : Веселка, 2002–2004. – Т. 1 (1943-1967). – 2002. – 455 с. ; т. 2 (1968-1983). – 2003. – 607 с. ; т. 3 (1984-1985). – 2004. – 606 с.

52. Горак – Горак Р.Д. Тричі мені являлася любов : повість-есе / Р. Д. Горак. – К. :Дніпро, 1987. – 268 с.

Горак Р. Д. Твого ім’я не вимовлю ніколи : повість-есе / Р. Д. Горак. – К. :Академія, 2008. – 224 с.

53. Горд. – Гордієнко К. О. Твори : у 2 т. / К. О. Гордієнко. – К. : Дніпро. – Т. 1. – 1972. – 278 с. ; т. 2. – 1979. – 350 с.

54. Город – Подольська О. Японським мистецтвом канзаші захоплюється Марія Омельченко з Орджонікідзе / Олександрина Подольська // Город : електронний ресурс. – Режим доступу : http://gorod.dp. ua/news/87849

55. Гоф. – Гофштейн Д. О білий світе мій… / Д. Гофштейн. – К. : Дух і літера, 2011. – 464 с. : іл.

56. Гр. – Грабовський П. А. Вибрані твори : у 2 т. / П. А. Грабовський ; [упор. і прим. В. Ф. Святовця ; ред. Л. С. Пономаренко ; худ. ред. А. І. Клименко ; тех. ред.

Л. М. Смолянюк]. – К. : Дніпро, 1985. – Т. 1 : Оригінальні поезії, переклади і переспіви / [вст. ст. В. Ф. Святовця ; худ. Д. Д. Грибов ; тех. ред. С. М. Величко ; кор. О. С. Назаренко]. – 599 с. : іл., портр. ; т. 2 : Статті, нариси, оповідання, листи / [худ. оформл. Д. Д. Грибова ; кор. Н. І. Прохоренко]. – 343 с.

57. Греб. – Гребінка Є. П. Байки. Поезії / Є. П. Гребінка ; [авт. передм., приміт. С. Д. Зубков ; іл. Г. Зубковського ; ред. Л. Домбровська]. – К. : Дніпро, 1990. – 247 с.

58. Григ. – Григоренко Г. Вибрані твори / Г. Григоренко. – К. : Держлітвидав, 1959. – 495 с.

59. Грицай – Грицай О. Дві критики / Остап Грицай // Збруч : електронне видання. – Режим доступу : http://zbruc.eu/node/2329

60. Грін. – Грінченко Б. Д. Твори : у 2 т. / Б. Д. Грінченко ; [упоряд. В. В. Яременка ; приміт. А. Г. Погрібного, В. В. Яременка]. – К. : Наук. думка, 1990–1991. – Т. 1 : Поетичні твори. Оповідання. Повісті / [вст. ст. і ред. тому А. Г. Погрібний]. – 1990. – 640 с. ; т. 2 : Повісті, драматичні твори / [ред. тому А. Г. Погрібний]. – 1991. – 608 с. : портр.

61. Гудзик – Гудзик К. До нас їде вселенський патріарх! / К. Гудзик // День. – 2008. – №22. – Режим доступу : http://www.day.kiev.ua/uk/article/panorama-dnya/do-nas-yide-vselenskiy-patriarh

62. Гул. – Гулак-Артемовський П. П. Поетичні твори ; Гребінка Є. П. Поетичні твори. Повісті та оповідання / П. П. Гулак-Артемовський ; Є. П. Гребінка ; [упоряд. і прим. М. М. Павлюка ; вст. ст. П. М. Федченка ; ред. тому П. М. Федченко]. – К. : Наук. думка, 1984. – 606 с.

63. Гуц. – Гуцало Є. П. Вибрані твори : у 2 т. / Є. П. Гуцало ; [ред. В. В. Плющ, худ. В. М. Флокс, худ. ред. Н. В. М'ясковська]. – К. : Рад. письменник, 1987. – Т. 1 : Родинне вогнище (Мати своїх дітей) : повість ; Мертва зона : повість ; Шкільний хліб : повість-дилогія / [передм. М. Жулинського, рец. В. К. Коваль]. – 571 с. Т. 2 : Оповідання / [рец. В. К. Коваль]. – 527 с.

64. Ґреґ. – Ґреґорі Ф. Біла принцеса / Філіппа Ґреґорі. – Х. : Клуб Сімейного Дозвілля, 2015. – 592 с.

65. Дашвар – Дашвар Люко. Мати все / Люко Дашвар ; передм. О. Герасим'юк ; худож. О. Маслов ; [гол. ред. С. С. Скляр ; ред. С. С. Скляр ; худ. ред. Т. М. Коровіна ; тех. ред. А. Г. Верьовкін ; кор. Я. В. Житін]. – Х : Клуб Сімейного Дозвілля, 2011. – 336 с. : іл.

Дашвар Люко. Молоко з кров'ю / Люко Дашвар. – Х. : Клуб сімейного дозвілля, 2010. – 268 с.

Дашвар Люко. РАЙ.центр / Люко Дашвар ; худож. О. Маслов ; [гол. ред. С. С. Скляр ; ред. С. С. Скляр ; худ. ред. Т. М. Коровіна ; тех. ред. А. Г. Верьовкін ; кор. Г. В. Сологуб]. – Х : Клуб Сімейного Дозвілля, 2010. – 272 с. : іл.

Дашвар Люко. Село не люди / Люко Дашвар ; мал. А. Печенізького ; [гол. ред. С. С. Скляр ; ред. Г. В. Коваленко ; худ. ред. Н. В. Переверзєва ; тех. ред. А. Г. Верьовкін ; кор. А. О. Тимченко]. – Х : Клуб Сімейного Дозвілля, 2012. – 270 с. : іл.

66. Денис. – Денисенко Л. Калейдоскоп часу / Лариса Денисенко. – Х : Клуб Сімейного Дозвілля, 2013. – 320 с.

67. Дереш – Дереш Л. Намір! / Любко Дереш. – Х. : Клуб сімейного дозвілля, 2010. – 272 с.

68. Дім. – Дімаров А. А. Вибрані твори : у 2 т. / А. А. Дімаров ; [ред. Н. Д. Олександренко ; худ. В. В. Кортович ; худ. ред. В. С. Нітченко ; тех. ред. О. Н. Грищенко ; кор. Г. П. Єрьоменко, А. В. Кудрявцева]. – К. : Дніпро, 1982. – Т. 1 : Його сім'я ; Ідол : романи. – 535 с. : іл., портр. ; т. 2 : Син капітана ; Док ; На коні й під конем : повісті. – 616 с. : іл.

Дімаров А. А. Містечкові історії : повісті / А. А. Дімаров / [ред. Н. Д. Олександренко ; худ. оформл. Є. І. Муштенка ; худ. ред. Г. Т. Конєв, тех. ред. Н. К. Достатня ; кор. З. П. Шкода]. – К. : Дніпро, 1987. – 559 с.

Дімаров А. А. Сільські історії : повісті / А. А. Дімаров ; [ред. Н. Д. Олександренко ; худ. Є. І. Муштенко ; худ. ред. Г. Т. Конєв, тех. ред. Н. К. Достатня ; кор. З. П. Шкода]. – К. : Дніпро, 1987. – 539 с.

69. Дмит. – Дмитерко Л. Д. Розлука : роман / Л. Д. Дмитерко ; [худож. В. Волковинська]. – К. : Рад. письменник, 1957. – 325 с.

70. Довж. – Довженко О. П. Господи, пошли мені сили : щоденник, повісті, оповідання, фольклорні записи, листи, документи / О. П. Довженко. – Харків : Фоліо, 1994. – 665 с.

Довженко О. П. Твори : у 5 т. / О. П. Довженко ; [упоряд. Ю. І. Солнцева ; ред. Л. С. Пономаренко ; худ. Д. Д. Грибов ; худ. ред. В. А. Кононенко ; тех. ред. Л. М. Смолянюк]. – К. : Дніпро, 1983–1985. – Т. 1 : Кіноповісті ; Сценарії ; Дикторські тексти / [упоряд. Т. Т. Дерев'янко ; ред. тому Л. Н. Новиченко ; передм. О. Гончара ; підгот. текстів і прим. К. П. Волинського]. – 1983. – 439 с., іл., портр. ; т. 2 : Кіноповісті ; Кіносценарії / [ред. тому Ю. Я. Барабаш ; кор. Г. І. Кривопуск]. – 1984. – 503 с. ; т. 3 : Поема про море : кіноповість ; Драматичні твори ; Оповідання / [ред. тому

О. М. Підсуха ; підгот. текстів і прим. К. П. Волинського ; кор. Т. Г. Білецька]. – 1984. – 362 с. ; т. 4 : Статті. Виступи. Лекції / [підгот. текстів і прим. К. П. Волинського ; тех. ред. В. С. Грінберг ; кор. Т. Г. Білецька]. – 1984. – 351 с. ; т. 5 : Записні книжки. Щоденник. Листи. – 1985. – 359 с. : іл.

71. Дом. – Домонтович В. Доктор Серафікус ; Без ґрунту : романи / В. Домонтович. – К. : Критика, 1999. – 76 с.

72. Досв. – Досвітній О. Гюлле : повість, новели / О. Досвітній. – К. : Рад. письменник, 1961. – 263 с.

73. Драг. – Драгоманов М. Малорусские народные предания и рассказы. – К., 1876.

74. Драй. – Драй-Хмара М. П. Вибране / М. П. Драй-Хмара ; [упоряд. Д. Паламарчука, Г. Кочура ; передм. І. Дзюби ; приміт. Г. Кочура ; ред. М. Москаленко]. – К. : Дніпро, 1989. – 542 с.

75. Драч – Драч І. Ф. Вибрані твори : у 2 т. / І. Ф. Драч. – К. : Дніпро, 1986. – Т. 1 : Поезії / [передм. Л. Новиченка ; ред. П. М. Перебийніс ; худ. оформл. В. М. Флакса ; худ. ред. В. А. Кононенко, І. І. Литвин ; тех. ред. О. М. Грищенко]. – 351 с. ; т. 2. Вірші та драматичні поеми / [ред. П. М. Перебийніс, худ. оформл. В. М. Флакса ; худ. ред. В. А. Кононенко, І. І. Литвин ; тех. ред. О. М. Грищенко ; кор. А. Л. Алейникова, Т. В. Грузинська]. – 326 с.

76. Дрозд – Дрозд В. Г. Вибрані твори : у 2 т. / В. Г. Дрозд ; / [ред. Г. І. Таран ; худ. Т. В. Крюкова ; худ. ред. Н. В. М'ясковська ; тех. ред. В. В. Чала]. – К. : Рад. письменник, 1989. – Т. 1 : Крик птаха в сутінках : оповідання ; Катастрофа : роман ; Вовкулака (самотній вовк) : роман / [кор. А. О. Холоша]. – 462 с. ; т. 2 : Ирій : повість ; Земля під копитами : роман ; Балада про

Сластьона : повість ; Спектакль : роман / [кор. Т. К. Щегельська]. – 552 с.
Дрозд В. Г. Злий дух ; Із житієм ; Пришестя : романи. – К. : Укр. письменник, 1999. – 311 с.

77. Єфр. – Єфремов С. Щоденник. Про дні минулі (спогади). – К. : Темпора, 2011. – 792 с.

78. Жил. – Жиленко І. В. Вибране : поезії / І. В. Жиленко ; [авт. передм. О. І. Никанорова ; худ. Т. Г. Єлістратенко ; худ. ред. О. М. Коспа ; тех. ред. Л. М. Смолянюк ; кор. В. М. Барташ]. – К. : Дніпро, 1990. – 334 с.

Жиленко І. В. Пори року : вірші та поеми / І. В. Жиленко. – К. : Укр. письменник, 1999. – 135 с.

79. Заб. – Забіла Н. Л. Вибрані твори : у 4 т. / Н. Л. Забіла. – К. : Веселка, 1983–1984. – Т. 1 : Веселим малюкам : вірші, казки, лічилки, загадки [для дошкіл. і мол. шкіл. в.] / Н. Л. Забіла ; передм. В. В. Бичка ; худ. оформл. О. Г. Якутович ; рец. К. П. Волинський]. – 1983. – 239 с., іл. ; т. 2 : У широкий світ : вірші, казки [для мол. і серед. шкіл. в.] / Н. Л. Забіла ; худ. оформл. О. Г. Якутович ; рец. К. П. Волинський ; ред. О. С. Яремійчук ; худ. ред. І. І. Литвин ; тех. ред. Ф. Н. Резник ; кор. Л. С. Скрипченко, П. М. Коваленко]. – 1983. – 207 с., іл. ; т. 3 : В казках і в житті : оповідання, казки, повість [для дошкіл. і мол. шкіл.] / Н. Л. Забіла ; мал. О. Г. Якутович ; ред. О. С. Яремійчук ; худ. ред. І. І. Литвин ; тех. ред. Л. В. Маслова ; кор. М. З. Волович, С. В. Гордіюк]. – 1984. – 319 с., іл. ; т. 4. Завісу відкрито : п’єси ; [для мол. і серед. шк. в.] / Н. Л. Забіла; мал. О. Г. Якутович ; ред. О. С. Яремійчук ; худ. ред. І. І. Литвин ;

тех. ред. Л. В. Маслова ; кор. В. О. Букша, В. В. Богаєвський]. – 1984. – 248 с., іл.

80. Забужк. – Забужко О. С. Польові дослідження з українського сексу : роман / О. Забужко. – [7-ме вид.]. – К. : Факт, 2004. – 176 с.

Забужко О. С. Сестро, сестро : повісті та оповідання / О. С. Забужко ; [гол. ред. Л. Фінкельштейн ; кор. О. Дейнеко ; худ. Р. Лужецький]. – [2-ге вид.]. – К. : Факт, 2005. – 240 с.

81. Заг. – Загребельний П. А. Диво : роман / П. А. Загребельний ; [ред. Г. П. Карпенко ; худ. О. Є. Ніколаєць ; худ. ред. В. А. Кононенко ; вст. ст. Ю. З. Тронік ; кор. О. С. Назаренко]. – К. : Дніпро, 1971. – 671 с.

Загребельний П. А. Євпраксія : роман / П. А. Загребельний ; [худож.-оформлювач І. В. Осипов ; гол. ред. Н. Є. Фоміна ; худ. ред. І. В. Осипов ; вст. ст. Л. Т. Єна ; комп. верстка О. М. Гадієва ; кор. В. М. Верховень ; відпов. за випуск Л. В. Дмитрієва]. – Харків : Фоліо, 2004. – 350 с. – (Література).

Загребельний П. А. Первоміст ; Смерть у Києві : історичні романи / П. А. Загребельний ; [ред. В. В. Хопта ; худ. І. Г. Зубковська ; худ. ред. А. І. Клименко ; вст. ст. І. О. Селезньова ; кор. Г. М. Стадник, С. І. Харчун]. – К. : Дніпро, 1978. – 810 с.

Загребельний П. А. Роксолана : [роман] / П. А. Загребельний ; [ред. Н. Д. Олександренко ; худ. В. С. Мітченко ; худ. ред. С. П. Савицький ; вст. ст. Л. М. Рубан, С. М. Величко ; кор. В. Ф. Котляревська, І. П. Лозицька]. – К. : Дніпро, 1988. – 603 с.

Загребельний П. А. Тисячолітній Миколай : роман : у 2 ч. / П. А. Загребельний ; [гол. ред. В. І. Галій ; відпов. за випуск Л. В. Дмитрієва ; худ. ред. І. В. Осипов ;

художж.-оформлювач І. В. Осипов]. – Х : Фоліо, 2001. – Ч. 1. Полювання на хлястики / [комп. верстка Н. О. Побігайло]. – 399 с. ; Ч. 2. Залізні зуби / [комп. верстка М. Л. Теплицький]. – 461 с.

Загребельний П. А. Я, Богдан (Сповідь у славі) : роман / П. А. Загребельний ; [ред. В. Я. П'янов ; худ. В. В. Машков ; худ. ред. Н. В. М'ясковська ; вст. ст. О. К. Бишенко ; кор. С. І. Слабошевська]. – К. : Рад. письменник, 1983. – 511 с.

82. Загул – Загул Д. Ю. Поезії / Дмитро Загул ; [худ. М. Л. Пікалов ; худ. ред. М. П. Вуєк ; вст. ст. Ю. Б. Дахно ; кор. Г. В. Плачинда]. – К : Рад. письменник, 1966. – 191 с. – портр.

Загул Д. Ю. Поезії / Дмитро Загул ; редкол.: В. В. Біленко та ін. ; упор., вст. ст. і прим. С. В. Далавурака і В. М. Лесина ; кор. О. В. Лупій ; [худ. ред. Н. В. М'ясковська]. – К. : Рад. письменник, 1990. – 326 с.

83. Зайці – Все для дітей : електронний ресурс. – Режим доступу : http://allforchildren.com.ua/hare21.htm

84. Заповіт – Дрогобицька духовна семінарія : електронний ресурс. – Режим доступу : http://dds.edu.ua/ua/component/content/article/952-zapovit-patriarha. html

85. Зар. – Блог : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.zarlit.com/making2014/153.html

86. Захід – Блог : електронний ресурс. – Режим доступу : http://zaxid.net/news/showNews.do?u_lvivskiy__operi_obureni_velikoyu_kilkistyu_povistok_pro_mobilizatsiyu&objectId=1351637

87. Збруч – Збруч : електронне видання. – Режим доступу : http://zbruc.eu/node/35379

88. Зер. – Зеров М. Вибране / М. Зеров. – К. : Дніпро, 1966. – 540 с.

89. ЗМІ – Центр черкаських медіа : електронний ресурс. – Режим доступу : http://zmi.ck.ua/sotsium/babusya-pdozryu-schoonuka-pdmnili-u-pologovomu-budinku. html

90. І. – Іваненко О. Д. Казки : [для мол. шк. в.] / О. Д. Іваненко ; [вст. ст. В. Костюченка ; ред. В. А. Малишко ; худ. ред. Г. Ф. Мороз ; тех. ред. Г. Ф. Яценко ; кор. В. В. Богаєвський]. – К. : Веселка, 1976. – 400 с.

91. Ів. – Іваничук Р. І. Твори : у 3 т. / Р. І. Іваничук ; [ред. Л. С. Пономаренко ; худ. В. М. Флакс ; худ. ред. В. А. Кононенко]. – К. : Дніпро, 1988. – Т. 1 : Черлене вино ; Манускрипт з вулиці Руської ; Мальви : романи / [передм. В. Яворівського ; тех. ред. Т. А. Табаченко]. – 616 с. ; т. 2 : Вода з каменю ; Четвертий вимір ; Шрами на скелі : романи / [тех. ред. Т. А. Шматько]. – 694 с. ; т. 3 : Місто : повісті ; Новели / [тех. ред. Т. А. Шматько, С. М. Величко ; кор. В. М. Барташ]. – 461 с.

92. Й. – Йовенко С. А. Безсмертя ластівки : лірика, поеми / С. А. Йовенко. – К. : Дніпро, 1989. – 487 с.

93. Кава – Кава В. І. Осіння стежка : повість / В. І. Кава. – К. : Веселка, 1989. – 335 с.

94. Казки – Казки : електронний ресурс. – Режим доступу : http://ukr-lit.com/ketski-kazki/2018-pro-starogo-idoxo ta.html ; http://kazka-ua.info/hvalkuvatij-gembej-japonska-kazka/ ; http://belaruskazka.pp.ua/pages/zernyatko.html ; http://ukr-lit.com/yevrejski-kazki/1403-kin-i-ris.html

95. Кал. – Каллíст (Уер), митрополит. Православна церква / пер. і літ. ред. Неля Рогачевська. – К. : Дух і літера, 2009. – 384 с.

96. Карп. – Карпенко-Карий І. К. Драматичні твори / І. К. Карпенко-Карий ; [вст. ст., упоряд. і приміт. Р. Я. Пилипчук ; ред. С. Д. Зубков ; ред. тому С. Д. Зубков ; худ. В. М Дозорець ; худ. ред. В. П. Кузь ; тех. ред. І. А. Ратнер]. – К. : Наук. думка, 1989. – 608 с. : портр.

97. Карпа – Карпа І. І. Фройд би плакав / І. І. Карпа. – Х. : Фоліо, 2005. – 238 с.

98. Кв. – Квітка-Основ'яненко Г. Ф. Повісті та оповідання. Драматичні твори / Г. Ф. Квітка-Основ'яненко ; [редкол.: І. О. Дзеверін (голова) та ін. ; упор. і приміт. Н. О. Ішиної, вст. ст. О. І. Гончара ; ред. тому О. І. Гончар ; ред. Н. М. Максименко ; худ. ред. Р. К. Пахолюк ; худ. В. М. Дозорець ; тех. ред. Б. М. Кричевська ; кор. Н. О. Луцька, Л. В. Малюта, З. П. Школьник]. – К. : Наук. думка, 1982. – 542 с.
Квітка-Основ'яненко Г. Ф. Українські повісті / Г. Ф. Квітка-Основ'яненко ; [упоряд. текстів, передм., приміт., пояснення слів та виразів Л. В. Ушкалова]. – Харків : Веста ; Ранок, 2003. – 352 с.

99. Квіти - Кімнатні рослини : електронний ресурс. – Режим доступу : http://flos.ucoz.ua/

100. Керч – Керч О. Альбатроси : роман / О. Керч. – Буенос-Айрес : Вид-во Ю. Середяка, 1957. – 310 с.

101. Клуб – Блог : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.cluboz.netgazeta08_09_Rus.pdf

102. КМЦ – Католицький Медіа-Центр : електронний ресурс. – Режим доступу : http://kmc.in.ua/novini/76-tsikave/ 10959-vonanezciluje.html

103. Коб. – Зворушене серце : твори Ольги Кобилянської : навч. посібник : у 2 кн. / [упоряд. А. А. Чічановський ; передм.

Л. С. Дем'янівської ; ред. В. Зелінська ; худ. П. Ткаченко]. – К. : Грамота, 2003. – Кн. 1. Людина : повість з жіночого життя ; Царівна ; "В неділю рано зілля копала..." : повісті / [кор. О. Цимбал]. – 464 с. ; кн. 2. Через кладку : повість ; Вовчиха : новела з народного життя ; Лист засудженого на смерть вояка до своєї жінки : оповідання ; Сниться : воєнний нарис ; Нариси / [кор. Л. Хільченко]. – 384 с.

104. Кобр. – Кобринська Н. І. Вибрані твори / Н. І. Кобринська ; [упор., підгот. текстів, вст. ст. й примітки І. О. Денисюка та К. А. Криль ; ред. Л. М. Кирилець ; худ. Б. М. Бродський ; худ. ред. А. І. Клименко]. – К. : Дніпро, 1980. – 446 с.

105. Коз. – Козаченко В. П. Коні воронії (Дума про матір) : роман / В. П. Козаченко. – К. : Рад. письменник, 1989. – 455 с.

Козаченко В. П. Твори : у 4 т. / В. П. Козаченко ; [ред. С. І. Шевцова ; худ. Ю. Г. Новиков ; худ. ред. І. М. Гаврилюк ; тех. ред. Г. Г. Подгурський]. – К. : Дніпро, 1979–1980. – Т. 1 : Листи з патрона (цикл повістей про "Блискавку") : Ціна життя ; Гарячі руки ; Блискавка : повісті / [вст. ст. С. Шаховського ; кор. Т. В. Грузинська, Г. П. Михайлова]. – 1979. – 534 с. : іл. ; т. 2 : Листи з патрона : (цикл повістей про "Блискавку") : Біла пляма ; Яринка Калиновська ; Листи з патрона : повісті / [кор. Г. П. Михайлова]. – 1979. – 671 с. ; т. 3 : Атестат зрілості ; Зорі назустріч ; Сальвія : повісті / [кор. Н. О. Маслова]. – 1980. – 576 с. ; т. 4 : Серце матері : повість ; Оповідання ; Нариси ; Статті / [кор. Н. О. Маслова]. – 1980. – 391 с.

106. Козир. – Козирєва Т. У Львові – ретроспективна виставка малярства Олега Мінька /

Т. Козирєва // День : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.day.kiev.ua/uk/photo/u-lvovi-retrospektyv na-vystavka-malyarstva-olega-minka

107. Ком. – Комуніст : газета : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.komunist.com.ua/article/17/120/15171_u.htm

108. Кор. – Королів-Старий В. Нечиста сила : казка [для мол. та сер. шк. віку] / В. Королів-Старий ; упоряд. та передм. Ф. Погребенника ; худож. А. Василенко]. – К. : Веселка, 1990. – 208 с.

109. Корж – Корж В. Державне перезаснування та суспільне перевстановлення: пропозиція чи провокація? / В. Корж // Свобода : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.svoboda.com.ua/index.php?Lev=archive&Id=4454

110. Кореспондент : електронний ресурс. – Режим доступу : http://ua.korrespondent.net/ukraine/262997-lucenko-meni-shchiro-krivdno-za-prezidenta

111. Кос. – Косинка Г. М. Заквітчаний сон : оповідання, спогади про Григорія Косинку / [худ. оформл. К. Т. Лавра ; упор. і прим. Т М. Мороз-Стрілець ; худ. ред. В. Ю. Тернавський ; кор. Я. М. Орос] ; [для ст. шк. віку]. – К. : Веселка, 1991. – 287 с.

Косинка Г. М. Твори / Г. М. Косинка ; [упор. та прим. О. Непорожнього ; худ. оформл. І. М. Гаврилюка ; ред. Н. В. Тихонова ; кор. Р. О. Кондрацька, Г. О. Паламарчук]. – К. : Молодь, 1972. – 222 с. : іл. – (Шк. б-ка).

112. Кост. – Костенко Л. В. Берестечко : історичний роман / Л. В. Костенко ; [ред. В. Коломієць ; худ. О. Яцун ; тех. ред. Н. Носок ; кор.

Н. Овчарук]. – К. : Укр. письменник, 1999. – 157 с.

Костенко Л. В. Маруся Чурай : історичний роман у віршах / Л. В. Костенко ; [для ст. шк. в. ; худож. Н. О. Лопухова ; худ. ред. М. С. Пшінка ; тех. ред. О. І. Дольницька ; кор. Л. О. Юван, Т. М. Васильєва]. – К. : Веселка, 1990. – 159 с.

Костенко Л. В. Сад нетанучих скульптур : вірші, поема-балада, драматичні поеми / Л. В. Костенко ; [ред. В. О. Осадчий ; худ. ред. Н. В. М'ясковська ; тех. ред. Л. М. Бобир ; кор. А. М. Голик, Г. П. Лукова]. – К. : Рад. письменник, 1987. – 207 с.

Костенко Л. В. Річка Геракліта / Ліна Костенко ; упоряд. та передм. О. Пахльовської ; післямова Д. Дроздовського ; худож. С. Якутович. – К. : Либідь, 2011. – 336 с. : іл.

Костенко Л. В. Вибране / Л. В. Костенко ; ред. М. Н. Москаленко. – К. : Дніпро, 1989. – 559 с.

113. Котл. – Котляревський І. П. Твори / І. П. Котляревський ; вст. ст. д-ра філол. наук Є. П. Кирилюка ; [ред. М. В. Сидоренко ; худ. М. Д. Шаншейн ; худ. ред. К. К. Калугін]. – К. : Держлітвидав, 1957. – 397 с.

114. Коцюб. – Коцюбинський М. М. Твори : у 2 т. / М. М. Коцюбинський ; [упоряд. і приміт. М. С. Грицюти ; вст. ст. Н. Л. Калениченко]. – К. : Наук. думка, 1988. – Т. 1 (1884–1906) : повісті та оповідання / [ред. тому М. Т. Яценко]. – 584 с. : портр. ; т. 2 (1907–1912) : повісті та оповідання ; Статті та нариси / [упоряд. і приміт. В. А. Зіпи ; ред. тому Н. Л. Калениченко]. – 496 с. : портр.

115. Коч. – Кочерга І. А. Драматичні твори / І. А. Кочерга ; [упоряд. В. С. Брюховецький, М. М. Острик ; вст. ст. В. С. Брюховецького ; редкол.: І. О. Дзеверін (гол.) та ін. ; ред. тому О. В. Шпильова ; ред. Л. П. Чорна ; худ. В. М. Дозорець ; худ. ред. В. П. Кузь]. – К. : Наук. думка, 1989. – 736 с. : іл.

116. Кочура – Кочура П. Ф. Золота грамота / П. Ф. Кочура. – К. : Рад. письменник, 1960.

Кочура П. Ф. Родина Сокорин / П. Ф. Кочура. – К. : Рад. письменник, 1962.

117. Кравч. – Кравченко У. Вибрані твори / У. Кравченко. – К. : Держлітвидав, 1958. – 498 с.

118. Красот. – Красоткіна Н. Хай буде чистою твоя душа / Н. Красоткіна // Блог : електронний ресурс. – Режим доступу : http://krasotkina.com/content/бесіди/ Хай буде чистою твоя душа.html

119. Кроп. – Кропивницький М. Л. Драматичні твори / М. Л. Кропивницький ; [упоряд. і приміт. В. М. Івашкова ; вст. ст. Л. З. Мороз]. – К. : Наук. думка, 1990. – 608 с. : портр.

120. Куліш – Куліш П. О. Твори : у 2 т. / П. О. Куліш. – [2-ге вид.]. – К. : Наук. думка, 1998. – Т. 1 : Прозові твори. Поетичні твори. Переспіви та перекази / [вст. ст., упоряд. і приміт. Є. К. Нахліка ; ред. тому М. Д. Бернштейн]. – 752 с. : портр. ; т. 2 : Поеми. Драматичні твори / [упоряд. і приміт. В. М. Івашкова ; ред. тому М. Д. Бернштейн]. – 768 с. : портр.

121. Кушик – СВІ-Й-ТАНОК: Студентський літературний альманах. – К. : Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2008. – Вип. 4. – 215 с.

122. Л. – Лавріненко Ю. А. Розстріляне відродження : Антологія 1917-1933 : [поезія – проза – драма – есей] / підгот. тексту, фахове

редагув. і передм. М. К. Наєнка ; [ред. В. Клічак]. – К. : Просвіта, 2001. – 794 с.

123. Ле – Ле І. Л. Твори : у 7 т. / І. Л. Ле / [упоряд. І. Т. Ле (Мойсі)]. – К. : Дніпро, 1982–1983. – Т. 1 : Роман міжгір'я : роман / [передм., приміт. В. Бєляєва ; ред. тому Я. В. Баш ; ред. С. І. Шевцова ; худ. П. Т. Вишняк ; худ. ред. О. Д. Назаренко ; тех. ред. І. О. Селезньова ; кор. Т. В. Грузинська]. – 1982. – 688 с. ; т. 2 : Юхим Кудря : повість ; Історія радості : роман / [приміт. В. Бєляєва]. – 1982. – 536 с. ; т. 3 : Наливайко : історичний роман / [ред. тому О. С. Левада ; приміт. А. О. Ковтуненка ; ред. С. І. Шевцова ; худ. П. Т. Вишняк ; худ. ред. О. Д. Назаренко ; тех. ред. І. О. Селезньова, С. М. Величко ; кор. А. В. Кудрявцева, Г. І. Кривопуск]. – 1983. – 448 с. ; т. 5. Хмельницький : історичний роман : у 3 кн., кн. 2 / [ред. М. Ф. Слабошпицький ; приміт. А. О. Ковтуненка ; ред. С. І. Шевцова ; худ. П. Т. Вишняк ; худ. ред. О. Д. Назаренко ; тех. ред. О. М. Грищенко ; кор. А. В.Кудрявцева, В. В. Бондаренко]. – 1983. – 415 с. ; т. 6 : Хмельницький : історичний роман : у 3 кн., кн. 3 / [ред. тому В. Г. Дрозд ; приміт. А. О. Ковтуненка ; ред. С. І. Шевцова ; худ. П. Т. Вишняк ; худ. ред. О. Д. Назаренко ; тех. ред. О. М. Грищенко ; кор. О. С. Назаренко]. – 1983. – 488 с. ; т. 7 : Право молодості ; Борозною віку : повісті ; Оповідання ; Листки у лавровий вінок : спогади / [ред. тому К. Д. Трофимов ; приміт. А. О. Ковтуненка ; ред. С. І. Шевцова ; худ. П. Т. Вишняк ; худ. ред. О. Д. Назаренко ; тех. ред. О. М. Грищенко ; кор. А. В. Кудрявцева]. – 1984. – 760 с.

124. Леді – Леді : електронний ресурс. – Режим доступу : http://lady.ua/ukr/psihologiya/2013-07-22-kak-vlubet-v-sebya-muzhchinu/

125. Лепк. – Лепкий Б. С. Мотря : історична повість / Б. С. Лепкий ; [упор. Р. Д. Горак ; худ. С. Г. Якутович ; ред. Л. С. Пономаренко ; худ. ред. С. П. Савицький ; тех. ред. С. М. Величко ; кор. В. М. Барташ]. – К. : Дніпро, 1992. – 464 с.
Лепкий Б. С. Твори : у 2 т. / Б. С. Лепкий ; [худ. ред. Р. І. Калиш ; упоряд. Ф. П. Погребенника]. – К. : Наук. думка, 1997. – Т. 1 : Поетичні твори. Прозові твори. Мемуари / [авт. вст. ст. та приміт. Ф. П. Погребенник ; тех. ред. Т. С. Березяк, Т. М. Шендерович ; кор. О. Є. Челок, Л. Г. Бузіашвілі]. – 845 с. ; т. 2 : Прозові твори / [ком. В. Ф. Погребенника ; ред. тому М. Г. Жулинський ; ред. В. О. Коваленко, В. Т. Береговий ; худ. І. Г. Динник ; тех. ред. С. Г. Максимова ; кор. Є. С. Мірзамухамедова]. – 695 с.

126. ЛЖ – Блог : електронний ресурс. – Режим доступу : http://dar-veter84.livejournal.com/6284.html

127. Лисяк – Лисяк О. Відламки “Шибки у вікні” : збір статей, оповідань, нарисів і репортажів / О. Лисяк. – Торонто : Вісті комбатанта, 1996. – 228 с.

128. Літ. – Літературна Україна. – 2009-2011.

129. Літ-ра – Література : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.litrasoch.ru/borotba-lyudini-i-futlyara-u-tvorax-a-p-chexova/

130. Літ. Ярм. – Літературний ярмарок : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.lit-jarmarok.in.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1106&Itemid=45&limit=1&limitstart=4

131. Луц. – Луценко І. Чому ЮНЕСКО хвилюється про Лавру та Софію / І. Луценко // Статті

та блоги : електронний ресурс. – Режим доступу : http://stattitablohy.ezreklama.com/Kul-tura-Suspil-stvo/

132. Майстер. – Поетичні майстерні : електронний ресурс. – Режим доступу : http://maysterni.com/publication.php?id=770 51 ; http://maysterni.com/publication.php?id=93521 ; http://maysterni.com/publication.php?id=39081

133. Мак. – Маковей О. С. Вибране / О. С. Маковей ; [упор. і післям. Ю. Мельничука ; ред. П. Ящук ; худ. ред. І. Плесканко ; тех. ред. А. Городнича ; кор. М. Дорошенко, М. Ліневич, Р. Фукс]. – Львів : Книж.-журн. вид-во, 1956. – 632 с.

134. Маковій – Маковій В. Дівка на відданя / В. Маковій // Театр : електронний ресурс. – Режим доступу : http://teatre.com.ua/ukrdrama/divka-naviddane-viry-makovij/

135. Малик – Малик В. К. Вибрані твори : у 2 т. / В. К. Малик. – К. : Дніпро, 1991. – Т. 1 : Таємний посол : роман-тетралогія : у 4 кн., кн. 1 : Посол Урус-шайтана ; кн. 2 : Фірман султана / [передм. К. П. Волинського ; худ. ред. Г. Т. Конєв ; тех. ред. С. М. Величко ; кор. Н. І. Забаштанська, Н. І. Харчук ; худ. оформл. В. М. Флакс]. – 461 с. ; т. 2 : Таємний посол : роман-тетралогія : у 4 кн., кн. 3 : Чорний вершник ; кн. 4 : Шовковий шнурок / [ред. І. А. Кір'ятська ; кор. Н. І. Харчук, З. П. Шкода ; тех. ред. С. М. Величко ; худ. ред. Г. Т. Конєв]. – 509 с.

Малик В. К. Горить свіча : роман / В. К. Малик ; ред. Б. М. Дзюба ; худ. О. І. Гончарова. – К. : Укр. письменник, 1992. – 431 с.

Малик В. К. Черлені щити : роман / В. К. Малик ; [худож. Г. В. Акулов]. – К. : Веселка, 1990. – 368 с.

136. Малиш. – Малишко А. С. Поетичні твори. Літературно-критичні статті / А. С. Малишко ; [вст. ст. О. В. Шпильової ; упоряд. і приміт. Н. М. Гаєвської ; ред. тому Б. І. Олійник]. – К : Наук. думка, 1988. – 736 с. : портр.

Малишко А. С. Серпень душі моєї : поезії / А. С. Малишко. – К. : Рад. письменник, 1970. – 320 с.

137. Март. – Мартович Л. С. Твори / Л. Мартович. – К. : Держлітвидав, 1954. – 484 с.

138. Мат. – Матіос М. В. …Майже ніколи не навпаки : сімейна сага в новелах / Марія Матіос ; худ. С. Іванов ; [вид. В. Гутковський ; ред. В. Гужва ; худ. оформл. С. Іванова ; комп. верстка Г. Баглярова]. – Львів : Піраміда, 2007. – 176 с.

Матіос М. В. Солодка Даруся : драма на три життя / Марія Матіос ; вид. В. Гутковський ; [ред. І. Римарук ; худ. оформл. С. Іванова, Д. Конюхова ; комп. верст. Г. Беглярова]. – [4-те вид.]. – Львів : Піраміда, 2007. – 188 с.

139. Мгар – Мгарський Спасо-Преображенський монастир : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.mgarsky-monastery.org/main/11

140. Мега – Мега : електронний ресурс. – Режим доступу : http://mega site.in.ua/35820-drug-chi-vorog.html

141. Медіа – Медіа-Глагол : електронний ресурс. – Режим доступу : http://static.mediaglagol.com.ua/verse/21977

142. Мета – Мета : форум : електронний ресурс. – Режим доступу : http://forum.meta.ua/topic/t/1173.html

143. Мир. – Мирний Панас. Твори : у 5 т. / Панас Мирний / [худ. М. Я. Брязкун ; тех. ред. П. Д. Цуркан]. – К. : Держ. вид-во худ. л-ри, 1960. – Т. 1 : Оповідання. Повість / [ред. Г. Г. Лозинська ; худ. ред. М. П. Вуєк ; кор. Є. Г. Тарасевич, А. В. Кудрявцева]. – 463 с. ; т. 2 : Подоріжжя од Полтави до Гадячого; Хіба ревуть воли, як ясла повні : роман / [ред. А. Т. Сингаївська ; худ. ред. М. П. Вуєк ; кор. З. І. Рябчик]. – 407 с. ; т. 4 : Оповідання ; Повісті ; Як ведеться, так і живеться : образки з життя / [ред. А. Т. Сингаївська ; худ. ред. К. К. Калугін ; кор. О. П. Василенко, О. К. Бобренко]. – 496 с. ; т. 5 : Драматичні твори ; Вибрані поезії та переспіви ; Статті та промови ; Щоденники ; Листи / [ред. А. Т. Сингаївська ; худ. ред. М. П. Вуєк ; кор. О. К. Бобренко]. – 559 с.

144. Мід. – Мідянка П. М. Вірші з поду / Петро Мідянка. – Ужгород : Ліра, 2011. – 191 с.

145. Міщ. – Міщенко Д. Сіверяни : роман / Д. О. Міщенко. – К. : Укр. центр духовної культури, 1999. – 392 с.

146. Мовна – Мовна У. Пасічницькі замовляння українців / Уляна Мовна // Народознавчі зошити. – 2013. – № 1 (109). – С. 68-77.

147. Муш. – Мушкетик Ю. М. Твори : у 5 т. / Ю. М. Мушкетик ; [худ. оформл. В. П. Мазниченка ; худ. ред. С. П. Савицький]. – К. : Дніпро, 1987–1988. – Т. 1 : Смерть Сократа ; Суд над Сенекою ; Жовтий цвіт кульбаби : історичні повісті ; Гайдамаки : роман / [передм. М. Жулинського ; ред. С. А. Захарова ; тех. ред. О. М. Грищенко ; кор. Л. М. Кирилець]. – 1987. – 607 с. ; т. 2 : Жорстоке милосердя ; Віхола : романи / [ред. М. С. Західна ; кор. Н. І. Прохоренко]. – 1988. – 532 с. ; т. 3 :

Позиція ; Біла тінь : романи. – 1988. – 568 с. ; т. 4 : Біль ; Обвал : повісті ; Старий у задумі : повість-притча ; Сльоза Офелії : повість / [ред. М. С. Західна ; тех. ред. О. М. Грищенко ; кор. В. М. Барташ]. – 1988. – 493 с. ; т. 5 : Вернися в дім свій : роман / [тех. ред. Л. М. Смолянюк ; кор. Л. М. Демченко]. – 1988. – 377 с.

Мушкетик Ю. Гетьманський скарб : роман / Юрій Мушкетик ; передм. О. Мишанича ; худ. оформл. П. А. Крисаченка. – К. : Спалах, 1993. – 434 с.

Мушкетик Ю. Яса / Юрій Мушкетик ; післям. В. Смолія ; худ. оформл. В. Соловйова ; ред. В. Я. П'янов. – К. : Рад. письменник, 1987. – 600 с.

148. Н. – Назарук О. Т. Роксоляна : історична повість з 16-го ст. / О. Т. Назарук ; [ред. В. П. Іванченко ; худ. ред. С. П. Савицький ; кор. Т. Г. Білецька]. – К. : Дніпро, 1992. – 271 с. : портр.

149. Наше – Наше : електронний ресурс. – Режим доступу : http://nashe.com.ua/song/982

150. Нест. – Нестайко В. З. Космонавти з нашого будинку / В. З. Нестайко ; [літ. ред. Н. Тисовська ; кор. Т. Журіна ; іл. Ю. Радіч-Демидьонок]. – 2-ге вид., перероб. – К. : Країна Мрій, 2011. – 352 с. : іл.

Нестайко В. З. Тореадори з Васюківки : трилогія про пригоди двох друзів [для серед. шк. в.] / В. З. Нестайко ; передм. Б. Й. Чайковського ; мал. Є. В. Семенова ; ред. Л. В. Островська ; зав. ред. О. С. Яремійчук ; худ. ред. Д. Б. Ткаченко ; тех. ред. Т. В. Березанська ; кор. М. З. Волович, Н. П. Романюк]. – [7-ме вид.]. – К. : Веселка ; Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2003. – 437 с. : іл.

Нестайко В. З. Чарівні окуляри / Всеволод Нестайко. – Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2006.

151. Неч. – Нечуй-Левицький І. С. Твори : у 2 т. / І. С. Нечуй-Левицький ; [редкол.: І. О. Дзеверін (голова) та ін. ; худ. В. М. Дозорець ; худ. ред. Р. К. Пахолюк]. – К. : Наук. думка, 1985. – Т. 1 : Повісті та оповідання ; П'єса / [упор. і прим. В. Я. Пипченко ; вст. ст. Н. Є. Крутікової ; ред. тому Н. Є. Крутікова]. – 638 с. ; Т. 2 : Повісті та оповідання / [упор. і приміт. Н. О. Вишневська ; ред. Н. М. Максименко ; кор. О. Є. Челок, О. В. Скворцова, А. М. Брушко]. – 1986. – 638 с.

Нечуй-Левицький І. С. Зібрання творів : у 10 т. / І. С. Нечуй-Левицький ; редкол.: Н. Є. Крутікова (голова) та ін. – К. : Наук. думка, 1965-1968. – Т. 5 : Прозові твори / [ред. тому О. Є. Засенко, упоряд. та прим. О. В. Мишанича]. – 1966. – 455 с. ; т. 8. Прозові твори / упор. та прим. М. С. Грицюти та В. І. Мазного ; ред. тому М. Д. Бернштейн. – 1967. – 491 с.

152. Новини – Новини : електронний ресурс. – Режим доступу : http://news.bigmir.net/world/559520-Y-Londoni-zne shkodjenii-cholovik-yakii-zahopiv-chotiroh-zarychnikiv ; http://lenta.mk.ua/article/64664.html

153. Номис – Номис М. Українські приказки, прислів'я і таке інше : збірники О. В. Марковича і др. – СПб., 1864.

154. ОГО – ОГО : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.ogo.ua/articles/toprint/2003-04-24/2934. html

155. Олесь – Олесь О. Твори / О. Олесь ; [вст. ст., упоряд. текстів та приміт. В. В. Яременка]. – К. : Молодь, 1971. – 343 с.

156. Олійн. – Олійник Б. Вибрані твори : у 2 т. / редкол.: Д. В. Павличко (голова), М. П. Зяблюк (заст. голови) та ін. – К. : "Укр. енциклопедія" ім. М. П. Бажана, 2005-2006. – Т. 1 : Вірші ; Поеми / [вст. ст. Л. М. Талалая ; укл. М. В. Луків, А. Я. Слободяник, Д. Г. Янко ; худ. оформл. М. І. Стратілата ; упор.-ред. М. П. Зяблюк]. – 2005. – 608 с. ; Т. 2 : Переклади ; Публіцистика / [укл. А. Я. Слободяник, М. П. Зяблюк, М. В. Луків, Д. Г. Янко ; худ. оформл. серії М. І. Стратілата ; упор.-ред. М. П. Зяблюк]. – 2006. – 608 с.

157. Олімпіка – Олімпіка : електронний ресурс. – Режим доступу : http://olympica.com.ua/489719-spatifillum-chornieh-listya.html

158. Ос. – Осьмачка Т. С. Старший боярин : повісті / Т. С. Осьмачка. – Львів : Червона калина, 1998. – 559 с.

Осьмачка Т. С. Хто : поезії / Тодось Осьмачка ; упор. та прим. Л. Світайло ; передм. М. Жулинського ; худ. оформл. О. Руденка ; [ред. Г. В. Рогач, О. О. Лисенко ; кор. С. В. Гордіюк, М. З. Волович]. – К. : Веселка, 1995. – 206 с.

159. П. – Павленко М. С. Санта Лучія в кирзових чоботях: повість / Марина Павленко ; передм. Ю. Мушкетика ; післям. Л. Шитової. – Умань : АЛМІ, 2010. – 132 с.

160. Пав. – Павличко Д. В. Вибрані твори : у 2 т. / Дмитро Павличко ; [ред. С. К. Жолоб ; худ. О. І. Іваненко ; худ. ред. В. А. Кононенко ; кор. Т. Г. Білецька]. – К. : Дніпро, 1979. – Т. 1. Вірші ; Притчі. – 517 с. ; Т. 2. Сонети ; Рубаї ; Твори для дітей. – 478 с.

Павличко Д. В. Ялівець : поезії / Д. В. Павличко ; [упоряд. і передм. Р. М. Лубківського ; худ. ред. Д. Б. Ткаченко; кор. Н. П. Романюк]. – К. : Веселка, 2004. – 399 с.

161. Пахл. – Пахльовська О. Є.-Я. Долина храмів : поезії / О. Є.-Я. Пахльовська. – К. : Рад. письменник, 1988. – 166 с.

162. Пер. – Перепеляк І. М. Тополина Оболонь : Статті, інтерв'ю, рецензії. – Том 3. – Х. : Майдан, 2011. – 420 с.

163. Під. – Підмогильний В. П. Роман, оповідання / В. П. Підмогильний. – К. : Молодь, 1989. – 448 с.

Підмогильний В. П. Невеличка драма : роман, повісті / В. П. Підмогильний ; вст. ст. К. П. Фролової. – Дніпропетровськ : Промінь, 1990. – 326 с.

164. Пл. – Плужник Є. П. Поезії / Є. П. Плужник. – К. : Рад. письменник, 1988. – 416 с.

165. Погляд – Новий погляд : газета : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.pohlyad.com/news/n/ 83686

166. Поет. – Поети "Нью-Йоркської групи" : Антологія : ліричні та епічні твори / [упоряд. текстів О. Г. Астаф'єва, А. О. Дністрового ; передм. О. Г. Астаф'єва ; ред. Т. О. Попова ; кор. О. Г. Неро]. – Харків : Веста : Ранок, 2003. – 288 с.

167. Поетика – Поетика : бібліотека української поезії : електронний ресурс. – Режим доступу : http://poetry.uazone.net/default/pages.phtml?place=skyba&page=skyba136 ; http://poetry.uazone.net/default/pages.phtml?place=boyko&page=boyko27

168. Полт. – Полтава Л. Е. Обжинки : Кн. 1 : поезії /Л. Е. Полтава ; [упоряд., передм. та приміт.

Д. Чередниченка]. – К. : Задруга, 2000. – 303 с.

169. Пр. – Празька поетична школа : Антологія : ліричні та епічні твори / [упоряд. текстів та передм. О. Г. Астаф'єва, А. О. Дністрового]. – Харків : Веста : Ранок, 2004. – 256 с.

170. Правда – Українська правда. Життя : електронний ресурс. – Режим доступу : http://life.pravda.com.ua/society /2013/10/29/142102/

171. Прес – іПрес : електронний ресурс. – Режим доступу : http://ipress.ua/news/krymchany_rozlyucheni_ale_vony_rozumiyut_shcho_myr_v_krymu_duzhe_kryhkyy_tomu_treba_chekaty__eksgolova_medzhlisu_52348.html

172. Проповіді – Патріарх Філарет. Проповіді. – Том 2 / [ред. О. Вакуленко ; набір та верстка О. Арова ; худ. оформл. О. Вакуленко]. – К : Видавничий відділ УПЦ Київського Патріархату, 2000. – 447 с.

173. Просто – Як просто : електронний ресурс. – Режим доступу : http://yak-prosto.com/yak-privitati-svekra/

174. Пч. – Пчілка Олена. Твори / Олена Пчілка. – К. : Дніпро, 1988. – 583 с.

175. Рада – Черкаси : офіційний портал міської ради, міського голови, виконавчого комітету : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.rada.cherkassy.ua/ ua/newsread.php?view =4780&s=1&s1=18

176. РЛ – Радянське літературознавство. – 1968. – № 4.

177. Реф. – Реферати : електронний ресурс. – Режим доступу : http://referaty.net.ua/referaty/referat_ 34691.html

178. Риб. – Рибак Н. С. Твори : у 5 т. / Натан Рибак ; [ред. С. І. Шевцова ; худ. В. В. Машков ; худ. ред. О. Д. Назаренко]. – К. : Дніпро, 1981-

1982. – Т. 1 : Переяславська рада. Ч. 1 / Натан Рибак ; вст. ст. М. С. Тихонова ; [кор. Т. Г. Білецька, С. І. Харчун]. – 1981. – 670 с. ; т. 2 : Переяславська рада. Ч. 2 / [кор. Т. Г. Білецька, Н. І. Харчук]. – 1981. – 679 с. ; т. 3 : Помилка Оноре де Бальзака : роман ; Дніпро : роман : Кн. 1, 2 / [кор. Т. Г. Білецька]. – 1981. – 621 с. ; т. 4 : Час сподівань і звершень. Кн. 1 : Скриня Пандори : роман. – 1981. – 631 с. ; т. 5 : Час сподівань і звершень. Кн. 2 : Солдати без мундирів : роман. – 1982. – 607 с.

179. Рил. – Рильський М. Т. Вибрані твори : у 2 т. / М. Т. Рильський ; [редкол.: Д. В. Павличко (голова) та ін. ; упоряд.-ред. М. П. Зяблюк ; макет В. П. Данильчука ; худ. оформл. серії М. І. Стратілата]. – К. : "Укр. енциклопедія" імені М. П. Бажана, 2005-2006. – Т. 1 : Вірші. Поеми / [укл. розділів "Вірші" та "Поеми", ком. та прим. В. Л. Колесник, В. Є. Панченко, А. Я. Слободяник ; кор. М. І. Стратілата]. – 2005. – 608 с. ; т. 2. Переклади / [укл. розділу "Переклади", ком. та прим. В. Л. Колесник, В. Є. Панченко, А. Я. Слободяник ; кор. М. І. Стратілата, О. Є. Кочубей]. – 2006. – 608 с.

180. Рівне – Рівне вечірнє : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.rivnepost.rv.ua/lenta_msgshow.php?id=55517

181. Різник – Різник Л. Самітність пророка : роман-містерія / Левко Різник // Вітчизна. – 2006. – № 7-8. – С. 18-93 : іл. ; № 9-10. – С. 21-96 : іл.

182. РІСУ – Релігійно-інформаційна служба України : електронний ресурс. – Режим доступу : http://risu.org.ua/ua/index/all_news/culture/miracle/47062/

183. Розд. – Роздобудько І. Якби / І. Роздобудько. – Х. : Клуб сімейного дозвілля, 2012.

184. Руд. – Руданський С. В. Співомовки. Переклади та переспіви / С. В. Руданський. – К. : Наук. думка, 1985. – 639 с.

185. Самбук – Самбук Р. Божевільня з протягами / Р. Самбук // Київ. – 1992. – № 7. – С. 9-55.

186. С. – Самійленко В. І. Поетичні твори. Прозові твори. Драматичні твори. Переспіви та переклади. Статті та спогади / В. І. Самійленко. – К. : Наук. думка, 1990. – 603 с.

187. С.Ц. – Слов'янський центр допомоги : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.slaviccenter.us/index.php/-q--q/--2011-/527-2011-03-21-12-53-12

188. Сам. – Самчук У. О. Волинь : роман : у 3 ч. : у 2 т. / У. О. Самчук ; [худ. ред. С. П. Савицький ; вст. ст. Н. К. Достатня ; відп. за випуск І. М. Римарук]. – К. : Дніпро, 1993. – Т. 1 : Ч. 1. Куди тече та річка ; Ч. 2. Війна і революція / [упор. С. П. Пінчук]. – 574 с. ; Т. 2 : Ч. 3. Батько і син / [упор. та післям. С. П. Пінчук ; кор. В. М. Барташ, Т. Г. Білецька]. – 334 с.

Самчук У. О. Марія. Хроніка одного життя : роман / У. О. Самчук. – К. : Рад. письменник, 1991. – 190 с.

189. Св. – Свидницький А. П. Роман. Оповідання. Нариси / Анатолій Свидницький ; редкол.: І. О. Дзеверін (голова) та ін. ; упор. і прим. Р. С. Міщука ; вст. ст. П. П. Хропка ; [худ. В. М. Дозорець ; худ. ред. Ф. К. Пахолок]. – К. : Наук. думка, 1985. – 574 с.

190. Світ. – Світличний І. О. У мене – тільки слово : поетичні твори / І. О. Світличний. – Харків : Фоліо, 1994. – 431 с.

191. Свобода – Свобода. – 1930. – № 106 (8 травня) ; 1944. – № 118 (20 червня) ; 1985. – № 104 (4 червня).

192. Святит. – Феномен в життя : електронний ресурс. – Режим доступу : http://phenomen.at.ua/index/viruiu_i_v_dukha_sviatogo_gospoda_zhyvotvorchogo_shcho_vid_otcia_skhodyt_shcho_z_otcem_i_synom_rivnopokloniaemyy/0-40

193. Сел. – Нарис проповіді пастиря В'ячеслава Горпинчука // Селянська партія України : електронний ресурс. – Режим доступу : http://selpu.info/?p=857.

194. Сен. – Сенченко І. Ю. На Батиєвій горі / І. Ю. Сенченко. – К. : Держлітвидав, 1960. – 308 с.

195. Сим. – Симоненко В. А. Лебеді материнства : поезії, проза / Василь Симоненко ; [ред. В. І. Затуливітер ; худ. оформл. Д. Д. Грибова ; худ. ред. В. І. Пойда ; тех. ред. Н. А. Тимчишина, С. Г. Овсієнко ; кор. Р. О. Кондрацька, І. К. Парфілова]. – К. : Молодь, 1981. – 344 с.

Симоненко В. А. Народ мій завжди буде : вірші та казки / Василь Симоненко ; для сер. та ст. шк. віку ; худ. М. І. Стратілат ; упор. В. А. Марсюк ; ред. С. Гордіюк ; [худ. ред. В. Ю. Тернавський ; тех. ред. Л. В. Маслова ; кор. Л. О. Юван, Т. І. Дем'яненко]. – К. : Веселка, 1990. – 159 с.

Симоненко В. А. У твоєму імені живу : поезії, оповідання, щоденник, записки, листи / В. А. Симоненко ; [упор. та післям. В. В. Яременка ; передм. О. Т. Гончара ; іл. В. І. Касіяна, М. І. Стратілата ; упоряд. фотоіл. матеріалу Д. С. Чередниченка]. – [3-тє вид.]. – К. : Веселка, 2003. – 382 с.

196. Син. – Сингаївський М. Ф. Поезії / М. Ф. Сингаївський. – К. : Молодь, 1966. – 191 с.

197. Сім'я – Сім'я : електронний ресурс. – Режим доступу : http://semya.com.ua/ditjachi-strahi-kaprizi-isteriki/581-i-v-ditej-buvajut-nervi-na-mezhi.html

198. СіЧ – Січ : електронне видання. – Режим доступу : http://sicheslavets.livejournal.com/100641.html

199. Скл. – Скляренко С. Д. Володимир : роман : [для серед. та ст. шк. в.] / С. Д. Скляренко ; вст. сл. Л. П. Гуцало ; худож. Г. В. Акулов ; ред. Л. П. Гуцало ; худ. ред. В. Ю. Тернавський ; тех. ред. С. І. Павлюк ; кор. Л. К. Скрипченко, В. Л. Ніколенко]. – К. : Веселка, 1991. – 539 с.

Скляренко С. Д. Святослав : роман [для серед. та ст. шк. в.] / С. Д. Скляренко ; вст. сл. М. Ф. Слабошпицького ; худож. Г. В. Акулов ; худ. ред. В. Ю. Тернавський ; тех. ред. С. І. Павлюк ; кор. О. Т. Супруненко, А. В. Сушінець]. – К. : Веселка, 1991. – 652 с. : іл.

200. Сков. – Сковорода Г. Повне зібрання творів : у 2 т. – К. : Наук. думка, 1973. – Т. 1. – 532 с. ; т. 2. – 576 с.

201. Сл. – Словник української мови : в 11 т. / [редкол.: І. К. Білодід (головний редактор) та ін.]. – К. : Наук. думка, 1970-1980.

202. Слаб. – Слабошпицький М. Ф. Марія Башкірцева : роман-есе / М. Ф. Слабошпицький. – К. : Дніпро, 1987. – 234 с.

203. См. – Смілянський Л. І. Сашко : повість / Л. І. Смілянський. – К. : Веселка, 1989. – 228 с.

204. Смол. – Смолич Ю. К. Дитинство. Наші тайни. Вісімнадцятилітні : повість, романи / Ю. К. Смолич ; [упоряд. і приміт.

Н. О. Ішиної ; вст. ст. В. Г. Бєляєва ; ред. тому І. О. Дзеверін]. – К. : Наук. думка, 1987. – 752 с.

205. Сняд. – Сняданко Н. Комашина тарзанка : повість, оповідання / Наталка Сняданко. – Харків : Фоліо, 2009. – 283 с.

Сняданко Н. Амаркорд : збірник / Наталка Сняданко. – Харків : Фоліо, 2011. – 189 с.

206. Соб. – Собко В. М. Мадонна : роман / В. М. Собко. – К. : Рад. письменник, 1981. – 213 с.

207. Солом. – Електротехнічний портал Олега Соломчака : електронний ресурс. – Режим доступу : http://solomchak.at.ua/forum/13-50-1

208. Сос. – Сосюра В. М. Всім серцем любіть Україну… : вибрані твори / В. М. Сосюра ; [вст. сл. С. А. Гальченка]. – К. : Криниця, 2003. – 608 с.

Сосюра В. М. Мазепа : поема ; Лірика / В. М. Сосюра ; [худ. ред. В. М. Кушніренко ; тех. ред. І. О. Селезньова ; кор. Т. Г. Білецька]. – К. : Дніпро, 2001. – 221 с.

Сосюра В. М. Розстріляне безсмертя : поеми / В. М. Сосюра ; [прим. С. Гальченка ; іл. В. Яцури]. – К. : Знання, 2010. – 336 с.

Сосюра В. М. Третя Рота : роман / В. М. Сосюра ; [уклад. С. О. Гальченко, В. В. Сосюра ; післямова і приміт. С. О. Гальченка]. – К. : Рад. письменник, 1988. – 359 с.

Сосюра В. М. Червона зима : вибрані твори [для серед. та ст. шк. в.] / В. М. Сосюра ; упоряд. та передм. В. В. Бичко ; худож. оформл. В. В. Шляпіна ; ред. І. Т. Бойко ; худ. ред. В. Ю. Тернавський ; тех. ред. Ф. Н. Резник ; кор. М. З. Волович, В. В. Богаєвський]. – К. : Веселка, 1985. – 271 с. : іл.

209. Спитай – Спитай мам : електронний ресурс. – Режим доступу : http://sprosimam.org.ua/a/upertist-na-tretomu-rotsi-zhittya

210. Ст. – Старицький М. П. Поетичні твори. Драматичні твори / М. П. Старицький ; [ред. тому та авт. вст. ст. С. Д. Зубков ; упоряд. і приміт. М. Т. Максименко]. – К. : Наук. думка, 1987. – 576 с.

211. Стел. – Стельмах М. П. Твори : у 6 т. / М. П. Стельмах ; [ред. Г. Т. Сингаївська ; худ. Б. Й. Бродський ; худ. ред. П. Т. Вишняк ; тех. ред. О. Г. Тализіна]. – К. : Дніпро, 1972–1973. – Т. 1 : Хліб і сіль : роман / [кор. Т. Г. Погребна, С. І. Шевцова ; вст. ст. д.ф.н. Б. С. Буряка]. – 1972. – 664 с. ; т. 2, ч. 1 : Кров людська – не водиця : роман ; Велика рідня : роман-хроніка. / [кор. Л. Г. Лященко, Т. Г. Погребна. – 1972. – 595 с. ; т. 3, ч. 2, 3, 4 : Велика рідня : роман-хроніка / [кор. С. І. Шевцова]. – 1973. – 662 с. ; т. 4 : Правда і кривда (Марко Безсмертний) : роман ; Гуси-лебеді летять… : повість ; Щедрий вечір : повість / [кор. Т. В. Грузинська]. – 1973. – 727 с. ; т. 5, ч. 1, 2, 3 : Дума про тебе : роман / [кор. О. Т. Супруненко]. – 1973. – 391 с. ; т. 6. Поезії ; Казки ; Березовій сік : оповідання ; П'єси / [ред. Л. С. Малахова ; кор. Т. В. Грузинська, С. І. Шевцова]. – 1973. – 511 с.
Стельмах М. П. Над Черемошем: гуцульські мотиви : повісті / Михайло Стельмах. – Львів : Каменяр, 1981. – 191 с.

212. Степ. – Степаненко М. І. Духовний посил Олеся Гончара (за матеріалами "Щоденників" письменника) : збірка крилатих висловів / М. І. Степаненко ; [авт. і упор. М. І. Степаненко ; відп. ред. Г. О. Кудряшов ; літ. ред. Н. С. Степаненко ; кор. І. Г. Павлова]. – Полтава : ПП Шевченко Р. В., 2009. – 60 с.

Степаненко М. І. Літературний простір “Щоденників” Олеся Гончара : монографія / М. І. Степаненко. – Полтава : АСМІ, 2010. – 528 с.
Степаненко М. І. Публіцистична спадщина Олеся Гончара (мовні, навколомовні й деякі інші проблеми) : монографія / М. І. Степаненко. – Полтава : АСМІ, 2008. – 396 с.
Степаненко М. І. Рідне українське слово : монографія / М. І. Степаненко. – Полтава : АСМІ, 2005. – 392 с.

213. Стефан. – Стефаник В. С. Вибрані твори / В. С. Стефаник. – К. : Держлітвидав, 1962. – 257 с.

214. СТИК – Стик : електронний ресурс. – Режим доступу : http://styknews.info/node/737

215. Стор. – Стороженко О. П. Твори : у 2 т. / О. П. Стороженко ; упор. канд. філол. наук А. О. Іщука ; [ред. Л. О. Носенко ; худ. Б. А. Коваленко ; худ. ред. К. К. Калугін ; тех. ред. М. А. Лихота]. – К. : Держлітвидав, 1957. – Т. 1 : З народних уст ; Оповідання ; Оповідання Грицька Клюшника ; Додатки / вст. ст. і впор. канд. філол. наук А. О. Іщука ; портр. худож. Г. М. Романова ; [кор. А. С. Сідько]. – 437 с. ; Т. 2 : Рассказы из крестьянского быта малороссиян ; Братья-близнецы : очерки Малороссии прошлого столетия / упор. канд. філол. наук А. О. Іщука ; [кор. О. Г. Михайленко]. – 423 с.

216. Стус – Стус В. С. І край мене почує : поезії / В. С. Стус. – Донецьк : Донбас, 1992. – 295 с.
Стус В. С. Палімпсест : вибране / В. С. Стус ; [упор. Д. Стус ; гол. ред. Л. Фінкельштейн ; ред. О. Шарговська ; тех. ред. О. Кравцова]. – К. : Факт, 2003. – 432 с.

Стус В. С. Час творчості = Dichtenszeit : вибране / В. С. Стус ; [упоряд. та післям. Д. В. Стуса ; ред. Т. Щербаченко ; комп. верстка Р. Марчишина]. – К. : Дніпро, 2005. – 704 с. : портр.

217. Сузір'я – Сузір'я : Київська академічна майстерня театрального мистецтва : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.suzirja.org.ua/slova-mo/maydan-teatru-men-les-ukra-nki/

218. Сумно – Сумно : спільнота блогів про культуру : електронний ресурс. – Режим доступу : http://sumno.com/article/karnavalna-styhiya-ponad-use-retsenziya-na-malvy-l/

219. Сух. – Сухомлинський В. О. Вибрані твори : у 5 т. / В. О. Сухомлинський ; [редкол.: О. Г. Дзеверін (голова) та ін. ; худ. ред. М. І. Марушинець ; тех. ред. Ж. А. Головіна]. – К. : Рад. школа, 1976–1977. – Т. 1 : Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості ; Духовний світ школяра ; Методика виховання колективу / [текст і прим. підгот. О. Г. Дзеверін ; вст. ст. О. Г. Дзеверіна ; ред. В. І. Ковальчук ; літред. Н. Ф. Сідаш ; кор. Л. С. Бобир, Т. А. Прожогіна]. – 1976. – 654 с. ; т. 2 : Формування комуністичних переконань молодого покоління ; Як виховати справжню людину ; Сто порад учителеві / [текст і прим. підгот. В. З. Смаль ; ред. Г. М. Вакар ; літред. Ю. Й. Абрамський, К. М. Лашко, Н. Ф. Сідаш ; тех. ред. Г. Г. Саливон ; кор. В. М. Мозговий, П. О. Федосенко]. – 1976. – 670 с. ; т. 3 : Серце віддаю дітям ; Народження громадянина ; Листи до сина : трилогія / [текст і прим. підгот. С. П. Заволока ; ред. Г. В. Гончарук ; літред. Н. Ф. Сідаш ; кор. Л. В. Ліпницька, І. М. Ситниченко]. – 1977. – 670 с. ; т. 4 :

Павлиська середня школа ; Розмова з молодим директором / [текст і прим. підгот. М. В. Черпінський ; ред. Г. М. Вакар ; літред. К. М. Лашко ; кор. Л. Г. Єсипенко, В. М. Мозговий]. – 1977. – 640 с. ; т. 5 : Статті / [текст, прим. і предм. покажч. підгот. О. Г. Дзеверін ; ред. В. В. Лисиця ; літред. А. С. Дорошенко, Н. Ф. Сідаш ; кор. Г. П. Наказнюк]. – 1977. – 639 с.

Сухомлинський В. О. Казки Школи під Голубим Небом : казки, притчі, оповідання / В. О. Сухомлинський ; [упоряд. О. В. Сухомлинська ; худож. М. В. Перевальська]. – К. : Освіта, 1991. – 191 с. : іл.

Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1988. – 304 с.

220. Сьогодні – Сьогодні : електронний ресурс. – Режим доступу : http://ukr.segodnya.ua/life/travel/top-7-prichin-dlya-otkaza-v-vize-534735.html

221. Талан – Талан С. Замкнуте коло / Світлана Талан. – К., 2014. – 234 с.

222. Тарас. – Тарасова Правда : Херсон : електронний ресурс. – Режим доступу : http://tp0552.in.ua/novosti-mira/item /457-rosiya-vzhe-golodue-bez-ukrajinskikh-ta-evropej skikh-produktiv

223. Тв. – Твіттер : електронний ресурс. – Режим доступу : https://twitter.com/tdyoma/status/505037628975378432

224. Твори – Блог : електронний ресурс. – Режим доступу : http://tvoribox.com/bunin-i-rosijska-revolyuciya-bunin-ivan-11371/

225. Текст – ТЕКСТ_кОНТЕКхТ : електронний ресурс. – Режим доступу : http://text-context.org.ua/articles/225.html

226. Тел. – Теліга О. І. О краю мій... : твори, документи, біографічний нарис / О. І. Теліга. – К. : Вид-во ім. Олени Теліги, 1999. – 496 с.

227. Тес. – Тесленко А. Ю. Прозові твори. Драматичні твори. Вірші. Листи / А. Ю. Тесленко ; [вст. ст., упоряд., приміт. В. Л. Смілянської ; ред. тому Є. П. Кирилюк]. – К. : Наук. думка, 1988. – 480 с. : портр.

228. Тич. – Тичина П. Г. Арфами, арфами... / П. Г. Тичина. – К. : Дніпро, 1968. – 95 с.

229. Тр. – Трублаїні М. П. Вибрані твори : у 2 т. / М. П. Трублаїні. – К. : Веселка, 1983. – Т. 1 : Шхуна "Колумб" : пригодницька повість. – 496 с. ; Т. 2 : Лахтак : повість ; Оповідання про далеку Північ : оповідання. – 506 с.

230. ТСН – ТСН : електронний ресурс. – Режим доступу : http://tsn.ua/zdorovya/v-nimechchini-klasifikuvali-hvorobi-ofisnogo-planktonu-i-sklali-dovidnik-301131.html

231. Тул. – Тулуб З. П. Людолови : історичний роман : у 2 т. / Зінаїда Тулуб. – К. : Дніпро, 1986. – Т. 1 / [ред. М. А. Макарова ; худ. В. М. Флакс ; худ. ред. А. І. Клименко ; тех. ред. І. І. Євграфова ; кор. В. М. Барташ, Н. І. Прохоренко]. – 470 с. ; Т. 2 / [ред. М. А. Макарова ; худ. В. М. Флакс ; худ. ред. А. І. Клименко ; тех. ред. І. І. Євграфова]. – 571 с.

232. Тют. – Тютюнник Г. М. Вир : роман / Григорій Тютюнник. – К. : Дніпро, 1966. – 624 с.

233. Тютюн. – Тютюнник Г. М. Вибрані твори : оповідання, повісті / Григір Тютюнник. – К. : Дніпро, 1981. – 607 с.

Тютюнник Г. М. Степова казка : повісті, оповідання, казки [для мол. та сер. шк. в.] / Г. М. Тютюнник ; упоряд. Л. Тютюнник ; передм. М. Слабошпицького ; худож. В. Євдокименко ; худ. ред. Д. П. Присяжнюк ;

тех. ред. Ф. Н. Резник]. – К. : Веселка, 1989. – 302 с. : іл.

234. Тютюнник – Тютюнник Ю. Від “Двійки” до ҐПУ. Документи і матеріали / Юрій Тютюнник ; упоряд. В. Верстюк, В. Скальський, Я. Фазулін. – К. : Дух і літера, 2011. – 596 с.

235. У. – Українка Леся. Драматичні твори / Леся Українка ; [упоряд. та авт. приміт. Р. П. Радишевський, О. Ф. Ставицький ; авт. передм. Л. Костенко ; іл. худож. В. В. Василенка]. – К. : Дніпро, 1989. – 761 с. – (Б-ка укр. класики “Дніпро”).

Українка Леся. Лірика. Драми / Леся Українка ; [передм. Ф. Кислого ; приміт. Н. Вишневської]. – К. : Дніпро, 1986. – 415 с.

Українка Леся. Твори : у 2 т. / Леся Українка ; [ред. тому О. І. Дзеверін]. – К. : Наук. думка, 1986–1987. – Т. 1 : Поетичні твори, драматичні твори / [упоряд. і приміт. О. Ф. Ставицького ; вст. сл. Л. І. Міщенко]. – 1986. – 608 с. : портр. ; т. 2 : Драматичні твори / [упоряд. і приміт. Н. О. Вишневської]. – 1987. – 728 с. : портр.

Українка Леся. Твори : у 5 т. / Леся Українка. – Т. 5 : Листи 1881-1913 / [ред. тому О. І. Білецький, М. С. Грудницька, А. О. Іщук ; худ. В. К. Стеценко ; худ. ред. К. К. Калугін ; тех. ред. О. П. Яхніс ; кор. Г. І. Лушпай]. – К. : Держлітвидав, 1956. – 863 с.

236. Укр. Пр. – Українська правда : електронний ресурс. – Режим доступу : http://life.pravda.com.ua/columns/2015/02/18/189505/view_print/ ; http://life.pravda.com.ua/society/2011/11/1/88654/

237. Україн. – Українські пісні : електронний ресурс. – Режим доступу : http://zz1.com.ua/pesnya_chornii_dunai.php

238. УПЖ – Українська правда : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.pravda.com.ua/news/2014/01/20/7010177/

239. У.К. – Українські казки про тварин. – К. : Техніка, 2005. – 320 с. – (Серія "Народні джерела").

Українські казки : електронний ресурс. – Текст. дані. – Режим доступу : http://kazky.org.ua/zbirky/ franko-zviri/lys-i-drozd ; http://proridne.org/ Українські народні казки/Хитра молодичка.html/ ; http://proridne.org/Українські народні казки/Свати.html ; http://proridne.org/Українські народні казки/Про невірну дружину.html ; http:// proridne.org/Українські народні казки/Вірна дружина.html

240. У.П. – Українські приказки, прислів'я і таке інше : зб. О. В. Марковича та інших / уклад. М. Т. Номис ; упоряд., примітки, вст. ст. М. М. Пазяк ; гол. ред. В. М. Куценко ; ред. О. І. Цибульська. – К. : Либідь, 2003. – 352 с. – (Пам'ятки історичної думки України)

241. Уроки – Уроки біблії : електронний ресурс. – Режим доступу : http://bible-lessons.in.ua/bible/old/book28/ gl18.html ; http://bible-lessons.in.ua/molutva/ozdorovlenia.html

242. Уряд. – Головко О. Гострий олівець / Оксана Головко // Урядовий кур'єр : газета центральних органів виконавчої влади України : електронний ресурс. – Режим доступу : http://ukurier.gov.ua/uk/articles/vin-smiyetsya-nad-novinami-yaki-shokuyut/

243.	Факти	–	Факти : електронний ресурс. – Режим доступу : http://fakty.ictv.ua/ua/index/view-media/id/36975
244.	Ф.	–	Федорів Р. М. Єрусалим на горах : роман / Р. М. Федорів ; [вст. сл. М. Слабошпицького]. – К. : Вид-во гуманіт. л-ри, 2008. – 608 с. : портр. Федорів Р. М. Твори : у 3 т. / Р. М. Федорів ; [ред. С. І. Шевцова ; худ. ред. А. І. Клименко]. – К. : Дніпро, 1990. – Т. 1 : Отчий світильник : роман / [авт. передм. А. Погрібний ; тех. ред. Н. К. Достатня ; кор. Т. В. Грузинська]. – 519 с. ; т. 2 : Жбан вина : [повість у легендах] ; Знак кіммерійця ; Турецький міст ; Синій журавель на погарищі ; Таїна лісова (Повість чугайстрових пущ) : [повісті] / [тех. ред. Н. К. Достатня ; кор. Н. І. Прохоренко]. – 557 с. ; т. 3 : Кам'яне поле ; Ворожба людська : романи / [тех. ред. П. Д. Цуркан, Л. І. Ільченко ; кор. В. М. Барташ]. – 688 с.
245.	Фармація	–	Фармація : електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.aptekagal.com.ua/show_article.php?year=2010&month=7&num=23
246.	Фед.	–	Федькович Ю. А. Поетичні твори. Прозові твори. Драматичні твори. Листи / Юрій Федькович. – К. : Наук. думка, 1985. – 574 с.
247.	Фентезі	–	Журнал "Самиздат" : електронний ресурс. – Режим доступу : http://samlib.ru/d/drysx_d_j/indigoprihod. shtml
248.	Фольк.	–	Електронний архів українського фольклору : електронний ресурс. – Режим доступу : http://folklore-archive.org.ua/work/1531/
249.	Фома	–	Святий Фома Кемпійський. Наслідування Христа : електронний ресурс. – Режим доступу : http://kempis.ucoz.de/index/0-94

250. Фр. – Франко І. Я. Вибрані твори : у 3 т. / І. Я. Франко. – К. : Дніпро, 1973. – Т. 1 : Вибрані поезії / [ред. Л. С. Малахова ; худ. М. І. Марущинець ; худ. ред. П. Т. Вишняк ; тех. ред. О. І. Дольницька ; кор. О. С. Назаренко]. – 759 с. ; Т. 2 : Оповідання. Драматичні твори / [упоряд., підгот. текстів та приміт. В. С. Бородіна]. – 623 с. ; Т. 3 : Борислав сміється; Захар Беркут; Перехресні стежки : повісті / [упоряд., підгот. текстів та приміт. М. С. Грицюти]. – 675 с.

Франко І. Я. Повісті / І. Я. Франко. – Львів : Книжково-журнальне вид-во, 1964. – 499 с.

Франко І. Я. Зібрання творів : у 50 т. / І. Я. Франко ; [редкол.: Є. П. Кирилюк (гол.) та ін.]. – К. : Наук. думка, 1976–1986. – Т. 1 : Поезія / [ред. Н. Л. Калениченко ; укл. М. С. Грицюта]. − 1976. − 501, [1] с. : іл. ; т. 2 : Поезія / [ред. І. І. Басс]. – 1976. – 447 с. ; т. 3 : Поезія / [ред. П. Й. Колесник ; уклад. А. А. Каспрук]. − 1976. − 546, [2] с. : іл. ; т. 4 : Поезія / [ред. М. Д. Бернштейн ; укл. М. Л. Гончарук]. − 1976. − 467, [5] с. : іл. ; т. 5 : Поезія / [ред. Ф. П. Погребенник ; укл. М. Л. Гончарук]. − 1976. − 379, [3] с. : іл. ; т. 6 : Поезія / [ред. О. В. Мишанич ; укл. Л. А. Кочубей, В. І. Крекотень]. − 1976. − 566, [2] с. : іл.

251. Хар. – Харчук Б. Волинь : роман-тетралогія / Борис Харчук. – К. : Дніпро, Кн. 1, 2. – 567 с. : Кн. 3, 4. – 751 с.

252. Х. – Хвильовий М. Г. Новели ; Повість про санаторійну зону : оповідання ; Вальдшнепи : роман ; Поетичні твори ; Памфлети / М. Г. Хвильовий ; [худ. І. Г. Динник ; худ. ред. І. М. Галушка ; тех. ред. І. М. Лукашенко ; кор. Л. П. Рябцева, В. М. Божок, О. Є. Челок ; вст. ст., упор.

і приміт. В. П. Агеєвої ; ред.
М. Г. Жулинський]. – К. : Наук. думка, 1995.
– 816 с.

Хвильовий М. Г. Сині етюди : новели, оповідання, етюди / М. Г. Хвильовий ; [упоряд. та передм. І. Ф. Драча ; приміт. та ком. П. І. Майдаченка ; ред. Я. В. Гончарук ; худ. оформл. А. Ф. Павленка ; худ. ред. О. О. Стеценко ; тех. ред. В. В. Чала ; кор. С. І. Слабошевська]. – К. : Рад. письменник, 1989. – 423 с.

Хвильовий М. Г. Україна чи Малоросія? / М. Г. Хвильовий // Вітчизна. – 1990. – № 2. – С. 168–178.

253. Хиж. – Хижняк А. Ф. Данило Галицький : історичний роман / А. Ф. Хижняк. – [9-те вид.]. – К. : Дніпро, 1991. – 571 с.

Хижняк А. Ф. Тамара : повість / А. Ф. Хижняк. – К. : Рад. письменник, 1959. – 202 с.

254. Хот. – Хоткевич Г. М. Тарасик / Г. М. Хоткевич. – Балаклія : Балаклійщина, 2002. – 191 с.

Хоткевич Г. М. Твори : у 2 т. / Г. М. Хоткевич ; [ред. О. І. Корженевич ; худ. А. Ф. Пономаренко ; худ. ред. Б. Л. Тулін ; тех. ред. Є. А. Зіскіндер]. – К. : Дніпро, 1966. – Т. 1. Оповідання та нариси ; Драматичні твори ; Статті та спогади / упор., підгот. текстів, вст. ст. та прим. канд. філол. наук Ф. Погребенника ; портр. М. Нестеренко ; [кор. Н. Н. Плачинда]. – 536 с. ; т. 2 : Камінна душа : повість ; Гірські акварелі : цикл оповідань ; Гуцульські образки : цикл оповідань ; Статті та спогади / упор., підгот. текстів та прим. канд. філол. наук Ф. Погребенника ; [кор. Л. Г. Лященко]. – 603 с.

255. Хрест. – Хрестоматія давньої української літератури : До кінця XVIII ст. / Упоряд. О. І. Білецький. – 3-є вид., доп. – К. : Рад. шк., 1967. – 784 с.

256. Церковна – Церковна православна газета: офіційне видання української православної церкви : електронний ресурс. – Режим доступу : http://cpg.in.ua/ arhimandrit-georgiy-shestun-nabuttya-povnoti-duhovnogo-zhittya/

257. Цікаві – Всілякі цікавинки – З нами Вам не буде скучно! : електронний ресурс. – Режим доступу : http://cikavo.com.ua/tsikavi-fakty-pro-zajtsiv.html

258. Ціль – Реріх М. Самозречення зла / Микола Реріх // Мета : електронний ресурс. – Режим доступу : http://purpose.com.ua/index.php?lang=ua&page=roerih_evil

259. Чабан. – Чабанівський М. І. Балканська весна : роман / М. І. Чабанівський. – К. : Держлітвидав, 1960. – 514 с.

260. Чайк. – Чайковський А. Я. Сагайдачний : історичний роман : у 3 кн. / А. Я. Чайковський ; [упоряд., авт. передм. та приміт. В. В. Яременко]. – К. : Варта, 1993. – 576 с.

261. Чер. – Черемшина М. Новели. Посвяти Василеві Стефанику. Ранні твори. Переклади. Літературно-критичні виступи. Спогади. Автобіографія. Листи / Марко Черемшина ; [вст. ст., упоряд. й приміт. О. В. Мишанича ; ред. тому В. М. Русанівський]. – К. : Наук. думка, 1987. – 448 с. : портр.

262. Черн. – Чернігівщина: події і коментарі : інтернет-видання : електронний ресурс. – Режим доступу : http://pik.cn.ua/10938/gromada-kozelechchini-hvilyuetsya-za-ekologiyu-ridnogo-krayu-cherez-budivnitstvo-kachinoyi-fermi/

263. Чернігів – Чернігівські єпархіальні відомості : інформаційно-просвітницький сайт Чернігівської єпархії : інтернет-видання : електронний ресурс. – Режим доступу : http://cerkva.in.ua/statti/371-propist.html

264. Шал. – Шалімова Л. Л. Казкотерапія як засіб розвитку дошкільнят / Л. Л. Шалімова. – Харків : Ранок. 2013. – 160 с.

265. Шаш. – Шашкова Т. Весна для маленької принцеси / Т. Шашкова : електронний ресурс. – Режим доступу : http://baby.webfermerstvo.org.ua/literatur na-storinka/vesna-dlja-malenkoi-pryncesy.htmlм

266. Шаян – Шаян В. Віра предків наших / В. Шаян. – Луцьк, 2000. – 904 с.

267. Шев. – Шевченко Т. Г. Повне зібрання творів : у 6 т. / Т. Шевченко. – К. : Вид-во АН УРСР, 1963. – (Видання ювілейне). – Т. 1 : Поезії 1837-1847 рр. – 483 с. ; т. 2 : Поезії 1847-1861 рр. – 631 с. ; т. 3 : Драматичні твори, повісті. – 511 с. ; т. 4 : Повісті / редкол.: акад. АН УРСР М. К. Гудзій (голова) та ін. ; ред. тому член-кор. АН УРСР Є. С. Шабліовський ; [ред. М. Л. Мандрика ; худ. ред. В. П. Кузь ; тех. ред. О. О. Кадашевич ; кор. В. А. Зіпа]. – 1963. – 523 с. ; т. 5 : Щоденник, автобіографія. – 366 с. ; т. 6. Листи ; Нотатки ; Фольклорні записи / редкол.: акад. АН УРСР М. К. Гудзій (голова) та ін. ; ред. тому акад. АН УРСР М. К. Гудзій ; [ред. М. Л. Мандрика ; худ. ред. В. П. Кузь ; тех. ред. О. О. Кадашевич ; кор. Л. П. Лебідь]. – 1964. – 643 с.

268. Шевч. – Шевчук В. О. Жінка-змія : повісті / В. О. Шевчук. – Львів : Класика, 1998. – 174 с.

Шевчук В. О. На полі смиренному, або ж Новий синаксар Київський, писаний

грішним Семеном-затворником святого Печерського монастиря : роман / В. О. Шевчук ; [зав. ред. О. Дмитренко ; ред. В. Медвідь ; худ. В. С. Василенко ; худ. ред. О. М. Анікін ; тех. ред. О. Г. Тализіна ; кор. Л. Г. Лященко]. – К. : Дніпро, 1983. – 191 с. – (Серія “Романи та повісті”, №2).

Шевчук В. О. Птахи з невидимого острова : роман, повісті / Валерій Шевчук. – К. : Рад. письменник, 1989. – 472 с.

Шевчук В. Дім на горі : роман-балада / Валерій Шевчук. – К. : АБАБАГАЛАМАГА, 2011. – 560 с.

269. Шер. – Шерех Ю. Третя сторожа. Література. Мистецтво. Ідеології / Юрій Шерех. – К. : Дніпро,1993. – 592 с.

270. Шиян – Шиян А. Твори : у 3 т. / Анатолій Шиян. – К. : Дніпро, 1986. – Т. 1. – 525 с. ; т. 2. – 727 с. ; т. 3. – 360 с.

271. Шпол – Шпол Юліан. Вибрані твори / [упор., передм., приміт. та ком. О. Ушкалова ; худ. оформл. У. Мельникової ; кор. О. Ушкалова]. – К. : Смолоскип, 2007. – 531 с. : портр.

272. Штанько – Штанько І. Абрикоска : поезії / Ігор Штанько // Анумо знову віршувати! : електронний ресурс. – Режим доступу : http://virchi.pp.net.ua/publ/79-1-0-9525

273. Щур – Блог : електронний ресурс. – Режим доступу : https://uk-ua.facebook.com/orest.schu/posts/2703985216210

274. Янов. – Яновський Ю. І. Оповідання. Романи. П’єси / Ю. І. Яновський. – К. : Наук. думка, 1984. – 575 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Трикомпонентні ізофункційні синтаксичні парадигми $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$

N п п	Структура парадигми	Абсолютна кількість речень	З них конкретних реалізацій	
			усього	у %
1	N_1 + бадьоритися → N_1 + бадьорий → N_3 + бадьоро	7000	6	0,08
2	N_1 + байдужіти → N_1 + байдужий (байдужний) → N_3 + байдуже		6	0,08
3	N_1 + бентежитися → N_1 + збентежений → N_3 + бентежно		33	0,47
4	N_1 + боятися → N_1 + боязкий (боязливий) → N_3 + боязко (боязно)		599	8,66
5	N_1 + бридитися → N_1 + бридливий → N_3 + бридко		6	0,08
6	N_1 + веселитися → N_1 + веселий → N_3 + весело		150	2,14
7	N_1 + (в/у)стидатися (стидитися) → N_1 + (в/у)стидливий → N_3 + (в/у)стидно		33	0,47
8	N_1 + (в/у)тішатися (тішитися) → N_1 + (в/у)тішний → N_3 + (в/у)тішно		67	0,96
9	N_1 + (в/с/у)томлюватися → N_1 + (в/с/у)томлений → N_3 + (в/у)томно		5	0,08
10	N_1 + гидувати (гидитися) → N_1 + гидливий → N_3 + гидко		15	0,21

11	N_1 + гніватися → N_1 + гнівний → N_3 + гнівно		8	0,114
12	N_1 + голодувати → N_1 + голодний → N_3 + голодно		3	0,042
13	N_1 + гордитися → N_1 + гордий → N_3 + гордо		15	0,21
14	N_1 + дивуватися → N_1 + здивований → N_3 + дивно		6	0,08
15	N_1 + жаліти (жалковати, жалкувати) → N_1 + жалісливий (жалісний) → N_3 + жаль (жалко)		36	0,51
16	N_1 + жахатися → N_1 + жахливий → N_3 + жаско (жасно)		57	0,81
17	N_1 + журитися → N_1 + журний (журливий) / N_1 + зажурений → N_3 + журно		120	1,7
18	N_1 + завидувати → N_1 + завидливий (зависний) → N_3 + завидно (зависно)		9	0,13
19	N_1 + заздрити (заздростити) → N_1 + заздрий (заздрісний) → N_3 + заздро (заздрісно)		39	0,56
20	N_1 + злитися (злоститися) → N_1 + злий (злісний) → N_3 + злісно		9	0,13
21	N_1 + лінуватися → N_1 + лінивий → N_3 + лінь (ліньки)		12	0,17
22	N_1 + лякатися → N_1 + лякливий / N_1 + (з/на/пере)ляканий → N_3 + лячно		245	3,5
23	N_1 + насититися (насичуватися) → N_1 + ситий → N_3 + сито		3	0,042
24	N_1 + непокоїтися → N_1 + неспокійний → N_3 + неспокійно		6	0,08

25	N_1 + не веселитися → N_1 + невеселий → N_3 + невесело		3	0,042
26	N_1 + не радуватися → N_1 + нерадий (нерадісний) → N_3 + нерадісно		3	0,042
27	N_1 + не сумувати → N_1 + не сумний → N_3 + не сумно		3	0,042
28	N_1 + не тямити → N_1 + нетямущий → N_3 + невтямки		4	0,06
29	N_1 + не цікавитися → N_1 + нецікавий → N_3 + нецікаво		6	0,08
30	N_1 + ніяковіти → N_1 + ніяковий → N_3 + ніяково		117	1,67
31	N_1 + нудитися (нудьгувати) → N_1 + знудьгований → N_3 + нудно		123	1,67
32	N_1 + ображатися → N_1 + ображений → N_3 + образливо		9	0,128
33	N_1 + огірчуватися → N_1 + огірчений → N_3 + гірко		24	0,34
34	N_1 + печалитися → N_1 + печальний (печаловитий) → N_3 + печально		6	0,08
35	N_1 + пітніти → N_1 + пітний → N_3 + пітно		3	0,042
36	N_1 + понурюватися → N_1 + понурий → N_3 + понуро		3	0,042
37	N_1 + радіти (радуватися) → N_1 + рад (радий / радісний) / N_1 + (в/у)радуваний → N_3 + радо (радісно)		618	8,82
38	N_1 + сердитися → N_1 + сердитий → N_3 + сердито		99	1,41
39	N_1 + скорбіти → N_1 + скорбний (скорботний) → N_3 + скорбно		6	0,08

40	N_1 + скучати → N_1 + скучний → N_3 + скучно		45	0,64
41	N_1 + слабувати → N_1 + слабий → N_3 + слабо		6	0,08
42	N_1 + смутитися (смуткувати) → N_1 + смутний / N_1 + засмучений → N_3 + смутно		56	0,814
43	N_1 + соромитися → N_1 + засоромлений → N_3 + соромно		159	2,27
44	N_1 + страшитися → N_1 + страшкий → N_3 + страшно		165	2,36
45	N_1 + сумувати → N_1 + сумний → N_3 + сумно		267	3,91
46	N_1 + тоскувати → N_1 + тоскний → N_3 + тоскно		15	0,21
47	N_1 + тривожитися → N_1 + тривожний / N_1 + (за/с)тривожений → N_3 + тривожно		39	0,56
48	N_1 + тужити → N_1 + тужний (тужливий) → N_3 + тужно		60	0,86
49	N_1 + турбуватися → N_1 + (за / с)турбований → N_3 + турботно		20	0,28
50	N_1 + тямити → N_1 + тямущий → N_3 + (в/у)тямки		6	0,08
51	N_1 + хвилюватися → N_1 + схвильований → N_3 + хвильно		6	0,08
52	N_1 + цікавитися → N_1 + цікавий / N_1 + зацікавлений → N_3 + цікаво		8	0,11
53	N_1 + чудуватися → N_1 + (з/за)чудований → N_3 + чудно		6	0,08

Додаток 2

Трикомпонентні ізофункційні синтаксичні парадигми
$N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$

№ п п	Структура парадигми	Абсолютна кількість речень	З них конкретних реалізацій	
			усього	у %
1	N_1 + бадьоритися + $N_x \rightarrow N_1$ + бадьорий + $N_x \rightarrow N_3$ + бадьоро + N_x	7000	3	0,045
2	N_1 + байдужіти + $N_x \rightarrow N_1$ + байдужий + $N_x \rightarrow N_3$ + байдуже + N_x		6	0,08
3	N_1 + бентежитися + $N_x \rightarrow N_1$ + збентежений + $N_x \rightarrow N_3$ + бентежно + N_x		40	0,57
4	N_1 + боятися + $N_x \rightarrow N_1$ + боязкий (боязливий) + $N_x \rightarrow N_3$ + боязко (боязно) + N_x		170	2,42
5	N_1 + бридитися + $N_x \rightarrow N_1$ + бридливий + $N_x \rightarrow N_3$ + бридко + N_x		6	0,08
6	N_1 + веселитися + $N_x \rightarrow N_1$ + веселий + $N_x \rightarrow N_3$ + весело + N_x		222	3,17
7	N_1 + (в/у)стидатися (стидитися) + $N_x \rightarrow N_1$ + (в/у)стидливий + $N_x \rightarrow N_3$ + (в/у)стидно (в/у)стид) + N_x		40	0,57
8	N_1 + (в/у)тішатися (тішитися) + $N_x \rightarrow N_1$ + (в/у)тішений + $N_x \rightarrow N_3$ + (в/у)тішно + N_x		80	1,14
9	N_1 + (в/с/у)томлюватися + $N_x \rightarrow N_1$ + (в/с/у)томлений + $N_x \rightarrow N_3$ + (в/у)томно + N_x		3	0,045
10	N_1 + гидувати (гидитися) + $N_x \rightarrow N_1$ + гидливий + $N_x \rightarrow N_3$ + гидко + N_x		24	0,34
11	N_1 + гніватися + $N_x \rightarrow N_1$ + гнівний + N_x / N_1 + розгніваний + $N_x \rightarrow N_3$ + гнівно + N_x		10	0,14

12	N_1 + голодувати + N_x → N_1 + голодний + N_x → N_3 + голодно + N_x		3	0,045
13	N_1 + гордитися + N_x → N_1 + гордий + N_x → N_3 + гордо + N_x		15	0,21
14	N_1 + дивуватися + N_x → N_1 + здивований + N_x → N_3 + дивно + N_x		40	0,57
15	N_1 + жаліти (жалковати, жалкувати) + N_x → N_1 + жалісливий (жалісний) + N_x → N_3 + жаль (жалко) + N_x		30	0,04
16	N_1 + жахатися + N_x → N_1 + жахливий + N_x → N_3 + жаско (жасно) + N_x		80	1,14
17	N_1 + журитися + N_x → N_1 + зажурений + N_x → N_3 + журно + N_x		164	2,34
18	N_1 + завидувати + N_x → N_1 + завидливий (зависний) + N_x → N_3 + завидно (зависно) + N_x		9	0,12
19	N_1 + заздрити (заздростити) + N_x → N_1 + заздрий (заздрісний) + N_x → N_3 + заздро (заздрісно) + N_x		45	0,64
20	N_1 + злитися (злоститися) + N_x → N_1 + злий + N_x → N_3 + злісно + N_x		6	0,08
21	N_1 + інтересуватися + N_x → N_x + інтересний + N_1 → N_3 + інтересно + N_x		6	0,08
22	N_1 + лякатися + N_x → N_1 + лякливий / N_1 + (з/на/пере)ляканий + N_x → N_3 + лячно + N_x		231	3,3
23	N_1 + непокоїтися + N_x → N_1 + занепокоєний + N_x → N_3 + неспокійно + N_x		3	0,04
24	N_1 + не веселитися + N_x → N_1 + невеселий + N_x → N_3 + невесело + N_x		3	0,04

25	N_1 + не радіти (радуватися) + N_x → N_1 + нерадий (нерадісний) + N_x → N_3 + нерадісно + N_x		3	0,04
26	N_1 + не сумувати + N_x → N_1 + не сумний + N_x → N_3 + не сумно + N_x		3	0,042
27	N_1 + не тямити + N_x → N_1 + нетямущий + N_x → N_3 + невтямки + N_x		6	0,08
28	N_1 + не цікавитися + N_x → N_x + нецікавий + N_1 → N_3 + нецікаво + N_x		6	0,08
29	N_1 + ніяковіти + N_x → N_1 + ніяковий + N_x / N_1 + зніяковілий + N_x → N_3 + ніяково + N_x		132	1,88
30	N_1 + нудитися (нудьгувати) + N_x → N_1 + знудьгований + N_x → N_3 + нудно + N_x		116	1,65
31	N_1 + ображатися + N_x → N_1 + ображений + N_x → N_3 + образливо + N_x		9	0,12
32	N_1 + огірчуватися + N_x → N_1 + огірчений + N_x → N_3 + гірко + N_x		24	0,34
33	N_1 + печалитися + N_x → N_1 + печальний + N_x → N_3 + печально + N_x		6	0,08
34	N_1 + радіти (радуватися) + N_x → N_1 + рад (радий) + N_x / N_1 + (в/з/у)радуваний + N_x → N_3 + радо (радісно) + N_x		203	2,9
35	N_1 + сердитися + N_x → N_1 + сердитий + N_x / N_1 + розсерджений + N_x → N_3 + сердито + N_x		96	1,37
36	N_1 + скорбіти + N_x → N_1 + скорбний + N_x → N_3 + скорбно + N_x		6	0,08
37	N_1 + скучати + N_x → N_x + скучний + N_1 → N_3 + скучно + N_x		45	0,64

38	N_1 + слабувати + N_x → N_1 + слабий + N_x → N_3 + слабо + N_x		3	0,045
39	N_1 + сміятися + N_x → N_x + смішний + N_1 → N_3 + смішно + N_x		15	0,21
40	N_1 + смутитися (смуткувати) + N_x → N_1 + смутний / N_1 + засмучений + N_x → N_3 + смутно + N_x		57	0,81
41	N_1 + соромитися + N_x → N_1 + засоромлений + N_x → N_3 + соромно + N_x		147	2,1
42	N_1 + страшитися + N_x → N_3 + страшний + N_1 → N_3 + страшно + N_x		144	2,05
43	N_1 + сумувати + N_x → N_1 + сумний + N_x → N_3 + сумно + N_x		195	2,78
44	N_1 + тоскувати + N_x → N_1 + тоскний + N_x → N_3 + тоскно + N_x		15	0,214
45	N_1 + тривожитися + N_x → N_1 + (за/с)тривожений + N_x → N_3 + тривожно + N_x		128	2,0
46	N_1 + тужити + N_x → N_1 + тужний + N_x → N_3 + тужно + N_x		124	1,82
47	N_1 + турбуватися + N_x → N_1 + (за/с)турбований + N_x → N_3 + турботно + N_x		18	0,25
48	N_1 + тямити + N_x → N_1 + тямущий + N_x → N_3 + (в/у)тямки + N_x		6	0,08
49	N_1 + хвилюватися + N_x → N_1 + схвильований + N_x → N_3 + хвильно + N_x		6	0,08
50	N_1 + цікавитися + N_x → N_1 + цікавий / N_1 + зацікавлений + N_x → N_3 + цікаво + N_x		12	0,17
51	N_1 + чудуватися + N_x → N_1 + (з/за)чудований + N_x → N_3 + чудно + N_x		9	0,12

Додаток 3

Двокомпонентні ізофункційні синтаксичні парадигми
$N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part$, $N_1 + V_f \rightarrow N_3 + Ad$;
$N_1 + Adj \rightarrow N_3 + Ad$

N п п	Структура парадигми	Абсолютна кількість речень	З них конкретних реалізацій	
			усього	у %
$N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part$				
1	N_1 + вередувати → N_1 + вередливий	7000	12	0,17
2	N_1 + глузувати → N_1 + глузливий		16	0,23
3	N_1 + глумитися → N_1 + глумливий		8	0,11
4	N_1 + горювати → N_1 + згорьований		6	0,09
5	N_1 + губитися (розгубитися) → N_1 + розгублений		20	0,28
6	N_1 + докучати → N_1 + докучливий		6	0,09
7	N_1 + дратуватися → N_1 + дратівливий / N_1 + роздратований		4	0,06
8	N_1 + дякувати → N_1 + вдячний		119	1,7
9	N_1 + збуджуватися → N_1 + збуджений		18	0,26
10	N_1 + зловтішатися → N_1 + зловтішний		8	0,11
11	N_1 + лютувати (лютитися) → N_1 + лютий		55	0,77
12	N_1 + нездужати (недугувати) → N_1 + недужий		15	0,21
13	N_1 + (з)непритомніти → N_1 + непритомний		6	0,09
14	N_1 + нервуватись → N_1 + нервовий / N_1 + знервований		13	0,19
15	N_1 + несамовитіти → N_1 + несамовитий		6	0,09

16	N_1 + обурюватися → N_1 + обурений		8	0,11
17	N_1 + пужатися → N_1 + пужливий		4	0,06
18	N_1 + ревнувати → N_1 + ревнивий		18	0,26
19	N_1 + розчулюватись → N_1 + розчулений		8	0,11
20	N_1 + хвалитися (вихвалятися) → N_1 + хвалькуватий		8	0,11
21	N_1 + хворіти → N_1 + хворий		18	0,26
22	N_1 + хитрувати → N_1 + хитрий		12	0,17
23	N_1 + чванитися → N_1 + чванливий		6	0,09
24	N_1 + шаліти (шаленіти) → N_1 + шалений		6	0,09
$N_1 + V_f \rightarrow N_3 + Ad$				
25	N_1 + кривдуватися → N_3 + кривдно		4	0,06
26	N_1 + досадувати → N_3 + досадно		3	0,045
27	N_1 + любуватися (+ N_x) → N_3 + любо (+ N_x)		6	0,09
28	N_1 + милуватися (+ N_x) → N_3 + мило (+ N_x)		10	0,1
29	N_1 + мліти (умлівати) (+ N_x)→ N_3 + млісно (млосно) (+ N_x)		7	0,1
30	N_1 + обижатися → N_3 + обидно		5	0,07
31	N_1 + розпачати → N_3 + розпачливо		2	0,03
32	N_1 + страмитися (+ N_x) → N_3 + страмно (+ N_x)		4	0,057
$N_1 + Adj \rightarrow N_3 + Ad$				
33	N_1 + безтурботний → N_3 + безтурботно		4	0,06
34	N_1 + погідний → N_3 + погідно		4	0,06
35	N_1 + самотній → N_3 + самотньо (самітно)		6	0,09
36	N_1 + сонний → N_3 + сонно		2	0,03
37	N_1 + спокійний → N_3 + спокійно		7	0,1

Додаток 4

Двокомпонентні ізофункційні синтаксичні парадигми
$N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x$, $N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$

№ п п	Структура парадигми	Абсолютна кількість речень	З них конкретних реалізацій	
			усього	у %
$N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_1 + Adj / Part + N_x$				
1	N_1 + (в/за/у)довольнятися + N_x → N_1 + (в/за/у)доволений + N_x	7000	18	0,3
2	N_1 + ворогувати + N_x → N_1 + ворожий + N_x		8	0,11
3	N_1 + вражатися + N_x → N_1 + вражений + N_x		15	0,21
4	N_1 + довіряти + N_x → N_1 + довірливий + N_x		6	0,08
5	N_1 + дратуватися + N_x → N_1 + дратівливий / N_1 + роздратований + N_x		6	0,08
6	N_1 + дружитися (дружити) + N_x → N_1 + дружний + N_x		8	0,11
7	N_1 + дякувати + N_x → N_1 + (в/у)дячний + N_x		201	2,8
8	N_1 + захоплюватися + N_x → N_1 + захоплений + N_x		15	0,21
9	N_1 + зворушуватися + N_x → N_1 + зворушений + N_x		8	0,11
10	N_1 + лютувати (лютитися) + N_x → N_1 + лютий + N_x / N_1 + розлючений + N_x		4	0,05
11	N_1 + обурюватися + N_x → N_1 + обурений + N_x		3	0,04

12	N_1 + підозрювати + N_x → N_1 + підозрілий (підозріливий) + N_x		3	0,04
13	N_1 + пужатися + N_x → N_1 + пужливий + N_x		4	0,05
14	N_1 + ревнувати + N_x → N_1 + ревнивий + N_x		6	0,08
15	N_1 + розчулюватися + N_x → N_1 + розчулений + N_x		6	0,08
16	N_1 + співчувати + N_x → N_1 + співчутливий + + N_x		3	0,04
17	N_1 + хворіти + N_x → N_1 + хворий + N_x		8	0,11
$N_1 + V_f + N_x \rightarrow N_3 + Ad + N_x$				
18	N_1 + досадувати + N_x → N_3 + досадно + N_x		26	0,37
19	N_1 + кривдуватися + N_x → N_3 + кривдно + N_x		6	0,08
20	N_1 + обижатися + N_x → N_3 + обидно + N_x		2	0,03
21	N_1 + сумніватися + N_x → N_3 + сумнівно + N_x		14	0,2
22	N_1 + шкодувати + N_x → N_3 + шкода + N_x		45	0,67

Додаток 5

Позапарадигмальні конструкції, утворені за аналогією до синтаксичних структур N_3 + Ad

N п п	Синтаксична структура
1	N_3 + безпечно
2	N_3 + важенько
6	N_3 + важко (важкувато)
4	N_3 + відрадісно
5	N_3 + відразно
6	N_3 + вільно
7	N_3 + гарно
8	N_3 + гаряче
9	N_3 + гнітюче
10	N_3 + добре
11	N_3 + догідно
12	N_3 + душно
13	N_3 + жарко
14	N_3 + жутко
15	N_3 + затишно
16	N_3 + звадливо
17	N_3 + здорово
18	N_3 + зле
19	N_3 + зимно
20	N_3 + зручно
21	N_3 + кепсько
22	N_3 + легко
23	N_3 + легітно
24	N_3 + марудно

25	N_3 + мерзлякувато
26	N_3 + мокро
27	N_3 + моторошно
28	N_3 + мулько
29	N_3 + негаразд
30	N_3 + недобре
31	N_3 + незатишно
32	N_3 + незручно
33	N_3 + нелегко
34	N_3 + немило
35	N_3 + неприємно
36	N_3 + несолодко
37	N_3 + нестерпно
38	N_3 + неясно
39	N_3 + однаково
40	N_3 + паморочливо
41	N_3 + паморочно
42	N_3 + паскудно
43	N_3 + погано
44	N_3 + порожньо
45	N_3 + посоромно
46	N_3 + прекрасно
47	N_3 + приємно
48	N_3 + прикро
49	N_3 + принизливо
50	N_3 + противно
51	N_3 + прохолодно
52	N_3 + пустельно
53	N_3 + сиро

54	N_3 + сиротно
55	N_3 + славно
56	N_3 + солодко
57	N_3 + солоно
58	N_3 + спечно
59	N_3 + страшнувато
60	N_3 + студено
61	N_3 + таємно
62	N_3 + тепло (тепленько)
63	N_3 + темно
64	N_3 + терпко
65	N_3 + тошно
66	N_3 + трепітно
67	N_3 + тяжко
68	N_3 + холодно (холоднувато)
69	N_3 + хороше
70	N_3 + шкульно
71	N_3 + ясно

Наукове видання

Шрамко Руслана Григорівна
Степаненко Микола Іванович

ІЗОФУНКЦІЙНІ ПАРАДИГМИ В СИСТЕМІ ПРЕДИКАТІВ СТАНУ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Монографія

Художньо-технічний редактор – *О. М. Нарижна*
Дизайн та верстка – *О. М. Нарижна*

Підписано до друку 15.12.2017 р.
Формат 60х84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Друк різографічний. Умовн. друк. арк. 16,50.
Наклад 300 шт. Замовлення 15/12-17

Видавництво ПП «Астрая»
36014, м. Полтава, вул. Шведська, 20, кв. 4
Тел.: +38 (0532) 509-167, 611-694
E-mail: astraya.pl.ua@gmail.com, веб-сайт: astraya.pl.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5599 від 19.09.2017 р.

Друк ФОП Гаража М. Ф.
36014, м. Полтава, вул. Шведська, 20, кв. 4
Тел.: +38 (0532) 509-167, 611-694
Дата державної реєстрації та номер запису в ЄДР
20.01.2003 р. № 2 588 017 0000 008109